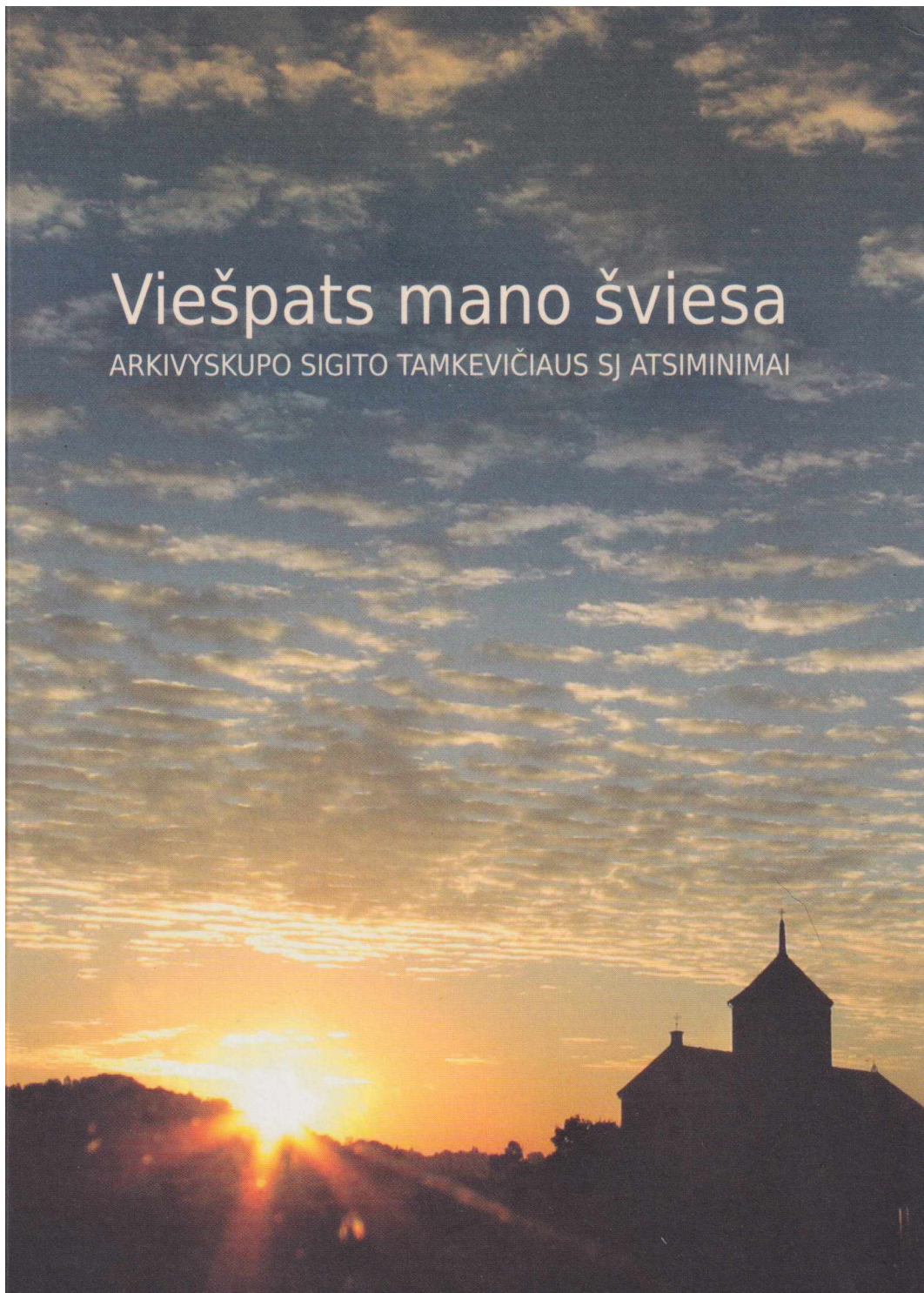

Viešpats mano šviesa

ARKIVYSKUPO SIGITO TAMKEVIČIAUS SJ ATSIMINIMAI

*VIEŠPATS yra mano šviesa ir išgelbėjimas,
ko turėčiau bijoti?*

*VIEŠPATS yra mano gyvenimo tvirtovė,
prieš ką turėčiau drebėti?*

*Kai nedori žmonės užpuola mane,
norėdami mane suėsti -
jie, mano užpuolikai ir priešai,
klumpa ir žūva.*

*Nors kariuomenė apgultų mane,
mano širdis nebijotų;
nors karas man būtų paskelbtas,
net tada pasitikičiau.*

*Vieno teprašau iš VIEŠPATIES,
tik vieno tenoriu —
gyventi VIEŠPATIES Namuose
per visas savo gyvenimo dienas,
gėrėtis VIEŠPATIES žavumu
ir lankyti jojo Šventyklą.
Juk vargo dieną jis paslėps mane savo pastogėje,
suteiks man globą savo palapinėje,
užkels mane aukštai ant uolos.
Nūn keliu galvą prieš visus mane supančius priešus
ir atnašauju aukas jo palapinėje
su džiaugsmo šauksmais,
giedu giesmę, šlovindamas VIEŠPATĮ.*

Viešpats mano šviesa

ARKIVYSKUPO SIGITO TAMKEVIČIAUS SJ ATSIMINIMAI

Kaunas 2013

UDK 23/28(474.5)(093.3)

Ta76

Redaktoriai *Darius Chmieliauskas* ir *Dalė Gudžinskienė*
Dailininkė *Silvija Knezekytė*

Viršelyje *arkivysk. Sigito Tamkevičiaus SJ* nuotraukos

Nuotraukos iš *Kauno arkivyskupijos archyvų*
bei Gintaro Česonio, Juozo Kamensko, Algirdo Kazlos,
Silvijos Knezekytės, Dainiaus Tunkūno, Tomo Vyšniausko

© Kauno arkivyskupija, 2013

ISBN 978-609-8130-00-3

Turinys

Vietoj įžangos | 7

Pirmieji žingsniai - tyliai brandinama svajonė | 9

Pakeliui į kunigystę ir pirmi išbandymai | 21

Kunigiškos tarnystės džiaugsmas ir pavojai | 35

Klebono tarnystė ir pagrindinė Jėzaus Draugija | 55

LKB kronika — tiesa išlaisvina | 73

Nelaisvės metai — didžiulė Dievo dovana | 103

Sugrįžus į Tėvynę - gaivūs laisvės vėjai | 123

Vilčių ir darbų kupini permainų metai | 139

Popiežiaus Jono Pauliaus II apsilankymo įkvėpti ir padrasinti | 163

Arkivyskupo Katedra ir nauji iššūkiai | 197

Krikščionybės 2000-ųjų metų Jubiliejus ir jo vaisiai | 237

Kauno arkivyskupijos antrasis sinodas - atsinaujinimo keliu | 261

Šiluvos Dievo Motinos ir kitų jubiliejinių metų malonės | 293

Dievo Gailestingumo malonių

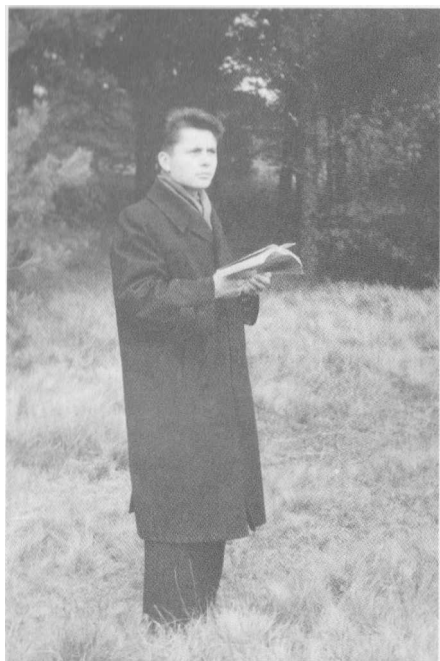
ir Pal. Jurgio Matulaičio užtarimo metai | 317

Tikėjimo ir didelių permainų metai | 331

Žmonės ir darbai - Dievo garbei ir Bažnyčios gėriui | 343

Vietoj epilogo | 357

Asmenvardžių rodyklė | 358

Vietoj įžangos

1962 m. balandžio 18 d. Kauno arkikatedroje vysk. Petro Maželio rankų uždėjimu gavau kunigystės šventimus ir pradėjau tarnystę Bažnyčioje. Savo primicijų paveikslėlyje įrašiau vieną savo maldavimą: „Viešpatie, leisk Tau paaukoti savo širdį ir visą gyvenimą už tuos, už kuriuos aukojosi Tavo mylimas Sūnus.“ Viešpats su kaupu išpildė aną prašymą, leisdamas per penkiasdešimt metų tarnauti Dievo tautai. Kai ką iš tarnystės užfiksavau šiuose prisiminimuose. Juose nerasite sensacijų, bet rasite tik pasakojimą apie vieno į Dievą tikėjusio ir juo pasitikėjusio kunigo, vienuolio ir vyskupo tikėjimo kelionę, kurioje švietė saulė, bet, kaip sakė popiežius Benediktas XVI, netrūko ir stiprių bangų bei priešingo vėjo. Bet visuomet visose aplinkybėse Viešpats buvo mano gyvenimo šviesa.

1. Su tēveliais ir broliem — Albīnu ir Vladu.

2. Tēvišķās sodyba. 3. Keturi broļi.

4. Kleb. kun. Jonas Reitelaitis. 5. Ministrantas

Pirmieji žingsniai - tyliai brandinama svajonė 1938-1955 m.

TĖVŲ NAMAI

Mano šaknys įaugusios į Dzūkijos žemę. Seneliai ir tėvai buvo paprasti lietuviško kaimo žmonės, visas jų gyvenimas sukosi apie žemę, šeimą ir Bažnyčią. Abu tėvai — Motiejus ir Anelė Tumosaitė buvo kilę iš Krikštonių kaimo, Lazdijų rajono; susituokę kurį laiką gyveno Krikštonyse ir tik prieš Antrąjį pasaulinį karą nusipirko 8 ha žemės Gudonyse. Gyveno ganėtinai vargingai: kukli kaimo pirkia su moline asla, tame pačiame kambaryje tilpo virtuvė, valgomasis, miegamasis ir vaikų darbo kambarys. Per šalčius vietos atsirasdavo dar kelioms avelėms su ėriukais. Vaikams gyvulėliai nemaišė, greičiau buvo pramoga. Po moline krosnimi viešpatavo vištos, kasdien padovanodavusios vaikams po kiaušinį. Augome keturi broliai: Jonas, Vladas, Albinas ir aš — pagrandukas.

Šis labai kuklus tėvų gyvenimas buvo Dievo dovana, nes nebuvo galimybės išlepti. Anuomet kaime niekas neturėjo net radijo imtuvo, todėl vaikų gyvenimą pajvairindavo mokykla, bažnyčia ir knygos. Pirmą kartą radijo imtuvą pamačiau pas savo kleboną, ir ši kalbanti dėžė anuomet atrodė tarsi stebuklas.

KNYGOS

Tėvelis, kaip ir dauguma ano meto vyrų, kiekvieną sekmadienį lankė bažnyčią, bet pamaldumu nepasižymėjo. Vaiko atmintis užfiksavo tik tėvelio darbštumą. Vyresnieji broliai anksti buvo mokomi darbo ir turėdavo padėti visuose žemės ūkio darbuose. Žiemą tėvelis keldavosi labai anksti ir eidavo

į kluoną spragilais kulti javų. Man, mažiausiam, nei arti, nei spragilais kulti javų neteko. Pats nuobodžiausias darbas, nuo kurio vasarą neišsisukdavau, buvo ganyti karves ir avis. Mielai jį būčiau iškeitęs į bet koki kitą. Bet greitai pamėgęs skaityti knygas, būdavau laimingas, kai karvutės ir avys ramiai skabydavo žolę, o aš galėdavau ryte ryti pasaulietinio ir religinio turinio knygas.

NERAMŪS METAI

Ryškiausi prisiminimai iš pokario metų — neramios dienos ir naktys. Už lango naktis, o mūsų dūminė kaimo pirkia pilna partizanų. Vyrai valgo vakarienę, tačiau ir valgydami nesiskiria su ginklais. Pavalgę padėkoja ir išeina į gūdžią naktį, o gal į mirtį. Kitas pokario prisiminimas — po Kūčių vakarienės ruošiamės miegoti, ir vėl kažkas beldžiasi į duris. Vėl pilnas kambarys ginkluotų vyrų, tik šįkart sribų, kurie reikalauja kinkyti arklius ir kažkur juos vežti. Tėvelis bando atsikalbėti, girdi, reikės sūnų anksti rytą pavėžėti į mokyklą. Juk šalta, sniegas, o į mokyklą aštuoni kilometrai. Stribai atsako, kad sūnus be reikalo Kūčių sugrižo į namus, todėl nieko neatsitiks, jei pėsčias nukulniuos į Seirijų mokyklą. Ir nukulniavau.

Kelias į Seirijų mokyklą vedė per turgaus aikštę. Šioje aikštėje suguldydavo nukautų partizanų kūnus, kad visi žinotų, jog priešintis sovietinei imperijai yra beviltiška. Nors Stalino portretai kabojo visose klasėse, bet mes, mokiniai, jo nepamilome, todėl, ganydamas karves, traukdavau partizanų dainas. Partizanai buvo savi ir mes buvome jų pusėje — laisvos Lietuvos pusėje. Tačiau laisvė atrodė tokia tolima, tiesiog nepasiekiamą; reali buvo tik kruvina prievarta. O kaip reikėtų dabar Lietuvos vaikams pažinti tą istorijos gabalėlį, kuris akivaizdžiai parodytų, kad Tėvynė yra verta jos vaikų kraujo kainos ir kad nevalia jos parduoti ar išduoti, nevalia jos užmiršti ir mąstyti tik apie savo bėdas.

Prisimenu pirmąjį tardymą. Kažkas klasėje ant Stalino portreto priklijavo proklamaciją, raginančią neišduoti Tėvynės ir neiti į rinkimus, o aš pirmas atėjęs į klasę ją pamačiau. Mane, vienuolikametį berniuką, nusivedė į NKVD būstinę ir tardė, žadėjo mušti, gąsdino baltomis meškomis, jei nepasakysiu, kas priklijavo proklamaciją. Gal reikėjo šito tardymo vaikystėje, kad vėliau

butų galima pakelti daugelį panašių, tik kur kas sunkesnių tardymų, kai buvo siekiama sunaikinti *Kroniką* ir garsiai pasakytą ar parašytą laisvą mintį.

KATEKIZMO PAMOKOS

Pati didžiausia Dievo dovana buvo vaikus mylinti, pamaldi motina. Be to, dar ir tretininkė. Gal dėl to visoms tretininkėms jaučiu pagarbą, nes man jos primena motiną. Menu, kai ji kartą parėjusi iš bažnyčios ir pridėjusi delną prie krūtinės pasakė, kad pas ją atėjo ir gyvena Jėzus. Tada nesupratau, kaip jis ten atėjo, bet man buvo aišku, kad įvyko kažkas svarbaus ir labai gero.

Užbaigęs pirmą klasę ir, būdamas šešerių su puse metų, pradėjau lankyti katekizmo pamokas, kurias vedė labai gera mokytoja. Patiko ir pamokos, ir gera mokytoja, tačiau kai broliai paerzino, kad išpažinties turėsiu eiti pas tikybos mokytoją, paprieštaravau: „Išpažinties eisiu tik pas kleboną.“ Žinoma, tuo visus pralinksminau. Po dviejų savaitių mokymo priėjau tik išpažinties, nes tikriausiai visi matė, kad priimti Komuniją dar esu per mažas. Klebonas kun. Jonas Reitelaitis buvo labai geras, tėviškas, todėl nei pirmoji, nei vėlesnės išpažintys nekeldavo jokių sunkumų.

Kitą vasarą katekizmo mokė į mūsų parapiją atvykęs klierikas. Jis ne tik gerai išmokė katekizmo, bet ir baigdamas pasiūlė išmokti lotynišką ministrantūrą — pakaitomis su kunigu kalbamos psalmės žodžius — ir pažadėjo: jei išmoksiu, tuomet galėsiu patarnauti Mišioms. Per savaitę išmokau gražiai skambančius lotyniškus atsakymus, davatkėlė Ievutė pasiuvo baltą kamželį ir gražią raudoną peleriną, ir nuo tada nuo altoriaus neatsiskyriau. Patarnaudamas Mišioms priėmiau ir Pirmąją Komuniją. Miglotai supratau, kaip tame mažame baltame duonos paplotėlyje gyvena pats Dievas. Suvočiau tik tiek, kad tai kažkas labai svarbaus. Mažam patarnautojui kur kas artimesnis buvo net keturis skambučius turintis Mišių varpelis. Pradžioje sunkumų sudarydavo Mišių knygos perkėlimas. Ši knyga man atrodė labai sunki, o buvau toks didelis vyras — galva sulig altoriumi.

Po Pirmosios Komunijos, atrodo, niekas per daug nesirūpino, ką apie tikėjimą suvokia mažas vaikas, kuris kas mėnesį reguliariai eidavo išpažinties

ir Komunijos. Tikriausiai tėvai mąstė, kad, būdamas arti altoriaus, žinau daugiau už kitus vaikus. O aš gerai buvau įsisąmoninęs tik tiek, kad išpažintį reikia atlikti sąžiningai ir kad po jos galiu tik vieną kartą priimti Komuniją. Reikėjo dar šešerių metų, kol vienas geras salezietis kunigas man paaiškino, kad Eucharistiją galima priimti kasdien, tik reikia saugotis nuodėmių, nes šventoji Komunija yra ne kas kita, kaip pats Jėzus, kuris labai myli vaikus.

PRIE ALTORIAUS

Patarnavimas prie altoriaus, prasidėjęs nuo antrosios klasės, tęsėsi iki vienuoliktos, kai gavęs brandos atestatą nuvažiavau į Kauno kunigų seminariją. Šis patarnavimas man buvo brangus daugeliu atžvilgių. Klebonas elgėsi labai protingai ir už patarnavimą niekuomet neduodavo pinigų. Pačiu svarbiausiu užmokesčiu man buvo klebono knygos, kurias godžiai skaičiau ir kurios mano ateities pasirinkimui padarė didžiausią įtaką. Pradžioje patarnavimas per Mišias buvo tik pramoga. Didžiausią įspūdį yra padariusios šv. Kalėdos ir Didžioji savaitė. Kažkas labai brangaus liko vaiko širdelėje. Man ir dabar atrodo, kad vaikystėje girdėtos Kalėdų giesmės buvo pačios gražiausios.

PAŠAUKIMO DAIGAI

Kartą motina man kaip didelę paslaptį pasakė, kad galėsiu patarnauti Mišioms vienam geram nuo valdžios besislapstančiam kunigui, kuriam gresia areštas. Vieną rytą mažame kambarėlyje patarnavau Mišias aukojančiam kun. Antanui Skelčiui SDB. Ir nuo tada tapome neperskiriami draugai. Dažnai jį aplankydavau, kai slėpėsi Krikščionyse; surasdavau jį ir Seirijų parapijoje. Geri žmonės išsaugojo jį iki pat Stalino mirties, o paskui jis legalizavosi ir dirbo altaristų iki pat mirties Leipalingio parapijoje.

Kai pas davatkėlę Ievutę sutikau nuo čekistų besislapstantį salezietį kun. Antaną, paraginusi mane kasdien priimti šv. Komuniją, patarnavimas Mišiose įgavo visiškai kitą spalvą. Vasarą kiekvieną rytą bėgdavau patarnauti prie altoriaus, o per mokslo metus tą galimybę turėjau tik sekmadieniais.

Be abejo, čia, prie altoriaus, subrendo mano pasiryžimas rinktis kunigo kelią. Bažnyčioje radau daug dvasinės šviesos ir šilumos, kurios bręstančiam paaugliui labai reikėjo.

Skaitydamas apie šv. kun. Joną Boską, labai norėjau būti panašus į jaunąjį Don Boską, vėliau tapusį kunigu, kuris rūpinosi beglobiais Turino vaikais. Dvasinio turinio knygos, dažna išpažintis ir Eucharistija išmokė sąmoningo bendravimo su Dievu. Kai nuvažiavau į Kunigų seminariją, ten neradau nieko svetimo, tiesiog patekau į visiškai savą aplinką. Patarnavimas Mišioms kiekvienam vaikui ar paaugliui gali labai padėti dvasiškai augti, jei tik šalia yra protingas kunigas, kuris geru žodžiu ir savo pavyzdžiu padeda bręsti ir ieškoti savojo pašaukimo kelio.

MOKYKLOJE

Mano laikų mokykla dar nebuvo paversta tokia bedieviška, kad, mes, tikintieji mokiniai, būtume buvę kaip nors diskriminuojami. Bėdų atėjo tik vėliau. Mano pirmosios pradinių klasių mokytojos net gyveno Krikščionių parapijos klebonijoje, todėl mes, Mišių patarnautojai, jas laikėme savomis, o jos ne tik nebarė už patarnavimą, bet dar ir pamokydavo, kad per Mišias nesidairytume į žmones, o žvelgtume į altorių.

Mokantis Seirijų vidurinėje mokykloje, dauguma jos mokinių, eidami į mokyklą, kasdien užsukdavo į bažnyčią pasimelsti, ir niekas už tai mūsų nei gyrė, nei peikė. Klasėje buvo tik keletas komjaunuolių, kurie jautėsi labai nedrąsiai, ir mums buvo tiesiog jų gaila. Su panašia užuojauta rugsėjo pirmąją žvelgėme į kiekvieną naują mokytoją, kuri ar kuris ateidavo į klasę prisisegę komjaunimo ženkluką. O kai klasėje paskelbė, kad mirė Stalinas, ši žinia visus labai nudžiugino - ačiū Dievui, tirono jau nebėra!

Mokytojai prieš tikėjimą beveik nekalbėdavo. Prisimenu vieną gerą mokytoją, kuris jaudindamasis klasėje aiškino, kaip beždžionė tapo žmogumi. Visi matėme, kad šis pasakojimas jam labai sunkus ir kad jis, tikriausiai, netiki tuo, ką pasakoja. Mokydamiesi vyresnėse klasėse, ne kartą per darvinizmo pamokas diskutuodavome su mokytoja apie žmogaus kilmę. Turėjau gerą draugą Povilą, kuris irgi skaitė religinę literatūrą, todėl pasikeisdami per

pamokas užduodavome nepatogių klausimų. Kartą mokytoja aiškino, kaip išlipusioms iš medžių beždžionėms pamažu nunykusi nenaudojama uodega, o mes ir klausiamo: „Kodėl karvėms nenunyksta uodega, juk jos po medžius nesikarsto? Vyrui uodega taip pat praverstų - vasarą šienaudamas muses nusivaikytų.“ Po tokių klausimų nuotaika klasėje paprastai būdavo linksma, tik darvinizmo mokytoja nepajėgdavo nusišypsoti susierzinimo. Darvinizmo pamokos ir ateistinė literatūra, kurią taip pat godžiai skaičiau, skatino ieškoti atsakymų, todėl jų ieškojau ne kur kitur, o klebono bibliotekoje. Baigiant vidurinę mokyklą, į mano charakteristiką auklėtoja įrašė vieną sakinį: „Ap-siskaitęs daug ateistinės literatūros, bet pasaulėžiūra dar besiformuojanti.“ Paėmiau šią charakteristiką ir pamąsčiau, kad su tokia į Kunigų seminariją tikriausiai priims.

TARP DRAUGŲ IR KNYGŲ

Niekuomet nelankiau šokių ir tai dariau sąmoningai, nes labai anksti pradėjau galvoti apie kunigystę. Knygos, noras kuo daugiau apie viską žinoti, pagaliau domėjimasis religiniais ir pasaulėžiūriniais klausimais nulėmė tai, kad geriausi draugai būdavo tie, su kuriais galėdavau pasidalyti skaitytomis mintimis. Tokių draugų visuomet turėjau mokykloje, kariuomenėje, seminarijoje ir ją užbaigęs.

Atsiskyrėlis nebuvau ir tikriausiai negalėčiau būti. Tiesa, visada labai gerai jaučiausi skaitydamas knygas, užsiimdamas fotografija, technika, sportu, ieškodamas atsakymų į mane dominančius klausimus, ir tuomet galėjau būti vienas. Daug žmonių šalia manęs pradėjo atsirasti tik kunigystės metais. Dažniausiai tai būdavo vaikai ir jaunimas, kuriuos mokydavau katekizmo ir kuriems klebonija pasidarydavo antri namai.

FOTOGRAFIJOS PAMOKOS

Sugrįžęs iš kariuomenės brolis Jonas padovanojo man du fotoaparatus *Fotokor* ir *Zenit*; vienas tinkamas fotografuoti ant fotoplokštelių, kitas patogesnis, bet nuotraukas reikėjo didinti, o kaime elektros nebuvo. Klebono bibliotekoje radau lietuvišką fotografijos vadovėlį, todėl godžiai rijau

fotografijos pradmenis. Kiek vėliau nusipirkau geresnę knygą, bet rusų kalba, todėl ne viską suprasdavau. Pokario metais nusipirkti fotoreikmenų buvo ganėtinai sunku, todėl važiuodavau dviračiu į Alytų ar Druskininkus ir ne kartą grįždavau tuščiomis.

Daugiausia teko pasukti galvą, kuo galima būtų pakeisti elektrą, kad iš fotojuostos galėčiau padidinti reikiamo dydžio fotografijas. Palėpėje iš ruberoido susimeistravau fotolaboratoriją ir į pietų pusę per langą iškišau fanerinę dėžę su fotodidintuvu. Dienos šviesa turėjo pavaduoti elektrą. Eksperimentas pavyko, ir nuo to meto nepatogų *Fotokorą* su plokštelėmis numečiau šalin. Jaučiausi beveik didvyris — pats fotografuoju ir pats darau norimo dydžio fotografijas. Tada dar nenumačiau, kad šios fotografijos pamokos labai pravers, kai reikės daryti *Kronikos* mikrofilmus, bet Viešpats visada mato toliau už vaiką, kuriam dar rūpi tik pramogos.

ĮPAREIGOJIMAS - IŠMOKYTI ŠOKTI

Po Kovo 11-osios mano buvusi lietuvių kalbos mokytoja Rimšienė papasakojo, kaip kartą mokytojų kambaryje buvo aptariamas mano elgesys. Kažkam kilo įtarimas, kad galiu stoti į Kunigų seminariją. Buvo nutarta įpareigoti klasės draugus komjaunuolius išmokyti mane šokti. Klausydama šio pasakojimo prisiminiau, kaip vienas klasiokas, su kuriuo lankydavau gimnastikos treniruotės, kelis kartus siūlėsi pamokyti mane šokių. Kažkam ruseno viltis, kad pradėjęs lankytis jaunimo vakarėliuose nustosiu galvoti apie Kunigų seminariją. Tačiau gimnastika man buvo svarbiau už šokius, ir komjaunimo užduotis liko be vaisių.

Vidurinės mokyklos laikotarpis atmintyje išliko labai šviesus. Tolerantiški ir geri mokytojai, geri draugai ir draugės, kurių dauguma buvo doros lietuviško kaimo mergaitės. Vieną kitą net įsimylėdavau, bet tai ir liko mano mažomis jaunystės paslaptimis. Vėliau panašių mergaičių sutikdavau parapijose sąmoningai religingo jaunimo grupėse.

Jau aštuntoje klasėje pradėjau rimtai mąstyti apie kunigystę. Mane žavėjo saleziečių įkūrėjas šv. kun. Jonas Boskas — labai norėjau būti į jį panašus. 1955 m. vasarą, kai jau buvau nuvežęs dokumentus į seminariją, eidamas

per Seirijų miestelį, sutikau mokyklos direktorių Mindaugą Unguraitį, kuris, kiek jį pažinojau, Dievo savo gyvenime nebuvo suradęs. Pasisveikinome, jis paklausė, kur bandau stoti. „Nuvežiau dokumentus į Kunigų seminariją“, - atsakiau. Kiek patylėjęs pasakė: „Kai dabar daugelis rūpinasi materialiniais dalykais, reikia, kad kas nors pasirūpintų ir dvasiniais.“ Buvo gera girdėti šitos direktoriaus, kuris Stalinui mirus nubraukė net ašarą, žodžius; nuo tada aš jį dvigubai daugiau gerbiau.

VAIKYSTĖS KNYGOS

Mano kartos vaikams knyga buvo beveik vienintelis langas, pro kurį smalsios paauglio akys galėjo žvelgti į pasaulį. Nežavėjo manęs knygos, kurias tėvai parsiveždavo iš parduotuvės, kai perkant žibalo, druskos ar kitų ūkinių prekių reikėdavo nupirkti ir kokią nors iš rusų kalbos išverstą „Apysaką apie tikrąjį žmogų“, „Oblomovą“ ar panašią knygą.

Apvaizda padovanojo man du žmones, kurie sudarė beveik idealias sąlygas skaityti. Vienas iš jų buvo broliukas pranciškonas Pranas Taučikas, kuris prieš karą dirbo Kretingos pranciškonų spaustuvėje, o sovietams išvaikius vienuolynus sugrįžo į tėviškę ir gyveno netoli mano namų. Savo namuose jis turėjo kelias dideles dėzes įvairiausių religinių, nuotykių ir kitokio turinio knygų. Kartą pakvietė mane apsilankyti ir pasiūlė, gal norėčiau ką nors paskaityti. Mane domino nuotyčiai, o broliukas vis bandydavo įpiršti kokią nors religinę knygą, ir tai jam pavykdavo. Taigi visuomet parsinešdavau keletą įvairaus turinio knygų ir įnikdavau į jų skaitymą.

KLEBONO BIBLIOTEKA IR PAŠAUKIMAS

Dar didesnė Apvaizdos dovana buvo klebono kun. Jono Reitelaičio biblioteka. Krikštonių bažnyčioje, kurią pats suprojektavo ir pastatė, po vargonais buvo aukštas kambarys, nuo grindų iki aukštų lubų prikrautas įvairiausių knygų vokiečių, lenkų ir lietuvių kalbomis. Klebonas man, Mišių patarnautojui, leido raustis jo bibliotekoje. Pradžioje mane domino vaikams skirta *Kregždutė*, *Žvaigždutė*, *Šaltinėlis*, o vėliau įnikau į *Sakalo*, *Spaudos fondo* ir *Šv. Kazimiero draugijos* leidyklų knygas. Turbūt

panašiai kaip nūdienos vaikams įdomu naršyti internete, man buvo labai įdomu daryti tvarką klebono knygoje. Bibliotekoje buvo kopėčios, jos pasitarnaudavo, kai norėdavau pasiekti aukščiausias lentynas. Ta diena, kai klebonas duodavo raktą ir aš gerą valandą naršydavau po knygas, man būdavo šventė. Klebonas nekontroliavo, ką pasirinkdavau skaityti. Pradžioje labiausiai patiko apysakos, romanai, kaip antai „Ben Huras“, Pietario „Algimantas“, o vėliau pradėjau skaityti ir religinę literatūrą. Perskaičiau Senojo Testamento Penkiaknygę, Teisėjų ir Karalių knygas. Vėliau pradėjo dominti knygos apie dvasinį gyvenimą — „Dievo akivaizda“, „Filiotėja“ ir panašios; jų taip pat rasdavau klebono bibliotekoje.

VISO GYVENIMO IŠPAŽINTIS

Tarp dvasinio turinio knygų aptikau nedidelę knygelę „Gera išpažintis atidaro dangų“, kurioje tarp daugelio gerų patarimų, kaip atlikti išpažintį, perskaičiau pasiūlymą vieną kartą atlikti viso gyvenimo išpažintį. Tuomet turėjau tik trylikametų, bet nutariau, kad reikia padaryti, kaip buvo patarta. Kelias dienas, ganydamas karves, ant dviejų lapų susirašiau viską, ką prisiminiau, ir nuėjęs patarnauti Mišioms paprašiau, kad klebonas išklausytų mano ilgos išpažinties. Dievas už tai gausiai atlygino. Tą vasarą labai gyvai jaučiau Dievo artumą, ir tai nulėmė visa, ką ateityje rinkausi ir dariau. Tai buvo realus Šventosios Dvasios dvelktelėjimas, kuriam jau negalėjau nepaklusti. Apaštalas Paulius pasakytų: „Buvau Kristaus pagautas.“

MAŠTYMAI

Perskaitytos knygos išmokė melstis ne tik lūpomis, bet ir mąstomosios maldos. Tuo laiku neturėjau kunigo - dvasios vadovo, nes klebonas tik išklausydavo mano išpažinčių ir paskirdavo nesunkią atgailą. Tačiau Dievas daug ką man davė per knygas. Vienoje iš jų radau pasakojimą, kad, be lūpų maldos, dar yra ir mąstomoji malda ir kaip ją reikia atlikti. Taip ganydamas karves pradėjau medituoti. Perskaitydavau iš „Filiotėjos“ ar kitos dvasinio turinio knygos skyrelį, tuomet apmąstydavau ir užbaigdavau, kaip buvo patarta, sukalbėdamas „Tėve mūsų“. Man atrodo, kad tie

paauglystės mąstymai buvo neblogesni už tuos, kuriuos vėliau atlikdavau seminarijoje ar Jėzaus Draugijoje.

TIESOS PAIEŠKOS

Vyresnėse klasėse smalsumas paskatino mane skaityti ateistinę literatūrą. Pradžioje nesuvokiau pavojaus. Tuo metu buvo leidžiamos ekskunigo Jono Ragauskio parašytos knygos ir brošiūros. Skaitant iškildavo daugybė abejonių, į kurias neturėjau atsakymų. Nedrįsau klausti klebono, nes jis, kaip istorikas, skaitydavo kažkokius rankraščius lenkų ar gudų kalba ir kažką vis rašydavo. Niekuomet nemačiau jo nerašančio. Išgyvendamas tikėjimo abejonių ir neturėdamas su kuo pasitarti, atsakymų ieškojau klebono bibliotekoje.

Tenai suradau „Apsigynimo ginklą nuo tikėjimo priešų“, kun. Benedikto Andruškos SJ „Dievo buvimą“, Petro Malakauskio „Teodicėją“ ir kitų labai reikalingų knygų. Ne viską supratau, ką tenai rašė, bet atsirado užsidegimas ieškoti tiesos, kuris, be jokios abejonės, mano mintis kreipė į kunigystę. Tą užsidegimą padidino anuomet mokykloje dėstyti darvinizmo pagrindai. Dar intensyviau ieškojau atsakymų į išskylančius priekaištus mano trapiam pasaulėžiūrai. Mokytoja negalėjo suprasti, iš kur šito mokinio galvoje tiek daug minčių, visiškai nesiderinančių su tomis, kurias piršo tie darvinizmo pagrindai.

LOTYNŲ KALBA

Kartą vienas vyras Edvardas, bandęs stoti į Kunigų seminariją ir dėl valdžios trukdymo negalėjęs pasiekti kunigystės, man atnešė Kazimiero Jokanto lotynų kalbos vadovėlį ir pasakė: „Turėdamas laiko mokykis lotynų kalbos, kas žino, gal ji tau pravers.“ Ar šio gero vyro, kurį laiką priglaidusio besislapstantį kun. A. Skeltį SDB ir tuo užkariavusio mano simpatijas, pasakyti žodžiai nulėmė, ar Šventoji Dvasia įkvėpė pasiryžimą - pradėjau lotynų kalbos mokytis net daugiau už mokykloje dėstomas rusų ir prancūzų kalbas. Ne tik gautą vadovėlį išstudijavau, bet ir daug visokių lotyniškų sentencijų ir himnų išmokau. Ko gero, jau tuomet buvo, nors ir ne iki galo įsisąmonintas, žingsnis kunigystės link.

TYLIAI BRANDINAMA SVAJONĖ

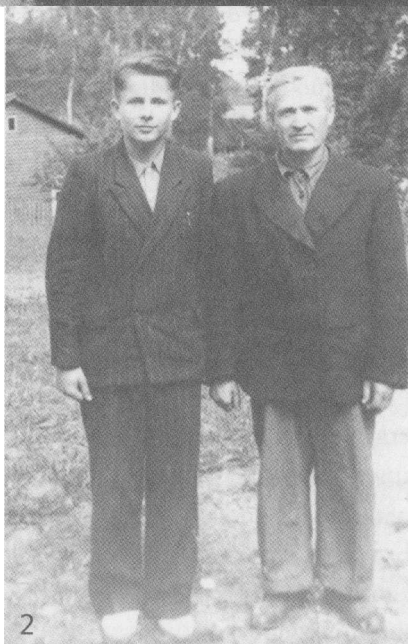
Vaikystėje apie kunigystę negalvojau, o ir tėvai apie tai nekalbėjo. Tik vėliau, po kunigystės šventimų, sužinojau: motina labai norėjo, kad tapčiau kunigu. Tačiau ji mirė labai anksti, 1951 m., man bebaigiant septintąją klasę, ir tą šventą norą nusinešė į dangų. Stipriai išgyvenau motinos netektį, nes labai ją mylėjau. Tikiu, kad jos malda ir pavyzdingas krikščioniškas gyvenimas turėjo įtakos mano vėlesniems sprendimams.

Mokydamas vidurinėje mokykloje, savo ketinimą siekti kunigystės laikiau paslėpęs giliai širdyje. Tikriausiai dėl to, kad mačiau, kokia yra aplinka, ir nenorėjau, kad apie mano ketinimą kas nors žinotų. Apie norą siekti kunigystės tik kartą pasidalijau su artimiausiu klasės draugu Povilu. Jis pats sakė, kad jam labai svarbus šeimos gyvenimas ir todėl stosiąs mokytis į Politechnikos institutą, bet mano ketinimui pritarė.

Gavęs brandos atestatą, pasakiau tėveliui, kad ketinu stoti į Kunigų seminariją. Jis nei apsidžiaugė, nei nuliūdo, tik pasakė: „Jei rimtai apsisprendei, tuomet stok.“

Tik pasibaigus mokslo metams apie savo pašaukimą pirmą kartą pasikalbėjau ir su parapijos klebonu. Nors su juo dažnai bendraudavau, jis niekuomet neskatino stoti į Kunigų seminariją. O aš, nors ir svajojau apie kunigystę, nemaniau, kad šį klausimą turėčiau su kažkuo aptarti. Viskas atrodė labai aišku. Po abitūros egzaminų klebonas nedrąsiai pasiūlė: „Galėtumei pabandyti pasimokyti Kunigų seminarijoje. Jei nepatiks, seminariją galėsi visuomet palikti, tačiau ir tuo atveju turėsi naudos, nes seminarija tave išmokys tokių dalykų, kurie gyvenime labai pravers.“ Mačiau, koks jis buvo laimingas, kai pasakiau, kad jau seniai esu apsisprendęs stoti į Kunigų seminariją ir niekur kitur.

O koks džiaugsmas buvo mano gerajam pranciškonui broliui Pranui, kai pasakiau, jog stoju į Kunigų seminariją. Buvau tikras, kad jis seniai jautė, kur kryo mano mintys.

1. 1955 m. lapkritis, pirmakursiai
su prefektu kun. V.Sladkevičium.
2. Su br. Pranu Taučiku OFM
3. Armijoje

Pakeliui į kunigystę ir pirmi išbandymai

1955-1962 m.

VAŽIUOJU Į SEMINARIJĄ

Jau pradėjus studijas seminarijoje dėl pasirinkto kelio abejonių nekildavo, o jeigu ir kildavo, tai tik dėl to, ar sugebėsiu būti geras kunigas. Man atrodė, kad esu silpnos sveikatos ir dėl manęs gali būti kitiems daugiau rūpesčių nei naudos. Dvasios tėvas nuramino, kad dėl to nereikia išgyventi: kiek turėsiu sveikatos, tiek ir užteks. Kai mane pašaukė į sovietinę armiją, buvo proga dar ne kartą patyrinėti save, ar kunigystė yra mano kelias. Norėjau viską dar kartą apsvastyti. Ir visuomet atsakymas buvo tas pats - noriu būti tik kunigu ir niekuo kitu. Noriu tarnauti ir daryti gera. Noriu dalytis tuo tikėjimo turtu ir džiaugsmu, kurio širdis buvo sklidina.

Taigi tuojau po abiturų egzaminų 1955 m. birželį nuvežiau dokumentus į Kauno kunigų seminariją. Visam gyvenimui įsiminė ne pirmieji žingsniai per seminarijos kiemą, bet Kauno arkikatedroje giedama Švč. Jėzaus Širdies litanija. Iš lauke buvusio garsiakalbio sklido labai graži litanijos melodija ir žodžiai: „Jėzaus Širdie, gyvybės ir šventumo šaltini! Pasigailėk mūsų...“ Prisiminęs aną dieną, ir šiandien girdžiu skambant šiuos litanijos žodžius.

Seminarijoje man paaiškino, kad prieš keletą metų pradėjo imti klierikus į sovietinę armiją, todėl neaišku, ar aš dabar būsiu priimtas; tikriausiai pirmą reikės atitarnauti kariuomenėje. Dar pasakė, kad egzaminų laikyti nereikės, todėl turiu laukti tik pakvietimo. Neramiai laukiau visą vasarą, o žinios iš seminarijos kaip nėra, taip nėra.

Baigiantis rugpjūčiui nutariau nuvažiuoti ir pasiteirauti, kaip mano reikalai. Seminarijos koridoriuje sutikau kan. Povilą Bakšį ir jam pasakiau,

kas man rūpi. Kanauninkas pasižiūrėjo į mane pro akinių viršų ir tarė: „Turbūt iš Krikštonių? Atrodo, kad tavęs nepriėmė, bet vis tiek užaik pas rektorių kun. Kazimierą Žitką - jis daugiau galės ką paaiškinti.“ Ši žinia mane be galo nuliūdino. Prieš nueidamas pas rektorių, užsukau į arkikatedrą ir sukalbėjau Rožinį taip karštai, kaip niekad - labai norėjau įstoti į seminariją, o svajonė, atrodo, buvo bedūžianti.

Baigęs Rožinį, nuėjau pas rektorių. Vos pravėrus duris, rektorius, plačiai šypsodamasis, pasakė: „Tik ką pasiuntėme telegramą, kad esate priimtas.“ Rektoriaus žodžiai man buvo tarsi stebuklas. Jaučiausi laimingiausias vaikas pasaulyje. Vėliau panašiai laimingas jaučiausi tik sugrįžęs iš Sibiro.

KUNIGŲ SEMINARIJOJE

Sugrįžęs namo tikrai radau telegramą, kurioje buvo kvietimas atvykti mokytis ir atsivežti būtiniausias reikmenis bei patalynę. Po dviejų dienų viską susikrovęs išvykau į Kauną. Susirinkome iš viso 24 seminaristai. Viceprepozitas - metais vyresnis klierikas (vėliau kun.) Petras Dumbliuskas nusivedė mane į kažkokią seminarijos daržinę, kad į čiužinio užvalkalą prisikimščiau šieno. Anuomet turėjome tik tokius čiužinius, bet miegodavome giliai, kaip kūdikiai. Dar reikėjo įsigyti apsiprausimui reikalingą dubenį, nes jokios prausyklos nebuvo. Vietoj jos — tik du šalto vandens čiaupai, iš kurių vakare prisileisdavome vandens, kad per naktį šiek tiek apšiltų.

Mus, pirmakursius, apgyvendino didelės salės vienoje pusėje, o kitoje jos pusėje stovėjo ilgas stalas. Abi pusės skyrė tik mūsų knygų lentynos, kuriose laikėme savo asmenines knygas, sąsiuvinius ir kitus reikmenis. Popietiniu metu čia kiekvienas dirbome savarankiškai: skaitėme, ką buvome išgirdę ir užsirašę per paskaitas, kitas knygas, mokėmės lotynų kalbos etc. Antrajame pagrindinių rūmų aukšte buvo valgomasis, kuriame vos ne vos tilpo 75 klierikai - tiek mūsų 1955 metais studijavo seminarijoje. Gyvenimas tokiomis sąlygomis nelepino, todėl vėliau neišgąsdino nei kariuomenės, nei lagerio barakas.

Seminarijoje buvo aiški tvarka. Dienos metas suskirstytas į studijų, maldos metą ir laisvalaikį. Laisvalaikius praleisdavome tik lauke — vaikščiodavome

ar žaisdavome, o po pietų ir vakarienės išeidavome į Santaką. Trečiadieniais po pietų eidavome po du į miestą apsipirkti, į pirtį, pažiūrėti kokio nors kino filmo ar paįskylauti gamtoje. Rytais bažnyčioje atlikdavome mąstymą, paskui būdavo Mišios. Kadangi dvasinės pratybos man jau buvo pažįstamos dar vaikystėje, jos bei seminarijos tvarka ir studijos nekėlė jokių sunkumų, buvo kaip ir savaime suprantami dalykai.

FILOSOFINIO KURSO SIELA

Pirmojo kurso siela buvo prepozitas Vincelis. Taip mes vadindavome tada trečio kurso klieriką (vėliau mons.) Vincentą Jalinską. Prefektas (būsimas kardinolas) kun. Vincentas Sladkevičius jį paskyrė prepozitu - vyresniuoju, jo pareiga buvo padėti mums gyventi pagal seminarijos ritmą ir rimtai siekti kunigystės. Prefekto parinkimas tikrai buvo geras. Mes gerbėme prepozitą ir jo klausėme. O kalbėti jis mokėjo tikrai uždegančiai. Matėsi, kad gyvena tuo, ką kalba. Be to, turėjo nemažą biblioteką religinių knygų, ir mes skaitėme jas dvasinio skaitymo valandėlėmis. Pati seminarijos biblioteka buvo visiškai varginga, nes senąją biblioteką sovietai buvo sunaikinę.

Prieš Kristaus Karaliaus šventę tris dienas vyko rekolekcijos, kurios padarė labai gilų įspūdį. Nors maldos gyvenimas man buvo pažįstamas dar iš gimnazijos laikų, bet per rekolekcijas jį gerokai pagilinau. Pasiryžau viską atlikti kuo geriausiai. Ateinančią dieną dvasios tėvas kun. Viktoras Butkus įvilko mus į sutanas ir kiekvienam padovanojo po storą Naujojo Testamento tomą. Vyresniųjų kursų klierikai kiekvienam naujokui padovanojo po paveikslėlį, kuriame buvo įrašytas gražus palinkėjimas. Tokia buvo pradžia — pilna idealizmo, svajonių ir, be abejo, gimtų namų ilgesio.

Mano kurso klierikai buvo draugiški, todėl niekuomet nebuvo kokių nors nesutarimų. Pagal seminarijos tvarką klierikai turėjo vengti išskirtinių draugysčių ir bendrauti su visais seminaristais, todėl laisvu laiku bendraudavome su vis naujais klierikais, dažniausiai iš vyresniųjų kursų. Po pietų eidavome pasivaikščioti į Santaką, o per trumpesnes pertraukas sukdavome ratus pačiame seminarijos kieme. Vyresniųjų kursų uolesnieji klierikai,

atrodo, sąmoningai kviesdavosi pirmakursius pasivaikščioti, kad galėtų jiems daugiau papasakoti tiek apie seminarijos gyvenimą, tiek apie kitus būsimajam kunigui reikalingus dalykus. Man tuomet atrodė, kad vos ne visi klierikai siekia šventumo ir nori tapti pačiais geriausiais kunigais.

Iš didelio klierikų būrio dažniau bendraudavau su (vėliau jėzuitu tapusiu) Vytautu Merkiu. Nors tarp mūsų buvo amžiaus skirtumas, nes jis prieš įstodamas į seminariją jau buvo spėjęs padirbėti pedagogu, tačiau man buvo įdomu su juo bendrauti, nes iš jo daug išgirdavau to, kas man atrodė svarbu siekiant kunigystės. Vytautas buvo pamaldus ir, be abejo, siekė, kad ir aš rimtai rūpinčiausi savo dvasiniu gyvenimu.

Seminarijoje praleisti 1955-1957 metai išliko labai šviesūs ir pilni idealizmo. Per laisvalaikius kalbėdavomės beveik išimtinai dvasinėmis temomis, planavome, kokie būsime kunigai, ką veiksime ir t. t. Po kiekvieno laisvalaikio užsukdavome į Švč. Trejybės bažnyčią nors trumpai paadoruoti Švč. Sakramento.

Į SOVIETINĘ ARMIJĄ

Tarnyba sovietinėje armijoje pradėjo kelti rūpesčių dar prieš stojimą į seminariją. Valdžia, siekdama dirbtinai sumažinti besimokančiųjų seminarijoje klierikų skaičių, nutarė įvesti privalomą tarnybą armijoje. Todėl man stojant į seminariją ir buvo priminta, kad galiu būti nepriimtas. Kaip vėliau sužinojau, mano klebonas kun. Jonas Reitelaitis buvo pažadėjęs vyskupijos valdytojui kan. Juozui Stankevičiui, jei po tarnybos armijoje nesugrįžčiau į seminariją, atsilyginti už joje praleistus studijų metus. Taigi buvau priimtas, bet žinojau, kad atėjus laikui teks trejiems metams išvažiuoti priverstinių „atostogų“. Psichologiškai buvau su tuo susitaikęs, todėl kai komisariate pasakė, kad reikės išvykti į armiją, ši žinia man visai nebuvo staigmena. Be to, per savo neprotingą uolumą buvau gerokai nusivaręs nuo kojų, todėl studijų pertrauka man išėjo į sveikatą.

Trečiaisiais studijų metais kariniame komisariate komisaras pasakė: „Paimsime į kariuomenę, vesi ir nereikės kunigystės.“ Patylėjau, o mintyse pagalvojau: „Bus taip, kaip Dievas norės.“ Tapo aišku, kad iš sovietinės

valdžios gero nelauk. Išsilaikiau antrojo teologinio kurso pirmojo pusmečio egzaminus ir gruodžio pradžioje išvykau į sovietinę armiją.

KELIONĖ PRIE JUODOSIOS JŪROS

Išvažiavau į armiją be ašarų. Draugai linkėjo laimingai sugrįžti, ir aš pats vyliausi to paties. Nuvežė į Vilniaus naujokų skirstymo punktą. Didžiulėje salėje stovėjo trijų aukštų narai, ant jų gulėjome susispaudę kaip silkės - galvos į vidurį, kojos į tako pusę. Visa salė paskendusį mėlynuose tabako dūmuose, o mes slankiojame kaip vaiduokliai ir laukiame, kad greičiau iš čia išvežtų. Prisimenu patį nemaloniausią išgyvenimą. Atsiguliau miegoti, o čia pat ties mano galva kažkoks nepraustaburnis pradėjo pasakoti savo nuotykius su moterimis. Man tai buvo kaip šaltas dušas, nes panašių kalbų iki šiolei nebuvau net girdėjęs. Galėjau tik melstis.

Mano laimei, tame dūmais dvokiančiame skirstymo punkte praleidau tik vieną parą. Vis ateidavo kaip koks vergų pirklys karininkas rinktis sau kareivių. Vienam storam papulkininkui skaitant pavardes, išgirdau ir savąją. Į tą pačią partiją pakliuvome visi penki seminaristai - trys iš to paties kurso. Iš skirstymo punkto pėsčius nuvarė į geležinkelio stoties peroną. Tenai stovėjo prekinis traukinys su atidarytomis vagonų durimis. Po komandos sėsti į vagonus visi puolėme prie artimiausio. Vagono galuose buvo trijų aukštų narai. Įsitaisiau ant antrųjų. Ir čia buvome susispaudę kaip silkės. Vagono viduryje stovėjo „buržujka“ - anglimis kūrenama metalinė krosnelė ir keli kibirai anglių. Naktį traukinys pajudėjo į nežinią. Karininkai nekalbėjo, kur mus veža, - anais laikais taip buvo saugojama karinė paslaptis! Kai rytą pabudome, traukinys jau bildėjo pro nepažįstamas vietas. Gruodžio mėnesio danguje nešvietė saulė, todėl nežinojome, kokia kryptimi esame vežami. Po kelių dienų baigėsi sniegas, todėl supratome, kad veža kažkur į pietus.

KURORTAS BE PINIGŲ

Aštuonias dienas važiavome, stovėjome ir vėl važiavome. Traukinį paprastai sustabdydavo už geležinkelio stoties, kad išbyrėję iš vagonų galėtume

atlikti gamtinius reikalus, nes vagonuose tokios galimybės nebuvo. Ap-
tūpdavome vagonus, o po komandos „į kelionę“ vėl užimdavome savo
vietas ant narų. Stotyje sustabdydavo traukinį tik tuomet, kai reikėdavo
pasirūpinti anglimis. Tiesiog jų „pasiskolindavome“ iš šalimais stovinčių
vagonų su anglimis. Tuomet buvo tokia tvarka: pasiimk, ko reikia, kitaip
šalsi ir niekas neužjaus. Septintą kelionės dieną vienas karininkas pasakė,
kad esame vežami prie Juodosios jūros. Iš tikrųjų, kai penktos dienos rytą
pabudome ir išėjome į lauką, aplinkui matėme nuostabius vaizdus: ošianti
jūra, kalnai, palmės ir kiparisai. Atvykome į kurortinį miestą Chostą. Čia
mus išlaipino ir nuvežė prie dviejų didelių palapinių. Viduje viena prie kitos
stovėjo dviaukštės lovos. Paaiškino, kad dešimt dienų mus mokys rikiuotės,
o paskui kažką statysime. Paaiškėjo, jog teks tarnauti „strojbate“ — darbo
batalione. Sovietinė valdžia nepatikimus „tamsybininkus“ perauklėti pa-
ims į kariuomenę, bet vietoj ginklo įduos kastuvą ir kirvį. Per darvinizmo
pamokas jau buvau girdėjęs, kad darbas iš beždžionės padarė žmogų.

SOVIETINĖJE ARMIJOJE

Tarnyba sovietinėje armijoje jaunam seminaristui buvo neeilinis išmėgi-
nimas. Dėl drausmės nebuvo jokių problemų; sunkiau buvo priprasti tik prie
neišmingų ir žeminančių komandų. Pavyzdžiui, jei vienas kareivis per 40
sekundžių neatsikeldavo ar neatsiguldavo, tuomet keltis ir gultis turėdavo visas
būrys - keturiasdešimt vyrų. Tačiau pripratome ir prie šio buko muštro. Drau-
ge tarnavome penki klierikai, todėl vienminčiai draugai svetimoje aplinkoje
buvo tikra Dievo dovana. Sunkiausia buvo priprasti prie keiksmų ir bjaurių
kalbų. Iki kariuomenės nieko panašaus nebuvau girdėjęs. Po gražaus gyvenimo
seminarijoje kariuomenės aplinka atrodė kaip koks pragaro prieangis. Pama-
čiau gyvenimą, kurio nemačiau nei tėvų namuose, nei seminarijoje.

Žemesnio rango viršininkai tikriausiai net nežinojo, kad mes esame
klierikai, todėl jokios diskriminacijos nepatyrėme. Nebuvo net vadina-
mosios „diedovščinos“. Tiesa, melstis teko einant rikiuotėje, dirbant ir
net atsigulus poilsio. Tik pastaruoju atveju labai dažnai man tarsi filmas
nutrūkdavo, ir Rožinio paslaptis likdavo neužbaigta.

KASTUVAS, KIRVIS IR PJŪKLAS

Po dešimties dienų rikiuotės visiems davė po kastuvą, ir mes aštuonias valandas kasėme „katlavaną“ - būsimą pastato rūšį. Tai, ką dabar atlieka ekskavatoriai, tuomet darėme mes, jauni kareivėliai. Darbas buvo gana bjaurus, nes gruodžio-sausio mėnesį prie Juodosios jūros dažnai lyja, ir reikėdavo kasti į košę panašų klampų molį, kuris, atrodo, prisiklijuodavo prie kastuvo. Taip visą mėnesį ir murkdėmės šioje duobėje.

Paskui įdarbino dailide ir pusmetį reikėjo ruošti klojinius, į kuriuos naktį trečioji kareivių pamaina pripildavo betono. Taip mūsų akyse aukštas po aukšto kilo karinės sanatorijos *Progres* („Pažanga“) penki aukštai. Reikėdavo dirbti pamainomis dieną ir naktį. Sugrįžus vidurnaktį labai norėdavosi valgyti, tačiau geram miegui netrukdė net tuščias skrandis.

Baigus statyti sienas pasiuntė į skardininkų brigadą. Pradžioje mokėmės, o paskui skarda dengėme sanatorijos stogą. Vasarą Chostoje, kur prabėgo pirmieji tarnybos mėnesiai, temperatūra pavėsyje siekdavo 35 °C, o stogą dengiant — dar karščiau, nes virš galvos buvo kaitri pietų saulė, nuo kurios spindulių gynė tik kareiviška kepurė. Prakaituodavome, todėl labai norėdavome gerti, o atsigėrę prakaituodavome dar labiau, ir taip be pabaigos. Mūsų kareiviškos palaidinės nuo prakaito ir saulės labai greitai pakeisdavo spalvą — pasidarydavo kažkokios balkšvos. Kiškiai žiemą pabąla, o mes pabaldavome vasarą. Tik kerziniai batai nekeitė spalvos — tiko visiems metų laikams.

PASITIKĖJIMAS KLIERIKAIS

Nežinau, kuo užsitarnavome viršininkų pasitikėjimą, tačiau mums, keliems klierikams, kariuomenėje buvo patikėtos gana atsakingos pareigos: (vėliau kun.) Algimantui Keinai — dirbti dalinio medicinos centre, o man - radijo mazge ir bibliotekoje. Turėjau ne tik dirbti, bet ir saugoti radijo mazgą, todėl miegojau ten pat, kur dirbau, ir galėjau su savimi turėti religinių knygų. Tiesioginis mano viršininkas „zampolitas“ („politrukas“) Čučinas, totorių tautybės, man būdavo labai geras ir niekuomet nepriekaištaudavo dėl to, kokių turiu knygų ir ką skaitau. Jam buvo svarbu, kad viskas

laiku ir tiksliai būtų padaryta. Net ir į komjaunimą neragino stoti, o kai dalinio komjaunimo sekretorius kartą padejavo, kad esu ne komjaunuolis, „zampolitas“ su šypsena jam replikavo: „Tikriausiai nemoki agituoti.“

RELIGINĖ PRAKTIKA

Religinei praktikai sąlygų nebuvo, tačiau žmogus prie visko prisitaiko. Pradžioje ramaus kampelio ieškodavau skaitykloje — raudonajame kampelyje, o vėliau nuošalią vietą susirasdavau bibliotekoje ar radijo mazge. Dabar man atrodo, kad kariuomenėje ne rečiau prisimindavau Dievą nei seminarijoje. Jaučiausi prievarta išplėštas iš man brangios aplinkos, todėl mintys nuolat skriejo į Tėvynę ir Dievop. Bjauri aplinka taip pat gali pasitarnauti geram, jeigu tik to sieki. Ačiū Dievui, kad žmonės gali mums uždėti tik matomus pančius, o mūsų dvasia ir mūsų mintys visuomet laisvos ir skrieja į ten, ką mes mylime.

Vasarą prieš paėmimą į kariuomenę su grupe klierikų dalyvavau labai geroje aštuonių dienų rekolekcijose, kurias vedė Palėvenėje klebonavęs tėvas Pranciškus Masilionis SJ. Šių rekolekcijų užrašus turėjau su savimi ir jie mane gaivino. Tačiau už viską labiau gaivino Dievo malonė. Žinojome, kad seminarijoje meldžiamasi už mus. Šis maldos palaikymas buvo labai svarbus.

GYVENIMO EGZAMINAS

Jaunam seminaristui, pustrečių metų gyvenusiam beveik dvasinio šiltnamio sąlygomis, tarnyba armijoje buvo rimtas egzaminas. Seminarijoje malda prieš kiekvieną paskaitą, kasdienės Mišios, mąstymai, rekolekcijos, gerų draugų artuma, o čia - triaukščiai keiksmai, šlykščios kalbos, absurdiški viršininkų įsakymai, tabako dvoko persisunkusi aplinka ir bendro likimo draugai, kuriems nepasipasakosi, kas dedasi tavo širdyje, ir nepasitarsi, kaip atsispirti amoralumo lavinai.

Laimei, jog kartu tarnavome penki klierikai, todėl buvo galimybė kalbėtis dvasinėmis temomis. Su bet kuo apie tikėjimą nekalbėdavome, nes žinojome, kad viešas religinių pažiūrų demonstravimas sugrįžus gali tapti kliūtimi siekti kunigystės. O tikslą pasiekti tikrai norėjau. Todėl tik mūsų,

klierikų, išorinis elgesys išduodavo, kad esame kitokie — nesikeikiame, nerūkome, negeriamo ir nepasakojame nešvankybų. Kauniečiai kareiviai kartą pasakydavo, kad tokių kaip mes jie savo aplinkoje nebuvo sutikę.

Didžiausias trejų metų išmėginimas buvo gimtųjų namų ir artimųjų ilgesys. Nežinau, ką jaučia mūsų emigrantai, palikę tėvynę, bet man buvo sunku. Guodė mintis, kad ateis diena, sėsiu į traukinį, kuris parves į Tėvynę. Tikriausiai ši trejų metų be atostogų, toli nuo Lietuvos gyvenimo patirtis labai giliai įsirėžė į dvasią, todėl man nelengva suprasti tuos, kurie dėl geresnio gyvenimo palieka Tėvynę. Juk čia yra visa, kas normaliam žmogui brangiausia — šeima, draugai, miškai, ežerai, upės ir tėviškės dangus.

REKRŪTO LAIKAS BAIGIASI

Kartą laikraštyje perskaičiau skelbimą, kad trečiuosius metus tarnaujantys kareiviai turi teisę vasarą sugrįžti namo ir laikyti egzaminus į pasirinktą aukštąją mokyklą. Tik tam reikia gauti aukštosios mokyklos iškvietimą ir dalinio vadovybės sutikimą. Kas po pustrėčių priverstinės tarnybos kariuomenėje metų galėjo nesusigundyti tokiu pasiūlymu? Susigundėme ir mes, klierikai. Parašiau Kunigų seminarijos vadovybei laišką ir paprašiau atsiųsti atestatą. Gavęs atestatą, nusiunčiau prašymą į Kauno politechnikos institutą. Greitai gavau atsakymą, kad esu kviečiamas laikyti egzaminų. Dalinio vadovybė laikyti egzaminų išleido tik mus, du klierikus — mane ir A. Keiną. Net komjaunuolių neišleido. „Zampolitas“ kapitonas Čučinas komjaunuoliams paaiškino, kad tik mes du ruošėmės egzaminams, todėl mus ir išleidžia.

Keturias paras traukiniu važiovome į Lietuvą. Širdyje buvo labai daug džiaugsmo, nes jaučiausi be galo išsiilgęs gimtųjų namų. Net atostogų nebuvo išleidę, motyvuodami, kad neturi, kas pavaduotų darbe. Pakeliui Maskvoje pasivėžinoje metro traukiniu, ilgai stovėjome eilėje, kol gavome bilietus, ir laimingai sėdome į Lietuvos traukinį.

DŽIAUGSMAS IR RŪPESTIS

Grįžimo džiaugsmą šiek tiek temdė rūpestis, kuo pasibaigs ši mūsų avantiūra. Kirbėjo abejonė, kas bus, jeigu, nelaikę egzaminų, tiesiai

nuvažiuosime į seminariją. Be to, įsakyme išleisti karius studijų į aukštesnį mokyklą buvo priminimas, kad neišlaikiusiems egzaminų reikės prisistatyti į karinį komisariatą. Su Algimantu sutarėme laikyti egzaminus ir neišlaikyti, o tai padaryti buvo labai lengva. Taigi, gavęs matematikos egzamino nepatenkinamą pažymį, nors ir raginamas toliau laikyti kitus egzaminus (žadėjo man, kaip kareiviui, padaryti lengvatą), pasiėmiau dokumentus ir pranešiau Kauno kariniam komisariatui apie nesėkmę per egzaminus. Sekretorė nuoširdžiai apgailestavo dėl nepasisekusių egzaminų ir patarė kitais metais vėl siekti tikslo. Šį patarimą įvykdžiau tą pačią dieną - nunešiau dokumentus į seminariją ir dideliame džiaugsmui po kelių savaičių gavau pranešimą: Religijų reikalų taryba neprieštaravo, kad sugrįžę kareiviai būtų priimti; nuo rugsėjo mėnesio galėsime tęsti studijas. Buvo priimti į trečią teologijos kursą, bet savarankiškai turėjome pasiruošti ir išsilaikyti antro teologijos kurso antrojo pusmečio egzaminus.

Nebuvome visiškai tiesūs, tačiau anuomet šitaip apgauti sovietinę valdžią atrodė moralškai pateisinama. Buvome savo laiko vaikai: okupacinė valdžia krėtė mums šunybes, o mums atrodė, kad jei galima ją pergudrauti niekam nepadarrant skriaudos, kodėl tu nepasinaudojusi? Sutaupyti visus metus buvo laimėjimas. Jei būčiau grįžęs iš kariuomenės spalio ar lapkričio mėnesį, į seminariją būčiau galėjęs stoti tik 1961 metais.

1960 metų birželis buvo pilnas skaidraus džiaugsmo. Panašų džiaugsmą išgyvenau tik po 28-erių metų, kai po kelionių Gulago keliais grįžau į Tėvynę.

PASIKEITUSI SEMINARIJA

Tuo metu, kai tarnavome kariuomenėje, seminarijos gyvenime įvyko labai didelių permainų. Buvęs labai geras prefektas kun. Vincentas Sladkevičius dar 1957 m. valdžios buvo išprašytas iš seminarijos. Rektorius kun. Kazimieras Žitkus, kurio asmuo žavėjo klierikus, taip pat buvo išvartytas. Juos pakeitę kunigai toli gražu nesilygiavo su buvusiais; kai kurie iš jų turėjo net priklausomybę nuo alkoholio, nors, ačiū Dievui, į seminariją ateidavo blaivūs.

Sugrįžęs į seminariją išgyvenau sunkią patirtį. Kartą su vienu klieriku išėjau pasivaikščioti, ir jis man pradėjo įrodinėti, kad melstis yra beprasmiška. Iškart nesusigaudžiau, ką reiškia tokios kalbos, bet greitai paaiškėjo, jog kai kurie klierikai yra KGB užverbuoti ir atvirai užsiima destruktine veikla. 1961 m. vasarą per atostogas teko asmeniškai patirti, ką KGB pareigūnai veikia Kunigų seminarijoje.

VERBAVIMAS DIRBTI KOLABORANTU

Vasarą gavau iškvietimą atvykti į Lazdijų rajono Pasų skyrių. Nekilo jokio įtarimo, nes anuomet tiek Kaune, tiek per atostogas reikėdavo laikinai registruotis. Pasų skyriuje man parodžius kvietimą, viršininkas kažkam paskambino telefonu ir pasakė vieną žodį: „Atvyko.“ Po keliolikos minučių į kabinetą atėjo kažkoks pareigūnas ir nusivedė mane į KGB (*Komitet gosudarstvenoj bezopasnosti* — Valstybės saugumo komitetas) poskyrį. Vyriškis prisistatė esąs KGB darbuotojas Jonas ir užvedė kalbą apie sovietinio saugumo norą mano asmenyje turėti draugą. Aiškino, jog nereikia bijoti: jie neduosią jokių užduočių, tik retkarčiais pasikalbėsia, na ir, suprantama, jeigu seminarijoje atsirastų koks nors užsienio diversantas, tai aš, kaip normalus pilietis, be abejo, saugumui apie tai papasakočiau. Saugumietis Jonas priminė, kad nei apie šį pirmąjį, nei apie tolesnius susitikimus negalėsiu niekam pasakoti, nes tai yra paslaptis. Iškart supratau, kad esu verbuojamas būti KGB kolaborantu.

Galvoje sukosi mintis, kaip atsisakyti, kad, nepažadėdamas draugystės, nepasirodyčiau esąs užkietėjęs antitarybininkas, kurį reikia tuojau išvaryti iš seminarijos. Saugumiečio priminimas apie būtinumą išlaikyti paslaptį man tapo išsigelbėjimo inkaru. Sugalvojau planą pavaizduoti esąs šiek tiek naivus jaunikaitis. Paaiškinau, kad nemoku meluoti — tai buvo teisybė, — ir dabar esu keblioje padėtyje, nes vykdamas į Pasų poskyrį namiškiams ir klebonui pasakiau, kur vykstu, ir parvykęs turėsiu papasakoti tiesą, kad buvau reikalingas ne pasų stalui, bet KGB darbuotojams. Tuomet Jonas gerą pusvalandį mane švietė, kad nebūtina visko pasakoti, o aš tikrai buvau pas pasų stalo viršininką. Klausiau, klausiau šios „moralinės teologijos“

paskaitos ir mažčiau: velnias moko teologijos studentą, kaip reikia laikytis krikščioniškos moralės. Saugumiečiui kalbant, dar kelis kartus įsiterpiau, kad vis tiek nesugebėsiu nepapasakoti to, kur buvau. Saugumietis liovėsi įkalbinėti mane būti bendradarbiu ir tik įtikinėjo, kad niekam nepapasakosčiau apie susitikimą ir vykusį pokalbį. Atsisveikindamas saugumietis liepė rugsėjo mėnesį atvykus į Kauną paskambinti jo duotu telefonu. Tuomet net nekilo abejonės, kad galima būtų ir nepaskambinti.

DIPLOMATIJA PAVOJINGA

Likusios atostogų dienos buvo neramios. Klebonui papasakojau, jog mane bandė užverbuoti. Bet šis ne tik kad nenugąsdino, bet net pasakė, kad ir iš jo NKVD reikalaudavo pranešti, kai bažnytkaimyje pasirodys partizanai. Tuomet jis po šių pasirodymo palaukdavo kelias dienas ir paskambindavo. Neįtikino manęs šis klebono paaiškinimas, nors tada iki galo nesuvokiau, kad saugumiečiams kaip tik šito ir reikia: kažką jiems pranešdamas tu jau bendradarbiauji. Saugumietis jau gali užpildyti anketą ir tave laikyti užverbuotu agentu, nors ir nebūtum pasirašęs jokio pasižadėjimo.

Rugpjūčio paskutinę dieną atvykau į seminariją ir, kaip saugumietis buvo liepęs, paskambinau jo duotu telefonu. Atsiliepė tas pats Jonas ir liepė tuojau nuvykti prie Pionierių rūmų Žaliakalnyje. Atvažiavo automobilu ir įsisodinęs nusivežė kažkur prie Zoologijos sodo. Pradėjo kalbą nuo atostogų, bet greitai perėjo prie kitos temos, prašydamas klausytis, ką klierikai šneka apie politinę padėtį pasaulyje, ir visa tai surašius pasiųsti jam. Atsisakiau šitai padaryti, motyvuodamas, kad tokio darbo negalėsiu atlikti, nes kalbėti ir rašyti apie kitus neleidžia sąžinė. Keletą kartų dar pabandė įtikinti, kad būtinai parašyčiau, bet negavęs teigiamo atsakymo baigė pokalbį, primindamas, kad dar teksią susitikti registracijos metu ir, jei nesutiksiu bendradarbiauti, vargu ar galėsiu tapti kunigu.

PASKUTINIAI METAI SEMINARIJOJE

Paskutiniai metai buvo pilni nerimo, nes žinojau ne vieną atvejį, kai KGB įsakymu iš seminarijos buvo išvaryti geri klierikai, mano

kursiniai — Vytautas Merkys ir Petras Našlėnas, vėliau tapę pagrindžio kunigais. Nutariau rizikuoti — kas bus, tas bus, bet jokio pasižadėjimo nerašyti ir jokių užduočių neatlikti. Ačiū Dievui, iki šventimų daugiau šiuo klausimu manęs netrukdė net ir laikinai priregistruojant. O kai po šventimų pasikvietė į karinį komisariatą ir vėl bandė verbuoti, atsisakyti buvo kur kas lengviau. Siūlė studijas Romoje ir gerą parapiją Kaune. Paaiškinau, kad studijuoti nenoriu, nes man patinka dirbti parapijoje, o kadangi esu kaimo vaikas, net meldžiuosi, kad nebūčiau paskirtas į miestą. Taip ir išsiskyrėme nesuradę bendros kalbos. Džiaugiausi, kad viskas pasibaigė laimingai. Deja, ne visiems pavykdavo išsisukti nuo KGB metamo tinklo. Atkūrus nepriklausomybę KGB archyvai atskleidė ne vieną liūdną atvejį. Net du mano kursiniai, neišlaikę įtamos, pradėjo piktnaudžiauti alkoholiu ir per anksti iškeliavo.

1962 m. pavasaris buvo pilnas džiaugsmo. Šešių dienų rekolekcijos, diplominiai egzaminai, subdiakonato, diakonato ir kunigystės šventimai ir skyrimas dirbti vikaru į Alytaus Šv. Angelų Sargų parapiją. Kas galėjo būti dar geriau ir džiaugsmingiau, nei priekyje matomas šviesus kunigiškos tarnystės kelias?

1. Po primicijų tėviškėj
2. Su Pirmosios Komunijos vaikais, vikaras Šimne
3. Šimno bažnyčia
4. Šv. Mišios Prienuose

Kunigiškos tarnystės džiaugsmas ir pavojai 1962-1975 m.

KUNIGYSTĖS ŠVENTIMAI

Nekantariai laukiau kunigystės šventimų dėl dviejų priežasčių. Artėjo ilgai laukta diena, tačiau buvo nerimo, kad KGB nesutrukdytų tapti kunigu: kelis kartus KGB darbuotojas buvo gąsdinęs, kad, atsisakydamas bendradarbiauti, galiu nepasiekti savo tikslo. Žinojau, kad tai, ką kalba, gali ir įvykdyti, todėl rūpėjo kuo greičiau po kojomis pajusti tvirtesnę pagrindą. Be abejo, man dar trūko visiško pasitikėjimo Dievu, kuris būtų leidęs ramiai žvelgti į ateitį.

Pagaliau lauktoji diena atėjo. 1962 m. balandžio 15 d. devyni Kauno kunigų seminarijos penktakursiai klierikai prisiekėme laikytis celibato, ir kitą dieną Telšių vysk. Petras Maželis visus iššventino subdiakonais. Šiandien yra tik diakono šventimai, anuomet buvo dar ir subdiakonatas — pakopa prieš diakonatą. Širdyje atsirado ramybės - jau tikrai būsiu kunigas. Kitą dieną vyskupas visus iššventino diakonais, o dar kitą - Didįjį trečiądienį - Kauno arkikatedroje visi diakonai gavome kunigystės šventimus. Sunku nusakyti anų dienų būseną, nes emocijos užgriuvo kaip lavina. Džiaugsmas liejosi per kraštus — esu kunigas per amžius ir jau jokie saugumiečiai negalės sukludyti mano pašaukimui.

Primicijas buvau planavęs švęsti tėviškėje Krikštonyse antrąją Velykų dieną, todėl laiko pasiruošti buvo likę nedaug. Pamokslą pasakyti per primicijas pakviečiau Leipalingio kleboną kun. Albiną Jaudegį, buvusį Kunigų seminarijos dvasios tėvą, pas kurį užsukdavau pasitarti dvasiniais

reikalais. Dar pakviečiau keletą kaimynų kunigų ir kelis klierikus; gimines sukvietė tėviškėje gyvenantis brolis Vladas.

PRIMICIJOS GIMTINĖS BAŽNYČIOJE

Išaušo graži antroji Velykų diena. Prieš sumą pėsčiomis nuvykau į kleboniją, o iš tenai, kunigų lydimas, atėjau į gimtinės bažnyčią, kurioje prieš 24-erius metus buvau pakrikštytas ir kurioje 8-erius metus patarnaudavau Mišiose. Ši bažnyčia buvo tarsi antrieji namai. Bažnyčioje daug žmonių, jų veiduose mačiau dalelę džiaugsmo, kurio buvo sklidina mano širdis. Po Mišių, kaip įprasta, teikiau primicijų palaiminimą. Šioje šventėje trūko tik motinos, kuriai mano primicijos būtų buvęs didžiausias atlygis už jos meilę ir norą, kad jauniausias sūnus pasiaukotų Dievo tarnybai.

Prisimindamas šviesius anų dienų išgyvenimus, šiandien suvokiu jų reikšmę, nes per juos tvirtai jaugi į Bažnyčią kaip bendruomenę, kurioje pradėjai tikėjimo kelionę, su kuria klausei Dievo žodžio ir stiprinaisi Eucharistija. Visa tai padės tolesniame gyvenime padaryti reikiamus pasirinkimus ir atsilaikyti prieš visus gundymus.

PIRMIEJI KUNIGYSTĖS ŽINGSNIAI

Po primicijų reikėjo išsilaikyti šešių teologijos disciplinų diplominius egzaminus. Vėliau iškilmingo akto metu Teologijos fakulteto didysis kancleris kan. J. Stankevičius įteikė diplomą ir skyrimą vikarauti Alytaus Šv. Angelų Sargų parapijoje. Susitariau su vienu kursiniu porą savaitių pailsėti Druskininkuose - jaučiausi pervargęs, nes šešių dienų rekolekcijos, šventimai, primicijos ir diplominiai egzaminai buvo labai išvarginę. Aplankęs kleboną pasakiau, kad norėčiau pailsėti, bet jis paaiškino, kad dabar yra birželio mėnuo, todėl reikia kasdien sakyti pamokslėlį. Kadangi buvęs vikaras jau išvažiavęs, tai man reikia tuojau stoti į darbą. Nuriiau karčią piliulę ir pasakiau, kad rytoj atvažiuosiu į darbą. Labai greitai supratau, kad klebonas savaip supranta savo tarnystę. Iš jo beveik nieko negalėjau pasimokyti, o štai altaristas kun. Albinas Drazdys buvo pavyzdingas kunigas. Susidraugavau su juo ir jis man daug padėjo visais klausimais. O tų klausimų buvo aibės.

Studijos ir buvo tik studijos, o kai atsisėdau į klausyklą, iškart pajutau daug spragų, kurias reikėjo užpildyti skaitant ir klausiant, kaip vienu ar kitu atveju elgtis praktikos turintys geri kunigai.

Vasarą kasdien reikėjo ruošti vaikus Pirmajai Komunijai. Valdžia neleido mokyti vaikų tikėjimo tiesų, buvo galima juos tik priimti egzaminuoti vienu kartu ne daugiau kaip du. Todėl po ryto Mišių iki vakaro visą dieną kas valandą eidavo ir eidavo vis nauji vaikai. Kunigas altaristas mokė panašiai. Labai greitai pajutau, kad tai sunkiai įvykdomas reikalavimas, ir pradėjau jo nepaisyti — priimti tiek, kiek ateidavo.

Kun. A. Drazdys pamokslus visuomet pasirašydavo, tačiau kalbėdavo labai sklandžiai be rašto. Bandžiau ir aš panašiai daryti. Pasirašydavau ištaisai, o paskui vaikščiodamas pušyne pasakydavau pamokslą dangaus angelams, todėl sekmadienį ramiai lipdavau į sakyklą.

PIRMIEJI IŠBANDYMAI

Vieną vėlų vakarą parvažiavau motociklu ir prie garažo pamačiau stovinčią jauną mergaitę. Kai paklausiau, ko ji laukianti, atsakė, kad einanti nusiskandinti. Nesumojęs, ką protingai atsakyti, pakviečiau užėti į kleboniją. Atėjusi prisipažino mane mylinti ir negalinti be manęs gyventi. Paaiškinau, kad įsimylėjus tikrai nereikia skandintis, bet tikėtis iš kunigo atsako taip pat nerealų. Nenusiskandino, bet dar ne kartą bandė siūlyti savo meilę. Kaip gera, kad galėjau su kun. Albinu pasitarti, kaip panašiais atvejais geriausia pasielgti. Ačiū Dievui, pirmąjį egzaminą pasisekė išlaikyti, bet tai nebuvo paskutinis. Vėliau atsirado atakuojančių net prie klausyklos langelio. Anuomet neįtariau, kad ne vienas iš tų meilės prisipažinimų galėjo būti net sovietinio saugumo surežisuotas.

Nežinau, kaip visas būtų klojęsi, jei būtų reikėję dirbti tik su šiuo klebonu, kuris, nors ir grįžęs iš lagerio, jau buvo praradęs kunigiškąją idealizmą. Altaristas taip pat buvo grįžęs iš lagerio, bet pilnas dvasinės ugnies, tarsi ką tik seminariją baigęs jaunas kunigas. Dažnai su juo vaikščiodavome po Alytaus pušynus, klausiausi, ką jis pasakodavo. O jam kalbos netrūko, nes buvo nugyvenęs ilgą ir turiningą gyvenimą.

CELIBATAS IR MOTERYS

Esu labai dėkingas Dievui, kad pirmaisiais kunigystės metais leido sutikti labai gerų moterų, mergaičių ir seserų vienuolių. Ne mažiau dėkingas ir toms kilnioms mergaitėms ir moterims. Viena iš jų buvo adoruotojų vadovė Danutė, kuri vėliau įstojo į vienuolyną, kita — sesuo Valerija. Jų kilni laikysena man, jaunam kunigui, padėjo ne tik susikurti šviesų doros moters paveikslą, bet ir išsiugdyti atsakomybę tiek už save, tiek už sutinkamas moteris. Kažkur giliai pasąmonėje susiformavo gilus atsakomybės už sutinkamas moteris suvokimas, kad yra dalykų, kuriais negalima žaisti, ir kad vieni kitiems turime padėti išsaugoti sielos tyrumą ir nebūti kieno nors sielos griuvėsių priežastimi.

NELAUKTAS DRAUGO POSŪKIS

Dar nespėjusį apsiprasti su kunigo pareigomis netikėtai užgriuvo žinia - mano seminarijos laikų draugas kun. Algimantas Žilinskas palieka kunigystę ir kuria šeimą. Per Kalėdų atostogas buvau nuvykęs jo aplankyti, ir jau tada jo kalbos apie kunigystės sunkumus privertė mane sunerinti - mačiau, kad jo sieloje vyko kova, ir ją jis netrukus pralaimėjo. Ne tik paliko kunigystę - parašė knygą „Žemės šauksmas“ ir joje teigė praradęs tikėjimą. Buvo be galo gaila ne tik dėl to, kad išėjo iš rikiuotės perspektyvus kunigas — jis tapo net okupacinės valdžios pagalbininku. Ačiū Dievui, kad daugiau prieš tikėjimą nerašė.

Susitikome beveik po trisdešimties metų, kai sugrįžo prie tikėjimo ir susitaikė su Dievu. Ilgai kalbėjomės apie praeitį ir dabartį. Pasipasakojo ir apie savo išgyvenimus, kai matė, kad jo draugai kunigai kovoja vienoje barikadų pusėje, o jis - atsidūręs kitoje pusėje. Pasipasakojo, kaip Dievas pasitiko jį kančioje ir ligoje. Praūžus visoms audroms, turėjo galimybę sustoti ir daug ką perkainoti. Dabar parašė knygą „Dangaus šauksmas“. Labai norėjo sugrįžti ir kalbėjo: „O kad galėčiau prieš mirtį paaukoti bent vienas Mišias!“ Nepaaukėjo Mišių, bet jose pamaldžiai dalyvavo ir iki pat mirties uoliai darbavosi, mėgindamas būti naudingas Bažnyčiai. KGB archyvuose surinko daug medžiagos ir parašė tris knygas: „Akiplėša“ - apie kun. Juozą Zdebskį, „Intrigantas“ - apie kun. Bronių Laurinavičių, „Atlikę

pareigą“ — apie vyskopus KGB kalėjimuose ir „Bažnyčia, Kronika ir KGB voratinklis“ - apie *Kronikos* leidimą ir persekiojimą. Jis rašys: *LKB kronika — tai lietuviškos Jeruzalės gatvės, kuriose liko įspaustos „Lietuvos Katalikų Bažnyčios“ Kryžiaus kelio pėdos. Nuolanki pagarba visiems,ėjusiems tuo keliu. Nevertas Jūsų bičiulis A. Žilinskas — Vidas Spengla*. Kun. Algimantai, kaip gera, kad sugrįžai pas Tėvą!

KGB PAREIGŪNAI NEUŽMIRŠO

Vieną dieną gavau kvietimą į Alytaus karinį komisariatą. Nuvykau, mane pasitiko ne komisaras, bet saugumietis, kuris Kaune buvo bandęs užverbuoti savo kolaborantą. Pradėjo klausinėti, kaip sekasi darbas, o paskui vėl pradėjo įkalbinėti, kad sutikčiau bendradarbiauti. Gana tvirtai pasakiau, kad toks pasiūlymas man yra visiškai nepriimtinas ir į susitikimus neateisiu. Saugumietis pastebėjo, kad esu pasikeitęs į blogą, nes anksčiau seminarijoje nebuvau toks kategoriškas. Jis buvo teisingas. Kai besimokantį seminarijoje kalbino būti bendradarbiu, bandžiau švelniau išsisukti, aiškin-damas, kad esu labai atviras, nemoku meluoti ir todėl nesugebėsiu išlaikyti paslapties. Dabar saugumietis suvokė, kad po šventimų pasirodžiau, kas esu. Pagrasė, kad nuo saugumo daug kas priklausys ir net tai, ar galėsiu dirbti kunigo darbą. Pritariau, kad jie tikrai galės padaryti, ką norės, bet aš daugiau susitikinėti nebenoriu. Išsiskyrimas labai nedraugiškai.

PAŽINTIS SU MEDICINA

Gavęs klebono įpareigojimą sekmadienį patarnauti Plokščių bažnyčioje, iš vakaro važiavau į Suvalkiją. Netoli Birštono įvyko maža avarija, susilaužiau raktikaulį, nors pradžioje to nežinojau. Nuvairavau į Plokščius, bet sekmadienį per Mišių pakylėjimą galėjau pakelti tik dešinę ranką. Tapo aišku, kad be ligoninės neišsiversiu. Pirmadienį pasidariau rentgeno nuotrauką, o antradienį chirurgas įkalė vinį, kuri po kelių dienų išstrūko. Per pusantrų metų prireikė net keturių operacijų, tačiau nėra blogo, kas neišeitų į gera. Ta proga sutikau daug gerų žmonių; kai kurie iš jų net padėjo surasti kanalų *Kronikos* kelionei į Vakarus.

KUNIGAS JONAS MAKSVYTIS

Prąėjus metams, pasikeitė Alytaus klebonas. Iš Mirosłavo atkėlė klebono pareigoms labai uolų kunigą Joną Maksvytį, kuris tuojuo ėmėsi remontuoti bažnyčią. Nors buvo silpnos sveikatos, tačiau dirbo už du. Pamačiau visiškai kitokią klebono tarnystę. Visais klausimais galėjau su juo kalbėtis kaip su geriausiu draugu. Pusantrų metų, praleistų dirbant su šiuo kunigu, man buvo Dievo dovana. Turėjau du gražius pavyzdžius — seną altaristą ir brandaus amžiaus kleboną, kurie tiesiog lenktyniavo savo uolumu. Man reikėjo tik stebėti ir bandyti juos pasivyti. Už šias pamokas aš jiems esu labai skolingas. Deja, po pusantrų metų sovietinė valdžia privertė vyskupą atleisti kun. J. Maksvytį iš Šv. Angelų Sargų parapijos klebono pareigų ir paskirti į kaimišką Sasnavos parapiją altaristu. Uoliai dirbantis kunigas valdžios akys jau buvo nusikaltėlis!

Pirmuosius trejus vikaravimo metus Alytuje vadinu savo pirmąja meile, nes pamilau šios parapijos žmones, ir kai reikėjo juos palikti, jaučiau didelį skausmą. Niekam apie tai nepasakojau ir savo išgyvenimais dalijausi tik su Viešpačiu. 1965 m. liepos 1 d. gavau paskyrimą vikarauti į Lazdijus, kur kadaise dalyvaudavau moksleivių spartakiadose ir kur pirmą kartą buvau verbuojamas dirbti saugumo kolaborantu.

SKYRIMŲ KUNIGYSTĖS TARNYSTEI NIUANSAI

Sovietinė valdžia, kaip ir visos diktatūros, kunigų atžvilgiu naudojo dvi priemones: „knūtį ir prianik“ — botagą ir meduolį. KGB vienus kunigus bandydavo nupirkti privilegijomis ir net pinigais, o neklusniuosius skaudžiai bausdavo. Panašiai elgėsi ir Religijų reikalų taryba: vyskupijų valdytojams leisdavo vienus kunigus paskirti į miesto parapijas, išvažiuoti į užsienį, o valdžiai neįtikusieji galėjo būti paskirti klebonais tik į atkampias parapijas arba altaristais.

Mane vyskupijos ordinaras net trylika metų negalėjo paskirti klebonu. Sovietinė valdžia laikėsi taktikos tramdyti jiems nepalankius kunigus kitų kunigų rankomis. Pavyzdžiui, Religijų reikalų tarybos įgaliotinis vengdavo valdžiai prasikaltusį kunigą bausti tiesiogiai, bet tai darydavo per vyskupijų valdytojus. Kai man Prienuose buvo uždrausta sakyti pamokslus, tai tiesiogiai padarė ne įgaliotinis. Jis tik išbarė, liepė nuvažiuoti į kuriją ir tenai

sužinoti, kaip būsiu nubaustas. Kunigą vikarą valdžiai visuomet būdavo lengviau suvaldyti, nes jeigu šis pasielgdavo ne taip, kaip norėdavo valdžia, pirmiausia pylos gaudavo klebonas, kodėl jis leidžia vikarui savivaliauti. Todėl kunigo skyrimas vikaru arba altaristu anais laikais buvo valdžios priemonė kunigo veiklai kontroliuoti.

TARNYSTĖ LAZDIJUOSE

1965 m. pavasarį gavęs skyrimą į Lazdijus apsidžiaugiau, nes netoli buvo gimtinė ir gerai pažįstama Dzūkija. Dvi vasaras katechizavau būrius vaikų ir, aišku, užsitraukiau valdžios nemalonę. 1966 m. gruodžio 10 d. Lazdijų vidurinės mokyklos mokytoja R. P. rašė Lazdijų rajono Vykdomajam komitetui skundą: „Kalbėdamasi su mokiniais išsiaiškinau, kad jaunas Lazdijų bažnyčios kunigas pažeidinėja įstatymais nustatytą tvarką. Vasarą laike atostogų suorganizavo bažnyčioje vaikų mokymą tikybos dalykų. Iš mano 11b klasės mokėsi Aldas Linikas, Vincas Januška, Algis Grauželis. Iš 11 a klasės - Kęstutis Linikas ir nemaža grupė vaikų iš kaimo. Be to, šis kunigas kviečia vaikus pas save į butą ir jiems duoda skaityti religinio turinio knygas. <...> Šiuo klausimu kalbėjau su kitų klasių mokytojais ir jie patvirtino, kad ir kitų klasių vaikai buvo pakviesti apsilankyti pas kunigą.“

Laikraštis *Tarybinis mokytojas* išspausdino straipsnį „Ne tais laikais gimęs“ ir jame rašė, kad bažnyčioje vaikams ant ekrano rodau raguotus ir naguotus velnius. Tai iš dalies buvo tiesa. Katechizuodamas vaikus, ant ekrano parodydavau jiems religinės tematikos skaidrių, o tai kažkam buvo „raguoti ir naguoti velniai“.

Mokiniai pradėjo ateiti ne tik sekmadieniais į katechezės pamokas, bet ir šiokiadieniais į vakaro Mišias. Kartą užkliuvo dešimtokė Aldona, kuri, kaip ir dauguma mokinių, auklėtojos prikalbėta buvo įsirašiusi į komjaunimą. Mokykloje jai liepė rinktis komjaunimą ar bažnyčią. Mokinė nunešė ir padėjo ant stalo savo komjaunimo bilietą. Kilo triukšmas, kaip mokinė galėjo šitaip pasielgti. Panašūs nutikimai visuomet pasiekdavo Religijų reikalų tarybą, kuri kaupė informaciją apie nebetelpantį į sovietinių įstatymų rėmus kunigėlį.

Katechizuodamas vaikus mačiau, kaip trūksta jiems skirtų katekizmų ir maldaknygių. Vienas mano Kunigų seminarijos laikų draugas kun. Vladas Rabašauskas, vikaraudamas Utenoje, įsirengė spaustuvę gyvenamojo namo rūsyje. Jame įgudusi raidžių rinkėja surinkdavo maldaknygės puslapius, o paskui primityviomis staklėmis atspausdindavo lapus. Aš tuos lapus gaudavau neįrištus ir organizuodavau jų įrišimą pačioje Lazdijų klebonijoje. Tai buvo mano pirmas prisilietimas prie sovietinės valdžios draudžiamo darbo, už kurį įkliuvus buvo galima gauti kelerių metų bausmę.

Dirbdamas Lazdijuose, palaidojau savo gimtosios parapijos kleboną kun. Joną Reitelaitį. Per laidotuves, sakydamas pamokslą, papasakojau eilę nuotrupų iš šio klebono gyvenimo. Kartą velionis klebonas man parodęs Muravjovo įsakymų, kuriais būdavo apribojamos kunigų teisės, rinkinį pasakė: „Muravjovas nepakorė Lietuvos, nereikia bijoti ir dabar.“ Už šį pamokslą Vilniuje Religijų reikalų taryboje gavau daug pylos. Įgaliotinis J. Rugienis, kaip ir dera senam čekistui, šaukė ant manęs, gąsdino, kad jei nepasitaisysiu, negalėsiu eiti kunigo pareigų. Pirmoji bausmė buvo nedidelė: viduržiemį reikėjo susikrauti daiktus ir keltis į Kudirkos Naumiestį. Kai 1967-ųjų sausio viduryje kroviausi daiktus į sunkvežimį ir ruošiausi išvažiuoti į tarnystę ten, pracidama pro šalį viena mokytoja palinkėjo: „Linkiu, kunigėli, kad ir naujoje vietoje taip sektųsi kaip Lazdijuose.“ Anuomet šie žodžiai iš mokytojos lūpų man buvo brangiausia dovana. Ačiū tau, mokytoja, už tą palinkėjimą.

KUDIRKOS NAUMIESTYJE IR PRIENUOSE

Pirmasis įspūdis Kudirkos Naumiestyje po Lazdijų buvo toks slogus, jog norėjosi verkti. Sekmadienį pustutė bažnyčia ir tik keli ikimokyklinio amžiaus vaikai. To buvo per maža — vienas parapijietis perspėjo: „Kunigėli, tik neikiškite rankų prie vaikų, nes vieną kunigą pas mus jau nuteisė už vaikų mokymą!“

Bet man pasisekė. Pavasarį labai apsileidusį ir žmonių nemylimą kleboną iš Kudirkos Naumiesčio iškėlė, o naujai paskirtasis klebonas kun. Krizantas Juknevičius SDB susirgo, ir aš net penkis mėnesius ėjau klebono pareigas.

Kadangi šioje parapijoje vaiku: katechizacija buvo visiškai apleista, vasarą Pirmajai Komunijai ruošiau per du šimtus vaikų. Vėl sujudo rajono valdžia. Šakių rajono KGB viršininkas jau neverbavo, bet gąsdino, kad visa tai, ką darau, man geruoju nesibaigs. 1967 m. rugpjūčio 21 d., praėjus vos septyniems mėnesiams, kaip sakoma, nespėjus net kojų apšilti, vyskupas mane vėl perkėlė vikarauti į naują vietą Prienų parapijoje.

1968 m. gavėnios pradžioje išsikvietęs Religijų reikalų tarybos įgaliotinis išbarė, kad nemoku sakyti „normalių“ pamokslų, ir kitą dieną kurioje išgirdau žinią, kad man visai nebegalima jų sakyti. Visą Gavėnią tylėjau, nes klebonas bijojo: jei kalbėsiu, jis gali būti nubaustas. Prieš pačias Velykas atgavau leidimą sakyti pamokslus, tačiau pavasarį vėl teko palikti parapiją ir keliauti į Vilkaviškį. Čia uolus klebonas kun. Konstantinas Ambrasas norėjo mane apsaugoti nuo galimų nemalonumų, bet įvykiai susiklostė, kaip nesitikėjau nei aš, nei mano klebonas.

REAKCIJA Į PRAŠYMĄ

Dekanas kun. K. Ambrasas buvo labai uolus kunigas. Jis mylėjo Bažnyčią ir sielojosi dėl esamų sunkumų, todėl šiomis temomis dažnai kalbėdavomės. Tais metais per radiją sekėme tautinio atgimimo įvykius Čekoslovakijoje ir pirmuosius Maskvos disidentų žingsnius. Tai skatino mąstyti, ką mes patys galėtume padaryti dėl savo laisvės.

Į Vilkaviškio kleboniją atvažiuodavo labai gerų kunigų - tai Jonas Maksvytis, Lionginas Kunevičius, Juozas Zdebskis ir kiti, su jais diskutuodavome apie tikėjimo persekiojimą ir valdžios pastangas tiesiog fiziškai sunaikinti Bažnyčią. Į Kunigų seminariją iš visos Lietuvos buvo leidžiama priimti per metus tik 5 kandidatus, o kasmet numirdavo apie 30 kunigų. Nutarėme, kad reikia persekiojimo faktus kelti į viešumą. Susitarėme su Telšių vyskupijos kunigais Vladu Šlevu ir Alfonsu Pridotku, kad jie parašys kreipimąsi dėl varžomos Kunigų seminarijos, o mes, vilkaviškiečiai, paremsime juos kolektyviniu pareiškimu. Gruodžio mėnesį pervažiavau apie 80 Vilkaviškio klebonijų ir po peticiją Lietuvos vyskupijų vyskupsams ir valdytojams surinkau 69 kunigų parašus. Vieni kunigai pasirašydavo

labai entuziastingai, kiti atsisakydavo, o kai kurie protingai paklausdavo, ar žinau, kas man už tai gresia.

1968 m. prieš Kalėdas visiems Lietuvos vyskupijų ordinarams aš ir kun. Juozas Zdebskis įteikėme Vilkaviškio vyskupijos kunigų pasirašytą prašymą daryti žygių dėl Kunigų seminarijos. Šis pareiškimas sovietinei valdžiai buvo tarsi bombos sprogimas, - matai, jau ir kunigai užsigėidė laisvės! Kažkuris kolaborantas apie šią peticiją pranešė sovietiniam saugumui. Iš Vilniaus atvykęs KGB pareigūnas mane tardė Vilkaviškio saugumo poskyryje, o kitą dieną iškviatė į Vilniaus KGB rūmus. Per tardymą atrodė, jog net kabineto langai drebėjo nuo KGB 5 skyriaus papulkininkio Kolgovo riksmo, koks aš esu *niekadėjas* ir kad daugiau negalėsiu eiti kunigo pareigų.

1969 m. sausio mėn. kunigai Juozas Zdebskis ir Petras Dumbliauskas SDB pasiuntė SSRS Ministrų Tarybai pareiškimą, kuriame kėlė tikinčiųjų diskriminavimo klausimą. Aktyvesnieji kunigai - Lionginas Kunevičius, Petras Dumbliauskas ir kiti - pradėjo viešai bažnyčiose kalbėti apie Bažnyčios skriaudas. Tuojau buvo užvesta KGB mašina. Liepos mėnesį KGB 5 skyriaus viršininkas pulkininkas Ščesnovičius patvirtino planą išaiškinti ir užkirsti priešišką kunigų - Zdebskio, Tamkevičiaus, Dumbliausko ir Kunevičiaus — veiklą. Tarp numatytų priemonių buvo nurodymas veikti per kunigus KGB agentus — „Kęsutį“, „Lapelį“, „Vytą“, „Sigitą“, „Špoką“ - ir per išsišokėliams nepritariančius vyresniosios kartos kunigus. Kita numatyta priemonė buvo menkinti aktyvių kunigų autoritetą ir juos kompromituoti pasitelkiant spaudą.

GAMYKLOJE

Kaip Kolgovas sakė, taip ir buvo padaryta. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis J. Rugienis kitą dieną liepė man sugrąžinti registracijos pažymėjimą, o tai reiškė, kad nuo dabar jau negalėsiu atlikti kunigo pareigų. Uždraudė ne tik atlikti kunigo pareigas, bet ir privertė įsidarbinti Vilkaviškio metalo gamykloje. Jeigu nebūčiau įsidarbinęs pagal sovietinius įstatymus būčiau buvęs laikomas veltėdžiu, o šiai kategorijai taikytas Baudžiamojo kodekso straipsnis, numatantis lagerio bausmę. Gamykloje dirbau prie štamposimo staklių, vėliau, kad būčiau mažiau matomas, atskiroje patalpoje su čigonu

kaliau medines dėžes. Sekmadieniais kaip eilinis tikintysis dalyvaudavau Vilkaviškio bažnyčioje aukojamose Mišiose. Geresnės agitacijos prieš sovietinę politiką, net ir norėdamas, nebūčiau sugalvojęs. Žmonės buvo mano pusėje. Labiausiai gaila buvo dekaną kun. K. Ambraso, – jam netrukus reikėjo palikti Vilkaviškį ir išvažiuoti į Leipalingio parapiją. Dekanas buvo geras kunigas, todėl man nepriekaištavo, bet mačiau, kad jam nelengva palikti Vilkaviškį, kur ilgus metus klebonaudamas buvo laimėjęs vilkaviškiečių širdis.

1968 METAI

1968-ieji mano gyvenime buvo labai reikšmingi. Jau buvau spėjęs susipažinti su sovietinės valdžios ir KGB pareigūnų perspėjimais dėl vaikų religinio mokymo ir savo „antitarybinių“ pamokslų, bet į juos nekreipiau daug dėmesio. Tarnavau, kaip liepė sąžinė, ir tai buvo svarbiau už visus pareigūnų pabarimus ir pamokymus, kaip turiu atlikti kunigo pareigas. Anuomet Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Justinas Rugienis (KGB etatinis pareigūnas) buvo prisigalvojęs sunkiai protu suvokiamų draudimų: negalima laidojant nešti mirusiojo į bažnyčią; negalima skambinti varpais, procesijoje nešti kryžiaus; negalima kunigui, lydint mirusįjį į kapines, eiti procesijoje — reikia sėdėti automobilyje ir t. t.

UKRAINOS VARGAI

1968 metais buvau liudininkas, kaip skaudžiai engta Bažnyčia Ukrainoje. Berdičeve darbavosi mano kurso draugas kun. Nikodemas Jaura, kurį KGB intensyviai bandė užverbuoti kolaborantu, o kai nepasisekė, įsakė iš Ukrainos išsinešdinti. Ta proga nuvažiavau jo aplankyti. Sekmadienį, kai kunigas Nikodemas atsisveikino su parapija, visa bažnyčia taip garsiai raudėjo, jog atrodė, kad prisiartinio pasaulio pabaiga. Ašaros nebuvo dirbtinės: žmonės žinojo, kad išvykus jų mylimam dvasininkui nuo dabar kunigų bus galima surasti tik už dviejų šimtų kilometrų. Niekada gyvenime nemačiau taip verkiančių moterų ir vyrų; klūpoju prie pilioriaus ir taip pat negalėjau sulaikyti ašarų. Šis mano apsilankymas Berdičeve sovietinio saugumo buvo įvertintas kaip žmonių aistrų kurstymas, nors su parapijiečiais beveik nebuvau kalbėjęsis.

ANT DRŪKŠIŲ EŽERO KRANTO

1968-ieji man buvo labai svarbūs ir kitais atžvilgiais. Įstojau į Jėzaus Draugiją. Vaikystėje užsimezgę ryšiai su saleziečiais nutrūko su kun. Antano Skelčio SDB mirtimi, o dar studijuojant seminarijoje užsimezgę ryšiai su pavyzdingais kunigais jėzuitais, ir jie nulėmė mano pasirinkimą. 1968 m. vasarą pradėjau novicijatą ir rugpjūčio 16 d. Tilžės parapijoje — ilgąsias rekolekcijas. Tai buvo didelės Dievo malonės metas. Rekolekcijas labai rūpestingai vedęs tėvas Romualdas Blažys SJ kasdien pateikdavo keturių mąstymų medžiagą. Sekmadieniai būdavo laisvi, tad važiuodavau į Zarasus, kad niekam savo buvimu nesukelčiau įtarimo. Po sumos grįždavau į Tilžę ir toliau tęsdavau rekolekcijas. Gražioje gamtoje — pušynas, didžiulis Drūkšių ežeras, tuščia bažnyčia ir nuošalus kambarėlis klebonijoje — buvo idealios sąlygos skaityti, melstis, medituoti ir planuoti ateities gyvenimą.

Vieną dieną stebėjau ilgą vorą lėktuvų, skridusių Vakarų kryptimi. Sekmadienį Zarasuose skelbimų lentoje perskaičiau laikraštinę žinią, kad į Prahą buvo įvesti sovietiniai daliniai. Virtinė lėktuvų skraidino desantininkus, kad jie kraujyje paskandintų Prahos pavasarį. To meto įvykiai tarsi varpas kvietė į laisvę.

DIEVO MALONĖS METAI

1969 metais drauge su manimi buvo nubausti dar du kunigai — Juozas Zdebskis ir Lionginas Kunevičius. Pastarasis, būdamas klebonas, nutarė nepaisyti reikalavimo grąžinti registraciją ir toliau atlikti kunigo pareigas. Tuomet karinis komisariatas kun. Lionginą pakvietė tris mėnesius Pabradėje atlikti karinės tarnybos pakartojimo. Šiokiadienius jis praleisdavo Pabradės kareivinėse ar poligone, o sekmadienį sugrįžęs į Didvyžius parapijiečiams aukodavo Mišias. Tikriausiai šį laikotarpį reikėtų laikyti lūžio momentu ne tik mano, bet ir daugelio kunigų gyvenime. Tapo aišku, jog kunigo registracijos pažymėjimo atėmimas yra ne tragedija, tik nereikia sėdėti nieko neveikiant.

1969 metai visais atžvilgiais buvo palaimingi. Buvo labai naudinga kurį laiką pabūti eiliniu darbininku dirbant Vilkaviškio metalo gamykloje ir

Prienų melioracijoje, o laisvu laiku vedant rekolekcijas, kalbant susitikimuose vaikams, jaunimui ir suaugusiems.

Po 1969 m. Velykų perėjau dirbti į Prienų melioraciją, kur jau buvo įsidarbinęs kun. J. Zdebskis. Į darbą priėmė ir globojo darbų vykdytojas inžinierius Jurgis Brilius (busimųjų kunigų Vytauto ir Kęstučio tėvas), kuris kartais padėdavo ištrūkti iš melioracijos ir dirbti bažnytinį darbą — vesti jaunimui konferencijas ir seserims rekolekcijas.

Kartais būdavo ir linksimų akimirkų. Su kun. Juozu klodavome molinius vamzdelius. Kartą jų atvežęs vienas senukas man negirdint perspėjo kun. Juozą: „Girdėjau, kad tavo draugas yra kunigas. Žiūrėk, prie jo nesikeik!“ Kun. Juozas, kaip jam buvo įprasta, rimtu veidu pažadėjo nesikeikti. Iš tikrųjų iš jo lūpų niekada negirdėjau ne tik keiksmo, bet net mažiausio nepagarbaus žodžio.

Kasdien maždaug keturias valandas reikėjo skirti dvasinėms pratyboms, nes buvau pradėjęs novicijatą Jėzaus Draugijoje, todėl laisvo laiko visiškai nebuvo. Kai kada dvasines pratybas patrupindavau, todėl tėvas Jonas Danyla SJ mano novicijatą pratęsė dar vieniems metams. Su baltu pavydu anuomet žvelgdavau į parapijose besidarbuojančius kunigus ir mažčiau, kaip jiems gera - turi pakankamai laiko ir maldai, ir pastoracijai ir nereikia niekur skubėti.

Kol neturėjau teisės oficialiai atlikti kunigo pareigų, Mišias aukodavau savo kambarėlyje arba tenai, kur veddavau rekolekcijas.

POGRINDŽIO DARBO PRADŽIA

Tuo metu atsirado veiklių seserų vienuolių ir pasauliečių, kurie suorganizuodavo mokinių ar inteligentų grupes ir kviesdavosi mane, kun. J. Zdebskį ir kitus kunigus pakalbėti aktualiais religiniais klausimais.

1969 metais tiesiog pasinėriau į pagrindinio darbo. Religijų reikalų taryba, atrodo, greitai suprato padariusi klaidą ir gruodžio mėnesį vėl leido eiti kunigo pareigas. Tačiau sugrąžinimas į vikaro, vėliau į klebono pareigas darbo pogrindyje jau nesustabdė.

Kol buvo uždrausta oficialiai atlikti kunigo pareigas, padaugėjo pažinčių ir atsirado pagrindinio darbo patirties. Tai buvo Dievo malonės metai, kurie davė tai, ko nebuvo davusi seminarija. Tapo aišku, kad turimas sovietinis registracijos

pažymėjimas, suteikdavęs teisę atlikti kunigo pareigas, nėra išganymas, o būti naudingam Bažnyčiai galima ir be jo. Labai nudžiugino tremtinys vyskupas Vincentas Sladkevičius. Sveikindamas šv. Velykų proga, jis pabrėžė, kad „svarbu turėti ne valdžios, bet Dievo registracijos pažymėjimą“.

SIMNO PARAPIJOJE

1969 m. Kalėdas švenčiau, eidamas kunigo pareigas, jau Simno bažnyčioje. Čia klebonavo geras kunigas Juozas Matulevičius, kuris savo vikarui nedraudė daryti nieko, ką šis sugalvodavo. Man atrodo, kad nebuvau blogas pagalbininkas, nors išvykimų būdavo nemaža. Beveik kiekvieną šeštadienio vakarą Kaune, kuriame nors bute Vilijampolėje, Centre ar Šančiuose, kalbėdavau susirinkusiam jaunimui, vienuolėms ir katalikams inteligentams. Sekmadienio rytą pirmu autobusu sugrįždavau namo ir 10 val. jau stovėdavau prie Mišių altoriaus.

Apvaizda laimino šias keliones ir per penkerius metus nei vieną sekmadienį nepavėlavau į Mišias. Sudėtingiausia būdavo žiemą, kai pustydavau ir kelias ankstų rytą nuo Igliaukos iki Simno galėjo būti nepravažiuojamas. Tokiomis dienomis nerizikuodavau ir pirkdavau bilietą į Lydos autobusą, kuris vidurnaktį pravažiuodavo pro Alytų, neužsukdamas į autobusų stotį. Patogiausioje vietoje šalia Alytaus išlipdavau ir pėsčias nukakdavau į geležinkelio stotį; čia keturias valandas palaukdavau Šeštokų traukinio ir labai ankstų rytą būdavau Simne. Dar porą valandų galėdavau nusnausti.

Savaitės ilgumo išvykos būdavo, kai reikėdavo vesti rekolekcijas sese-rims vienuolėms ar klierikams. Būrelis klierikų vasarą susiorganizuodavo, ir nuošalioje vietoje jiems vesdavau 6 dienų rekolekcijas. Po vienų tokių rekolekcijų visą mėnesį gydžiausi nuo šiltinės. Kaimo sodyboje, kur buvome susirinkę, mačiau spiečius musių, kurios tūpdavo ir ant valgio. Grįžau iš Daugų ligoninės gerokai suliesėjęs, bet užtat turėjau labai gerą apetitą.

VAIKŲ RUOŠIMAS PIRMAJAI KOMUNIJAI

Su klebonu kun. J. Matulevičiumi susitarėme, kad aš ruošiu vaikus Pirmajai Komunijai ir tai darysiu sekmadieniais po 10 val. Mišių pačioje

bažnyčioje. Pradžioje žmonės neskubėjo per mokslo metus vesti savo vaikų į katekizmo pamokas bažnyčioje, bet pamažu įprato, ir galėjau tik džiaugtis dideliu besimokančių vaikų būriu. Žiemą pamokos nutrūkdavo, nes bažnyčia buvo nešildoma.

MIŠIŲ PATARNAUTOJAI

Kartą mane prie bažnyčios laiptų susistabdė viena jauna mama, šalia jos stovėjo du broliukai. Mama pasiūlė, kad jos vaikai galėtų patarnauti per Mišias. Mielai priėmiau geros motinos pasiūlymą, o klebonas taip pat sutiko, kad vaikai patarnautų. Tai buvo pirmieji Simno patarnautojai — Antanas ir Leonas Jakimavičiai; pastarasis net subrandino pašaukimą į kunigystę ir tapęs klebonu Alytuje pastatė bažnyčią. Netrukus prie altoriaus atsirado būrys berniukų — patarnautojų ir dar didesnis būrys mergaičių — adoruotojų. Šie mokiniai būdavo dažni svečiai ir Simno klebonijoje, tik, gaila, mano kambarys buvo per mažas, kad būčiau galėjęs visus lengvai sutalpinti. Su mokiniams kalbėdavomės apie tikėjimą, apie juos dominančius klausimus, o susitikimus pajvairindavau ant ekrano parodydamas kokį nors multiplikacinį filmuką ar savadarbes skaidres. Tuomet vaizdo kamerų dar nebuvo.

LIGONIŲ LANKYMAS

Iš kun. Juozo Zdebskio išmokau vieną gerą pamoką - pirmaisiais penktadieniais aplankyti tuos ligonius, kurie anksčiau būdavo mane pasikvietę su Švč. Sakramentu. Po pirmojo penktadienio Mišių sėsdavau ant motociklo ir apvažiuodavau apie 20 ligonių. Mačiau, su koku džiaugsmu laukdavo šios dienos kaip šventės. Aplankęs su Švč. Sakramentu prašydavau, kad jie melstųsi už parapiją, už mokinius ir kitomis intencijomis. Šie ligoniai tapo geriausiais mano pagalbininkais.

ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS STATULA

Bažnyčios šventoriuje pastatėme Švč. Mergelės Marijos statulą. Nepraėjo kelios dienos, į kleboniją sulėkė būrys pareigūnų ir pradėjo reikalauti,

kad klebonas Marijos statulą, pastatytą be valdžios leidimo, nugriautų. Man širdyje kirbėjo abejonė: ar atlaikys nedrąsus klebonas šitoki spaudimą? Staiga girdžiu kleboną sakant: „Klebonas Švč. Mergelės Marijos statulą gali tik pastatyti, bet niekuomet negali nugriauti.“ Mano akyse akimirksniu klebonas tapo didvyriu. Kitas jo vietoje nebūtų išdrįsęs šitaip pasakyti. Neprašyti svečiai išvažiavo nieko nepešę, o parapijiečiai kelis mėnesius naktimis saugojo, kad statula nebūtų nugriauta. Ji išliko iki šios dienos.

EUCHARISTIJOS BIČIULIAI

1969 metais Lietuvoje pradėjo veikti Eucharistijos bičiulių sąjūdis. Sąjūdžio įkūrėja ir siela buvo ses. Jadvyga Stanelytė SJE, visiems žinoma Gemos vardu, o KGB užvestoje byloje vadinama „Stelos“ slapyvardžiu. Į Eucharistijos bičiulių gretas įsitraukė keli tūkstančiai pačių aktyviausių katalikų. Kelerius metus vedžiau jiems rekolekcijas Paberžės ir Kybartų bažnyčiose. Vėliau per tardymus pamačiau, kad šis sąjūdis čekistams kėlė labai daug rūpesčio. Mano tardytojas Urbonas Eucharistijos bičiulius vadino „eucharistais“. Jo sąmonėje „eucharistas“ — tai sovietinės valdžios priešas. Čekistai šiuo atveju neklydo, nes gili tikėjimo praktika, ypač eucharistinis pamaldumas, vedė į nepaklusimą oficialiai sovietinės valdžios ideologijai.

DRAUGŲ ĮKALINIMAS

Su kun. Juozu Zdebskiu nuo Prienų melioracijos laikų - 1969 metais — tapome artimiausiais draugais ir jo teismas už vaikų katechizaciją man buvo stiprus šokas. Jis kalėjo Pravieniškių lageryje, o čia pat, Alytaus griežto režimo lageryje, už vaikų katechizaciją kalėjo kitas kunigas Antanas Šeškevičius SJ. Už katechizaciją taip pat buvo įkalintas kun. Prosperas Bubnys MIC. Kun. A. Šeškevičiui SJ kiekvieną savaitę per gerus lageryje dirbusius žmones perduodavau lauknešėlį, o iš jo gaudavau laiškų. Kunigų teismai paskubino įgyvendinti ilgai puoselėtą ir su bendraminčiais kunigais, ypač su Juozu Zdebskiu svarstytą mintį - leisti pagrindžio leidinį.

„17 000 TIKINČIŲJŲ MEMORANDUMAS“

Kunigų teismai už katechizaciją ir kiti bažnytinio gyvenimo varžymai paskatino parengti platesnį dokumentą, skirtą kompartijos generaliniam sekretoriui Leonidui Brežnevui. Į dokumentą įdėjau ryškesnius Bažnyčios persekiojimo faktus: vyskupų Julijono Steponavičiaus ir Vincento Sladkevičiaus tremtį, kunigų J. Zdebskio ir P. Bubnio įkalinimą, Kunigų seminarijos veiklos varžymą ir kitus tikinčiųjų persekiojimo faktus.

Buvo paruoštas šūsnis rašomąja mašinėle atspausdintų lapų, ir drąsūs katalikai visoje Lietuvoje pradėjo rinkti parašus. Žmonės noriai pasirašinėjo po pareiškimo tekstu. KGB pareigūnai, gavę informaciją apie parašų rinkimą, pradėjo gaudyti rinkėjus, bet jų pastangos neatnešė vaisių - per porą mėnesių buvo surinkta per 17 000 parašų. Svarstėme, ką toliau daryti su šiuo unikaliu dokumentu. Tariausi su Petru Plumpa, jis pasiūlė mintį, jog neverta tiesiai siųsti parašų į Maskvą, nes jie tiesiog atsidurs KGB rankose ir nebus jokios naudos. Geriau pasiųsti memorandumą per Jungtinių Tautų generalinį sekretorių Kurtą Valdhaimą. P. Plumpa parašė lydraštį ir pats nuvežė memorandumą į Maskvą. Tuo metu jau buvome užmezgę ryšį su Maskvos disidentais ir konkrečiai - su Sergejumi Kovaliovu. 1972 m. per Velykas *Amerikos balsas* pranešė, kad Vakaruose gautas „17 000 tikinčiųjų memorandumas“. Tų metų Velykos buvo dvigubai džiugesnės — pasaulis jau žinojo apie mūsų vargus!

DISKUSIJOS APIE POGRINDŽIO LEIDINĮ

Jau 1970 metais Vilkaviškio vyskupijos kunigų būrelis susitikimuose diskutavome dėl pagrindžio spaudos būtinumo. Labai reikėjo leidinio, kuris žadintų tautinį ir ypač religinį sąmoningumą, atspindėtų katalikų gyvenimo sunkumus ir bėdas. Leidinio reikalingumo mintį palaikė dauguma uolių kunigų, ypač kun. Juozas Zdebskis ir kun. Alfonsas Svarinskas.

KRONIKOS GIMTADIENIS

Mintis leisti pagrindžio leidinį pamažu brendė. P. Plumpa iš mano surinktos medžiagos suredagavo pirmąjį numerį, kuriam parinkome *Vivos voco* — „Gyvuosius šaukiu“ — pavadinimą. Mums visiems buvo svarbu, kad pagrindžio

leidinį palaimintų kuris nors iš tremtinių vyskupų, todėl nuvykau pas buvusį savo prefektą Kauno kunigų seminarijoje, tuo metu tremtinį vyskupą V. Sladkevičių ir jam parodžiau parengtą medžiagą. Ant jo stalo gulėjo lenkiškas laikraštis *Kronika*. Vyskupas pervertė medžiagą, pamąstė, pagyrė sumanymą leisti kad ir kuklų leidinį ir pasiūlė *Kronikos* pavadinimą. Vyskupas samprotavo: „Ar ne geriau būtų, jei leidinyje būtų aprašomas Bažnyčios gyvenimo įvykis ir pridėtas trumpas komentaras?“ Gerai idėjai liko tik pritarti ir taip vyskupas, vėliau kardinolas V. Sladkevičius, tapo *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos* krikštatėviu. *Kronikos* pavadinimas ypač patiko, nes tuo metu Maskvoje buvo leidžiama *Dabarties įvykių kronika*, kurią reguliariai gaudavome ir skaitėme. Gavęs palaiminimą su paruoštu leidiniu dar nuvykau pas kun. Joną Danylą SJ, nes tokiam žingsniui turėjau gauti savo tiesioginio vyresniojo, tuo metuėjusio Lietuvos jėzuitų provincijolo pareigas, leidimą. Provincijolas suabejojo, ar pavyks surinkti leidiniui medžiagos, bet sumanymui pritarė. Paaiškinau: jei truks medžiagos, galėsime rečiau leisti arba leidinys bus plonesnis.

GARSTYČIOS GRŪDELIS

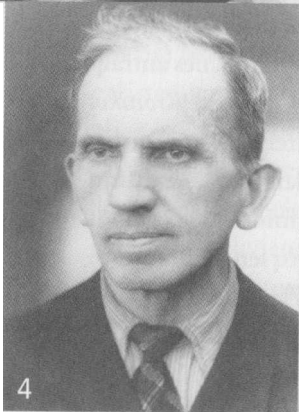
Parengtą numerį dar kartą perredagavo ir savo ranka perrašė P. Plumpa. Liko kelis kartus perrašyti rašomąja mašinėle ir paskleisti tarp patikimų draugų. Pusę numerio perrašė Šventosios Šeimos kongregacijos ses. Genovaitė Navickaitė, o likusią dalį užbaigiau pats ir subrošiūravęs išdalijau pažįstamiems. Taip 1972 m. kovo mėnesio pirmojoje pusėje Simno klebonijos mažame kambarėlyje šviesą išvydo *LKB kronikos* pirmasis numeris. Pravieniškių lageryje kalinčio kun. J. Zdebskio atminimui parašiau jo dangiškojo globėjo Šv. Juozapo šventės datą — kovo 19-ąją. P. Plumpa pažadėjo kiekvieną *Kronikos* numerį padauginti po 100 egzempliorių. Šiam darbui jis turėjo patirties, nes Kaune, Kalniečių gatvėje, vieno namo palėpėje įsirengtu dauginimo aparatu „Era“ jau buvo išleidęs ne vieną religinio turinio knygą. Apie *Kronikos* pradžią nežinojo tik keli asmenys, Simne — nė vienas. *Kronika* buvo labai panaši į mažytį garstyčios grūdėlį. Ar jis augs ir atneš laukiamų vaisių, anuomet niekas negalėjo net nujauti. Reikėjo pasitikėti Viešpačiu ir eiti į priekį.

„AUKŠTO LYGIO“ ĮSPĖJIMAS

1972 m. balandžio 29 d. mane iškvietė į Alytaus m. Vykdomąjį komitetą. Buvo taip pat iškviešti kaip liudytojai mano klebonas ir Alytaus bei Daugų dekanai. Prie stalo sėdėjo Vykdomojo komiteto pirmininkas su dviem pavaduotojais, propagandos skyriaus vedėjas ir korespondentas iš Vilniaus. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Jančauskas valandą skaitė, kaip pats sakė, „aukšto lygio“ įspėjimą, skirtą man, Simno vikarui, kad aš šmeižikišką medžiagą perduodu į užsienį, o tenai ją spausdina, platina ir taip šmeižia tarybų valdžią, kad mokau vaikus tikėjimo tiesių ir leidžiu juos prie altoriaus. Aukštas pareigūnas tvirtino, kad dabar valdžia yra humaniška, nes pokario metais su manimi niekas taip nebūtų terliojęsis. Manau, jis sakė tiesą — pokario metais už savo veiklą tikrai būčiau buvęs seniai nuteistas ir kur nors taigoje kirtęs medžius. Įspėjimu man buvo įsakyta nuvaryti vaikus nuo altoriaus, nemokyti jų tikėjimo tiesių ir nešmeižti tarybų valdžios. Laikiausi rusiškos patarlės principo - „čiort svajo, a pop svajo“ („velnias daro savo darbą, o dvasininkas - savo“) — ir toliau dariau, ką daręs.

PERKĖLIMAS

1975 m. Religijų reikalų įgaliotinis liepė vysk. Juozapui Matulaičiui-Labukui mane iš Simno perkelti kur nors, kad būtų daug darbo, nes antraip aš būsiąs suimtas. Simne spalio 15 d. buvo ką tik baigtas ruošti *Kronikos* 19-asis numeris, kai gavau paskyrimą eiti klebono pareigas Kybartuose. Buvo be galo keista, nes iki šiol tokios praktikos nepasitaikė, kad neklusnų kunigą skirtų į didelę parapiją. Nejučiomis skverbėsi mintis, kad galbūt perkėlimas vykdomas tik dėl to, kad naujoje vietoje būtų lengviau suimti. Koks bus joje *Kronikos* likimas? Atsakymo nežinojau. Vienintelis žmogus, kuris turėjo patirties redaguojant *Kroniką*, buvo ses. Elena Suliauskaitė SJE. Žinojau, kad bendraminčiai kunigai padės rinkti žinias ir pasirūpins tolesniu *Kronikos* likimu.

1. Kybartų klebonija. 2. Su vysk. J. Steponavičiumi. 3. 1976 m. pamokslas. 4. Kun. Pranciškus Masilionis SJ. 5. TTG katalikų komitetas. Iš kairės kunigai: Sigitas Tamkevičius, Vincas Vėlavičius, Juozas Zdebskis, Alfonsas Svarinskas, Jonas Kauneckas

Klebono tarnystė ir pagrindinė Jėzaus Draugija

1975-1983 m.

NETIKĖTOS PERMAINOS

Šis pirmasis mano paskyrimas klebono pareigoms 1975 m. lapkričio 10 d. buvo aiškiai padiktuotas Religijų reikalų tarybos įgaliotinio. Kaip visa tai vyko, man papasakojo pats vysk. Liudvikas Povilonis. Įgaliotinis paskambino vyskupijos valdytojui Labukui ir įsakė, kad šis duotų man daug darbo, nes kitaip pasodinsias mane į kalėjimą. Taip netikėtai 1975 m. rudenį gavau skyrimą klebono pareigoms į dvi dideles Kybartų ir Virbalio parapijas, esančias šimtas kilometrų nuo Kauno, Kaliningrado pasienyje.

Man perėmus Kybartų parapiją, buvęs klebonas kun. Pranciškus Matulaitis liko gyventi klebonijoje, kurią sakėsi iš savo pirmtako nupirkęs už savo asmeninius pinigus. Neturėjau jokio pasirinkimo. Per vargą susiradau kuklų butą toli nuo bažnyčios, net už geležinkelio pervažos. Jame turėjau tik vieną kambarį, kitame apsigyveno šeimnininkės — Šventosios Šeimos kongregacijos seserys Ona Dranginytė ir Ona Kavaliauskaitė. Darbui su *Kronika* visiškai nebuvo sąlygų. Ieškojau vietos, kur galėčiau paslėpti *Kronikos* archyvą ir renkamą medžiagą naujiems jos numeriams. Nedavė ramybės mintis, ar šis paskyrimas nėra klaida, ar neseks greitas suėmimas. Po Velykų kun. P. Matulaitis gavo skyrimą į Dotnuvos parapiją, o aš iš jo parapijai nupirkau kleboniją. Darant remontą vieną naktį pastatė apsilankė „svečiai“, kuriems rūpėjo pasižvalgyti, kur gyvens naujasis klebonas,— radau išverstus parapijos dokumentus.

Perėmęs Kybartų parapiją, parašiau vyskupui raštą, kad Virbalio parapijos negalėsiu perimti, nes fiziškai bus neįmanoma vienam kunigui aptarnauti dvi dideles parapijas. Vyskupas sutiko ir taip likau vienos didelės Kybartų parapijos klebonu. Mano laimei, kai būdavo daug darbo, pasikviesdavau į talką kurį nors kunigą pagrindininką, dažniausiai kun. Petrą Našlėną. Jis mane vaduodavo ir tuomet, kai reikėdavo kur nors slapta išvykti, pavyzdžiui, nuvežti *Kroniką* į Maskvą. Trumpą laiką turėjau nuolatinį pagalbininką kun. Virgilijų Jaugelį, kurį vysk. V. Sladkevičius slapta buvo įšventinęs kunigu. Leisti be valdžios registracijos pažymėjimo kunigui viešai atlikti pareigas Religijų reikalų tarybai buvo didelis akibrokštas. Būdamas vikaras, tikrai šito būčiau negalėjęs padaryti.

GEROSIOS TALKININKĖS

Vos atvykęs į Kybartų parapiją supratau, kad reikia geros komandos, kuri atliktų bažnytinius darbus ir talkintų leidžiant pagrindžio spaudą. Suradau gerą zakristijoną Petrą, kuris pagelbėjo man net slėptuves įsirengti. Svarbiausios pagalbininkės buvo Šventosios Šeimos seserys. Vargonininkauti atvyko ses. Genutė Mačianskaitė (vėliau ją pakeitė Bernadeta Mališkaitė), vaikų katecheze užsiėmė ses. Ona Šarakauskaitė, o šeimininkavo ses. Ona Dranginytė su pagalbininke ses. Virginija Ona Kavaliauskaite, kuri rūpinosi ir mergaitėmis adoruotojomis. Sesiseris pagalbininkės oficialiai įdarbinau kūrikėmis ir bažnyčios valytojomis. Tikriausiai ir KGB pareigūnai suprato, kad kleboną, turintį tokią komandą, bus sunku kontroliuoti, todėl skleidė visokius šmeižtus.

IŠTIKIMI DRAUGAI „AKIPLĖŠA“ IR „NEPATAISOMASIS“

Jei ne šalia buvę kunigai Juozas Zdebskis ir Alfonsas Svarinskas, nežinau, ar *LKB kronika* būtų atsiradusi. Arkivyskupas Julijonas Steponavičius kartais su humoru sakydavo: kun. Zdebskis neša malkas, kun. Svarinskas užkuria ugnį, o kun. Tamkevičius kūrena. Šiuo humoru buvo pasakyta daug tiesos.

KGB pareigūnai kun. J. Zdebskiui buvo davę „Akiplėšos“ pravardę. Tikriausiai dėl to, kad jis galėjo priimti nestandartinius sprendimus, pavyzdžiui,

sąmoningai eiti į lagerį už vaikų katechizaciją. Kartą buvau liudininkas, kai per Viktoro Petkaus teismą kun. Juozas pabandė patekti į Aukščiausiojo Teismo salę. Prie durų budėjęs KGB pareigūnas paklausė: „Dėl ko jūs čia atvykote?“ Kun. Juozas ramiai paaiškino: „Atvažiavau pasirinkti *Kronikai* medžiagos.“

Pirmą kartą sutikau kun. Juozą Alytaus Šv. Angelų Sargų parapijos klebonijoje, kai jis buvo ką tik sugrįžęs iš Pravieniškių lagerio. Tuomet nenujaučiau, kad tarp mūsų užsimegs gili kunigiška draugystė. Iš jo sakomų pamokslų ir asmeninių pokalbių tuojau galėjai pastebėti, kad tai kunigas, kuris „iriasi į gilumą“. Jis buvo maldos ir aukos vyras. Ir šiandien dėkoju Dievui, kad jį sutikau savo kunigiškos tarnystės pavasarį, kai visus atidžiai stebėjau ir iš visų mokiausi.

Per ilgus *Kronikos* leidimo metus dažnai su kun. Juozu susitikdavome ir kalbėdavomės pačiomis aktualiausiomis temomis. Jis dažnai atveždavo *Kronikai* reikalingos informacijos, nes jo ryšiai Lietuvoje buvo labai platūs: turėjo daug pažįstamų vienuolinėse kongregacijose, tarp jaunimo ir kitur. Su inžinieriumi Vytautu Vaičiūnu (vėliau tapusiu kunigu) rūpinosi religinės ir kitos pagrindžio literatūros dauginimu.

Kartą mes, *Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto* nariai, padarėme kun. Juozui daug skausmo. Kai kun. J. Zdebskis KGB pareigūnų specialia priemone buvo apdegintas, mes, susirinkę Valkininkų klebonijoje, aptarėme aktualijas ir nutarėme į komitetą pakviesti naujų narių, o kun. Juozą palikti nuošaliai nuo matomos komiteto veiklos. Mes tikrai nesuabejojome kun. Juozo morale ir tuo, kad nudeginimas buvo KGB darbas, tik mums visiems atrodė būsią geriau, jei jis kurį laiką mažiau užklius KGB pareigūnams. Gaila, kad nė vienam iš mūsų neatėjo mintis, kad dėl tokio sprendimo kun. Juozas gali pasijusti atstumtas ir pažemintas. Taip ir atsitiko. Komiteto nariams jis nepriekaištavo, tik tyliai kentėjo. Jam buvo įprasta tyliai iškęsti pažeminimus, kaip pats sakydavo, už savo ir kitų nuodėmes.

„NEPATAISOMASIS“

Kun. Alfonsas Svarinskas, KGB pavadintas „Nepataisomuoju“, tarp veiklių kunigų užėmė išskirtinę vietą. Visi jį gerbėme ne vien už sudėtą auką

Tėvynei ir Bažnyčiai (jau buvo du kartus kalėjęs sovietiniuose lageriuose), bet ir už jo drąsą bei sumanumą. Pirmą kartą jį sutikau 1963 metais Vilniaus trečiojoje ligoninėje, kur kelias savaites gydžiausi. Ką tik iš lagerio sugrįžęs kun. Alfonsas atnešdavo Švč. Sakramentą. Vėliau, kai jis buvo paskirtas į Miroslavą vikaro pareigoms, tarp mūsų užsimezgė artima draugystė. Nedaug sutikau kunigų, kurie būtų taip degę uolumu dėl Bažnyčios ir Lietuvos reikalų. Jis visada būdavo kupinas gerų idėjų ir optimizmo. Sergėdamas kun. Alfonsą nuo lagerio, neįtraukiau jo tiesiogiai į *Kronikos* darbą, bet jis buvo vienas iš nedaugelio pasauliečių kunigų, su kuriuo aptardavau pačius svarbiausius dalykus. Sumanumo ir drąsos jis turėjo su kaupu. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis J. Rugienis norėjo padaryti, kad kun. Alfonsui būtų blogiau, todėl neleido jam dirbti Kauno arkivyskupijoje, bet drauge padarė gerą paslaugą mums, vilkaviškiečiams. Mes mokėmės iš kun. Alfonso, kaip jis sakydavo, „nesėdėti po šluota“.

REMONTAI IR STATYBOS

Kasmet reikėjo rūpintis ne tik *Kronika*, sielovada, bet ir bažnyčios remontais. Vieną vasarą dažėme bažnyčios vidų, kitais - išorę, trečiais - statėme ūkinį pastatą, dar kitais — su mokiniais tiesėme taką aplink bažnyčią, paskui aptverėme šventorių nauja tvora, bažnyčioje įvedėme šildymą. Šiems darbams reikėjo ne tik pinigų, bet ir medžiagų, kurios anuomet buvo deficitinės ir oficialiai gauti buvo labai sunku. Ypač sunku buvo gauti cemento - jo buvo duodama tik pagal paskyras, kurių aš negalėjau tikėtis gauti. Tačiau Kaune susipažinau su Šančių sandėlio vadovais, kurie man paskambindavo, kai būdavo gauta cemento. Iš Vykdomojo komiteto tikrinti važiavo pats pirmininko pavaduotojas J. Urbonas, bet, savo didžiam nusivylimui, medžiagas rado su reikiamais dokumentais. Pažadėjau net ir jam parūpinti cemento, jeigu tik prireiks. Labiausiai rajono valdžią šokiravo, kai bažnyčios šventoriuje pradėjome gaminti cementines plyteles ir kloti taką aplink bažnyčią. Prie plytelių gamybos kartu su manimi dirbo būrys mokinių.

PARAPIJIEČIŲ LANKYMAS

Nuo Advento pradžios pradėdavau tikinčiųjų šeimų lankymą. Žinojau, kad valdžia dėl to pyks, nes visokia kunigo veikla buvo apribota tik bažnyčia, bet, suprasdamas šio lankymosi namuose svarbą, nutariau nieko nepaisyti. Kadangi beveik visa parapija telkėsi pačiame miestelyje, lankydavau žmones po vakarinių Mišių. Skirdavau tris valandas, per kurias aplankydavau iki 10—12 namų ar butų. Didžiausia problema buvo kelios vakarienės. Paskelbiau iš sakyklos, kad valgysiu tik vienoje vietoje, nes antraip — prarasite kleboną. Reikalai tikrai pasitaisė — vakarienė būdavo tik vienuose namuose ir tik retkarčiais kai kas pasiūlydavo arbatos ir saldinių. Alkoholio niekas nesiūlė, nes buvau paskelbęs, kad klebonas yra abstinentas ir jo visiškai nevartoja.

VĖLINIŲ PROCESIJA Į KAPINES

1978 m. lapkričio 2 d. suorganizavau procesiją į kapines. Tokiai procesijai reikėjo gauti Vykdomojo komiteto leidimą, bet žinodamas, kad vis tiek jo negausiu, neprašiau. Tuojau po Vėlinių gavau administracinę baudą — 50 rublių. Nutariau baudos nemokėti ir rajono valdžios sprendimą apskundžiau Vilkaviškio liaudies teismui. Prie teismo pastato susirinko minia tikinčiųjų, kurie po teismo apipylė mane gėlėmis. Aišku, teismo nuosprendis buvo palankus Vykdomajam komitetui, bet moralinė pergalė buvo mano pusėje. Ir valdžia tai puikiai suvokė. Kitais metais per Vėlines vėlėjome į kapines melstis.

TERORIZAVIMAS

Vilkaviškio rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas J. Urbonas buvo labai uolus pareigūnas ir dėjo neeilinių pastangų, bandydamas iš manęs padaryti „normalų“ kleboną. Kai pradėjau skambinti varpais, Urbonas kviečia į rajoną ir bara, kam aš skambinu. Pradėjau lydėti mirusiųsiuosius vilkėdamas liturginiais drabužiais, Urbonas vėl bara, kad nesėdžiu automobilyje, bet einu pėsčias. Paaiškinau, kad man, jaunam kunigui, nepatogu sėdėti, kai senos močiutės eina pėsčiomis. Nepraleido

nė vieno mano žingsnio, kurį žengiau, nesilaikydamas visų instrukcijų, kas kunigui galima ir kas ne. J. Urbono veiklą geriausiai iliustruoja jo raštas Religijų reikalų tarybai: „Pranešame, kad 1981 m. lapkričio 1 d. (t. y. Vėlinių išvakarėse) Kybartų religinės bendruomenės dvasininkas S. Tamkevičius, neturėdamas išankstinio rajono Vykdomojo komiteto leidimo, organizavo tikinčiųjų eitynes iš bažnyčios į kapines. Eitynėse dalyvavo apie 550 žmonių, iš to skaičiaus apie 60 jaunuolių, grojo dūdų orkestro grupė (ne iš Vilkaviškio rajono). Ceremonijoje tautiniais ir bažnytiniais rūbais apsivilkę dalyvavo apie 40 įvairaus amžiaus vaikų ir paauglių. Apie 18.30 val. bažnyčion atėjo apie 12 pirmos-trečios klasės mergaičių ir jos pradėjo kalbėti „Sveika, Marija“. Jos poteriavo apie pusvalandį. 19 val. žmonių susirinko pilna bažnyčia, tačiau palyginus su pernai, žymiai mažiau (pernai ir šventoriuje buvo pilna, o šiemet visi maldininkai tilpo bažnyčioje ir jos priebutyje. <...> Apie 20 val. bažnytininkų procesija, dalyvaujant klebonui S. Tamkevičiui, giedodama religines giesmes, Kapsuko gatvės šaligatviu, o po to Jakovlevo gatve patraukė į miesto civilines kapines. Maldininkai sustoję ant pagrindinio tako giedojo, meldėsi. <...> Mirusiųjų pagerbimo išvakarėse klebonas S. Tamkevičius buvo iškviestas į Kybartų m. Vykdomąjį komitetą. Buvo norima supažindinti jį su išpėjimu dėl eitynių organizavimo be rajono Vykdomojo komiteto leidimo. Tik pradėjus skaityti tekstą, kunigas S. Tamkevičius pakilo ir išniro pro duris.“

SAUGUMIEČIŲ APGULTIS

Vieną vakarą mano ministrantai pasakė naujieną: „Klebone, Kybartuose pasirodė keisti vyrai, ar tik ne dėl jūsų. Jie su automobiliu pastovi vienoje vietoje, po to pervažiuoja į kitą, retkarčiais pasikeičia numerius.“ Iš tikrųjų, pastebėjau, kad visur, net važiuojant pas ligonį, lydi du automobiliai, nuo kurių buvo neįmanoma pabėgti. Vieną *Kronikos* numerį išleidome šioje saugumiečių apsuptyje. Įtampa buvo didelė, bet rizikavome, ir viskas pasibaigė laimingai. Tačiau galėjo ir nesibaigti. Kaip vėliau paaiškėjo, panaši palyda atsirasdavo tuomet, kai KGB planuodavo suėmimą.

MĖNESINIAI SUSIKAUPIMAI IR REKOLEKCIJOS

Nuo 1969 metų artimai bendravau su Šventosios Šeimos kongregacija. Seserys talkino sielovadoje, o aš joms veddavau mėnesines ir metines rekolekcijas. Susirinkdavo Kapsuke (Marijampolėje) ar Kaune ir visą dieną praleisdavome maldoje. Keturios konferencijos, Mišios, išpažintys būdavo pastovi tų dienų dienotvarkė. Metinės rekolekcijos užtrukdavo 6 dienas, todėl joms ieškodavome nuošalesnės aplinkos. Daug kartų vedžiau seserims rekolekcijas prie Zarasų ežero kranto prigludusioje Navickų sodyboje. Kasmėnesiniai susikaupimai ir ypač rekolekčių dienos būdavo atgaiva ir man pačiam, nes ruošdamasis ir kalbėdamas kitiems negali sakomų minčių netaikyti ir sau. Visa tai padėjo nepasinerinti tik išorinėje veikloje, rūpintis ir savo dvasiniu gyvenimu. Neabejoju, jei šiandien panašiai kunigai dėmesio skirtų savo dvasiniam gyvenimui, kiek jo skirdavome per sovietmetį, jų kunigiška tarnystė neštų nepalyginti gražesnių vaisių. Pati didžiausia veikla be maldos gyvenimo yra tik dulkių kėlimas.

PIRMAS VIKARAS

Virgilijus Jaugelis labai siekė kunigystės. Daug kartų bandė oficialiai stoti į seminariją, bet vis gaudavo trafaretinį atsakymą: bandykite stoti kitais metais. Tuomet jis pradėjo ruoštis pagrindyje, bet drauge norėjo dalyvauti visose akcijose už Bažnyčios ir Lietuvos reikalus. Kartą įkliuvo sovietiniam saugumui rinkdamas parašus po „17 000 tikinčiųjų memorandumu“, o antrą kartą — bandydamas padėti Jonui Stašaičiui padauginti *Kroniką*. Grįžo iš Pravieniškių sunkiai sirgdamas, bet operacija sunkią ligą šiek tiek atitolino.

Vysk. V. Sladkevičius MIC sutiko suteikti kunigystės šventimus, jeigu jį rekomenduotų kuri nors vienuolija. Pakalbėjau su tuometiniu marijonų provincijolu kun. Pranciškus Račiūnu MIC. Jis sutiko Virgilijų priimti į Marijonų kongregaciją ir rekomenduoti šventimams. Gavęs leidimą aplankyti artimus gimines, prieš išvykdamas į Ameriką, kun. P. Račiūnas įgaliojo mane priimti kun. Virgilijaus pirmuosius vienuolinius įžadus. Po to mano zakristijonas greitai gavo kunigystės šventimus. Pasiūliau talkinti

man Kybartuose. Žinojau, kad joks vyskupas negalės parašyti skyrimo, todėl nutariau rizikuoti ir leisti aukoti Mišias.

Visų Šventųjų vakarą mano zakristijonas Virgilijus tikinčiųjų ir ypač ministrantų nuostabai išėjo prie altoriaus aukoti pirmųjų Mišių. Greitai gavau įspėjimą iš Religijų reikalų tarybos, kad neleisčiau apsisaukėliui kunigui atlikti pareigų. Nepaisiau ir toliau leidau aukoti Mišias. Gaila, bet nepagydoma liga ardė kun. Virgilijaus sveikatą. Netrukus jis bažnyčioje nebegalėjo aukoti Mišių, tuomet kasdien labai pamaldžiai aukojo jas savo kambarėlyje. Net ir sunkiai sirgdamas, iš rankų neišleido teologijos užrašų. Vis vylėsi pasveikti ir norėjo gerai pasiruošti darbui klausykoje. Buvo tiesiog graudu žiūrėti, bet negi galėjau sakyti: „Virguti, pailsėk, juk greitai iškeliausi.“

VIKARO MIRTIS IR LAIDOTUVĖS

Gerųjų Šventosios Šeimos seserų globojamas kun. Virgilijus iškeliaavo pas Viešpatį. Motina ir brolis Augustinas pritarė, kad kun. Virgilijų palaidotume Kybartuose. Iš anksto buvau paruošęs vietą. Varpinės fundatorius kunigas A. Staniukynas joje, statant bažnyčią, buvo pasiruošęs sau amžinojo poilsio vietą, bet jis jau seniai buvo miręs ir palaidotas Amerikoje. Iš anksto tyliai paruošėme šią vietą laidotuvėms. Pašarvojome kun. Virgilijų bažnyčioje. Iš vakaro apsilankę valdžios pareigūnai klausė, kur bus laidojamas, nes kapinėse niekas nekasa duobės. Paaiškinau, kad vyrai suspės iškasti duobę pačią laidotuvių dieną. Po laidotuvių Mišių apnešėme karstą aplink bažnyčią ir sustojome prie varpinės. Vyrai įleido karstą į nišą, pasiruošęs mūrininkas Mačiulaitis greitai angą užmūrijo, tada uždėjome paruoštą dangtį su užrašu *A † A kun. Virgilijus Jaugelis*. Visai netrukus padarėme akmeninę plokštę. Taip ir liko kun. Virgutis saugoti Kybartų bažnyčios. Tikintieji buvo pamilę savo zakristijoną, vėliau tapusį kunigu, ir ateidami į bažnyčią dauguma užsukdavo pasimelsti prie jo kapo. Valdžia net nebandė reikalauti, kad perlaidočiau jį civilinėse kapinėse.

ANTRASIS VIKARAS

Draugijos provincijolas t. Jonas Danyla SJ leido, kad pogrindyje šventimus gavęs kun. Jonas Kastytis Matulionis SJ viešai atliktų kunigo

pareigas. Taip be valdžios sutikimo jis pradėjo patarnauti Kybartų tikintiesiems. Labai uoliai atliko savo pareigas ir buvo mylimas visų — nuo pačių mažiausių iki seniausių. Vėl valdžios pareigūnai gąsdino mane įspėjimais ir straipsniais laikraščiuose, bet į tai nekreipiau dėmesio. Man kun. Jonas Kastytis buvo didelė paspartis, nes nereikėjo ieškoti pagalbininko, kurio dažnai prirėkdavo. Antroji priežastis, kodėl leidau eiti pareigas kunigams pagrindininkams, — norėjau, kad valdžia matytų, jog netikslinga neleisti jaunuoliams baigti seminarijos, nes tik daugiau bėdos prisidaroma — jie pradeda dirbti be jokios valdžios kontrolės. Ši rizika visiškai pasiteisino.

Džiaugiausi ir aš, ir parapija, turėdama tokį uolų kunigą, tačiau mūsų džiaugsmas buvo trumpas. 1982 m. kovo 4 d. iškviestas į Vilkaviškio rajono milicijos skyrių rašiau pasiaiškinimą, kodėl kun. Kastytis Kybartuose nuolatinei negyvena ir tik atvažiuoja man patalkinti. 1982 m. balandžio 8 d. Vilkaviškio miesto prokuratūroje buvau įspėtas, kad Kastytis Matulionis, neturėdamas registracijos pažymėjimo, atlieka religines apeigas. 1982 m. birželio 22 d. jau Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Petras Anilionis įspėjo, kad pasikviečiau Kastytį Matulionį ir savavališkai pavedžiau jam eiti vikaro pareigas. Man perskaitytame įspėjime buvo parašyta: „Piliėtis Kastytis Matulionis bažnyčioje atlieka religines apeigas: laiko mišias, klauso išpažinčių, sako pamokslus, teikia tikintiesiems sakramentus, vadovauja bažnytinėms procesijoms bei ceremonijoms. Piliėtis K. Matulionis neturi jokie dokumento apie dvasinės mokyklos baigimą bei jo išventinimą kunigu ir neužregistruotas Religijų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos Įgaliotinio Lietuvos TSR įstaigoje. <...> Įspėju Kybartų bažnyčios kleboną kun. S. Tamkevičių ir reikalauju nedelsiant pašalinti minėtą įstatymų pažeidimo atvejį. Priešingu atveju Jūs būsite patrauktas atsakomybėn pagal veikiančius įstatymus.“

AVARIJA

Kartą važiuodamas į Vilnių netoli Valkininkų pradėjau lenkti važiuojantį automobilį. Vairuotojas tuo metu sumanė apsisukti kelyje, ir taip atsitrenkiau tiesiai į neįgalaus vyriškio vairuojamo automobilio šoną. Mano

automobilis nukentėjo nedaug, kur kas daugiau kitas automobilis ir jo savininkas. Iš manęs nepaėmė net dokumentų, nes kaltininkas buvo akivaizdus. Įvykiai susikomplicavo, kai į juos įsikišo KGB pareigūnai. Nukentėjęs vairuotojas pasisakė, kad KGB pareigūnai jam papasakoję apie mane kaip apie blogą kunigą ir patarę kreiptis į teisną, pažadėdami padėti, kad jis būtų laimėjęs. Mačiau vyro geranoriškumą ir pažadėjau pinigų, kuriuos gausiu iš socialinio draudimo už savo automobilį, atiduoti jam, kad susitaisytų apgadintą automobilį. Vyras pažadėjo nepaklausyti saugumiečių ir į teisną nesikreipti. Deja, po kurio laiko gavau šaukimą į Varėnos miliciją apklausai dėl avarijos. Tardytojas paaiškino, kad man iškelta byla. Tuomet nutariau būtų išviešinti. Parašiau KGB pirmininkui atvirą laišką apie tai, ką saugumiečiai žadėjo nukentėjusiam vyrui. Nežinau, ar viešas laiškas paveikė, bet teisną laimėjau, o nukentėjęs vairuotojas gavo trejus metus lygtinai.

ANTROJI AVARIJA

Vieną dieną automobiliu grįžau iš Kauno. Netoli Virbalio prisivijau sunkvežimį ir pradėjau jį lenkti. Kai buvau ties sunkvežimio šonu, staiga pamačiau, kad jis suka į kairę. Instinktyviai paspaudžiau kuro pedalą ir sėkmingai išvengiau labai sunkios avarijos; nukentėjo tik mano automobilio šonas. Atvykę eismo inspektoriai viską išmatavo, kažką pasikalbėjo su sunkvežimio vairuotoju, o man liepė pasitraukti į šalį. Įtariau, kad ši avarija galėjo būti specialiai suorganizuota. Nors buvo akivaizdi sunkvežimio vairuotojo kaltė, buvau apkaltintas, trims mėnesiams buvo paimtos vairuotojo teisės ir net turėjau perlaikyti eismo taisyklių egzaminą.

KELIONĖ SU KGB VIRŠININKU

Grįždamas iš eilinės kelionės į Maskvą, Kauno autobusų stotyje įlipau į autobusą, vežantį per Kybartus į Vištytį, ir pamačiau beveik tuščiame salone sėdintį Vilkaviškio rajono KGB viršininką. Labai nelauktas susitikimas. Rankoje laikiau portfelį, pilną *samizdato* - savilaidos - A. Solženycino *Archipelag Gulag* ir kt. pagrindžio literatūros, kurią man buvo įdavę mano draugai Maskvoje. Pasisveikinau ir atsisėdau šalia saugumiečio, o portfelį

pastačiau priekyje prie kojų. Sumojau, jog saugumietis gal neįtars, kad vežuosi ką nors įtartino, jei portfelį pastatysiu beveik jam po kojom. Pakeliui iki Vilkaviškio kalbėjomės apie daug ką. Saugumo viršininkas pasakė, kad tikriausiai aš padaviau į *Kroniką* žinutę apie įvykusią avariją ir apkaltinau, kad prie jos pirštus galėjo būti prikišusi KGB. Saugumietis pareplikavo: „Jei KGB būtų prikišusi pirštus, avarija savo tikslą būtų pasiekusi...“ Pasirodo, saugumiečiai buvo visai geros nuomonės apie savo darbą. Aš pats apie jų darbą mažiau kiek kukliau: tiek metų reguliariai leidžiu *Kroniką*, o KGB vis nesuranda redakcijos.

KRONIKOS KOMPROMITAVIMAS

KGB, ieškodamas būdų, kaip sušvelninti *Kronikoje* skelbiamą ir plačiai po pasaulį sklindančią informaciją apie sovietinę tikrovę, griebėsi taktikos persekiojimo faktus neigti, vadino juos prasimanymais siekiant grynai politinių tikslų — pakirsti sovietinės valdžios autoritetą. KGB pareigūnus griebtis šios taktikos paskatino faktas, kad *Kronikos* redakcija veikė slapta ir jos platinama informacija buvo anoniminė. Buvo lengva, ypač Vakaruose, skleisti žinią, kad *Kronika* pateikia išgalvotus faktus. Norom nenorom pradėjome mąstyti, ką reikėtų padaryti, kad būtų išmuštas šis saugumiečių koziris. Buvo aišku, kad reikia kažkam persekiojimo faktus ne tik registruoti, bet ir patvirtinti savo parašu, t. y. prisiimti atsakomybę, nors tai ir sukeltų represijų.

TTG KATALIKŲ KOMITETO ĮKŪRIMAS

1978 metais atnešė gerų permainų. Svarbiausioji - popiežiumi buvo išrinktas Jonas Paulius II, kuris tuojau po išrinkimo pasakė būsiąs „tylos Bažnyčios“ balsu. Toji „tylos Bažnyčia“ buvome mes, tikintieji, pasklidę po visą Sovietų Sąjungą. Tai padarė visus, kurie vienaip ar kitaip bandė priešintis anuometinei prievartai. Tuo metu Sovietų Sąjungoje, visų pirma Maskvoje, jau veikė žmogaus teisių gynimo grupės, susikūrusios po 1975 m. Helsinkyje priimtų nutarimų žmogaus teisių srityje. Maskvoje buvo susikūręs Tikinčiųjų teisėms ginti krikščioniškasis komitetas.

Vasarą mane aplankė maskviečiai - stačiatikių dvasininkas Glebas Jakuninas, Aleksandras Ogorodnikovas ir Levas Regelsonas — ir papasakojo apie jų įkurtą Tikinčiųjų teisėms ginti krikščioniškąjį komitetą. Pasiūlė, kad prisidėtume prie jų. Pasidalijau idėja su kun. A. Svarinsku ir kun. J. Zdebskiu. Jie pritarė šiai minčiai, tačiau sutarėme, jog kursime savarankišką komitetą ir glaudžiai bendradarbiausime su maskviečiais.

Lapkričio 13 d. Maskvoje, Krikščioniškojo komiteto sekretoriaus Viktoro Kapitančiuko bute, įvyko spaudos konferencija. V. Kapitančiukas telefonu sukviėtė žurnalistus. Kun. A. Svarinskas, kun. J. Zdebskis ir aš pristatėme užsienio žurnalistams apie Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto įkūrimą Lietuvoje ir padalijome pirmuosius tris dokumentus. Žurnalistai daug klausinėjo, kokia tikinčiųjų padėtis Lietuvoje. Vakare, grįždami iš Maskvos į Vilnių, traukinyje jau klausėmės BBC pranešimo apie įvykusių konferenciją. Suvokėme, kad tai labai pavojingas žaidimas, kuris greitai gali baigtis nelaisve. Tokia buvo atviros kovos už tikinčiųjų teises pradžia, kuri, Dievo laiminama, tęsėsi net penkerius metus, iki buvusio KGB vadovo J. Andropovo išrinkimo į TSKP Generalinio sekretoriaus postą. Vėliau KGB viršininkai apgailestaus, kad leido mums, Katalikų komiteto nariams, taip ilgai veikti, nes per tą laiką iki arešto suspėjome paruošti pamainą.

Aš pats abejojau, ar man tikslinga įsitraukti į TTG Katalikų komiteto veiklą, nes galima buvo tikėtis dar daugiau KGB dėmesio. Tačiau tuo metu mažčiau: jeigu liksiu nuošalyje, kaip tik saugumiečiams kils įtarimas, kuo užsiima šis pramušgalvis, jei jo draugai priklauso Komitetui, o jis pats likęs nuošalėje. Atrodė, buvo daugiau argumentų už tai, kad dalyvaučiau šioje veikloje.

Per penkerius metus paruošėme 52 oficialius dokumentus ir vieną kitą neoficialų, skirtą ne sovietinei valdžiai, bet Šventajam Sostui. Dokumentų projektus paprastai parengdavau aš arba kun. A. Svarinskas; paskui sueidavome į kurią nors kleboniją — aptarti ir galutinai paruoštus pasirašyti. Ant voko rašydavome atgalinį adresą to Katalikų komiteto nario, kuris tais metais būdavo formalus sekretorius. Dalijantis būsimais „nuopelnais“ prieš

KGB, kasmet formalus sekretorius būdavo vis kitas Komiteto narys. Labai dažnai susirinkdavome į Skaudvilės kleboniją pas kun. Vincentą Vėlavičių. Atmintyje išlikęs labai šviesus šio labai gero, tėviško žemaičio paveikslas. Praėjęs lagerių išbandymus, išliko tvirtas, dėl Dievo ir Tėvynės pasiryžęs paaukoti nors ir gyvybę.

ISPĖJIMAS

Buvome parašę ir išplatinę dvidešimt TTG Katalikų komiteto dokumentų, tačiau negavome nė vieno atsakymo — mūsų pagalbos šaukimas įkrisdavo tarsi į šulinį. Tik po penkerių metų per tardymą pamačiau, kad visus tuos dokumentus — iš viso 51 — KGB kruopščiai rinko; net buvo labai susirūpinęs, kad neturėjo dokumento Nr. 46. Sovietinei valdžiai ypač užkliuvo dokumentas Nr. 18 *Dėl vaikų teisių pažeidimų Lietuvoje* ir dokumentas Nr. 5 *Dėl religinių susivienijimų nuostatų*, kuriam pritarė 520 kunigų ir du tremtiniai vyskupai. Dėl dokumentų turinio dar būtų galėję kentėti, bet KGB negalėjo toleruoti, kad visi dokumentai pasiekia Vakarus. Tai griovė jų mitą, kad Sovietų Sąjungoje esanti tikėjimo ir sąžinės laisvė.

1979 m. rugpjūčio 29 d. buvau iškviestas į respublikinę prokuratūrą, ir čia prokuroras perskaitė oficialų įspėjimą, kad jei ir toliau tęsiu antivalstybinę veiklą, man gresia LTSR BK 68 str. Po respublikos prokuroro įspėjimo mane į savo kabinetą nusivedė prokuroras J. Bakučionis, kuruojantis KGB vedamas bylas, ir pradėjo aiškinti, kad *LKB kronika* esanti TTG katalikų komiteto organas ir kad turime liautis ją leidę. Rytojaus dieną prokuratūroje buvo įspėtas ir kun. A. Svarinskas. Pavojaus akivaizdžiai daugėjo, tad reikėjo apsispręsti: nutraukti TTG katalikų komiteto veiklą ar įspėjimo nepaisyti. Neabejodami pasirinkome antrąjį atvejį.

NERIMAS IR VILTYS

1980 metai buvo labai sunkūs, nes kompartijos ir saugumo prievartos mašina negailestingai dorojo kovotojus dėl žmonių teisių. Sausio mėnesį Religijų reikalų tarybos įstaigoje buvo „auklėjami“ ordinarai, kad turi

klaudyti sovietinės valdžios; suimti *Kronikos* platintojai ir rėmėjai Anastazas Janulis, Povilas Buzas, ses. Ona Vitkauskaitė, ses. Genovaitė Navickaitė; nuteista ses. Jadvyga Stanelytė, doc. Vytautas Skuodis. Jį priėmėme į TTG katalikų komitetą teismo metu - jis pats oficialiai pasiprašė priimamas. Kun. J. Zdebskis (vienas iš aktyviausių *Kronikos* rėmėjų) nežinomu būdu buvo smarkiai apdegintas cheminėmis medžiagomis, kiek mažiau nukentėjo V. Vaičiūnas. Tačiau miela tuos metus prisiminti: persekiojimas ne tik neišgąsdino, bet, priešingai, visus sutelkė į dar aktyvesnę kovą — į TTG katalikų komitetą įsitraukė kun. Algimantas Keina, kun. Vaclovas Stakėnas ir kun. Leonas Kalinauskas. Iš visur jatau visokeriopą paramą; kas negalėjo ar nemokėjo tiesiogiai padėti, rėmė materialiai - įduodavo kelias šimtines ir tik tiek pasakydavo: „Tu žinosi, kur išleisti.“

DISIDENTŲ TEISMAI

Vilniaus Aukščiausiasis Teismas kaskart vis nuteisdavo Lietuvos disidentų ir pagrindžio spaudos platintojų. Kai tik gaudavome informacijos, kada vyks teismas, organizuodavomės vykti į Vilnių ir iš solidarumo dalyvauti teismo procese. Atvykdavo disidentų, seserų vienuolių ir aktyvių pasauliečių. KGB niekuomet mūsų neįleisdavo į teismo salę, todėl visą dieną praleisdavome teismo fojė, kur būdavome fotografuojami ir filmuojami. Vėliau saugumiečiams trūko kantrybė ir atvykusiesiems neįleisdavo net prisiartinti prie Aukščiausiojo Teismo pastato.

TEGU DIEVAS BŪNA GAILESTINGAS

1980 m. balandžio mėnesį Ceikiniuose minėjome kun. Karolio Garucko SJ mirties metinės ir mane pakvietė prie paminklo tarti žodį. Apie tai, kas vyko bažnyčios šventoriuje, Ceikinių kolūkio pirmininko pavaduotojas šitaip rašė Ignalinos saugumo viršininkui A. Paškevičiui: „1980 m. balandžio 10 d. Ceikinių bažnyčioje vyko kunigo Garucko mirties metinės, kas buvo plačiai paskelbta. Apie 14 val. šventoriuje atidarant paminklą, vienas iš kunigų pasakė kalbą, kurios turinys buvo daugiau agitacinis antitarybinis, negu religinis, todėl mes su Vladu Kubiliumi ją užrašėme į magnetofono

juostelę iš kolūkio kontoros, nes ši kalba buvo sakoma per ratifikuotą liniją šventoriuje. Šį magnetofono įrašą aš perduodu jūsų žiniai. Vėliau paklausiau ten buvusių žmonių, kas čia kalbėjo, vienas iš man nepažįstamų pasakė, jog tai kunigas Tamkevičius iš Kybartų. Iš viso šioje ceremonijoje dalyvavo virš 50 kunigų.“ Gaila, bet tuo metu šitaip besielgiančių buvo ne vienetai — tokių buvo daug. Tegu Dievas jiems būna gailestingas. Seniai visiems už viską esu atleidęs ir meldžiuosi, kad jie būtų susitaikę su savo sąžine ir Dievu.

KUNIGŲ SANTYKIS SU VYSKUPAIS

Sovietinė valdžia ir ypač KGB siekė supriešinti kunigus tarpusavyje ir su vyskupais. Šiam tikslui geriausiai tarnavo verbavimas būti KGB kolia-borantais. Nežinojome, bet dažnai neklysdami nujautėme, kas iš kunigų ar vyskupų galėjo būti įkliuvę į KGB pinkles. Tai, be jokios abejonės, silpnino pasitikėjimą savo ganytojais, bet net mintis neateidavo jų nie-kinti arba neklausyti. Gerai supratome, kad konfrontacija tarp kunigų ir vyskupų pasitarnaus ne Bažnyčios, bet okupantų naudai. Mes, kunigai, pakritikuodavome savo ganytojus tik tuomet, kai akivaizdžiai matydavome sovietinės valdžios inspiruojamus jų žingsnius.

DIDŽIOSIOS REKOLEKCIJOS

1981 m. vasarą Jėzaus Draugijos provincijolas kun. Jonas Danyla SJ pasiūlė atlikti didžiąsias rekolekcijas ir pasiruošti paskutiniams įžadams Draugijoje. Sutarėme, kad rekolekcijas atliksiu Dūkšte, kur klebono pareigas ėjo kun. Kazimieras Žemėnas SJ. Paprašiau, kad pagrindininkas kun. Petras Našlėnas mane pavaduotų šiokiadieniais nuo rugsėjo 14 d. iki spalio 15 d. Sugrįždavau iš rekolekcijų šeštadienio vakarą, paaukodavau sekmadienį dvejus Mišias ir po pietų vėl grįždavau į Dūkštą. Šios rekolekcijos buvo ne mažiau palaimingos, kaip ir pirmosios didžiosios rekolekcijos prieš keturiolika metų. Pavedžiau rekolekcijas Švč. Mergelės Marijos globai, ir, atrodo, ji tikrai motiniškai globojo. Niekas nepasigedo manęs ir niekas nekėlė triukšmo, kad visą mėnesį kunigas pagrindininkas Kybartuose atlieka klebono pareigas. Prisirašiau daug gerų pasiryžimų. Tarp jų buvo ne

tik pasiryžimas rūpintis savo dvasiniu gyvenimu, bet ir pasiryžimas daug darbuotis dėl Bažnyčios ir Tėvynės, nors dėl to reikėtų eiti ir į kalėjimą. Ne visus pasiryžimus įvykdžiau iki galo, buvo ir apsilaidimų, bet pastarąjį - eiti į kalėjimą — padėjo įvykdyti mano KGB „draugai“.

Po didžiųjų rekolekcijų sekė metus trukęs intensyvus dvasinis gyvenimas su keliais kasdieniais mąstymais ir kitomis dvasinėmis pratybomis. 1982 m. rugpjūčio mėn. prieš įžadus atlikau astuonių dienų rekolekcijas ir pasiruošęs laukiau rugpjūčio 15 d. Per Žolinę popietiniu metu atvyko į Kybartus pats Draugijos provincijolas J. Danyla SJ ir prie užrakintų bažnyčios durų per Mišias sudėjau prie Viešpaties kojų keturis jėzuitų įžadus. Liudytojos buvo tik šioje bažnyčioje tarnavusios Šventosios Šeimos kongregacijos seserys ir dangaus angelai. Tikriausiai Viešpats leido ramiai pasiruošti priekyje laukusiems dideliems išbandymams.

KGB PLANAS

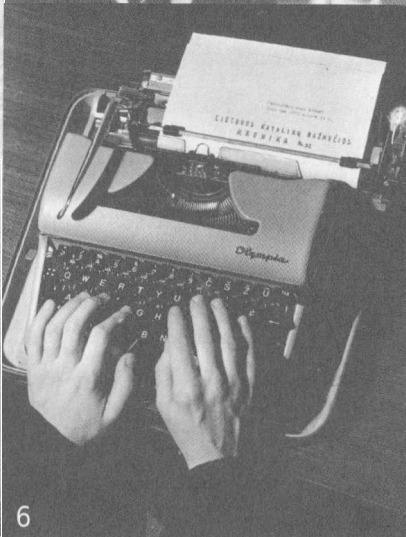
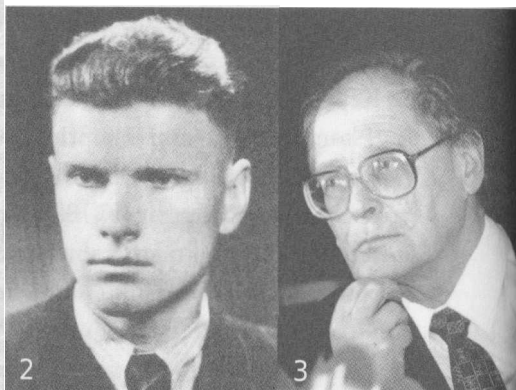
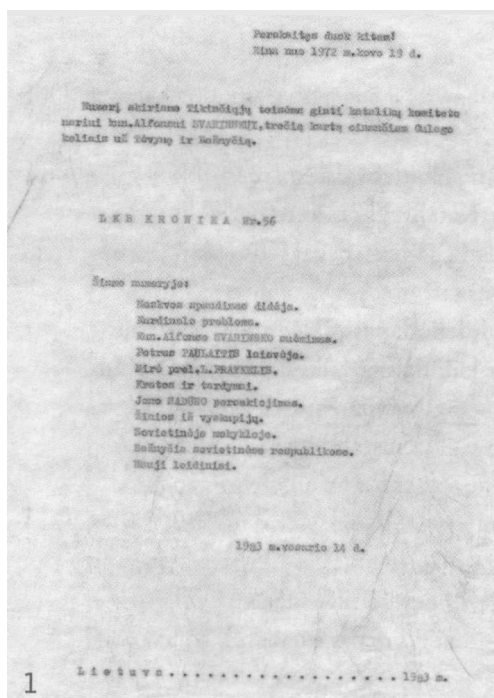
1982 metais KGB paruošė planą suimti mane, kun. A. Svarinską ir kun. J. Kaunecką. 1983 m. sausio 20 d. KGB 5 tarnybos viršininkas pulkininkas Baltinas šį planą patvirtino ir jo pirmąją auką tapo „Nepataisomasis“ kun. Alfonsas. Pagal šį planą pas mus, tris kunigus, sausio 26 d. privalėjo būti atlikta krata ir suėmimas. Tą pačią dieną buvo numatytos kratos pas kun. V. Vėlavičių — Skaudvilėje, kun. A. Keiną—Valkininkuose, kun. A. Šeškevičių SJ — Gargžduose, kun. A. Gražulį SJ — Prienuose, kun. J. Danylą SJ - Bijutiškyje ir pas Birštono kleboną kun. M. Petkevičių.

Įdomi detalė: kadangi KGB tikėjosi, kad trijų kunigų areštai gali sukelti neigiamą Vatikano reakciją, buvo nutarta, jei Vatikanas keltų triukšmą, Vakarų ir Lietuvos visuomenę tada painformuoti, kad sovietinė valdžia, vadovaudamasi humaniškais principais, iš anksto asmeniškai buvo pranešusi popiežiui Jonui Pauliui II apie šių kunigų antivalstybinę veiklą ir pasiūlė pasiimti juos iš Sovietų Sąjungos arba paveikti, kad jie nutrauktų savo veiklą. Tačiau Vatikanas į tokią pasiūlymą nesureagavo.

Plane buvo numatyta pasitelkti ne tik Religijų reikalų tarybą, bet ir KGB agentus kunigus - „Germantą“, „Gintautą“, „Valdą“, „Joną“, „Petrą“

ir „Sigitą“, kurie turės aiškinti kunigams, kodėl valdžia ėmėsi tokių priemonių prieš tris kunigus. Laisvėje likę Katalikų komiteto nariai kunigai - A. Keina, L. Kalinauskas, V. Stakėnas ir K. Žilys - pagal KBG planą turėjo būti kompromituojami ir supriešinami tarpusavyje.

Suėmus du kunigus ir dėl to kilus dideliame pasipiktinimui Lietuvoje ir ypač laisvajame pasaulyje, KGB nutarė laikinai susilaikyti nuo kun. J. Kau-necko suėmimo. Tikriausiai sovietinio saugumo pareigūnai galėjo Maskvai pasigirti, kad TTG katalikų komiteto veikla sustabdyta.

1. LKB kronika
2. Kun. Juozas Zdebskis
3. Sergejus Kovaliovas
4. Ses. Elena Šuliauskaitė SJE
5. Ses. Nijolė Sadūnaitė
6. Kronikos spausdinamo mašinėlė
7. Petras Plumpa
8. Ses. Bernadeta Mališkaitė SJE

LKB kronika - tiesa išlaisvina

DRAŠĖJIMO METAI

1968 metus galima laikyti mūsų drašėjimo pradžia. Kai buvo diskutuojama, rašyti pareiškimą ar jo nerašyti sovietinei valdžiai dėl Kauno kunigų seminarijos klierikų limito panaikinimo, ne vienas kalbėjo, kad toks prašymas gali liūdnei pasibaigti. Tačiau nuotaikos pamažu keitėsi ir greitai mes visi buvome gerokai išdrąsėję ir pasiryžę, jei būtų tokia Dievo valia, priimti ir nelaisvės kryžių. Aš buvau šio keitimosi liudininkas. 1972 m. pradėjus eiti *Kronikai*, būdavo pakankamai sunku surinkti medžiagą eiliniam numeriui, nes dauguma pasauliečių ir kunigų nuogąstavo, ar nebus dar didesnės bėdos, kai persekiojimo faktai bus pagarsinami. Tačiau visi pamažu įsitikino, kad represinė sistema, paremta prievarta ir melu, yra gana silpna ir kad su ja vaisingiausia kovoti tiesos žodžiu. Kitos alternatyvos nebuvo.

INFORMACIJOS RINKIMAS

Pradėjęs leisti *Kroniką*, nesvarsčiau, koku periodišku ji eis - kai susirinks pakankamai straipsnių ir žinių, tada numeris ir pasirodys. Iš tikrųjų surinkti medžiagą pasirodė gana sunku. Negi paskelbsi *Tiesoje*, kad pagrindžio leidiniui reikia sovietinės valdžios daromų nusikaltimų aprašymų? Arba kad medžiagą reikia siųsti Simno vikarui? Laimei, turėjau didelį būrį kunigų, seselių vienuolių ir pasauliečių, kuriais galėjau pasitikėti. Jų sąžiningumas ir noras padėti buvo garantuotas, nes jie visi mylėjo Bažnyčią ir Lietuvą. Ne visi žmonės lengvai pasakodavo ar parašydavo apie savo patirtus vargus, ypač kai

numanydavo, jog pasakojimas pateks į *Kroniką*. Prisimenu ne vieną atvejį, kai net geri ir nukentėję nuo valdžios žmonės buvo linkę likti nežinomi: daug kam nesinorėjo atkreipti KGB dėmesio, galbūt - net būti tardomiems. Tačiau buvo kunigų ir pasauliečių, kurie medžiagą atiduodavo labai drąsiai. Vienas iš tokių buvo kun. Bronius Laurinavičius. Iš pradžių ne visi suprato, kodėl reikia registruoti ir viešinti persekiojimo faktus. „Ir taip visi žino, ką daro sovietinė valdžia!“ — taip kai teisindavo savo nenorą aprašyti vieną ar kitą įvykį. Ypač norėjosi surinkti kuo daugiau drąsaus pasipriešinimo faktų, kad iš jų žmonės galėtų pasimokyti, kaip reikia atsiliiepti į prievartos iššūkius. Tokie aprašymai *Kronikoje* daug pasitarnavo nugalint ilgus metus viešpatavusią baimę. Nors ir pamažu, bet medžiaga *Kronikai* į Simną plaukė.

MEDŽIAGOS SLĖPIMAS

Dalis gaunamų rašinių būdavo perrašyti rašomąja mašinėle. Atsargesni atsiųsdavo ketvirtąjį ar penktąjį egzempliorių, kad kratos atveju sunkiau būtų nustatyti rašomąją mašinėlę, tačiau dauguma informacijos būdavo parašyta ranka. Grėsė rimtas pavojus, kad per kratą paėmę rankraščius KGB pareigūnai nesunkiai išsiaiškintų jų autorystę. Todėl vienas iš didžiausių rūpesčių buvo gerai paslėpti rankraščius ir kuo greičiau perrašyti juos rašomąja mašinėle. Dairiausi po savo vienintelį kambarėlį, kuris tarnavo kaip darbo kambarys ir miegamasis, bet negi pavojingą medžiagą paslėpsi po lova. Geriesiems klebonijos gyventojams - klebonui ir šeimininkei — nediršau pasakoti savo rūpesčių, nes nenorėjau užkrauti jiems naštos. Nešioti ir slėpti *Kronikos* archyvą pas kitus žmones buvo nepatogu ir rizikinga, todėl iš pradžių šios minties atsisakiau. Rūpesčio genamas ėjau į bažnyčią, landžiojau po palėpes ir ieškojau, ieškojau. Slėptuvė turėjo būti ir saugi, ir lengvai prieinama.

PO ALTORIAUS LAIPTU

Kelerius metus angelai sargai daugelį rankraščių saugojo Simno bažnyčioje. Gavęs medžiagą kišdavau ją, kaip man atrodydavo, į pačią saugiausią vietą. Po kurio laiko pastebėdavau, kad slėptuvė nebe saugi, tada ieškodavau naujos vietos, kad rankraščius nesugrauztų pelės ir nesurastų pikti žmonės.

Simno bažnyčioje prie kiekvieno pilioriaus buvo altorius. Kartą toptelėjo mintis, kad gal būtų saugu pavojingą medžiagą paslėpti po altoriaus laiptu. Vieta iš bažnyčios gerai matoma, todėl ieškotojams, ko gero, net mintis neateitų, jog čia pat guli jų ieškoma medžiaga. Erdvę po laiptu buvo galima pasiekti per altoriaus portatilio ertmę. Per ją nuleisdavau rankraščius iki grindų ir pastumdavau po laiptu tiek, kad net pasišvietus prožektoriumi nieko nesimatytų. Likau patenkintas. Slėptuvė atrodė saugi, tik turėjo mažą trūkumą - medžiagą buvo galima paimti tik naktį. Jauno ir smalsaus zakristijono, būsimo kunigo Kęstučio Briliaus paklaustas, dėl ko vakarais dažnai einu į bažnyčią, paaiškinau, jog kunigui tinka aplankyti Švenčiausiąjį Sakramentą. Atsakymas nebuvo melas, nes Eucharistiją tikrai branginau.

RAŠOMOJI MAŠINĖLĖ

Ant stalo stovinti rašomoji mašinėlė buvo tarsi uždelsto veikimo bomba. Kiekvienu metu ją galėjo paimti ir patikrinti. Kur ją paslėpti, kad per du-tris mėnesius, kol bus renkama medžiaga, nekeltų grėsmės? Juk rašomosios mašinėlės į kokią nors plyšį neįkiši. Atėjo mintis rašomajai mašinėlei gauti rades su svirtelėmis ir vieną raidyną naudoti *Kronikai*, o kitą - oficialiems raštams, nors jie būtų skirti ir KGB. Maskvoje, Puškino gatvėje esančioje parduotuvėje, pasisekė nusipirkti net keletą svirtelių komplektų; meistras rusišką raidyną pakeitė į lietuvišką, ir mašinėlė su pavojingu šriftu ant stalo būdavo labai retai — tik perrašant *Kronikos* numerį. Po to per 15—20 minučių padarydavau „operaciją“, ir ant stalo stovėdavo visiškai saugumui „nenusikaltusi“ rašomoji mašinėlė, kuria rašydavau net savo homilijas. Šią operaciją lengvai išmoko ir mano bendradarbiai. Išimtas raidynas tilpdavo saujoje, ir įsidėjus jį į kišenę buvo galima išsinešti bei lengvai paslėpti.

Kad liktų mažiau įkalčių, kartkartėmis pakeisdavau naudojamą šriftą. Reikėdavo dalį raidžių pakoreguoti lituokliu, truputį pakeičiant bent kai kurių iš jų mušimo poziciją. Šiai subtiliai operacijai dažnai užtekėdavo vien specialių replių, kuriomis nežymiai pakeisdavau raidės padėtį. Šias reples man įtaisė kun. J. Zdebskis, kuris buvo geras rašomųjų mašinėlių taisymo meistras. Per tardymus įsitikinau, jog tokios operacijos tobulai klaidino „ekspertus“.

PIRMIEJI BENDRADARBIAI

Pradėjus redaguoti *Kroniką*, reikėjo ieškoti bendradarbių, nes aš pats negalėjau pasitikėti savo literatūriniais sugebėjimais. Dar dirbdamas Vilkaviškyje, susipažinau su savo klebono kun. Konstantino Ambraso broliu — lituanistu Kazimieru. Susiradau jį Leipalingyje pas brolių kunigą ir pasakiau savo rūpestį. Mano džiaugsmui, Kazimieras nesvyrudamas sutiko padėti. Iš anksto susitardavome, kada jis atvyks pas savo brolių; parengęs numerį kišdavau jį į užantį ir važiuodavau į Leipalingį. Broliui kunigui nieko nesakydavau, kad be reikalo nesijaudintų, o po kelių dienų vėl nuvykdavau ir ištaisytus, išbraukytus, dažnai gerokai sutrumpintus tekstus parsiveždavau į Simną. Padaręs rašomajai mašinėlei operaciją - pakeitęs raidyną, per kelias dienas numerį perrašydavau. Kadangi Kazimieras taisydavo ranka, rizika buvo labai didelė: kiekvienu metu vežmus ir perrašomus rankraščius saugumas galėjo paimiti ir nesunkiai išsiaiškinti mano pagalbininką. Šitai suprato ir Kazimieras, bet dirbo ir nesiskundė. Mačiau jo didelį norą padėti. Žinoma, ilgai taip tęstis negalėjo, juo labiau tada, kai saugumas pradėjo masiškai daryti kratas ir užvedė bylą Nr. 345.

SESUO GERARDA

Darbas su *Kronika* labai palengvėjo, kai į talką atėjo Eucharistinio Jėzaus ses. Gerarda Elena Šuliauskaitė. Per ilgus metus ant jos pečių gulė didžioji darbo našta. Žinojau, koks pavojus jai grėsė; suprato ir jinai, bet pasitikėjome Dievu ir dirbome. Mano pareiga buvo medžiagą surinkti, patikrinti - atmesti nors kiek keliančią abejonių ir pasirūpinti įžanginiu straipsniu. Tada atvykusi ses Gerardą viską surūšiuodavo į numerio skiltis: „Žinios iš vyskupijų“, „Tarybinėje mokykloje“, „Tardymai ir kratos“ ir kitas, ištaisydavo klaidas, kelis kartus perrašydavo, ir numeris būdavo baigtas.

PAGRINDINIS TIKSLAS

Suredaguoti *Kronikos* numerį buvo tik pusė darbo. Visi, su kuo tariausi, suprato, kad *Kronika* tik tada atliks savo paskirtį, jeigu jos informacija pasklis ne tik Lietuvoje, bet ir laisvajame pasaulyje. Tuo laiku neturėjome galimybės dideliu tiražu padauginti ir paskleisti pagrindžio leidinio, nes lengviausiai

pricinamos buvo tik rašomosios mašinėlės; kitokios dauginimo priemonės griežtai kontroliuotos. Per didelį vargą inžinierius Vytautas Vaičiūnas iš dalių sulipdė kopijavimo aparatą „Era“, kuriuo, rizikuojant laisve, buvo galima padauginti kelis šimtus egzempliorių ir paskleisti juos po Lietuvą. Iškilo didžiausias uždavinys: kaip *Kroniką* perduoti į Vakarus? Tuo metu, kai pradėjo eiti *Kronika*, turistų iš Vakarų atvažiuodavo labai mažai ir tie patys negalėdavo nukrypti nuo nustatyto maršruto, juo labiau — atvykti iš Vilniaus į provinciją. Be to, per kratą muitinėje visada galėjo surasti vežamus rašinius.

LIETUVOS DRAUGAI

Dėmesys vėl pasisuko į Maskvą. Atnaujinome ryšį su Sergejumi Kovaliovu ir jam nuveždavome naują *Kronikos* numerį. Maskviškiai Lietuvos draugai žinojo, ko mes labiausiai norime, - kad numeris patektų į Vakarus. Kartais laukdavome labai ilgai, kol pagaliau radijo stotys *Laisvė*, *Amerikos balsas* ar Vatikano radijas pranešdavo, kad Vakaruose gautas naujas *Kronikos* numeris. Tada būdavo daug džiaugsmo. Vėliau į Maskvą veždavome ne vieną, bet du egzempliorius. Vienas buvo reikalingas *Dabarties įvykių kronikai*, kurios bendradarbiai jiems tinkamą medžiagą išsiversdavo į rusų kalbą ir įdėdavo į savo leidinį, o kitą egzempliorių stengdavosi greičiau perduoti Vakarų korespondentams. Su dideliu dėkingumu ir pagarba menu Lietuvos draugus Maskvoje: tai ramusis Sergejus Kovaliovas, visada besišypsantis Aleksandras Lavutas, labai dalykiška Tatjana Velikanova, energija kunkuliuojantis dvasininkas Glebas Jakuninas ir kiti. Mus, labai skirtingų tautybių, religijų ir luomų žmones, siejo bendras uždavinys - pranešti pasauliui, kaip Sovietų Sąjungoje yra pažeidžiamos žmonių teisės. Mes buvome įsitikinę, kad ši informacija yra pats svarbiausias ginklas kovojant prieš totalitarinės sistemos nešamą priespaudą.

KELIONES Į MASKVĄ

Kelionės į Maskvą buvo labai pavojingos, nes bet kur - oro uoste, geležinkelio stotyje, Maskvos gatvėje - galėjai patekti į KGB objektyvą ir būti sulaikytas. Todėl skristi lėktuvu tada, kai jau pradėta reikalauti paso, buvo tiesiog neprotinga. Sėsti į Maskvos traukinį Kaune ar Vilniuje buvo taip pat

rizikinga, nes geležinkelio stotys galėjo būti labiausiai sekamos. Liko viena išeitis: įsėsti į Maskvos traukinį ne Lietuvoje. Dažniausiai kelionės į Maskvą būdavo labai romantiškos. Kas nors iš draugų, pavyzdžiui, kun. Alfonsas, pavėžėdavo už Vilniaus, o tenai ant kelio „pabalsuodavau“, ir pirmas pasitaikęs automobilis nuveždavo į Minską. Čia nusipirkdavau bilietą, apie 20 val. sėsdavau į Maskvos traukinį ir ankstų rytą jau būdavau sostinėje. Važiuoti tokiu maršrutu atrodė gana saugu. Gyvendamas Kybartuose, bilietą pirkdavau kur nors Kaliningrado srityje - važiuodavau į Nesterovą ar Gusevą.

Dažnai tekdavo važiuoti vienam, o kai kada turėdavau ir palydovą, kuris, saugodamas mane, pavojingą medžiagą veždavosi su savimi. Teatlygina Viešpats anuomet rizikavusiems savo laisve - ses. Nijolei Sadūnaitei, ses. Bronei Vazgelavičiūtei, ses. Genovaitei Navickaitei ir kitoms. Šios seserys buvo nepakeičiamos talkininkės, nes jomis galėjau visiškai pasitikėti.

SUSITIKIMAI MASKVOJE

Atvažiavus į Maskvą eiti į kurio nors disidentų butą būdavo labai rizikinga, todėl visada susitardavome, kad susitikime neutralioje vietoje. Maskviečiai duodavo kokį nors adresą, sutardavome datą bei susitikimo laiką. Stebėjausi jų atsakingumu: per ilgą laiką nebuvo nė vieno karto, kad sutartą dieną būtų neatvykę; nebent retkarčiais dėl svarbios priežasties truputį pavėluodavo. Iš mūsų paimdavo *Kroniką*, vėliau — ir *Aušrą*, o parvežti duodavo *Dabarties įvykių kroniką* ir dažnai dar ką nors iš tuometinio „samizdato“ (savilaidos), pavyzdžiui, *Gulago salyną* ir kt. Apsikeitę spauda, aptarę naujausius įvykius, išsiskirstydavome: jie grįždavo į darbą, o aš laukdavau traukinio į Vilnių.

KAM SIŪSTI?

Iš pradžių net nebuvo aišku, kam adresuoti *Kroniką* Vakaruose. Žinojau tiek, kad yra katalikiškas dienraštis *Draugas*, todėl, susiradęs jo redakcijos adresą, užrašydavau jį ant perduodamo numerio viršelio ir siųsdavau į kelionę. Mes buvome įsitikinę, kad visiškai nesvarbu, kam pasiųsti; svarbu, kad patektų į rankas ne komunistams. Vėliau Vilniuje susipažinau su dr. Rože Šomkaite iš JAV. Ji papasakojo apie Niujorke veikiančią *Lietuvių katalikų*

religinę šalpą, jos direktorių kun. Kazimierą Pugevičių ir apie jų pastangas padėti Lietuvai. Nuo tada rašydavau kitą adresą. Šiandien man atrodo, kad pats Viešpats atsiųsdavo reikiamų žmonių, kai jie būdavo reikalingiausi. Tokie buvo R. Šomkaitė, kun. K. Pugevičius, vėliau Putname gyvenančios Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo vargdienių seserys ir kiti.

AREŠTAI MASKVOJE

KGB neabejotinai numatė, kokiais keliais savilaida pasiekia Vakarus, todėl bandė juos užblokuoti. Vienas po kito buvo suimti aktyviausi disidentai: S. Kovaliovas, T. Velikanova, A. Lavutas, G. Jakuninas ir kiti. Juo toliau, juo *Kronikos* kelias per Maskvą darėsi sunkesnis. Tačiau tuo metu vis dažniau pradėjo atvykti turistų iš JAV. Lengviausia būtų buvę įduoti *Kronikos* numerį kokiam nors svečiui iš Vakarų, kad jį persiųstų nurodytu adresu, bet numeris muitinėje galėjo ne tik žūti, bet ir pačiam išvykstančiajam pridaryti aibes nemalonumų. Ką daryti?

MIKROFILMAI

Tarnaudamas sovietinėje armijoje, kelerius metus buvau karinio dalinio fotolaboratorijos vedėju, todėl buvau įgudęs daryti ne tik fotografijas, bet ir mikrofilmus. Dabar gi šis darbas labai pravertė. Tą pačią dieną, kai būdavo užbaigtas *Kronikos* numeris, pirmąjį egzempliorių nufotografuodavau ir mažą fotojuostos ritinėlį paslėpdavau kokiame nors suvenyre, kurį būtų galima įduoti svečiui iš Vakarų.

Ilgą laiką šis metodas tarnavo labai sėkmingai. Viską paruošus reikėdavo tik melstis ir laukti pirmojo svečio iš Vakarų, kuris turėtų noro ir drąsos šiek tiek surizikuoti. Gal laimingas atsitiktinumas, bet iš daugelio atvejų tik vieną kartą svečias atsisakė paimti mikrofilmą ir, kad man, nerūkančiam, nebyrėtų ašaros, padovanojo pakelį cigarečių... Dabar jau suprantu, kad negalima iš kiekvieno reikalauti daugiau, negu jis pajėgia; anuomet tai padaryti buvo sunkiau. Stebėjau, kaip atvykusieji mūsų tautiečiai mylėjo Lietuvą. Po trumpo paaiškinimo iškart pasakydavo: „Gera, paimsiu!“ Ir paėmę neišmesdavo.

DAUG KAS NEŽINOMA

Jau Nepriklausomybės metais, viešėdamas JAV, aplankiau *Lietuvių katalikų religinį šaltį* ir apžiūrėjau *LKB kronikos* numerius bei mikrofilmus, kurie buvo atkeliavę iš Lietuvos. Ne viską radau, kas buvo siūsta; kai kas buvo žuvę Maskvoje per kratas, kai kas — pakeliui. Tačiau labai nudžiugau atradęs ne vieną *Kronikos* numerio mikrofilmą, kurį buvo pasiuntę į Vakarų *Kronikos* redakcijai visai nežinomi asmenys. Ačiū Dievui, kad tuo sunkiu metu daug kas ne tik matė spaudą, bet ir mąstė, kaip ją galima būtų pristabdyti.

BYLA NR. 345 IR PIRMOJI ATAKA

Kai tik *LKB kronika* pateko ir į KGB rankas, 1972 m. liepos 5 d. jai buvo užvesta byla Nr. 345. 1973 m. spalio 30 d. KGB generolas Petkevičius patvirtino labai platų planą, kaip sunaikinti *LKB kronikos* leidimą, dauginimą ir perdavimą į Vakarų. Pagal šį planą buvo numatyta sunaikinti ir kitos religinės ir ideologiškai kenksmingos literatūros leidimą. Tuo metu KGB jau žinojo, kad yra išleisti šeši *Kronikos* numeriai, o Vakarų pasiekę keturi numeriai. Pagal KGB surinktą informaciją *Kronikos* ir kitos religinės bei ideologiškai kenksmingos literatūros (maldaknygių, katekizmų, pamokslų) gaminimu ir platinimu užsiima organizuota ir giliai užsislaptinusi kunigų ir nacionalistų - klerikalų grupė. Į šią grupę įeina: kun. J. Zdebskis, kun. S. Tamkevičius, kun. J. Buliauskas, kun. J. Lauriūnas, kun. A. Keina, P. Petronis, P. Plumpa, J. Stašaitis, J. Urbonas, V. Vaičiūnas ir kt. Buvo nutarta atlikti kratas pas kun. A. Keiną, kun. J. Bukauską, kun. J. Lauriūną, P. Petronį, P. Plumpą, J. Stašaitį, J. Urboną, V. Vaičiūną, A. Raškinį, V. Jaugelį, L. Atkočiūnienę, V. Lapienį, V. Merkį, T. Steponavičiūtę, kun. B. Babrauską ir kt. asmenis. Buvo numatyta aktyviai dirbti su bylos „Mrakobiesy“ — „Tamsybininkai“ kunigais: J. Lauriūnu, J. Bukausku ir A. Keina; taip pat, turint tikslą išaiškinti *Kronikos* leidėjus, sekti reakcingus kunigus: K. Žemėną SJ, K. Garucką SJ, A. Svarinską, P. Račiūną, S. Tamkevičių, B. Babrauską, G. Šukį bei vienuoles: J. Kuodytę, J. Stanelytę, Vertelkaitę, Pošiūnaitę ir kt. Plane minimus reakcingus asmenis per laikraštį *Gimtas kraštas* Lietuvos išeivijai sumanyta

pristatyti kaip spekuliantus, kuriems rūpi tik pelnas. Šį planą buvo pavesta įvykdyti KGB pulkininkams: Kisminei ir M. Ščesnovičiui, papulkininkiams G. Bagdonui, Kolgovui ir kapitonui Markevičiui.

1973 m. lapkričio 20 d. KGB padarė per 50 kratų. Jomis pagrindžio spaudai ir ypač maldaknygių leidimui buvo suduotas rimtas smūgis, bet jos taip pat parodė, kad KGB darbuotojai dar buvo tolokai nuo pagrindinio taikinio - *Kronikos* redakcijos. Didžiausias nuostolis *Kronikai* buvo P. Plumpos suėmimas. Talentingas, darbštus, bebaimis - tokių darbininkų visuomet reta. KGB triumfavo, kad *Kronika* sunaikinta, tačiau gruodžio 12 d. pasirodė 8-asis numeris, kuriame buvo plati informacija apie kratas ir suėmimus. Apie spalio 30 d. KGB planą mes nežinojome, bet masinės kratos buvo aiškus įrodymas, kokios pajėgos metamos *Kronikai* sunaikinti. Tačiau *Kronikos* leidėjų ir rėmėjų pasitikėjimas Dievu buvo didesnis už šį KGB norą. Be šito pasitikėjimo anuomet nebūtų buvę drąsos eiti pirmyn.

NUTEISTIEJI

Per pirmuosius 10 metų už *LKB kronikos* dauginimą ir platinimą buvo nubausti šie asmenys:

Petras Plumpa - suimtas 1973 m. ir nuteistas 8 metams laisvės atėmimo (griežto režimo);

Juozas Gražys - suimtas 1974 m. ir nuteistas 3 metams (bendro režimo);

Kun. Virgilijus Jaugelis - suimtas 1974 m. ir nuteistas 2 metams (bendro režimo);

Jonas Stašaitis - suimtas 1973 m. ir nuteistas 1 metams (bendro režimo);

Povilas Petronis - suimtas 1973 m. ir nuteistas 4 metams (griežto režimo);

Ses. Nijolė Sadūnaitė - suimta 1974 m. ir nuteista 6 metams (3 metams griežto režimo ir 3 metams tremties);

Sergejus Kovaliovas - suimtas 1974 m. ir nuteistas 10-čiai metų (7 metams griežto režimo ir 3 metams tremties);

Vladas Lapienis — suimtas 1976 m. ir nuteistas 5 metams (3 metams griežto režimo ir 2 metams tremties);

Kun. Jonas-Kastytis Matulionis - suimtas 1976 m., išbuvęs KGB izoliatoriuje 9 mėn. ir nuteistas 2 metams lygtinai;

Ses. Ona Pranskūnaitė - suimta 1977 m. ir nuteista 2 metams (bendro režimo);

Ses. Ona Vitkauskaitė- suimta 1980 m. ir nuteista 1,5 metų (bendro režimo);

Ses. Genovaitė Navickaitė — suimta 1980 m. ir nuteista 2 metams (bendro režimo);

Povilas Buzas - suimtas 1980 m. ir nuteistas 1,5 metų (bendro režimo);

Anastazas Janulis - suimtas 1980 m. ir nuteistas 3 metams (griežto režimo)

TALKININKAI

Leidžiant *Kroniką* buvo visko - romantikos ir skaudžių išgyvenimų. Artimų žmonių suėmimai visada nepaprastai skaudindavo. Šie žmonės būdavo labai artimi, reikalingi ir mano iniciatyva įtraukti į pavojingą darbą. Tarsi koks sunkus akmuo užvirsdavo ant krūtinės ir jį tekdavo nešioti ilgai. Virgilijus Jaugelis pats pasisiūlė rotatoriumi padauginti 6-ąjį numerį, ir kratos metu pas jį buvo rastos vaškuotės; teisė kartu su P. Plumpa. Tokių idealistų kaip Virgutis (šitaip mes jį vadindavome) visada buvo reta. Dėl Dievo, Tėvynės jis galėjo eiti ne tik į lagerį, bet ir į ugnį. Kalinimas jam buvo labai sunkus, nes sunkiai sirgo, o kai sugrįžo, buvo nepanašus į save. *Kronikai* jis labai daug paaukėjo. Ses. N. Sadūnaitė jau žinojo kelius į Maskvą, galėjo daug talkinti ne tik platindama *Kroniką*, bet ir redaguodama, deja, ją areštavo, - po tardymo sekė ilga 6-erių metų bausmė. Panašiai į lagerį nukeliavo Šventosios Šeimos seserys Ona Pranskūnaitė, Ona Vitkauskaitė ir Genovaitė Navickaitė. Daugelio talkininkų net nepažinojau, nes laikėmės principo: mažiau žinosi, bus lengviau per tardymą.

LAIMINGAS AVANTIŪRISTAS

Juozas Gražys, Vladas Lapienis, Povilas Buzas, Anastazas Janulis, vienuolės - Ona Vitkauskaitė, Genovaitė Navickaitė, Nijolė Sadūnaitė, Bernadeta Mališkaitė, Ona Kavaliauskaitė, Birutė Briliūtė — jie visi buvo idealistai ir, atrodė, tiesiog dega noru padėti ten, kur jų pagalba buvo reikalingiausia. Prieš teismą KGB kapitonas Rainys mane pavadino „laimingu avantiūristu“. Paprašiau paaiškinti, kodėl „laimingas“. „Mokėjai pasirinkti bendradarbius“, — paaiškino kapitonas. Šitai sakydamas, jis labai pagyrė artimiausius *Kronikos* bendradarbius. Tada jam nieko neatsakiau, bet, iš tikrųjų, pasirinktieji ar patys atėjusieji į talką buvo tikrai šaunūs pagalbininkai bei pagalbininkės ir labai taurios asmenybės. Labai gaila buvo visų areštuotųjų Lietuvoje ir Maskvoje, ypač Sergejaus Kovaliovo ir Aleksandro Lavuto, su kuriais teko ilgai bendrauti. Jie visada ateidavo į susitikimus nešdami pilnus portfelius savilaidos, visada būdavo dalykiški ir puikūs kaip žmonės.

KRATA SIMNE

Areštuotieji Petras Plumpa, Povilas Petronis (energingai platinęs religinę literatūrą), Virgilijus Jaugelis ir Jonas Stašaitis dar buvo tardomi Vilniaus saugume, kai KGB objektyvas nukrypo į Simną. 1974 m. kovo 14 d. anksti rytą po šv. Mišių parsinešiau du *Kronikos* numerius ir po pusryčių rengiausi važiuoti į Kauną. Prisistatė KGB kapitonas Pilelis su trimis saugumiečiais ir nuodugniai iškratė mano kambarį bei garažą. Be dviejų *Kronikos* numerių, nieko jiems įdomesnio nerado. Per kratą pamatę mokinio ranka parašytą lapelį sušuko: „Tikriausiai tai naujausia medžiaga *Kronika*?“ Supratau, kas jiems labiausiai rūpėjo ir kad man reikia būti dar atsargesniam.

TARDYMAS

1974 m. balandžio 9 d. buvo suimtas V. Jaugelis ir po savaitės gavau kvietimą į tardymą Vilniaus KGB. Nejaučiau didelio pavojaus, tačiau kelionės į KGB niekada džiaugsmo neteikdavo. Pavesdavau viską Viešpačiui ir važiuodavau. Šis pirmas tardymas nebuvo sunkus. Klausinėjo, ką žinau apie *Kroniką*, iš kur gavęs per kratą rastus du šio leidinio numerius; kapitonui

Pileliui rūpėjo ir pagrindžio Kunigų seminarija. Paaiškinau, kad apie *Kroniką* esu girdėjęs tik per užsienio radijo stotis, o du *Kronikos* numerius, grįždamas po Mišių, radau verandoje - tikriausiai kažkas padėjo ir norėjo, kad perskaityčiau, o apie pagrindžio Kunigų seminariją išvis nesu nieko girdėjęs. Kapitonas liko labai nepatenkintas, kai nieko naudingo neišgirdo.

PIRMASIS TEISMAS

1974 m. gruodis pagrindininkams buvo labai sunkus; beveik per visą mėnesį vyko Petro Plumpos, Povilo Petronio, Virgilijaus Jaugelio ir Jono Stašaičio teismas, ypač sunkų kryžių uždėjęs pirmajam *Kronikos* darbininkui P. Plumpai. Aštuonerių metų auka buvo sudėta už Bažnyčios ir tautos ateitį. Galbūt partija ir čekistai šiuo parodomuoju teismu planavo išdrįsusiems kalbėti tiesą įvartyti daug baimės, tačiau efektas buvo priešingas — represijos ugdė ryžtą kovoti. Vos pasibaigė šis teismas, gruodžio 27 d. buvo suimtas didelis lietuvių bičiulis Sergejus Kovaliovas. Jis buvo vienas iš pirmųjų, su kuriuo užmezgėme kontaktus ir kuris ilgą laiką nesavanaudiškai padėjo Lietuvai. Jis panašiai padėdavo ne tik mums, lietuviams, bet ir visiems, kurie anuomet sovietinės valdžios buvo engiami. Beveik metus tęsėsi jo tardymas Vilniaus KGB būstinėje, o paskui — dešimties metų bausmė Permės lageriuose ir Sibiro tremtyje.

RIMTAS PAVOJUS

1974 m. rugpjūčio 27 d. už *Kronikos* dauginimą buvo suimta ses. N. Sadūnaitė. Iš KGB požemių neprasiskverbė nė trupučio informacijos, kaip vyksta tardymas. Gana netikėtai 1975 m. vasario 11d. gavau kvietimą į tardymą Vilniaus KGB. Dvi dienas tardė kapitonas Pilelis, ir viskas sukosi apie ses. Nijolę. Būtinai norėjo išgauti prisipažinimą, kad aš jai davęs perrašyti *Kronikos* numerį. Kaltino *Kronikos* leidimu. Jam į pagalbą ateidavo tardymo poskyrio viršininkas kapitonas Rimkus. Siekė, kad prisipažinčiau bent davęs paskaityti *Kroniką*. Reikia tik mano prisipažinimo ir Nijolė būsianti laisva. Nesulaukę prisipažinimo, saugumiečiai labai nusivylė, o papulkininkis Kolgovas niekino, vadindamas bailiu ir beširdžiu, kuris moka nekaltą žmogų įklampinti, o pats stengiasi išsisukti nuo atsakomybės. „Šitas

bailys laikosi principo: kerti mišką, skiedros laksto“, - perpykęs kalbėjo saugumo veteranas, taikydamas mums savo stalinistinį principą.

ANONIMAI

1974 m. rugsėjo mėn. Lietuvoje pasirodė laiškas - anonimiškas, pasirašytas „Vilkaviškio vyskupijos kunigų grupės“ vardu. Jis buvo išsiuntinėtas visų vyskupijų ordinarams ir smarkiai pasisakė prieš kunigus, kurie neklausė sovietinės valdžios. Jie buvo kaltinami kunigų vienybės ardymu ir noru pagarsėti užsienyje. Vyskupas Juozapas Matulaitis-Labukas buvo agituojamas, kad nuvykęs į Vatikaną pasmerktų „kovotojus, kurie nori istorijos ratą pasukti atgal“. Labai aiškiai matėsi, kad po šiuo anonimu slepiasi kažkoks KGB kolaborantas. Leidžiant *Kroniką* anonimai gana dažnai bandė kurstyti priešiškas nuotaikas prieš valdžiai nepalankius kunigus ir prieš pačią *Kroniką*. Nepajėgiant jos fiziškai likviduoti, buvo bandoma šitokiais metodais ją nutildyti. Deja, ji nenutilo.

VĖL TARDYMAS

1975 m. balandžio mėn. penki Vilkaviškio vyskupijos kunigai - L. Kunėvičius, J. Zdebskis, P. Dumbliauskas, P. Adomaitis MIC ir aš — parašėme protesto pareiškimą dėl nuteistųjų už pagrindžio spaudą. Akademikas Andrejus Sacharovas perskaitė jį užsienio korespondentams, bet nepasakė pasirašiusiųjų pavardžių. Tačiau per vieną kratą Maskvoje pareiškimą saugumas surado, atsiuntė į Vilnių išaiškinti, ar tikrai jis buvo mūsų pasirašytas, ir galbūt siekė, kad mes išsigtintume savo parašų. Šį kartą drąsos teikė ką tik pasibaigusi Helsinkio konferencija ir pasirašytas Baigiamasis aktas. Iškviestas į saugumą trumpai paaiškinau, kad pareiškimą pasirašiau, o į klausimus apie kitus asmenis atsisakiau ką nors paliudyti. Panašūs pareiškimai KGB darbuotojams buvo įrodymas, kad *Kronikos* bendradarbiai palaiko ryšius su Maskvos disidentais.

PATARIMAI

Kai kurie kunigai duodavo gerų patarimų, tik sunku būdavo juos įvykdyti. Vienas iš patarimų buvo įkurti Lietuvoje kelias *Kronikos* redakcijas,

kurios pasikeisdamos ją leistų. Iš tikrųjų dažnai būdavo momentų, kai norėjosi bent keletą mėnesių nerūpestingai pagyventi, nejaučiant virš galvos pakibusio pavojaus, ypač tada, kai Kybartuose pasirodydavo saugumo mašinų ir, nežinia dėl ko, kurį laiką lydėdavo visur, net pas ligonį, o paskui pradingdavo. Patarimas dėl kelių redakcijų nebuvo įgyvendintas; svarbiausia priežastis - sudaryti naują korespondentų tinklą, sukurti leidybai reikalingas sąlygas buvo beveik neįmanoma. Gal reikėjo daugiau šia tema mąstyti, bet anuomet panašios mintys atrodė visiškai nerealios.

AUŠRA

LKB kronikos turinys ne kartą keitėsi. Iš pradžių atrodė, kad bus protiniausia registruoti tik Bažnyčią ir tikinčiųjų persekiojimą atskleidžiančius faktus. Šiai minčiai pritarė beveik visi, kurie žinojo apie *Kronikos* leidimą. Tačiau tuo metu nebuvo jokio kito leidinio, kuris žadintų tautos sąmoningumą ir registruotų prievartinio nutautinimo faktus. *Kronikai* buvo priekaištaujama, kad jai rūpi tik Bažnyčios interesai. Nors buvo akivaizdu, kad ginant tikėjimą yra ginama ir tauta, vis dėlto labai norėjau užfiksuoti visa, kas vyko pavergtoje Lietuvoje. Todėl *Kronikoje* pamažu pradėjo rodytis ir kitų faktų, liudijančių žmogaus teisių pažeidimus įvairiose gyvenimo srityse.

KUNIGAS LIONGINAS

Viename bendraminčių vilkaviškiečių kunigų susirinkime kun. Pranciškus Račiūnas MIC iškėlė mintį, kad reikėtų atnaujinti *Aušros* leidimą. Visi šiai minčiai pritarė, reikėjo tik kam nors ją įgyvendinti. Įžangą parašė kun. P. Račiūnas MIC, o pirmuosius kūdikiškus leidinio žingsnius žengti padėjo *Kronikos* redakcija. Turbūt po kokių šešių numerių pasiūliau leidinį redaguoti kun. Lionginui Kunevičiui ir jis mielai sutiko. Dievas laimino, kad *Aušra* neįkliuvo saugumui iki pat Atgimimo. Kun. Lionginas dirbo labai rūpestingai ir punktualiai. Sugrįžęs iš eilinės kelionės į Maskvą, aš jam pasakydavau datą, kada reikės naujo *Aušros* numerio. Pasilikdavau savaitę laiko, kad galėčiau pasiruošti, padaryti mikrofilmą ir laiku nuvežti į Maskvą. Kun. Lionginas laikrodžio punktualumu atveždavo naują *Aušros* numerį. Stebėjausi, kad

perrašytame numerio egzemplioriuje nerasdavau nė vienos pataisytos raidės. Taip ir nesupratau, kaip galima perrašant puslapį nė karto nepaspausti nė tą raidę. *Aušros* redagavimas kun. Lionginui tikriausiai ne vienais metais sutrumpino amžių. Tik išorėje jis atrodė flegmatiškas, o iš tikrųjų buvo labai jautrus ir rūpestingas. Tokie žmonės paprastai sudega anksčiau laiko. Jis mirė 1994 m. pradžioje, vos keletą metų pasidžiaugęs Lietuvos laisve.

KYBARTUOSE

Atvykus į Kybartus, juose leisti *Kronikos* visiškai nebuvo sąlygų. Buvęs klebonas savo galva ar valdžios pareigūnų inspiruojamas niekur nesikėlė iš klebonijos ir iki pavasario nežadėjo to padaryti. Pusmetį gyvenau samdomame kambarėlyje, toli nuo bažnyčios. Sielovadinio darbo buvo per akis, tačiau kaupti medžiagą sunkumų nebuvo. Atėjus laikui išleisti eilinį numerį, atvykdavo ses. E. Šuliauskaitė, atrinkdavome medžiagą, aptardavome numerį. Tada su visa būsimo numerio medžiaga pavėžindavau ją į Simną, kur turėjome nuošalų namą su geromis gyventojomis Julija Juškauskaite ir Eugenija Dainauskaite. Šios dvi „davatklės“ buvo nuostabios moterys. Pas jas ilgą laiką būdavo redaguojamas, perrašomas eilinis *Kronikos* numeris bent 20 egzempliorių. Perrašant naują numerį kurį laiką uoliai talkino Eucharistinio Jėzaus kongregacijos srs. Monika Gavėnaitė. Dalį *Kronikos* tiražo į Kybartus atveždavo namo šeimininkė J. Juškauskaite, o keletą egzempliorių pasiimdavo perrašinėtojos, kad toliau būtų galima dauginti. Stebėjausi Julijos drąsa ir pasišventimu: ištisomis savaitėmis budėdavo, kad kas nors netikėtai neužklyptų, savaitėmis turėdavo išgyventi didžiulę įtampą, bet mielai talkindavo. Ačiū Dievui už šias paprastas, bet drąsias talkininkes.

Vėliau eilę numerių išleidome tiesiog Kybartų klebonijoje. Kūrendavome krosnį, kad būtų galima į ją sumesti įkalčius, jei netikėtai užklyptų saugumiečiai. Jei ne Dievo globa, šios menkos apsaugos priemonės tikriausiai nieko nebūtų padėjusios. Visą savaitę užtrukdavo numerio ruošimas. Su dirbančiomis seserimis visiškai nesikalbėdavome, o reikiama informacija pasikeisdavome raštiškai. Bijojoje pasiklausymo, kuris buvo visiškai realus.

VLADAS LAPIENIS

Vos pradėjęs leisti *Kroniką*, susipažinau su vilniečiu Vladu Lapieniu, kuris neragintas tapo vienu iš pačių uoliausių *Kronikos* rėmėjų ir platintojų. Jis turėjo kelias mašininkes, kurios padaugindavo jo atsineštus leidinius bei pristatydavo informacijos naujiems numeriams. Žavėjo Vladas mane ne tik savo uolumu patalkinti, bet ir savo dvasiniu gyvenimu, kurio jam galėjo pavydėti nevienas kunigas. Mano dideliame skausme 1976 m. spalio 19 d. jis buvo suimtas kartu su kun. Jonu Kastyčiu Matulioniu.

Kai 1987 m. pavasarį mane atvežė į Mordovijos lagerį, V. Lapienis buvo ką tik paleistas į laisvę. Kaliniai papasakojo V. Lapienio pokalbį su lagerio viršininku. Išsikviečia lagerio viršininkas Vladą ir sako: „Seni, rašyk raštą, kad nori grįžti namo, ir mes tave paleisime!“ O aštuoniasdešimties metų senukas atsako: „Viršininke, man čia taip gera, kad aš nieko nerašysiu.“ Nerašė ir neprašė pasigailėjimo. Kaliniai buvo sužavėti šitokiu V. Lapienio elgesiu.

SKAUDŪS IŠGYVENIMAI

Kiek vėliau buvo suimta *Kroniką* ir kitokią religinę literatūrą dauginusi Ona Pranskūnaitė. Jai teko patirti didelių sunkumų, kurie, atrodo, buvo didesni už jos jėgas. Po kiekvieno arešto vis dažniau aplankydavo mintis, kad geriau būtų, jei areštuotų mane. Ramiai mąstydamas, suvokiau, kad kovoje su pavergėjais aukos yra neišvengiamos, bet vieną po kito palydėti gerus žmones į lagerį buvo labai sunku.

PAVOJAUS SIGNALAI

1980 m. pradžioje Lietuvoje buvo suimti du uolūs *Kronikos* platintojai - Povilas Buzas ir Anastazas Janulis. Pastarasis, nepaisant amžiaus, buvo neišsenkamos energijos ir darbštumo žmogus. Duok, Dieve, kad visi jėzuitai tokie būtų! O Maskvoje buvo suimti Krikščioniškojo komiteto nariai: dvasininkas Glebas Jakuninas, Viktoras Kapitančiukas, Levas Regelsonas. Taip pat suimtas labai įtakingas Maskvos inteligentijoje dvasininkas Dmitrijus Dudko. Galima buvo rimtai susimąstyti: jei KGB pasiryžo Maskvoje likviduoti Krikščioniškąjį komitetą, greitai ateis laikas ir mūsiškiam.

KRATOS IR SUĖMIMAI

1980 m. balandžio 17 d., grįždamas po Mišių, mačiau iš paskos einantį būrį žmonių. Pamaniau, kad atvyko koks nors klebonas su ekskursija. Deja, mano „ekskursantai“ buvo pasiruošę iškirsti net šuns būdą. Nuodugniai iškirstė ne tik mano kambarius, bet ir šeimininkės ses. Onos Dranginytės, ir a. a. kun. Virgilijaus Jaugelio, ir ses. Virginijos Kavaliauskaitės kambarius. Ačiū Dievui, nė vienos slėptuvės nerado; paėmė tik tai, kas buvo ant stalo ir lentynose.

Tą pačią dieną krata buvo ir pas kybartietę Petrikienę, kur Šventosios Šeimos kongregacijos ses. Genovaitė Navickaitė daugino *Kroniką*. Po kratos ją suėmė, o kitą dieną Bagotojoje suėmė tos pačios kongregacijos ses. Oną Vitkauskaitę. Tai buvo labai skaudi netektis tiek kongregacijai, tiek *Kronikai*. Tačiau greitai į *Kronikos* redakciją atėjo ses. Bernadeta Mališkaitė SJE, kuriai Apvaizda lėmė po mano arešto nešti visą *Kronikos* leidybos našą. Kai pakviečiau į talką, net nepamąščiau, kiek daug ji pasitarnaus Bažnyčiai.

DMITRIJAUS DUDKO ATGAILA

Daug nerimo sukėlė per televiziją parodytas dvasininkas Dmitrijus Dudko, kuris viešai apgailejo savo veiklą. Kalbėjo taip, kaip reikėjo partijai ir vyriausybei. Ne tik iš jo knygų ir kitų žmonių pasakojimų, bet ir iš asmeninės patirties buvau susidaręs pačią geriausią nuomonę apie šį šviesų stačiatikių kunigą. Netilpo galvoje, kaip jis galėjo paneigti tai, kuo tikėjo ir kuo gyveno. Dėl šios viešos atgailos teisme D. Dudko buvo paleistas. Vėliau pamatęs, kad nuo jo nusigręžė geriausi žmonės, jis bandė nesėkmingai atitaisyti savo „atgailą“, bet susigrąžinti pasitikėjimą nepavyko. Pogrindžio leidinys *Aušra* 24-ajame numeryje išspausdino šios liūdnos istorijos aprašymą ir D. Dudko bandymą reabilituotis prieš savo dvasios vaikus.

KVIETIMAS Į TARDYMĄ

Po kratos ilgą laiką nekviatė į tardymą, ir tai kėlė nerimą. Dar daugiau nerimo sukėlė kvietimas į tardymą Maskvoje, tačiau vykti atsisakiau. Po savaitės kvietimą pakartojo. Parengiau TTG katalikų komiteto dokumentą

Dėl religijos laisvės ir pradėjau laukti arešto, bet viskas pamažu nurimo. Liepos mėnesį nuotaika dar pagerėjo, nes į laisvę sugrįžo sesuo Nijolė. Kai darbininkai vienas po kito pasitraukia, tada ištis sunku, bet kai pradeda grįžti, akyse pasidaro šviesiau.

KRATA VIENUOLYNĖ

1980 m. rugpjūčio 12 d. buvo atlikta krata Eucharistinio Jėzaus seserų name Kaune, K. Donelaičio g. 36. Ačiū Dievui, nieko pavojingo čia nebuvo rasta, o rasti galėjo. Per visą *Kronikos* leidimo laiką čia suplaukdavo daugybė medžiagos. Buvo viena Apvaizdos globojama slėptuvė, kurios saugumiečiai nerado. Eucharistijos bičiuliai, seserys vienuolės, kunigai čia sunešdavo daug informacijos. Kartais aš pats, o dar dažniau kuri nors sesuo atveždavo ją į Kybartus. Labai dažnai patarnaudavo nepavargstanti katechete, Šventosios Šeimos kongregacijos ses. Donata Meškauskaitė.

Tuo metu jau buvo suimta ir Lukiškių kalėjime laukė teismo Eucharistijos bičiulių įkūrėja ses. Jadvyga Stanelytė. Maskvoje rugpjūčio mėn. buvo nuteistas Glebas Jakuninas. Visi ženklai rodė, kad artinasi pagrindžio darbo pabaiga.

MŪSŲ ATRAMA

Per visą *Kronikos* gyvavimo laiką buvo galima pasitikėti tik Dievu. Visiems, kurie rinko informaciją, straipsnius, padėjo redaguoti, platinti, persiųsti į Vakarus, trūko elementarių dalykų: pagrindžio darbo patirties, žinių, gebėjimo organizuoti. Nebuvo daug kunigų ir pasauliečių, kurie būtų norėję kišti galvą liūtui į nasrus. Dažnai tekdavo pasikliauti tik savo angelu sargu, dažnai tekdavo kartoti maldą: „Viešpatie, Tu žinai, kad dirbu Tau. Jei šis darbas reikalingas, globok, jei ne — tegu jis pasibaigia.“ Ir Dievas globojo. Man atrodė, kad tai, ką *Kronika* aprašė ir išplatino po visą pasaulį, yra tik viena dalis. Kita dalis buvo ne mažiau svarbi — mes visi po truputį drąsėjome, darėmės sąmoningesni, supratome, kad bedieviškojo stabo kojos tikrai molinės, o, svarbiausia, supratome, kad reikia ne sėdėti, bet dirbti, tada ir Dievas padės.

DRAUGAI ANAPUS UŽDANGOS

Kronikos balsas būtų buvęs labai silpnas, jeigu jo šimteriopai nebūtų pastiprinę du nenuilstami jos bendradarbiai laisvajame pasaulyje. Tai kunigai Kazimieras Pugevičius ir mons. Vytautas Kazlauskas. Pirmasis, gavęs mikrofilimą, tuojau *Kroniką* vertė į anglų kalbą ir platino ją po visą pasaulį, antrasis visą numerį perskaitydavo per Vatikano radiją, skiltyje „Rašo užsienio lietuvių spauda“. Jų abiejų įnašas į *Kronikos* leidimą yra neįkainojamas. Kiek vėliau daug pasidarbavo kun. Kazimieras Kuzminskas, Amerikoje įkūręs *Kronikos* sąjungą ir leidęs *Kroniką* tomiais lietuvių, anglų ir ispanų kalbomis. Lietuvių kalba išėjo 10 tomų.

KRONIKOS UŽNUGARIS

Sunkiai įsivaizduoju *Kronikos* leidimą, jei nebūtų buvę šalia vienminčių kunigų — Alfonso Svarinsko, Juozo Zdebskio, Jono Kaunecko, Jono Lauriūno, kan. Broniaus Antanaičio, Pranciškaus Račiūno MIC, Gvidono Dovydaičio, Petro Dumbliausko SDB, Kazimiero Žemėno SJ ir kitų, su kuriais, reikalui esant, buvo galima daug ką aptarti. Sunkesniais klausimais važiuodavome tartis su tremtiniais vyskupais, o kitus aptardavome kunigų susitikimuose. Aptariant dažnai net nebūdavo minimas *Kronikos* vardas. O problemų netrūko: nuolatos kildavo klausimų, kaip pasielgti vienu ar kitu atveju, pvz.: ar *Kronikoje* reikėtų aprašyti tik ateistų savivalę, ar paminėti ir kunigus, kurie aiškiai kolaboruoja su valdžia. Dėkoju Dievui už tuos vyskopus, kunigus, seseris vienuoles ir pasauliečius, kurie visą laiką buvo šalia ir į kuriuos buvo galima atsiremti. Jie irgi buvo *Kronikos* leidėjai, ne kartą svarbesni už tuos, kurie leidinį tik techniškai apipavidalindavo.

KUNIGAI POGRINDININKAI

Kronikos leidyba ir platinimas pareikalavdavo nemažai laiko, kartais reikėdavo išvykti į Maskvą. Reikalui esant, mielai patalkindavo kaimynai kunigai, o ypač Alvito klebonas kun. Boleslovas Ražukas. Bet uoliausiai padėdavo pogrindininkas kun. Petras Našlėnas. Važiuodavau į Kauną ir sakydavau: „Kunige Petrai, man reikia trims dienoms tavo pagalbos.“ Ir kun. Petras laiku

atvažiuodavo ir talkindavo iki mano sugrįžimo. Be šitokios pagalbos būčiau buvęs bejėgis. Trumpą laiką talkino kun. Virgilijus Jaugelis, o paskutiniaisiais metais prieš suėmimą - kun. Jonas Kastytis Matulionis ir kun. Jonas Boruta. Vis dažniau ateidavo mintis, kai būsiu suimtas, kam palikti *Kroniką*.

KRONIKOS „VAIKAI“

Po to, kai *Kronika* pasidarė plačiai žinoma ir skaitoma per Vatikano radiją, kai per eilę metų KGB nepajėgė jos sunaikinti, vienas po kito pasirodė nauji pagrindžio leidiniai: *Tiesos kelias*, *Rūpintojėlis*, *Alma Mater*, *Perspektyvos*, *Laisvės šauklys* ir kt. Vienu metu jų buvo apie trylika. Džiaugiausi kiekvienu nauju leidiniu ir numeriu. Visada smagiau didesniame draugų būry.

LKB KRONIKOS DEŠIMTMETIS

Kronikos rėmėjai norėjo kaip nors paminėti leidinio dešimtmetį. Vilniaus krašte skulptorių Jakštą paprašė šiai progai ką nors išdrožti iš ažuolo. Vieną tamsią naktį žmonės atvežė didžiulį paminklą, jį didelis būrys vyrų vos iškėlė iš mašinos. Skulptūra vaizdavo knygą — *Kroniką*, iš jos kyla erškėčiai — tautos kančia; aukščiau širdis — gal Viešpaties, gal lietuvio, mylinčio Dievą ir Tėvynę, o iš šonų - malдай sudėtos rankos. Tik ant tų sudėtų rankų ir laikėsi *Kronika* per 10 metų. Šventindamas paminklą parapijiečiams paaiškinau tik tiek, kad toji knyga vaizduoja tautos kančios istoriją. Širdyje nešiojau didelį dėkingumą Dievui už dešimties metų globą. Pradėjęs leisti *Kroniką*, planavau ne daugiau kaip trejų metų darbą - anuomet net mintis neatėjo išsaugoti leidinį dešimtį metų. „Kas žmogui negalima, Dievui viskas galima.“

51-ASIS NUMERIS

Jubiliejinis numeris, atrodė, liks neišleistas. 1982 m. vasario 27 d. Kybartuose pasirodė KGB mašinos, kuriose buvo aštuonetas žmonių, nežinia, ką veikiančių ir kokiais tikslais atvažiavusių. Mano ministrantai, atėję į vakaro Mišias, kalbėjo: „Klebone, Kybartuose pasirodė įtartini automobiliai.“ Paklausiau, kodėl įtartini. Vaikai paaiškino: „Kiekviename automobilyje sėdi po keturis vyrus. Nieko neveikdami pastovi vienoje vietoje, paskui pavažiuoja į

kitą. Matėme, kaip pasikeitė numerius.“ Iš tikrųjų, vaikai nesuklydo: pastebėjau, kad kelių automobilių esu lydimas net pas ligonį. Šis sekimas tęsėsi iki kovo 17 dienos. Tokiomis sąlygomis buvo ruošiamas 51-asis numeris. Pusrūsyje, kur buvo spausdinamas numeris, nuolat kūrenosi krosnis, kad kilus pavojui būtų galima viską sumesti į ugnį. Ačiū Dievui, šios operacijos neprireikė. Labai gaila būtų buvę surinktos medžiagos. Pirmajame puslapyje parašėme kovo 19 d. datą. *Kronikos* viršelyje pažymėta data dažniausiai neatitinka tikrosios išleidimo datos, ir sąmoningai rašėme ją netiksliai, nes nebuvo noro KGB darbuotojams pranešti tikslios datos, kada būdavo išleistas naujas numeris. Po savaitės išėjo 51-asis *Kronikos* numeris. Saugumiečiai galėjo būti „patenkinti“ mėnesį praleidę Kybartuose, na, o leidėjams šiek tiek nervų kainavo, bet sunkiausią akimirką darbas nesustojo.

DVASINIS TESTAMENTAS

Tai, kas atsitiko su Dmitrijumi Dudko, man nedavė ramybės. Jeigu būsiu areštuotas, ar nesulaužys panašiai ir manęs? Meldžiantis kilo mintis parašyti savo *Dvasinį testamentą* ir palikti jį draugams. 1982 m. vasario 6 d. parašiau tai, kas tuo metu man atrodė svarbu pasakyti draugams ir visiems, nešantiems nelaisvės pančius:

Vis dažniau girdžiu grąsinimus, kad būsiu suimtas. Tikiu, kad saugumo grąsinimai gali tapti tikrove. Galbūt saugumo organai mane prievartaus, kaip pravoslavų šventiką Dmitrijų Dudko, kad apgailėčiau savo veiklą kaip nusikaltimą prieš valdžią ir žmones. Kas gali iš anksto garantuoti, kad pajėgs atsispirti prieš visas saugumo žinioje esančias priemones ir nepalūš? Gulago pragare palūžo tūkstančiai! Todėl šiuo metu, kai esu laisvas, noriu pasakyti savąjį „credo“.

Mačiau melą, smurtą ir moralinį supuvimą, todėl negalėjau likti abejingas. Noras matyti tautiečius laimingus čia ir ten, amžinybėje, vertė mane kovoti prieš visą tą blogį, kuris slėgė mano Tėvynę ir Bažnyčią, šitai kovai pašvenčiau vaisingiausias savo gyvenimo metus. Visoje savo veikloje vadovavausi krikščioniškos moralės dėsniais — sakyti tiesą, ginti tiesą, kovoti prieš smurtą, tačiau mylėti visus, net tuos, kurie yra melo ir

smurto įrankiais. Dėkoju Dievui, kad paskutiniame dešimtmetyje leido man vaisingai pasidaruoti Bažnyčios, o drauge Tėvynės labui. Jei reikėtų viską pradėti iš naujo, daryčiau tą patį, nebent dar su didesniu uolumu. Apgailėti galiu tik tiek, kad, tikriausiai, galėjau padaryti dar daugiau. Ramia širdimi einu į kalėjimą, kuris tebūnie mano veiklos vainikas.

Nelaisvės metus skiriu kaip atgailą už savo klaidas ir už Bažnyčios bei Tėvynės ateitį. Visa, ką kentėsiu, skiriu už mylimus tautiečius, kad jie išliktų ištikimi Dievui ir Tėvynei, kad nė vienas nenueitų Judo keliu. Ypatingai trokštu, kad šią ištikimybę išlaikytų Lietuvos bažnytinė hierarchija, kuri saugumo yra labiau už visus prievartaujama. Broliams kunigams melsiu iš Dievo vienybės malonės: vienybės su Kristumi, su Bažnyčia, su Popiežiumi, bet ne su KGB ir ne su Religijų reikalų taryba. Nelaisvėje nuolat maldausiu Viešpatį už Lietuvos seses, paaukojusias savo gyvenimą Dievo ir žmonių meilės tarnybai, kad jos didelį dėmesį skirtų kovai už Bažnyčios laisvę ir pagrindines žmogaus teises. Netikėkite, kai valstybinio ateizmo propagandistai sakys, kad ši veikla esanti politika. Tai ne politika, bet mūsų visų gyvybinis reikalas. O jei politika, tai Bažnyčios politika, Popiežiaus politika.

Savo širdyje nešiosi visus tuos brangius Lietuvos tikinčiuosius, su kuriais susidūriau per 20 kunigavimo metų. Likite ištikimi Kristui ir Tėvynei! Išauginkite vaikus, nenusilenkiančius prieš melą ir prievartą. Tegul jie sukurs protingesnę ir sveikesnę visuomenę už tą, kurioje jums tenka gyventi. Tikiu, kad mūsų darbą ir kovą tęs kiti, tik, galbūt, dar uoliau ir vaisingiau, negu tai pavyko man ir mano draugams. Jeigu kas nors sakys, kad „galva sienos nepramušite“, netikėkite šituo pesimizmu. Melo ir prievartos siena supuvusi, o su Kristaus pagalba visa įmanoma nugalėti. Jeigu kada nors mane išgirstumėte priešingai kalbant, netikėkite: ten kalbėčiau ne aš, bet vargšas saugumo sulaužytas žmogus.

TAI, KAS STEBINA

LKB kronikos gyvavimas per ištisus 17 metų sistemoje, kurioje buvo pilna šnipų, ginkluotų geriausia sekimo technika, kolaborantų ir pataikūnų,

yra beveik stebuklas. Pačioje pradžioje redakcija planavo pačiu geriausiu atveju išleisti kokią dešimtį numerių ir važiuoti į lagerį. Kaip teisingai pasakė tėvas Karolis Garuckas SJ *Kronikos* redakcijai labai sunkiu metu, „Dievas laimino pradžią, laimins ir pabaigą“. *Kronika* skrupulingai bandė būti tiksli. Ji surinko daugybę informacijos. Natūralu, jei į leidinių būtų įsibrovę nemaža klaidų, kurias redakcija visada buvo pasiruošusi atšaukti. Tikrai stebėtina, kad net KGB, sugebantis viską iššniukštinėti, nesugebėjo faktais sukompromituoti leidinio, o teismuose turėdavo tenkintis falsifikatais ar demagogiškais tvirtinimais, jog *Kronika* skleidžianti „šmeižtus ir prasimanymus“. *Kronikos* tikslumas remiasi jos bendradarbių giliu tikėjimu, sąžiningumu ir supratimu, kad prieš melą ir tironiją galima kovoti tik tiesos ginklais.

MAŽAS STEBUKLAS

Per 17 metų KGB nesugebėjo likviduoti *Kronikos*- tai iš tiesų stebuklas žinant, kiek ši represinė mašina turėjo etatinių darbuotojų ir informatorių. Šitas stebuklas buvo galimas tik todėl, kad Lietuvoje buvo žmonių, apie kuriuos pasakyčiau tą patį žodį - „stebuklas“. Po tiek tamsos ir prievartos dešimtmečių buvo žmonių, kurie už Dievą ir Tėvynę, tiesą ir gerį galėjo paaukoti viską. Paminėjau tik kai kuriuos žmones, o reikėtų kalbėti apie daugelį. Ar galima užmiršti klaidpėdėtę ses. Teklę Steponavičiūtę, pristačiusią „Kronikai“ daug medžiagos, arba marijampolietę ses. Janiną Judikevičiūtę, pasiruošusią visada ir visur padėti? Ji daug padėjo perduodant *Kroniką* į Vakarus. Iš tikrųjų Viešpats kiekvienam žmogui duoda kitokią charizmą. Eucharistinio Jėzaus kongregacijos vyresnioji ses. Julija Kuodytė mokėjo seseris padrašinti, į ją, kaip į mūrą, galėjo daug kas atsiremti. Šventosios Šeimos kongregacijos ses. Ona Dranginytė kaip angelas sargas Kybartų klebonijoje budėjo ir rūpinosi, kad būtų galima dirbti rizikingą darbą. Ačiū Viešpačiui už tuos metus ir žmones, kurie nelaukė apdovanojimų, bet stojo kiekvienas į savo vietą su nenumarinama idėja — pasitarnauti Dievui ir Tėvynei!

LAIŠKAS KRONIKOS REDAKCIJAI

Kronikos dešimtmečio proga redakciją pasiekė vieno skaitytojo ilgas laiškas, atspindėjęs geros valios tautiečių mintis ir lūkesčius.

Štai jau dešimt metų, kai Jūs dirbate darbą, kurį šiandien dar sunku pakankamai įvertinti. Tuo metu, kai visiems užčiauptos lūpos, kai trypiamos žmogaus teisės, laužomos konstitucijose bei tarptautiniuose dokumentuose deklaruotos laisvės ir dar ciniškai tyčiojamosi iš aukų, tuo visišku spaudos ir laisvo žodžio draudimo metu Jūs išdrįsote perplėsti tą gūdžių kapų tylą. Išdrįsote pakelti melagingos propagandos uždangą ir konkrečiais, nepaneigiamais faktais parodyti, kas iš tiesų vyksta mūsų nelaimingoje Lietuvoje. Šis, iš pradžių atrodeš toks vienišas, lyg ir nedrąsus balsas kai kam pasirodė tiesiog beviltišku pagalbos šauksmu. Apie jį tuo metu gal kai kas pagalvojo kadaisė daktarui Vincui Kudirkai pasakytais žodžiais: „Ką tu gali prieš tokią galybę, vabalėli žemės, šitokie karaliai, šitokie ginklai, jėga, — kaip musę tavo sutrins.“ Tačiau šis vienišas balsas nenutilo. Priešingai, jį greit išgirdo visi. Išgirdo ir tie, kurie norėjo jį, kaip anų laikų žandarai, „kaip musę sutrinti“; išgirdo tie, apie kurių skriaudas jis prabilo, išgirdo mūsų broliai užsienyje, o per juos ir visas pasaulis. Išgirdo todėl, kad šis žodis, šie kuklūs lapeliai, lyg baisų užtaisą, nešė galingą jėgą — TIESĄ!

Jie bijo dienos šviesos

Autentiški dokumentai, aiškūs, tikslūs įvykių aprašymai, trumpos, sausos žinutės — visa tai yra neišgalvoti, tikri, konkretūs faktai. Tiksliau sakant, dalis faktų, nes ne visi jie žinomi, ne visi pasiekia redakciją, pagaliau, ir neįmanoma suregistruoti viso to, kas šiandien vyksta kiekvienoje parapijoje, kiekvienoje mokykloje, kiekviename Lietuvos mieste ir kaime, nekalbant jau apie saugumo kabinetus ir požemius. Kiekvieną dieną, kiekvieną valandą pas mus kas nors nuskriaudžiamas, neteisingai apkaltinamas, kam nors neleidžiama pasinaudoti elementariausiomis, net įstatymu garantuotomis, teisėmis, iš ko nors tyčiojamosi, kas nors persekiojamas ar bauginamas. Savavališkai braunamasi į

intymiausius žmogaus širdies ir sąžinės kampelius. Prigimtų žmogaus teisių, tarptautinių susitarimų ir net savų įstatymų laužytojai dirba juodą darbą, norėdami, iš vienos pusės, likti nepastebėti, iš kitos — palaikyti savo jėgos, savo galios ir visa žinojimo mitą. Jie nori visus išlaikyti vergiškame paklusnume ir baimėje. Nori, kad jų „visagalybės“ akivaizdoje net ir didžiausios aukos būtų nuolankios ir tylios. Tačiau iš tikrųjų jie nėra nei tokie visa žiną, nei tokie visagaliai, kaip norėtų atrodyti. Ir jie kai ko bijo ir privengia. Jie bijo viešumos, dienos šviesos, bijo tiesos. Jei slaptumas, neaiškumas, tamsa yra jų sąjungininkai, tai viešuma, aiškumas, atvira tiesa yra jų aukų jėga. Teisės ir teisėtumo pažeidimų, žmogaus, tautos ir Bažnyčios teisių laužymo faktų kėlimas į dienos šviesą, tikrųjų priežasčių atskleidimas, teisingas įvairių įvykių nušvietimas yra galingas ginklas, kurį gali ir turi panaudoti persekiojamieji, smurto ir savivalės aukos. Vergiškai paklusti ir tylėti negalima. Bailus nuolankumas ir tylą — tai parama įstatymo ir teisės laužytojams, tai duobės kasimas patiems sau.

Neužtvenksi upės bėgimo

Jau dešimt metų „LKB kronika“ į dienos šviesą kelia Bažnyčios persekiojimo, tikinčiųjų diskriminavimo, tautos kultūros slopinimo, žmogaus teisių pažeidimo, sąžinės laisvės varžymo ir kitus panašius faktus. Per šį dešimtmetį „Kronikos“ puslapiuose susikaupė daug nepaneigiamos kaltinamosios medžiagos prieš tuos, kurie dedasi įstatymų saugotojais. Tai ištisas kaltinamasis aktas tiesos ir žmoniškumo byloje prieš savivalę ir tironiją. Bet kadangi šiandien, poeto žodžiais tariant, „tribunoluos išdidžiai teisiuosius smerkia žmogžudžiai“, tai ne nusikaltėliai baudžiami ar savivaliautojai tramdomi, bet baisi persekiojimų audra užgriuvo „Kroniką“. Dešimt metų sukanka ne tik „Kronikai“, bet ir jos persekiojimui. Kiek sekimo, kratų, tardymų, suėmimų, teismo susidorojimo ir kitokio persekiojimo patyrė jos skaitytojai ir platintojai. Su pagarba ir meile yra tariaami vardai tų knygnešių, kurie šiandien vargsta Tarybų Sąjungos vergų stovyklose ir kalėjimuose. Kova už laisvą lietuvišką žodį turi senas tradicijas. Senas tradicijas turi ir lietuviškojo

žodžio bei kultūros persekiotojai. Carų laikais pramintais keliais į Lietuvą ateina nauji muravjovai korikai; seniai pramintais takais į rytus varomi mūsų dienų kovotojai ir knygnešiai. Tačiau Tauta visuomet turėjo idealistų, — jų yra ir šiandien. „LKB kronika“ yra reikalinga, svarbi ir visų teigiamai įvertinta, todėl jos rėmėjų buvo ir bus! Ji yra visos Lietuvos, Bažnyčios, tikinčiųjų ir visų persekiojamųjų balsas. Jo nutildyti nepavyks! Galima prislopinti, galimajam pakenkti, gal net laikinai užgniaužti, bet visiškai nutildyti — neįmanoma. Jis vis tiek vienokiu ar kitokiu būdu prasiverš.

Nebeužtvenksi upės bėgimo,

Norint sau eitų ji pamažu.

Nesulaikysi naujo kilimo,

Nors jį pasveikint tau ir baisu. (Maironis)

Kito kelio nėra

Yra tik vienas būdas sustabdyti „Kronikos“ leidimą, — tai panaikinti tuos faktus, tuos nusikaltimus prieš tiesą ir teisę, kuriuos ji registruoja, ir „Kronika“ nustosėjusi. Kito būdo nėra. Šiandien iš tikrųjų dar sunku pakankamai įvertinti tai, ką atlieka „LKB kronika“ ar kita pagrindinė spauda. Dar stovime per arti tų įvykių, dar patys esame blaškomi jų sraute, bet drąsiai galime teigti, kad jos vaidmuo didelis ir svarbus. Pirmiausia jau pats faktas, kad žmogui padaryta skriauda yra pastebėta, kad apie ją kažkas kalba, jį užtaria, padrąsina, paskatina gintis ir ieškoti teisybės. Antra — tai sulaikomas veiksnys, kuris atsiranda norimus paslėpti faktus iškeliant į viešumą, šis veiksnys tiesos ir teisės laužytojus varžo, riboja jų veiksmų poveikį ir rezultatus, ypač kad šios žinios patenka į užsienį ir pasidaro žinomos plačiai visuomenei. Tai kartu ir teisingos informacijos žiupsnelis, pasiekia Vatikaną ir Vakarus. Ten mūsų tautiečiai taip pat rūpinasi Lietuvos ir jos Bažnyčios reikalais, ten taip pat dirbama ir kovojama. Bet kaip sunku jiems ten teisingai orientuotis, kas iš tikrųjų darosi mūsų Tėvynėje, ypač kai okupantas ir jo kolaborantai įvairiausiais būdais stengiasi dezinformuoti ir klaidinti. Autentiškų dokumentų, grynų ir patikimų faktų skelbimas padeda

mūsų broliams geriau susigaudyti, kur tiesa, o kur apgaulė. Be to, „Kronika“ verčiama į kitas kalbas, siuntinėjama įvairioms įstaigoms ir visuomenės veikėjams. Dėkui, labai dėkui tiems mūsų tautiečiams, kurie šį taip reikalingą darbą dirba. Turime būti dėkingi Vatikano ir kitoms radijo stotims, kurios iš Lietuvos gautą medžiagą grąžina eterio bangomis atgal. Tai nepaprastai didelė, tiesiog neįkainojama parama pavergtos tautos kovoje už savo teises ir laisvę, ypač turint mintyje tas sąlygas ir galimybes, kuriomis „Kronika“ bei kita pagrindinė spauda gali plisti Lietuvoje. Radijo bangomis (užsienio radijo stočių žmonės klausosi labai noriai) pagrindžio žinios pasklinda plačiai po Lietuvą, pasiekdamos ir tuos, kuriems neprieinama pati spauda.

„LKB kronika“ šiandien jau ne vienišas balsas ir ne vienintelis laisvas pagrindinis leidinys. Bet jis buvo pirmasis. Jis pirmas praplėšė slogią ir niūrią tylą ir pralaužė ledus. Jis ir toliau lieka svarbia tribūna, iš kurios prabyla diskriminuojamas Lietuvos tikintysis. „Kronikos“ faktų kalba yra jos braižas, jos svoris ir jėga. Šiuo braižu per dešimtį metų ji prirašė ištisą Lietuvos istorijos puslapį, pilną sunkios priespaudos, herojiškos kovos ir krikščioniškos aukos faktų. Ir kol tęsis priespauda, kol nesibaigs skriaudos ir vyks kova — tol bus reikalinga „LKB kronika“! Gerai žinome, koks nepaprastai sunkus ir pavojingas jos leidėjų ir platintojų darbas. Tai išankstinės aukos žygis. Bet žinokite, kad tikrai su didele pagarba, dėkingumu ir meile prisimename Jus ir nuoširdžiai linkime Dievo palaimos Jūsų taip sunkiame, bet nepaprastai reikalingame ir svarbiame darbe!

Lietuva, 1982 m. „Kronikos“ skaitytojas

Ačiū tau, nežinomas Lietuvos sūnau ar dukra, už šiuos anuomet pasakytus žodžius. Jie buvo labai reikalingi, nes audros debesys jau buvo pradėję kilti ir žadėjo ne tik blogus žodžius, bet ir nelaisvę.

NAUJAS KUNIGAS

1982 m. liepos mėn. Lietuvos jėzuitų provincijolas kun. Jonas Danyla SJ paprašė, kad pristatyčiau vysk. Julijonui Steponavičiui pagrindžio Kunigų seminariją baigiantį Joną Borutą ir paprašyčiau jam suteikti kunigystės šventimus. Vyskupas tremtinys maloniai mus priėmė, sutarėme šventimų vietą ir datą - Skaistgiryje rugpjūčio 6 d. Vysk. J. Steponavičius ne kartą šioje bažnyčioje teikė kunigystės šventimus kunigams pagrindininkams. Čia klebonavo Draugijai priklausantis kun. Leonardas Jagminas SJ, kuriuo vyskupas visiškai pasitikėjo. Sutartu metu iš vakaro vyskupas išventino Joną Borutą diakonu, o ryte — kunigu. Kai sveikinau naują kunigą, šmėkštelėjo mintis, kad šis jaunas, energingas ir išsilavinęs kunigas, esant reikalui, galėtų tęsti *Kronikos* leidimą

BROLIS ASILAS ŠLUBUOJA

1982 metai buvo gana sunkūs. Tikriausiai įtemptas darbas padarė savo — reikėjo atsigulti net į ligoninę. Aplankydavo mintis: ką su šitokia sveikata darysiu KGB kalėjime ir lageryje? Išėitis buvo tik viena: „Kaip Dievas duos, taip ir bus.“ 1983 m. pradžioje išvykau pasigydyti ir pailsėti į Druskininkų sanatoriją, kur buvo labai gera kelias savaites užmiršti viską: saugumiečius, *Kroniką* ir visai nereikalingas bėdas, jei anuomet apskritai buvo galima šitai padaryti.

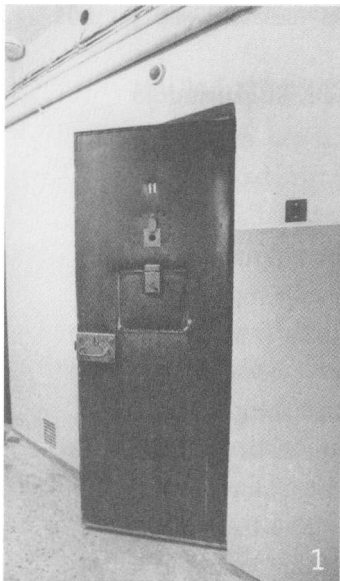
KUNIGO ALFONSO AREŠTAS

1983 m. sausio 26 d. iš Kybartų atvažiavusios seserys vienuolės pranešė, kad suimtas kun. A. Svarinskas, o pas kun. J. Kaunecką ir kun. A. Keiną padarytos kratos. Tuojau viską palikau ir grįžau namo. Slinko labai neramios dienos. Daugelis žmonių buvo kviečiami į tardymus, tarp jų ir TTG katalikų komiteto nariai. Vasario 28 d. ir aš gavau kvietimą į tardymą; dvi dienas kapitonas Pilelis klausinėjo apie kun. A. Svarinską, apie mano pažintis su Maskvos disidentais — Glebu Jakuninu, Viktoru Kapitančiuku, Levu Regelsonu, Dmitrijumi Dudko ir kitais. Tardymo medžiaga aiškiai kalbėjo, kad mano dienos laisvėje yra suskaičiuotos. Kai kuriuose protokoluose, ypač

D. Dudko, V. Kapitančiuko, buvo pasakyta tai, ką vėliau KGB panaudojo kaip liudijimus apie mano nelegalią veiklą.

KAS TĘS DARBĄ?

Ilgus metus ištvermingai talkino ses. Elena Šuliauskaitė; ji sutvarkydavo didžiąją rankraščių dalį. Mačiau, kiek daug jai kainavo įtempto darbo savaitės, kol *Kronikos* numeris įgaudavo įprastinį pavidalą ir astuoni ar šešiolika egzempliorių pasklisdavo į visas puses. Dirbo ir nedejavo, bet man buvo aišku, kad reikia daugiau talkininkų. Sugrįžusi iš lagerio labai uoliai talkino ses. Nijolė Sadūnaitė - atrodė, kad Dievas specialiai ją tokiam darbui buvo sukūręs. Į darbą įsitraukė Šventosios Šeimos kongregacijos seserys: Bernadeta Mališkaitė sugebėjo redaguoti, Ona Kavaliauskaitė - medžiagą rinkti ir perrašyti, Birutė Briliūtė redagavo leidinį jaunimui ir mokėsi tekstus fotografuoti bei dauginti. Reikėjo kelių kunigų, kurie arešto atveju būtų galėję vadovauti. Kun. J. Kauneckas mielai sutiko padėti ir net kelis kartus atvažiavo susipažinti, kaip redaguoti numerį, bet jis KGB buvo ne mažiau stebimas kaip ir aš. Prieš areštą, išvykdamas į Vilnių, prašiau kun. Joną Borutą SJ: „Jei reikės, padėk!“ Jis linktelėjo galvą.

2

РП. ТАМКЕВИČИУИ Sigitui
 Гр. Šimnas, Kreivoji g-vė Nr. 3
 gyv. _____
 прож. _____

ŠAUKIMAS — ПОВЕСТКА

Ryšium su atliekamu administraciniu tyrimu, Valstybės saugumo komitetas prie LTSR
 В связи с проведением административного расследования Комитет госбезопасности про-

МТ kviečia Jus 19 24 m. balandžio _____ mėn. 16 d. 10 _____ val.
 сит Вас прийти _____ г. _____ мес. _____ д. _____ час.
 atvykti pokalbiui sekanciu adresu: Vilnius, Lenino pros. Nr. 40
 для беседы по адресу: _____
 pas drg. _____ VSK skyriaus tardytoją drg. Filali, kabineto Nr. 177
 e. тог. _____ тел. _____

4

1001

Valstybės saugumo darbuotojas
 Сотрудник органов госбезопасности

_____ m. balandžio _____ mėn. 15 d. _____
 г. _____ мес. _____ д. _____

1. KGB kalėjimo 11 kameros durys. 2. Permės politinių kalinių lageris. 3. Lageryje. 4. 1974 m. šaukimas į tardymą. 5. 1988 m. sulaukęs svečių iš Lietuvos

Nelaisvės metai - didžiulė Dievo dovana 1983-1988 m.

LAIKRODIS SUSTOJO

Kun. A. Svarinsko teisme vienas saugumietis pažadėjo, kad mano byloje būsią 25 tomai medžiagos. Nors į teismo salę tikintieji nebuvo leidžiami, bet skaitant nuosprendį įleido mane ir kun. J. Kaunecką. Nuosprendis buvo užbaigtas teismo nutarimu už antitarybinę propagandą man iškelti baudžiamąją bylą. Šalia stovėjęs saugumietis liepė eiti kartu į liudytojų kambarėlį, o iš čia, žmonėms išsiskirsčius, nuvežė į KGB požemius. Pakeliui, sėdėdamas kalėjimo automobilio bokse, dar spėjau iš kišeninio kalendoriaus išplėšti ir suvalgyti kai kuriuos adresus ir telefonus, kad KGB turėtų mažiau darbo. Nuvežę nuogai išrengė, padarė nuodugnią kratą, paėmė laikrodį, dokumentus, pinigus, davė aliumininį puodelį, šaukštą ir aplamdytą dubenį košei. Labai keista, bet staiga dingo dažnai lydėjęs nerimas: kas leis *Kroniką*? Maldoje sakiau: „Viešpatie, jei ji reikalinga, pasirūpink!“ Pabučiavau kameros grindis - nuo dabar čia bus mano namai.

NELENGVOS DIENOS IR NAKTYS

Kai suėmė, pradžioje tikėjausi, kad tardymas bus panašus, kaip ir kun. A. Svarinsko, — po trijų mėnesių tikriausiai važiuosiu į lagerį. Tačiau mano tardytojas papulkininkis V. Urbonas pasakė, kad dabar jie turi laiko, todėl niekur neskubėsią ir gerai pasirengsią teismui. Tęsėsi nesibaigiantys tardymai apie pasakytų pamokslų, TTG katalikų komiteto dokumentų, *Kronikos*, net Kalėdų eglutės. Nors laisvėje miegodavau labai gerai, čia

prasidėjo bemiegės naktys. Neturiu įrodymų, kad tai buvo sukelta dirbtinai, tačiau kad ir kaip buvo, septyni tardymo mėnesiai labai prailgo. Po trijų mėnesių prižiūrėtojas atidarydavo „kormušką“ ir pranešdavo, kad tardymas pratęsiamas dar trims mėnesiams. Per tą laikotarpį susitikimų su tardytojais buvo apie aštuoniasdešimt. Pagaliau spalio mėn. tardymą užbaigė ir leido perskaityti kaltinamąją išvadą. Škaičiau ir stebėjau tardytoją, kuris nervingai žingsniavo po kabinetą. Jis žinojo, kad parašė nuosprendį ilgiems kalinimo metams. Teismas duos tiek ir ne mažiau, kiek neklystanti kompartija ir KGB buvo suplanavę.

KAMEROS DRAUGAI

Kameroje visuomet buvome dviese. Iš pasakojimų buvau girdėjęs, kad su politiniais kaliniais kalėdavo informatoriai ir saugumui pranešdavo viską, ką iš suimtųjų išgirdavo. Šitai žinodamas, pasakodavau tik tai, kas tardytojams turėjo būti visiškai nežinoma. Kartais labai aiškiai matydavau, kaip mano bendrakamerininkis per daug smalsaudavo apie *Kroniką*. Mielai būčiau kameroje gyvenęs vienas ar su bendraminčiu, bet kalėjime draugų nepasirinksi. Pats pirmasis kameros draugas — jūrininkas pagamino man rožinį iš duonos, kuriuo ilgą laiką naudojausi, kasdien sukalbėdamas bent keturias dalis. Jei ne Rožinio malda, jei ne valandos, praleistos su Viešpačiu, tie tardymo mėnesiai būtų buvę nepalyginti sunkesni. Malda visuomet atnešdavo ramybę.

ŠV. MIŠIOS KGB KAMEROJE

Man labai rūpėjo kameroje švęsti Mišias. Jų lotynišką tekstą nesunkiai atkūriau iš atminties, skaitiniams turėjau *Naująjį Testamentą*, iš kalėjimo parduotuvės už kelis rublius leisdavo nusipirkti nedidelių riestainių, iškeptų iš kvietinių miltų, trūko tik vyno. Bet ir jo atsirado. Mano šeimininkė Ona Dranginytė kas mėnesį atnešdavo penkių kilogramų maisto siuntinį, jame, savo laimei, rasdavau džiovintų vynuogių. Dar studijuojant seminarijoje, liturgijos dėstytojas pamokė, kaip pasidaryti vyno iš razinų. Reikia į indą su razinomis pripilti vandens iki viršaus, palaikyti aštuonias—dešimt valandų,

kad jos išbrinktų, tuomet sutrinti, išspausti sultis ir kelias dienas leisti parūgti. Viskas pavykdavo kuo geriausiai. Pasidarydavau nedidelį kiekį vyno ir laikydavau jį plastikiniame maišelyje kartu su maisto produktais. Naudodavau vyno labai mažai, todėl dvi savaites būdavau apsirūpinęs, o paskui darydavau iš naujo.

Bendro likimo broliui pasiūlydavau lovą arčiau prie lango, ir jis mielai pasiūlymą priimdavo: kas gali norėti miegoti prie durų, kur šalimais stovėdavo tualetinis indas, vadinamoji „paraša“. Šalia lovos prie durų stovėjo mano spintelė. Mišioms pasirinkdavau laiką, kai mano draugas gulėdavo lovoje nusisukęs į langą. Atsisėsdavau prie spintelės nugara į duris, kad prižiūrėtojas per durų akį matytų mane kažką skaitantį. Pasidėdavau ranka rašytą Mišių tekstą, gabalėlį duonos, į mažą plastikinį indelį įpildavau truputį vyno, atsiversdavau *Naująjį Testamentą* ir pradėdavau Mišių auką. Niekuomet neužmiršiu pirmųjų Mišių KGB kameroje. Tokios malonės ir laimės, atrodo, niekuomet nebuvau patyręs. Niūrioje kameroje tarsi dangus nušvito suvokus, kad su manimi iš tikrųjų yra Viešpats. Tokio Dievo artumo išgyvenimo, nežinau, ar kada nors buvau patyręs laisvėje. Vien dėl to galima pabūti kalėjime. Šį džiaugsmą išgyvendavau, su mažomis išimtimis, beveik kasdien iki etapo į lagerį.

DIEVO ŽODŽIO ŠVIESA

Daug paguodos gaudavau, skaitydamas *Naująjį Testamentą*. Atrodė, kad net per rekolekcijas taip giliai nenušvisdavo kai kurios Šventojo Rašto mintys. Kartą, slegiamas sunkių minčių, skaičiau Evangelijos pasakojimą apie dangaus sparnuočius ir lauko lelį, kuriomis rūpinasi dangaus Tėvas. Jėzaus raginimas nebūti susirūpinusiems rytdiena pataikė tiesiai į širdį. Sieloje pasidarė šviesu. Giliai suvokiau, kad nereikia išgyventi nei dėl baismės dydžio, nei dėl *Kronikos*, nei dėl brangių žmonių likimo, nei dėl savo sveikatos — ar užteks jos nelaisvės metams. Iš tikrųjų šis suvokimas buvo didelė Dievo dovana. Pasirodo, kad giliai suprasti Šventojo Rašto mintis gali padėti net saugumo kalėjimo kamera.

TARDYTOJAI

Pagrindinis mano bylos tardytojas buvo papulkininkis V. Urbonas. Ramus, mandagus, nè karto nepakėlęs balso. Pradžioje keliuose tardymo protokoluose pabandė savaip suformuluoti mano mintis, bet po mano įrašytų pastabų toliau tiksliausiai užrašydavo mano atsakymus. Tardymo pabaigoje jis tiesiai pasakė, kad mano atsakymai buvo „tušti“. Tardytojams „netušti“ atsakymai būtų buvę tuomet, jeigu būtų gavę informacijos apie kitus asmenis. Pačioje tardymo pradžioje papulkininkis Urbonas paklausė manęs, ar negalėčiau pasielgti taip, kaip dvasininkas Dmitrijus Dudko. Jei būčiau galėjęs, tuomet nebūtų buvę net teismo. Atsakiau trumpai, kad šito padaryti negalėsiu, nes negaliu elgtis prieš savo sąžinę. „Supratau“, - pasakė tardytojas ir daugiau niekada nesiūlė kalbėti per televiziją it pasmerkti savo elgesį. Kartą net prasitarė: „Jeigu jūs būtumėte gynęs ne Bažnyčios reikalus, aš būčiau jūsų pusėje.“

Kitą kartą tardytojas paklausė, gal turiu kokių nors pageidavimų, pavyzdžiui, kad šeimninė O. Dranginytė ką nors perduotų. Atsakiau turįs kelis prašymus: noriu turėti *Naująjį Testamentą*, maldyną ir rožinį. Tardytojas pažadėjo mano prašymą perduoti šeimninkei. Tuomet pasakiau, kad už šiuos daiktus niekuo negalėsiu atsilyginti. Turėjau mintyje, kad tai neatsilieps mano laikysenai per tardymą. Tardytojas vėl pasakė savo trumpą: „supratau“ ir niekuomet nepriminė, kad, štai, mes buvome geri, net Šv. Raštą leidome turėti, o tu užsispyręs viską neigi.

Vasarą papulkininkį Urboną pakeitė senas mano pažįstamas iš kitų tardymų — majoras Pilelis. Šis saugumietis buvo nelabai simpatiškas, bet jam buvo pavestos nereikšmingos apklausos apie tai, kas per kratas iš manęs buvo paimta. Išsikviesdavo po pusryčių, užduodavo klausimų, o paskui po pietų dar kartą išsikviesdavo ir visą apklausą perrašydavo rašomąja mašinėle. Rašydamas klausydavosi iš stalčiuje turėto magnetofono Alos Pugačiovos dainų. Tvarkingai surašęs protokolą, duodavo perskaityti, aš tą ir padarydavau. Pasakydavau, kad protokolą surašytas teisingai, bet aš po juo nepasirašysiu. Šį atsakymą išgirdavo po kiekvieno tardymo. Vėliau net nesiūlydavo pasirašyti.

23 TOMAI

Lapkričio mėnesį daug kartų kvietė skaityti surinktą medžiagą. Skaitydavau vieną tomą, o kapitonas Rainys siūdavo kitą ir vis pasigirdavo, kad jam gerai sekasi gaminti naują bylos tomą. Šių tomų buvo sukurpta net dvidešimt trys. Man pačiam įdomiausi buvo tardytų žmonių protokolai. Ministranto Žemaičio atsakymais buvau tiesiog sužavėtas. Tardytojas klausia mokinį: „Ar skaite *Kroniką*?“ Šis atsako: „Skaičiau.“ — „Iš kur gavai?“ — „Nesakysiu.“ — „Ar davei kitiems skaityti?“ — „Daviau.“ — „Kam davei skaityti?“ - „Nesakysiu.“ Širdis džiaugėsi. Tai buvo tarsi matomas atlygis, jog ne veltui buvo dirbta.

TEISMAS

Gruodžio pradžioje kelias dienas vyko teismas. Su kalėjimo automobiliu visai dienai atveždavo į Aukščiausiąjį Teismą. Teisėjas Ignotas atliko visus teismo formalumus, leido pasakyti ir paskutinį žodį. Teismo sekretorė šitaip užrašė mano paskutinį žodį:

Paskutinis žodis galėtų būti labai ilgas. Aš pasakysiu tik įžangą. Kartą kalbėjausi su vienu pareigūnu ir aš jį paklausiau, ar jūs tikite, kad aš galėjau būti šmeižikas? Jis atsakė, kad aš esu avantiūristas. Laimingas avantiūristas. Dievo Apvaizda mane globojo. Mane pastaitydavo ten, kur būdavau reikalingiausias. Kunigų seminarijoje buvo toks momentas, kai aš galvojau, jog dėl sveikatos Seminarijos galiu neužbaigti. Tuomet mane paėmė į kariuomenę, sveikata atsistatė ir aš pabaigiau Seminariją. Vėliau iš manęs metams buvo paimtas registracijos pažymėjimas. Man tie metai buvo Dievo palaimos metai. Po to aš eilę metų dirbau kunigu įvairiose vietose. Dirbau tol, kol turėjau jėgų. Paskutiniaisiais metais mano sveikata sušlubavo ir aš pradėjau galvoti apie brolį asilą ir mediciną, bet Apvaizda taip patvarkė, kad gegužės 6 d. buvau suimtas. Dievas mane perkėlė iš vienos vietos į kitą. Kristus pasakė: „Jei kviečio grūdas nekris į žemę ir neapmirs, tai neduos vaisių, o jei kris į žemę, neš gausų derlių.“ Manęs laukia kryžius, kurį teismo kolegija šiandien uždės. Kaip žmogus, kaip Katalikų Bažnyčios kunigas, būdamas nuoseklus, ištikimas tam, ko mokiau 21 metus, aš iš anksto

tą kryžių apkabinu ir bučiuoju. Kai šį kryžių nešiu, jis kalbės, kad myliu Dievą, žmones ir tuos, kurie manęs nemylėjo, net kartais nekętė. Kryžius kalbės, kad gyvenime yra tokių dalykų, dėl kurių galima nešti kryžių (Iš bylos Nr.108).

Sugrįžęs po pasitarimo teismas paskelbė nuosprendį: dešimt metų nelaisvės. Šešerių metų bausmė griežto režimo lageryje ir paskui ketveri metai tremties. Susiskaiciavau: grįšiu jau turėdamas penkiasdešimt penkerius metus. Tarsi daugoka, bet ačiū, Viešpatie, už viską. Po teismo apgyvendino vienutėje ir joje laukiau etapo į lagerį. Prailgo laukti. Jau artinosi šv. Kalėdos. Kūčių naktį aukojau Mišias; jas baigiant staiga prižiūrėtojas atidarė duris ir pasakė, kad patikrins visus mano popierius. Laimei, kad buvau priėmęs Komuniją. Ką norėjo, paėmė patikrinimui ir po geros valandos pranešė, kad ruoščiausi kelionei. Širdis suspurdėjo, bet kelionė atrodė keliskart geriau, nei buvimas šioje kameroje.

TRAUKINYS PAJUDEJO Į RYTUS

Įsodino į kalėjimo automobilį ir nuvežė į geležinkelio stotį. Apsuptas ginkluotų kareivių ir vilkinių šunų, buvau palydėtas į kalinių vagoną — „stolypiną“. Kaip pavojingas nusikaltėlis gavau atskirą kupė. Maldoje atsisveikinau su Lietuva, brangiais žmonėmis ir paprašęs Aušros Vartų Dievo Motinos globos pradėjau kelionę į Rytus. Kūčias ir Kalėdas praleidau Pskovo kalėjimo kameroje su penkiasdešimčia nusikaltėlių. Nuo Pskovo jau vežė drauge su kriminaliniais nusikaltėliais. Vienoje šešių vietų kupė prigrūdavo iki 12 žmonių ir kelias paras veždavo iki kitos „peresylkos“ — kalėjimo, kur rūšiudavo kalinius tolesnei kelionei. Pats sunkiausias dalykas buvo ne bemiegės paros, kol veždavo iki kito kalėjimo, bet tualetai, į kuriuos vedavo retai ir net nuvedę neleisdavo ramiai susitvarkyti. Čia turėjau galimybę matyti daug įvairiausių kalinių — vyrų, moterų, daugiausia jaunimo. Vagys, narkotikų prekeiviai, prievartautojai — kokių tenai tik nebuvo. Kai pasakydavau savo 68 straipsnį, pagal kurį esu nuteistas — antitarybinė agitacija ir propaganda, siekiant susilpninti tarybų valdžią,

mano nuostabai, kaliniai visuomet sureaguodavo pagarbiai. Tikriausiai jie jautėsi valstybės nuskriausti, todėl jų akyse kalinys, kovojęs su valstybe, buvo vertas pagarbos.

PERMĖS KALĖJIME

1984 m. sausio 5 d. jau buvau Permės kalėjime. Čia atšventėme ir ortodoksų Kalėdas, nes keli kaliniai save laikė ortodoksais. Tuoju po šių Kalėdų mane trims paroms apgyvendino su žmogžudžiu Petia, kuris be perstojo pasakodavo apie savo žmogžudystes. Jam šie pasakojimai, atrodo, teikė pasitenkinimą. Pradžioje nesupratau, kodėl apgyvendino būtent su žmogžudžiu, nors pagal kalinių pervežimo taisykles valstybiniai nusikaltėliai turėjo būti vežami ir kalinami atskirai nuo kriminalinių nusikaltėlių. Trečią dieną mane nuvedė pas KGB darbuotojus, ir jie gerą valandą dar kartą bandė užverbuoti kaip informatorių. Žadėjo lengvesnes kalinimo sąlygas. Paaškinau, kad sugrįžęs iš lagerio žadu tarnauti kunigu, o mums, katalikų kunigams, reikia klausyti žmonių išpažinčių, todėl turiu būti toks, kad manimi žmonės galėtų pasitikėti. Pagrasinę, kad jeigu pabandysiu lageryje ką nors organizuoti, geruoju nesibaigs, sugrąžino ne pas Petią, bet į kamerą, kurioje visi buvome vadinamieji valstybiniai nusikaltėliai.

BEVEIK KAIP LAISVĖJE

Po dviejų savaičių liepė ruoštis tolesnei kelionei. Naktį išlaipino iš vagono ir kalėjimo automobiliu nuvežė į lagerį. Pradžioje trims paroms uždarė į lagerio kalėjimą - karantiną, tad kai dieną išvedė pasivaikščioti, net akyse prašviesėjo. Nors buvo šalta, bet virš galvos mačiau mėlyną dangų, saulę ir didelę lagerio teritoriją, tiesa, aptvertą spygliuotomis vielomis ir lentinėmis tvoromis, ir su sargybos bokšteliais. Po ankstesnių sunkių patirčių ir varginančio etapo šis vaizdas darė vos ne laisvės įspūdį. Pasirodo, kiek nedaug žmogui reikia — tik praplėsti kalėjimo sienas ir parodyti saulę!

Po trijų dienų karantino mane nuvedė į lagerio baraką, ir čia sužinojau, kad tai 37-asis politinių kalinių lageris, įkurtas šalia Polovinkos gyvenvietės. Kaliniai sutiko labai draugiškai. Kaip vėliau paaiškėjo, šiame lageryje kalėjo

labai įvairių žmonių: vieni buvo įkalinti už tarnavimą vokiečių rinktinėje, kiti — bandę pereiti sieną ar išdavę valstybinę paslaptį, dar kiti — už vadinamąją antisovietinę propagandą. Greitai susidraugavau su sekmininku vadovu Goretojumi, leningradiečiu Dolininu ir kitais. Kaliniai buvo susiskirstę grupelėmis ir bendraudavo tik su tais, kuriais pasitikėjo. Visi žinojo, kad tarp kalinių yra daug skundikų, kurie viską, ką girdi ir mato, praneša lagerio vadovybei ir nuolat ateinančiam čekistui.

VĖL TARDYMAS

Pirmasis darbas, nuo kurio pradėjau lagerio gyvenimą, buvo bulvių skutimas. Darbas nesunkus, tik kiekvieną bulvę reikėjo traukti iš beveik ledinio vandens. Mąsčiau: jei šešerius metus teks taip dirbti, garantuotai turėsiu reumatą. Darbavausi gal dvi savaites, kai vieną popietę atėjęs prižiūrėtojas liepė pasiimti daiktus ir ruoštis etapui. Tai buvo labai netikėta, nuojauta sakė, kad kažkas nutiko. Kelionė buvo labai trumpa, nes 37-asis lageris turėjo dvi zonas - didžiąją, kurioje gyvenau, ir mažąją, į kurią mane nuvedė. Kartu pasikeitė ir mano darbas. Kasdien reikėjo eiti į metalo apdirbimo cechą, nuo tekinimo staklių rinkti metalo drožles ir vežti jas į konteinerius. Dirbau kartu su gruzinu Tarieliu Gviniašvili ir su juo susibičiuliavau.

Nespėjau naujoje vietoje nė apšilti, kai mane iškviatė į *vachtą*. KGB tardytojas davė man perskaityti rašomąją mašinėlę lietuviškai parašytą tekstą. Tai buvo prieš kelerius metus mano rašytas *Dvasinis testamentas*. Pamatęs jį saugumiečio rankose supratau, kodėl įvyko staigių permainų. Tardytojas klausė, ar tai mano parašytas tekstas, kodėl jį parašiau ir kaip jis pateko į *Kroniką*. Patvirtinau, kad tikrai jį parašiau, bet kaip jis pateko į *Kroniką*, neturiu supratimo. Tuo tardymas ir pasibaigė. Neišsigindamas autorystės, turėjau nuvilti saugumietį, nes mano prisipažinimas jiems buvo nenaudingas. KGB ieškojo argumentų, kad *Kronika* rašo netiesą.

KRONIKA GYVA

Gal mėnuo buvo prabėgęs gyvenant naujoje zonoje, vėl iškviečia į *vachtą*, kur mane pasitiko buvęs KGB tardytojas papulkininkis V. Urbonas. Jam kėlė

nerimą, kad po to, kai TTG katalikų komitetas nutraukė savo veiklą, atsirado Katalikų komitetas pogrindyje. Paaiškinau, kad, gyvendamas lageryje, visiškai neturiu informacijos, kas vyksta Lietuvoje. Baigdamas pokalbį, jis pasisuko į mane ir nutaisęs neva draugišką veidą paklausė: „Pasibaigė visi teismai, viskas liko praėityje, dabar galime nuoširdžiai pasikalbėti. Sakyk, juk tu buvai *Kronikos* redaktoriumi?“ Tikrai, ko jau ko, tokio klausimo nesitikėjau. Pasakiau pirmą atėjusią mintį: „Jeigu aš buvau redaktorius, tuomet *Kronika* tikriausiai neina.“ Papulkininkis pasakė: „*Kronika* eina...“ Daugiau jis manęs nieko neklausė, o aš stengiausi neparodyti savo džiaugsmo. Čekisto pasakyta frazė „*Kronika* eina“ man buvo pati džiaugsmingiausia naujiena, nuo jos šviesiau pasidarė akyse ir širdyje. Viešpatie, kaip gera, kad KGB nepajėgė sunaikinti šio leidinio! Paskui informacija nutrūko iki 1988 m., kai, būdamas Sibire, sužinojau, kad per pačius sunkiausius KGB siautėjimo metus *LKB kroniką* išlaikė gyvą ses. Bernadeta Mališkaitė SJE, talkinama kelių Eucharistinio Jėzaus kongregacijos seserų, ir kun. Jonas Boruta SJ.

PERMAINOS DARBE

Nežinau kodėl, bet 1985 m. vasarą mane vėl perkėlė atgal į didžiąją zoną ir paskyrė dirbti virtuvėje pamainos virėju. Kitoje pamainoje dirbo maskvietis Lukinas, jis nuolat keikėsi ir jo laikysenoje matėsi kriminalinio nusikaltėlio maneros. Tiesa, panašu, kad lagerį kuravęs KGB pareigūnas man jį buvo paskyręs „angelu sargu“. Darbas nebuvo lengvesnis nei rinkti drožles. Reikėdavo keltis 4 val. ryto, užkaitinti vandenį sriubai ir ją išvirti. Vienas ukrainietis mane pamokė, kaip iš paprasčiausių produktų išvirti kiek įmanoma geresnę sriubą ir košę. Svarbiausia, ką žinojau ir pats, — nevogti geresnių produktų — aliejaus, mėsos, kurių būdavo ir taip maža, bet viską sudėti į katilą. Kartą ir aš tapau informatoriumi. Lukinas pasivogė mano pamainai skirtą aliejaus ir su draugais prisikepė blynų. Svarsčiau, ką daryti. Jei neužkirsiu kelią jo savivalei, jis ir toliau skriaus kalinius. Žinojau, kad šį vyrą gali paveikti tik kalinius lankantis čekistas. Kai tik lageryje pasirodė saugumietis, pasakiau jam, kad virtuvėje daugiau nedirbsiu, nes Lukinas vagia produktus. Nuo to laiko virtuvėje problemų daugiau nekilo.

PASIMATYMAS

1985 m. lapkričio 26 d. mane nuvežė į ligoninę 35-ame lageryje. Praėjo savaitė, bet joks gydytojas nepasirodė, todėl buvo neaišku, kodėl mane čia atvežė. Aštuntą dieną nuvedė į pasimatymų kambarį ir ten atlydėjo brolių Joną. Tik tada paaiškėjo, kam buvo reikalinga ligoninė. KGB, sužinojęs, kad brolis rengiasi važiuoti į pasimatymą, iš anksto paėmė mane, kad nesugalvočiau ką nors perduoti. Prieš pasimatymą mane nuodugniai iškratė, kad neturėčiau nė mažiausio popierėlio, ant kurio būtų galima ką nors parašyti. Panašiai kratė ir brolių, tačiau nerado autobuso bilieto ir pieštuko šerdelės. Atsisėdęs prie stalo brolis pradėjo kažką rašyti. Pakėlęs akis į lubas pamačiau nykščio didumo skylę tiesiai ties stalo viduriu. Skylė bematant užsidarė. Iki pasimatymo pabaigos buvo sugadinta nuotaika, suvokus, kad čia ne tik pasiklausoma pokalbių, bet ir fotografuojama. Vėliau teko sužinoti, kad po pasimatymų kambariu buvo įrengta laboratorija, kur būdavo peržiūrima, ar kartais su tualetu vandeniu nenuleidžiama kas nors, kas būtų naudinga žinoti KGB. Po šio pasimatymo ne tik išrengė nuogai, bet ir išžiūrinėjo visur, ir ten, kur niekas nežiūri.

DVI KELIONĖS Į LIETUVĄ

1986 m. liepos 30 d. nuvežė į Permės kalėjimą. Uždarė į atskirą kambarą ir laikė dešimt dienų. Paskui nuvežė į Permės oro uostą ir įsodino į keleivinį lėktuvą, skrendantį į Maskvą. Ant rankų buvo antrankiai, lydėjo trijų kariškių palyda. Maskvoje kalėjimo automobiliu nuvežė į Lefortovo kalėjimą. Kitą dieną po poros valandų skrydžio buvau Vilniuje. Saugumo izoliatoriuje praleidau visą mėnesį. Kviesdavo pokalbio kartą per savaitę, kartais du kartus. Žinojau, kad panašiai parveždavo ir kitus politinius kalinius, nes KGB pareigūnams rūpėjo, kaip lageris juos paveikia: ar politiniai kaliniai tapę sukalbamesni, ar likę tokie patys, antitarybiniai. Laikiausi senosios taktikos: ramiai laikytis savo principų, bet neleisti įžvelgti, kas dedasi širdyje. Kai pasiskundžiau turįs išvaržos problemų, nes nuolat ją skaudėjo, nugabeno į KGB polikliniką ir kažkokia gydytoja parašė išvadą, kad operacija nereikalinga. Atgal į lagerį vežė etapu su kitais kaliniais.

Saugumietis paaiškino, kad lėktuvu galima būtų skraidinti tuomet, jei turėčiau nuopelnų.

Prabėgo penki mėnesiai, ir vėl naujas etapas. Vėl nuvežė į ligoninę. Po savaitės dideliame nustebime mane suvedė su kun. A. Svarinsku ir atvežė į Čusovoj geležinkelio stotį. Kun. Alfonsas prognozavo, kad tikriausiai mus abu ištremė į užsienį. Permėję vėl įsodino į Maskvos lėktuvą ir pernakvoję Lefortove kitą dieną buvome Vilniaus KGB kalėjime. Saugumietis mėnesį laiko žaidė kaip katė su pele. Nuolat pokalbį vedavo papulkininkis Naruševičius ir jam asistavęs jaunas saugumietis. Per vieną pokalbį atrodydavo, kad paleis į laisvę, o per kitą — šias viltis sudaužydavo. Bandžiau nerodyti emocijų, nors jų buvo labai daug.

JIE DARĖ IR ŠITAI

Vieną dieną 14 val. atvedė į salę ir parodė 10 min. kino žurnalą apie Bažnyčią Lietuvoje. Skamba Velykų varpai, procesija, vysk. Juozas Preikšas teikia Sutvirtinimą ir daug kitų akiai ir širdžiai brangių kadry. Paskui nusivedė į tardymo kambarį ir pradėjo pokalbį, kad man reikia keistis ir galėsiu tuojau išeiti į laisvę. Kalbėjo labai draugiškai, pasiūlė net arbatos. Vienu metu pajutau svaigulį. Matau priešais sėdintį papulkininkį Naruševičių, įraudusiu nuo įtampos veidu ir mane primygtinai klausinėjantį apie vieną kratos metu paimtą lapelį, kurio viršuje buvo užrašas „Perspektyvos 79-99“, o žemiau planelis: pogrindžio spauda, pogrindžio kun. seminarija, kova su gb ir t. t. Tardytojas spaudė, kad paaiškinčiau, ką reiškia šis perspektyvinis planas. Nesulaukęs norimo atsakymo, pasižiūrėjo į laikrodį ir pasakė, kad laikas baigti, nes jau 22 val. Prisiminiau pokalbio pradžią ir pabaigą, o apie 5-ias valandas buvo tarsi nutrūkęs filmas. Vėliau lageryje sužinojau, jog čekistai ne kartą naudodavę cheminius preparatus, kad tardomasis papasakotų tai, ką budėjimo būklės nutylėtų. Beliko guostis tik tuo, kad papulkininkis Naruševičius buvo piktas; jeigu būtų pasisekę ką nors naudingo išgauti, jo nuotaika tikriausiai būtų buvusi kitokia. Kitą dieną vėl buvau įkalbinėjamas parašyti malonės prašymą ir, žinoma, vėl nuvyliau.

MORDOVIJOJE

Po mėnesio tokio žaidimo 1987 m. kovą buvau įsodintas į „stolypiną“ ir per Smolenską, Voronežą ir Javą atsidūriau Mordovijoje, Baraševo gyvenvietėje esančiame lageryje ZX-389/3. Tarp naujų kalinių buvo du lietuviai: senukas Stonkus iš Šiaulių, kalėjęs už karo metų nusikaltimą, ir jaunas kareivėlis Muzikevičius iš Šančių. Pradžioje kelias savaites siuvau darbinės pirštines, o paskui paskyrė skalbėju. Iš šio lagerio neseniai buvo paleistas Vladas Lapienis, apie kurį kaliniai pasakojo šilčiausius prisiminimus.

Tiksliai neprisimenu, bet, atrodo, gegužės pradžioje į mūsų lagerį atvažiavo prokurorų iš įvairių respublikų, kvietė mus, kalinius, ir įkalbinėjo prašyti malonės prašymą, kad būtume paleisti į laisvę. Spėliojome, kas nutiko, kad Kremliaus vadovai prisiminė sąžinės kalinius. Pasirodo, kad 1988 m. gegužės pabaigoje turėjo įvykti generalinio sekretoriaus M. Gorbačiovo ir JAV prezidento R. Reigano susitikimas, kurio dienotvarkėje buvo įrašytas ne tik nusiginklavimas, bet ir žmogaus teisių pažeidimai Sovietų Sąjungoje. Visus kalinius, kurie ką nors parašė, išvežė iš lagerio ir paleido. Nesutikau rašyti. Aiškinau, kad jeigu teismas paskyrė bausmę, tai atliksiu ją iki galo. Dar kelis kartus lagerio viršininkas pabandė įkalbėti: „Argi tau, kunigui, čia gyventi su nusikaltėliais? Rašyk prašymą ir važiuok namo! Jei nerašysi, tuomet reikės važiuoti į Uralą.“ „Jei reikės, važiuosiu“, - atsakiau. Ar galėjau kitaip pasakyti? Ir šiandien nesigailiu taip pasielgęs.

Gruodžio mėnesį lageryje likusiems kaliniams liepė ruošti į kelionę. Geležinkelio stotyje davė duonos, cukraus ir silkės net trims dienoms, todėl buvo aišku, kad keliaujame į Uralą. Taip ir įvyko. Gruodžio 25 d. per Kalėdas mes jau buvome Uralo politinių kalinių lageryje Nr. 35.

PASKUTINIS LAGERIS

Šiame lageryje radau anksčiau atvežtą kun. Alfonsą Svarinską, todėl buvo galimybė vienam pas kitą prieiti išpažinties. Teko mokytis naujos specialybės - dirbti prie metalo apdirbimo staklių. Šiame lageryje prižiūrėtojai buvo gerokai piktesni, nei Mordovijoje. Einant į darbą, iškrėsdavo kišenės ir paimdavo net duonos gabalėlį, jei kalinys bandydavo nusinešti jį į darbą.

Vieną dieną parodė per televiziją Kauzono pastatytą filmą „Kas jūs, kun. Svarinskai?“ Nežinau, kokios reakcijos tikėjosi mūsų viršininkai, bet mes visi buvome sužavėti kun. Alfonso laikysena, kurią užfiksavo kino kamera, ir po filmo peržiūros jam plojome.

1988 m. balandžio mėn. mudu su kun. Alfonsu gavome Augsburgo vysk. Stimple'o kvietimą aplankyti jį Vokietijoje. Kadangi niekuomet neatiduodavo kaliniams iš užsienio siųstų laiškų, mums tapo aišku, kad mus nori ištremti iš Lietuvos. Pasitarėme, ką daryti, ir nutarėme, kad abiem išvykti iš Lietuvos nereikėtų. Ilgiau kalėjęs kun. Alfonsas parašys, kad nori aplankyti vysk. Stimple'ą, o aš liksiu kalėti iki galo. Gyvendamas Vokietijoje, kun. Alfonsas galės informuoti pasaulį ir Vatikaną apie Lietuvoje esančią priespaudą. Iš tikrųjų lagerio viršininkas abiem pasiūlė pasinaudoti galimybe aplankyti Vokietiją. Paaiškinau, kad aš nenoriu vykti į Vokietiją, ir atsisakiau ką nors rašyti.

Į SIBIRĄ

Per 1987 m. Spalio revoliucijos jubiliejų buvo sumažinta bausmė, todėl gegužės pradžioje turėjau keliauti į tremtį. Gegužės 18 d. vakarą atsisveikinau su bendro likimo draugais — kun. Alfonsu, Moskovcevu, Rusaku, Kuko-bacha, Andersonu, Kazačkovu, Ketenčijevu, Pavlovu - ir buvau nuvežtas į Vsiesviatskaja geležinkelio stotį. Lydintis karininkas pasakė, kad galutinė stotis bus Tomskas. Vėl tokia pat sunki, bet jau paskutinė kelionė į Rytus. Visko prisiklausęs apie tremtį, jaučiau šiek tiek nerimo. Kai kurie disidentai pasakojo, kad tremtyje jiems buvo kur kas sunkiau, nei lageryje.

Gegužės 25 d. naktį apgyvendino didelėje Marijinsko kalėjimo kameroje, jos pasieniais buvo išrikiuoti triaukščiai narai, o sienos nutepliotos kruvinomis dėmėmis - sutraiškytomis blakėmis, kurių šioje kameroje buvo nesuskaičiuojama daugybė. Kadangi visi narai buvo užimti, man teko įsitaisyti po narais ant žemės — pačioje blakių karalystėje. Senbuviai kaliniai keiksnijo blakes, kad naktį jos visai neduodančios užmigti. Man ta naktis buvo beveik kaip stebuklas — neįkando nė viena blakė, nors rytą visi aimanavo, kaip dėl tų judrių vampyrų negalėję miegoti.

REKOLEKCIJOS KALĖJIME

Gegužės 27 d. jau buvau Tomsko kalėjime. Kalėjimo viršininkė kapitonė pasikvietė į savo kabinetą ir paaiškino, kad man čia reikės ilgokai pabūti, kol Obės upe galės plaukti laivai. Pasiteiravo, ar norėčiau kameroje gyventi vienas, ar drauge su kaliniais. Kriminaliniai nusikaltėliai su savo keiksmiais ir nešvankiomis kalbomis jau buvo taip įkyrėję, kad paprasčiau, jei yra galimybė, leisti gyventi kameroje vienam. Gavau siaurutę, maždaug 1,2 m pločio ir 3 m ilgio kamerą. Pirmą kartą nuo 1982 m. galėjau atlikti aštuonių dienų rekolekcijas. Niekas netrukdė, tik už durų prižiūrėtojai garsiai kalbėdavo ir, kad būtų vaizdingiau, nuolat keikdavosi. Pasirodė, net tokia kalėjimo kamera rekolekcijoms ne mažiau tinkama, nei bažnyčia ar rekolekčių namai. Svarbiausia, kad žmogus ieškotum Dievo artumos, o visa kita būna pridėta.

Rekolekčių mąstymui turėjau *Naująjį Testamentą* ir savo penkiasdešimties metų patirtį, ypač per paskutinius metus nelaisvėje. Septynis kartus etapais buvau vežamas iš vienos vietos į kitą ir tuomet turėjau galimybę matyti tamsiąją mėnulio pusę - tikrą nusikaltėlių pasaulį. Jie buvo labai įvairūs — vyrai ir moterys, paaugliai ir mergaitės, vadinamieji *alimenčikai* ir žmogžudžiai. Mačiau žmonių gyvenimą be Dievo. Seksas, narkotikai ir pinigai buvo svarbiausios nusikaltėlių vertybės ir vien apie tai sukosi jų kalbos. Jų pasirinktas kelias juos luošino ir fiziškai, ir morališkai. Dėkojau Dievui, kad leido gyventi kitokiomis sąlygomis ir pasirinkti kitokias vertybes. Vien kokia Dievo malonė gimti ir gyventi doroje katalikiškoje šeimoje ir turėti tave, vaiką, mylinčius tėvus. Prisiminiau per rekolekcijas iš Dievo rankų gautą gėrį, visus tuos geruosius žmones, kurie mane lydėjo per visą gyvenimą.

Ypač dėkojau Dievui už dvidešimt šešerius kunigystės metus: „Ačiū, Viešpatie, už daugybę gerų žmonių, kuriuos sutikau septyniose parapijose. Gerų vyrų daugiausia sutikau Kybartų parapijoje; jie talkino parapijos ir pagrindžio darbuose. Ačiū, Dieve, už visose parapijose sutiktas geras, skaisčias mergaites, moteris ir seseris vienuoles. Jų kilni laikysena man, jaunam kunigui, padėjo išlaikyti dvasinę harmoniją. Dieve, pasigailėk

tų moterų, kurias sutikau etapų metu stolypinuose. Ką jos kalbėdavo ir kaip keikdavosi, neįmanoma nė aprašyti. Ačiū, Dieve, už šimtus vaikų ir jaunimo, kuriuos parapijose ruošiau Pirmajai Komunijai ir Sutvirtinimui. Jie buvo mano kunigystės šviesa ir viltis, kad sugebės atsispirti melui ir prievartai ir išsaugoti tai, ką pyliau į jų nekaltas širdis. Ačiū, Viešpatie, už visus ligonius ir kenčiančius, kuriuos lankiau ir prašiau, kad melstųsi už Kristaus pergalę žmonių širdyse.“

STARO SAINAKOVO KAIMAS

Birželio 10 d. kalėjimo automobiliu mane ir dar du kriminalinius nusikaltėlius ilgai vežė kažkur šiaurės kryptimi. Išlipus paaiškėjo, kad tai Krivošeino miestas. Čia policijos laikinoje sulaikymo kameroje praleidau tris dienas. Pirmadienį tremtinių komendantas kapitonas Ovsianikovas ilgai skaičiavo, kada baigsis mano tremtis, išrašė tremtinio pažymėjimą, pradžiai davė 10 rublių ir atidavė į Volodino tarybinio ūkio garažo vedėjo Ivano Ivanovičiaus Grijadelio rankas. Šis savo automobiliu parsivežė į ūkio kontorą. Paaiškino, kad aš gyvensiu Staro Sainakovo kaime ir pagal komendanto paskyrimą ganysiu veršius. Išrašė čiužinį, dvi paklodes, užvalkalus, rankšluosčius, kibirą, šluotą, lėkštę, šaukštą, dar pridėjo 20 rublių avanso ir nuvežė į kaimą, kur buvo laikomi veršiai. Kaimas buvo įsikūręs ant Segarkos upės kranto. Dulkėta gatvė, aplipusi iš abiejų pusių juodomis sibirietiškomis pirkelėmis, o pačiame gale — veršių ferma. Vienoje iš tų pirkelių su išdaužytais langais leido man įsikurti. Kiek anksčiau čia jau buvo įsikūrę kažkokie jauni svieto perėjūnai. Sakė, atvažiaavę užsidirbti pinigų, bet pamatę, kad nėra jokios naudos. O uodų ir *maškos* — nors rieškučiomis semk. Kadangi namas be langų, ir čia jų buvo pilna. Nebuvo net lauko tualetų; jo vietoj už pirkios mėšlo krūva, ant kurios patiesta lenta: pasilypėk ir tvarkykis!

Po kelių dienų mano Ivanas Ivanovičius, matyt, neblogas žmogus, pasakė leisias gyventi neseniai uždarytame vaikų darželyje. Ir vėl akyse šviesiau. Namas kaip namas — su langais ir durimis, ir net su neblogu tualetu. Esu vienas dideliame vaikų darželyje. Tiesa, ne visai vienas, nes naktimis name, keldamos

baisų triukšmą, lakstė žiurkės; jos buvo nugrauzusios visų durų apatinius kampus, todėl be kliūčių galėjo lenktyniauti ilgomis distancijomis.

LIGONINĖJE

Apsižvalgęs nutariau nuvažiuoti į Krivošeino polikliniką ir pasitikrinti penkerius metus turimą išvaržą, kuri po etapo ypač maudė. Chirurgas Nesterovas apžiūrėjo ir pasakė, kad reikia skubiai operuoti, nes tokia išvarža esanti pavojinga. Pranešiau milicijos įgaliotiniui, kad rytoj važiuoju ne pas veršius, o į ligoninę. Liko nepatenkintas, išgirdęs iš tremtinio lūpų netikėtą naujieną, bet pamatęs, kad reikalas rimtas, neprieštaravo. Birželio 21 d. padarė operaciją. Čia ligoninėje gavau pirmąją telegramą iš Lietuvos. Ses. Nijolė Sadūnaitė sveikino dar vieną Sibiro tremtinį. Dideliam džiaugsmui čia, ligoninėje, aplankė pirmieji svečiai iš Lietuvos — šeimininkė ses. Ona Dranginytė, ses. Ona Šarakauskaitė ir Vladas Lapienis. Baigiantis birželiui atvažiavo kunigai - Jonas Boruta SJ ir Antanas Gražulis SJ. Vaikštinėjome po Sibiro mišką, gynėmės nuo uodų, ir kaip šaltą vandenį gėriau naujienas apie Lietuvą, Sąjūdį, *Kroniką* ir kt.

KELIAUJU Į KRIVOŠEINĄ

Seserys padėjo įsikurti vaikų darželyje. Išlydėjau namo ir brolius jėzuitus. Staiga pasijutau atsiskyrėliu, esančiu toli nuo artimųjų. Tačiau laišškai lankė nuolat. Kasdien jų gaudavau po keturis penkis. Tai buvo tarsi pasaka. Juk lageryje kartais per tris mėnesius neatiduodavo nė vieno laiško. Pasibaigus biuleteniui, gydytojas išdavė pažymą, kad du mėnesius negalėsiu dirbti sunkaus darbo. Liepos 26 d. kapitonas Ovsianikovas liepė per 4 dienas Krivošeine susirasti pastogę ir darbą. Nuvažiavęs į Krivošeiną pagal komendanto nurodymą ryšių mazge buvau priimtas laiškanešiu. Prasidėjo buto paieškos. Sužinoję, kad esu tremtinys, visi atsisakydavo priimti. Pagaliau po ilgų derybų viena senutė vokiečių Gotfryd sutiko priimti, tik žadėjo dar pasitarti su dukra. Ji teisinosi: ką žmonės kalbės, kai priims vyriškį. Atvykusiam man leido apsigyventi tik koridoriuje, kur stovėjo lova ir stalas. Sukroviau dėžes ir beveik neliko vietos apsisukti. Kelias dienas

mokausi laiškininkystės amato. Trečią dieną išsikvietė pašto viršininkas ir atsiprašė negalįs priimti. Matau: žmogus prispaustas, jaučiasi nepatogiai, prašo atleisti, kad „valdyba“ neleidžia priimti. Padėkojau ir vėl nuėjau pas savo komendantą. Pagaliau gaunu darbą „kliuškoje“. Taip Krivošeine vadino ledo ritulio lazdu gamyklą.

KLIUŠKŲ FABRIKE

Šioje darbovietėje praleidau tris mėnesius iki tremties pabaigos. Darbas buvo sunkus. Reikėjo kiloti medinių ruošinių ryšulius. Skaudėjo operuotą vietą, todėl bijojau, kad neįvyktų to, dėl ko perspėjo chirurgas, bet kito pasirinkimo nebuvo. Astuonios valandos nežmoniškame triukšme ir šlifuojamo medžio dulkėse. Tačiau šitokiomis sąlygomis dirbo ir laisvos moterys, kurių čia buvo dauguma. Po darbo skaičiau laiškus, atsakinėjau į juos ir meldžiausi. Mišias aukojau koridoriuje, nė kiek ne geresnėmis sąlygomis kaip KGB kalėjime. Padirbus mėnesį ypač naktimis pradėjo varginti dideli rankų skausmai. Poliklinikoje pataikiau pas gydytoją, kuris, atrodo, nemėgo tremtinių. Kartą išdrįso net pasakyti: „Jei naktį skauda, tai galbūt psichinė priežastis...“ Tačiau rudeniškus sielos debesis praskaidrindavo svečiai iš Lietuvos. Vieni po kitų lankėsi Kybartų jaunimas, aktyvūs parapijiečiai, Šventosios Šeimos seserys, kun. Rokas Puzonas, Robertas Grigas ir kt. Kaip niekada jutau žmonių meilę. Tai buvo tarsi kompensacija: KGB per penkerius metus net daugelį man skirtų laiškų pasiųsdavo į ugnį, kad nežinočiau, ką rašė kunigą mylintys žmonės.

Spalio 16 d. dideliam savo džiaugsmui gavau ses. Nijolės Sadūnaitės telegramą, SSRS AT Prezidiumas spalio 12 d. atleido mane nuo tolesnės bausmės atlikimo. Darbe direktoriui paaiškinau, kad į darbą jau neateisiu. Tačiau vakare prisistatė mane šefuojantis čekistas Bražėnas ir piktai paklausė, kodėl neinu į darbą. Liepė būtinai dirbti. Pasakiau, kad tikrai į darbą daugiau neisiu.

KOMENDANTO PYKTIS

Spalio 24 d. milicijos įgaliotinis nusivežė mane pas komendantą Ovsianikovą, kuris barėsi, kodėl aš nedirbu. Mano paaiškinimai atsimušė kaip

žirniai į sieną: turiu dirbti, ir gana. Kai pareiškiau, kad tik priverstas eisiu į darbą ir tai labai blogai nuskambės pasaulyje, kapitonas pratrūko: „Čia į Sibirą atvažiuos dar daug jūsų sąjūdiečių. Užteks jiems vietos ir darbo. Pažaidėme demokratiją ir ją užgniaušime (net gestu parodė, kaip tai bus padaryta - *aut. past.*). Vakar per televiziją mačiau, kas vyko Vilniuje, — užteks mitingų.“

Spalio 28 d. tas pat milicijos kapitonas pranešė, kad dokumentai iš AT jau atėję. Kitą dieną aplankė čekistas Bražėnas ir pasveikino su pasibaigusia tremtimi, o komendantas parašė dokumentą, kad esu atleistas nuo tolesnės bausmės. Vakare paskutinį kartą, kalbėdamas Rožinį, vaikščiojau Obės pakrante. Kaip ir gaila pasidarė šios labai plačios upės, kurios pakrantėje buvo tiek daug vaikščiota ir melstasi.

KELIONĖ NAMO

Spalio 30 d. senutė Gotfryd su ašaromis akyse išlydėjo savo nuomininką, kurio prieš kelis mėnesius nelabai norėjo priimti į savo namus. Paskutiniu metu net bandė išmokti melstis, bet taip ir nebaigė mokytis vokiškų poterių, nors buvau net įrašęs juos į magnetofono juostą.

Visų Šventųjų dieną ir per Vėlinės meldžiausi Tomsco katalikų maldos namuose. Pirmą kartą po penkerių su puse metų Mišias aukojau vilkėdamas liturginiais drabužiais ir dalyvaujant tikintiesiems. Kalbėjau apie tikėjimo kankinius, pagyriau už išlaikytą tikėjimą. Žmonės verkė ir prašė likti Tomske, nes kunigas iš Novosibirsko atvažiuoja labai retai.

1988 m. lapkričio 3 d. išskridau į Maskvą. Pasitiko ses. Nijolė Sadūnaitė, Glebas Jakuninas ir maskviškiai draugai disidentai. Trumpai pasisvečiavęs Maskvoje, vakare traukiniu išvykau į Vilnių. Nubudau labai anksti. Vilniaus perone laukė minia su trispalvėmis rankose. Tiek daug brangių veidų jau seniai buvau matęs. Į rankas draugai įteikė Trispalvę, kuri man buvo pati didžiausia dovana. Giedodami giesmes ir dainuodami nuėjome į Aušros Vartus padėkoti Dievo Motinai už globą per nelaisvės metus. Per Mišias dėkojau visoms veronikoms ir Simonams kirėniečiams, padėjusiems nešti nelaisvės kryžių.

Prieš dvidešimt metų, renkant parašus dėl laisvės Kauno kunigų seminarijai, vėliau leidžiant *Kroniką*, net mintis neatėjo, kad taip greitai viskas pasikeis į gera. Išsipildė Šventojo Rašto žodžiai: „Jėzus tarė: *Žmonėms tai negalimas daiktas, o Dievui viskas galima*“ (Mt 19, 26).

1. Prie Aušros Vartų grįžus į Lietuvą
2. Malda Gailestingumo Motinai
3. „Caritas“ iniciatyvinė grupė Steigiamajame suvažiavime 1989 m.
4. Su atsikūrusiais skautais

Sugrįžus į Tėvynę - gaivūs laisvės vėjai 1989-1990 m.

VĖL KLEBONO TARNYSTĖ

Grįžusį iš Sibiro ir nespėjusį nei kojų apšilti 1988 m. lapkričio 15 d. Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinis administratorius vysk. Juozas Preikšas mane vėl paskyrė Kybartų parapijos klebonu. Prieš tai buvo pasiūlęs Vilkaviškio parapiją ir leido pasirinkti. Pasirinkau Kybartus. Per aštuonerius klebonavimo metus buvau pamilęs šios parapijos žmones, o prievartinis atskyrimas nuo tikinčiųjų tik sutvirtino abipusius ryšius, todėl gavęs paskyrimą grįžti į tas pačias pareigas jaučiausi labai laimingas. Tuoju po Kalėdų perėmiau parapiją iš buvusio klebono kun. Alfonso Sadausko ir pradėjau klebono tarnystę.

Klebono pareigos buvo gerai pažįstamos, tik dabar gerokai lengvesnės, nes beveik nebuvo sovietinės valdžios kontrolės ir nerimo, kad už tiesioginių pareigų atlikimą galėčiau būti baudžiamas. Pūtė gaivūs Sąjūdžio vėjai. Dauguma kunigų laikėsi tam tikro atsargumo, nes sklido kalbos, kad Sąjūdis yra Kremliaus inspiruotas ir turi tikslą „nuleisti garą“ - duoti žmonėms lietuvišką vėliavą, himną, laisvesnę spaudą, bet palikti Lietuvą Sovietų Sąjungos sudėtyje. Vyskupai nedraudė kunigams dalyvauti Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio veikloje, todėl aktyviai dalyvavau Sąjūdžio Kybartų grupės posėdžiuose ir sekiau įvykius Lietuvoje. O tų įvykių buvo gausu. Nerimą kėlė tik informacija, kad KGB sudaro sąrašus asmenų, kurie, esant reikalui, turėtų būti suimti ir izoliuoti nuo visuomenės; šiam tikslui net paruoštas KGB rezervas. Iš tikrųjų tos kalbos buvo ne be pagrindo.

1989 PERMAINŲ METAI

Prieš pat Naujuosius metus sovietinė valdžia leido tremtiniui vyskupui Julijonui Steponavičiui grįžti į Vilnių ir eiti savo pareigas.

Vasario 5 d. išėjo pirmasis katalikiško žurnalo „Katalikų pasaulis“ numeris. Po tiek nelaisvės metų legalaus katalikiško žurnalo pasirodymas buvo tarsi stebuklas. Šimtatūkstantinis tiražas liudijo, kaip visi buvome ištroškę religinės spaudos.

Vasario 16-oji pirmą kartą buvo švenčiama kaip oficiali tautos šventė. Ta proga Kaune, Istorijos muziejaus sodelyje, buvo atidengtas Laisvės paminklas. Jį atidengė Sąjūdžio lyderis prof. Vytautas Landsbergis, o pašventino visai neseniai, 1988 m. liepos 28 d., popiežiaus Jono Pauliaus II kardinolu, o 1989 m. Kauno arkivyskupu paskirtas Vincentas Sladkevičius.

Kovo mėnesį visoje Lietuvoje vyko rinkimų į Aukščiausiąją Tarybą kampanija. Rinkimai vyko kovo 26 d., per pačias Velykas. Balsuoti atėjo net 80 procentų rinkėjų ir Sąjūdis iš 42 galimų gavo net 36 vietas. Ši pergalė reiškė, kad žmonės pasitiki tais, kurie siekia tikros, o ne papudruotos laisvės Lietuvai.

Pavasariį Kapsuko miestui buvo sugrąžintas Marijampolės vardas, o Vilniuje Lenino prospektas pavadintas Gedimino vardu.

Jėzaus Draugijai buvo sugrąžinta Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia Kaune. Joje sovietiniais laikais buvo įrengta sporto salė, o už altoriaus — net sauna.

Po daugelio metų tremties į Lietuvą sugrįžo poetas Bernardas Brazdžionis. Poetas buvo sutinkamas kaip laisvės pranašas; į susitikimus suplaukdavo daugybė žmonių. Visi buvo labai išsiilgę meilės Dievui ir Tėvynei alsuojančio lietuviško žodžio.

CARITAS SAMBŪRIS

1989 m. susikūrė katalikų moterų sambūris *Caritas*. Jis planavo rūpintis ne tik vargšų globa, bet ir daugeliu kitų svarbių sričių — katecheze, šeimos ugdymu ir kitais Lietuvai ir Bažnyčiai rūpimais klausimais. Dalyvaudamas *Caritas* posėdžiuose, mačiau katalikų moterų idealizmą ir norą aprėpti

kuo daugiau sričių ir padaryti daug gerų darbų. Vėliau subrendo mintis, kad *Caritas* turėtų labiau susitelkti į silpniausių žmonių globą, o kitas sritis palikti kitoms bažnytinėms institucijoms.

Vienas iš svarbių *Caritas* uždavinių buvo tinkamai paskirstyti iš JAV, Vokietijos ir kitų kraštų gaunamą paramą maisto produktais, drabužiais ir vaistais. Kadangi visose vyskupijose netrukus įsisteigė *Caritas* centrai, o parapijose — *Caritas* skyriai, labdaros dalijimas buvo gana sėkmingai vykdomas. Tik retkarčiais pasigirdavo nepelnytų priekaištų, neva *Caritas* nariai pasisavina, kas skirta Lietuvos žmonėms. Mačiau, kokios šaunios ir giliai tikinčios moterys buvo susibūrusios į *Caritas* sambūrį, ir neabejojau jų sąžiningumu. Jei tokio sąžiningumo, kuriuo pasižymėjo *Caritas* moterys, būtų buvę visose gyvenimo srityse, mes šiandien turėtume kitokią Lietuvą. Deja, šėtono gundymas duona ir valdžia yra sunkus, ir dauguma šito egzamino neišlaiko.

Balandžio 15-16 d. Kauno sporto halėje vyko pirmasis Lietuvos moterų sambūrio *Caritas* suvažiavimas. Iš visos Lietuvos atvyko per 3000 delegačių. Viešpatavo pakili, šventiška nuotaika. Suvažiavimas patvirtino *Caritas* programą ir vadove išsirinko ses. Albiną Pajarskaitę MVS. Buvo išrinktos keturių *Caritas* sekcijų vadovės, o mane kardinolas V. Sladkevičius paskyrė būti *Caritas* dvasios tėvu.

CARITAS EVOLIUCIJA

Antrajame suvažiavime katalikių moterų sambūris *Caritas* tapo Lietuvos *Caritas federacija*, kurios prezidento pareigos buvo patikėtos man. Faktinė *Caritas* vadove ir toliau liko generalinė sekretorė ses. A. Pajarskaitė. Mano uždavinys buvo tik tarpininkauti tarp *Caritas* ir Vyskupų Konferencijos, nes ši didelė ir pirmoji atsikūrusi katalikiška organizacija kol kas buvo pasaulietinė institucija.

Caritas kūrime ir veikloje aukso raidėmis savo vardą įrašė ses. Albina Pajarskaitė, šiai organizacijai paaukojusi visą savo širdį ir jėgas. Ilgus metus ji buvo tiesiog *Caritas* širdis ir protas. Ji tvirta ranka kreipė *Caritas* žmones, kad jie gerai atliktų savo pareigas. Todėl vyskupai galėjo per daug

nesirūpinti, kad kažkas galėtų būti ne taip. Ses. Albina tuo metu labai įžvalgiai suprato, kad *Caritas* organizacija privalo būti grynai bažnytinė, nes šitaip bus geriausiai atliekama diakonijos - tarnavimo pareiga.

Po kelių reformų katalikių moterų sambūris *Caritas* tapo solidžia bažnytine organizacija *Lietuvos Caritas* su centru Kaune, koordinuojančiu visų vyskupijų *Caritas* veiklą. Vyskupijose susikūrė vietos vyskupo vadovaujami *Caritas* centrai su padaliniais parapijose. Per karitiesčius ir jų veiklą Bažnyčia visuomenei pasirodo kaip gerasis samarietis, kuriam rūpi sužeistas žmogus. *Caritas* tapo tarsi matoma Bažnyčios širdimi, norinčia apglėbti visus, kurie yra varge.

CARITAS ŽURNALAS

Caritas vadovai labai gerai susiorientavo, kad jų organizacija neatliks savo uždavinio, jei rūpinsis tik medžiaginių gėrybių dalijimu. Už medžiaginį vargą buvo kur kas didesnis dvasinis vargas, todėl vienu iš pirmųjų uždavinių tapo žurnalo *Caritas* įkūrimas ir leidyba. Redakcija susikūrė 1989 m. vasarą; į ją atėjo darbuotis daug buvusių pogrindininkų - aš ir kun. J. Boruta SJ — *LKB kronikos* redaktoriai, seserys eucharistietės Gerarda Šuliauskaitė ir Bernadeta Mališkaitė - *Kronikos* redaktorės, ses. Birutė Briliūtė - aktyvi *Kronikos* talkininkė, Petras Plumpa- *Kronikos* redaktorius ir kalinsys, kun. Lionginas Kunevičius - *Aušros* redaktorius ir leidėjas, kun. Robertas Grigas - aktyvus pogrindžio darbininkas ir kt. Spalio mėn. išėjo pirmasis *Caritas* numeris dideliu 30 000 egz. tiražu. Tai rodė buvus didžiulį katalikiško žodžio alkį. Nuo 1997 m. žurnalas pradėjo labiau orientuotis į šeimą ir buvo pavadintas *Artuma*.

ATISVEIKINIMAS SU KRONIKA

Klebonaudamas Kybartuose peržiūrėjau ses. B. Mališkaitės SJE parengtus paskutinius du *LKB kronikos* numerius. Leidžiant 81 numerį subrendo mintis nutraukti *Kronikos* leidimą, nes Sąjūdžio spauda, ir ne tik ji, apie viską rašė visiškai atvirai. Kaip tyliai *Kronika* gimė, taip, atlikusi savo pareigą, tyliai ir nustojo eiti. Apvaizda, leidusi man stovėti prie

jos lopšio, leido su ja ir atsisveikinti. Nauji laikai tiesiog vertė įsitraukti į pozityvią veiklą, nes kovojusieji prieš Bažnyčią arba prisiminė, kad yra Lietuvos vaikai, arba, pajutę naujus vėjus, pritilo. Naujasis Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Kazimieras Valančius rodė Bažnyčiai didelį palankumą. Permainos buvo tiesiog neįtikėtinos.

DŽIAUGSMO ŠVENTĖS VILNIUJE

Vasario 5 d. Vilniuje vyko didelė šventė — vysk. Julijonas Steponavičius po 40 metų trukusios prievartos atšventino arkikatedrą. Klierikai, daugybė vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų pasitiko po 28 metų tremties grįžtantį savo vysk. Julijoną. Mišias koncelebravo vysk. Antanas Vaičius, vysk. Juozas Preikšas ir kitų vyskupijų valdytojai. Išklėmė truko net tris valandas. Arkikatedros grįžimas gyvenimui buvo ryškus tuometinių permainų ženklas. Kompartija, atrodo, tikėjosi, kad katedros sugrąžinimu, himnu ir trispalve vėliava bus galima numaldyti laisvės ištroškusias žmonių širdis. Deja, daug kam teko nusivilti, nes žmonės norėjo ne tik ženklų, bet ir visiškos laisvės.

Kovo 4 d. Vilniaus arkikatedroje vėl šventėme — iš Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčios į savo vietą — arkikatedros koplyčią — sugrįžo šv. Kazimiero palaikai. Triumfo eisenoje, kurią ėjo klierikai, beveik 100 kunigų ir nesuskaitoma tikinčiųjų minia, šv. Kazimiero karstas buvo atneštas į Vilniaus arkikatedrą.

NAUJI VYSKUPAI

1989 m. kovo 18 d. Kauno arkikatedroje kardinolas Vincentas Sladkevičius konsekrovo du naujai paskirtus vyskopus — Juožą Žemaitį MIC ir Juožą Matulaitį. Vysk. Juozas Žemaitis MIC buvo paskirtas Vilkaviškio vyskupijos ordinaru, o vysk. Juozas Matulaitis — Kaišiadorių vyskupijos ordinaru. Visi džiaugėmės, kad Bažnyčia gavo du labai gerus ganytojus. Gera pažinojau šiuos abu kunigus. Dar priespaudos metais kun. J. Žemaitis ne kartą įspausdavo man į ranką pinigų ir tarstelėdavo: „Žinosi, kam išleisti.“ Anuomet panašių kunigų nebuvo daug.

NAUJA TARNYSTĖ

1989 m. gegužės pabaigoje vyskupas Juozas Žemaitis atleido mane iš Kybartų klebono pareigų, nes Vyskupų Konferencija buvo numačiusi paskirti Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos dvasios tėvu. Birželio pradžioje gavau Vyskupų Konferencijos pirmininko kard. V. Sladkevičiaus pasirašytą raštą, kuriame buvo rašoma: „Lietuvos Vyskupų Konferencija š. m. gegužės 29 d. įvykusiame posėdyje jus paskyrė Tarpdiecezinės Kauno kunigų seminarijos dvasios tėvu. Ta proga sveikiname jus ir prašome gausios Dievo palaimos dvasiškai šviečiant ir auklėjant naująją kunigų kartą.“ Atrodė, viskas vyksta per daug greitai — nespėjau nusivilkti kalinio drabužių ir jau skiriamas į Kunigų seminariją.

BUDAVONĖS KANKINIAI

Netoli Bartninkų, Budavonės miškelyje, buvo atstatytas trijų kryžių paminklas Raudonosios armijos kareivių nukankintiems kunigams - Vaclovui Balsiui, Justinui Dabrilai ir Jonui Petrikui. Buvusį paminklą tuojau po karo sovietai susprogdino, kad kankinių prisiminimas išdiltų žmonių atmintyje. Birželio 22 d. čia vysk. J. Žemaitis aukojo Mišias, o man leido pasakyti pamokslą. Šiems kankiniams atminti pamokslą buvau sakęs 1981 metais, kai buvo minimos 40-osios jų kankinystės metinės. Po dvejų metų tą pamokslą jau skaičiau savo baudžiamojoje byloje. Kažkoks kolaborantas buvo įrašęs ir įdavęs sovietiniam saugumui. O štai dabar jau laisvai džiaugiamės šių kunigų kankinių aukos vaisiais.

KUNIGŲ SEMINARIJOJE

1989 m. birželio pabaigoje atsisveikinau su Kybartų parapija ir išvažiavau į Kauną. Gavau vieną kambarėlį, kuriame anksčiau, man studijuojant seminarijoje, gyveno kunigas prefektas (vėliau vyskupas ir kardinolas) Vincentas. Lngas į Švč. Trejybės (seminarijos) bažnyčią nuolat primindavo apie joje gyvenantį Eucharistinį Jėzų. Artimiausiu draugu tapo Kunigų seminarijos vicerektorius kun. Leonardas Jagminas SJ. Abu buvome pažįstami nuo seminarijos laikų, abu priklausėme Jėzaus Draugijai, todėl nesijaučiau

vienišas. Iki pat jo mirties išlikome labai artimi bičiuliai. Ilgą laiką jis buvo mano nuodėmklausys. Du mėnesiai iki mokslo metų pradžios prabėgo labai greitai. Rinkau medžiagą mąstymams ir konferencijoms ir rengiausi dėstyti dvasinio gyvenimo pagrindus. Vos ne kasdien buvau kviečiamas dalyvauti ir kalbėti įvairiuose renginiuose, kurių anuo metu buvo labai daug ir visi atrodė svarbūs.

1989 m. liepos 7 d. Lietuvos TSR Aukščiausiojo Teismo prezidiumas paskelbė, kad 1983 m. gruodžio 2 d. Aukščiausiojo Teismo nuosprendis, skyręs man 10 metų bausmę, buvęs neteisėtas ir todėl panaikinamas. Baudžiamoji byla, nesant mano veikoje nusikaltimo sudėties, nutraukiama. O juk taip neseniai — vos prieš šešerius metus liepos mėnesį — kapitonas Pilelis, per magnetofoną klausydamasis Alos Pugačiovos dainų, beveik kasdien mane tardė ir didino man inkriminuojamų nusikaltimų protokolų krūvą.

1989 m. rugsėjo 1-ąją Kunigų seminarijoje pradėjome mokslo metus su 150 klierikų. Mačiau daug puikių kandidatų, tačiau nemažai jų buvo atėję į seminariją su atgimimo banga. Atrodė, jog kai kurie visiškai nesuvokia, ko Bažnyčia iš jų tikisi. Mačiau, kaip nerūpestingai jie dalyvaudavo rekolekcijose, rūkydavo, atsainiai atlikdavo dvasines pratybas. Meldžiausi, kad neturintieji pašaukimo greičiau paliktų seminariją, nes jų buvimas tarp klierikų kėlė tik sumaištį. Ačiū Dievui, kad nemaža dalis anuometinių klierikų paliko seminariją.

Per vakaro maldas klausydavau klierikų išpažinčių. Pas mane ateidavo apie trečdalis klierikų; kiti rinkdavosi iš miesto ateinančius nuodėmklausius, tretį — neaišku, ar išvis eidavo išpažinties. Po vakaro maldų kasdien pateikdavau rytdienos mąstymo medžiagą. Tęsiau tradiciją, kuri buvo išlikusi nuo tarpukario metų.

Pirmojo kurso klierikams dėščiau asketikos pagrindus. Ši pareiga buvo nesunki, nes įstojęs į Draugiją pats turėjau daug šios srities žinių ir asmeninės dvasinio gyvenimo patirties. Trečiojo kurso klierikams toliau dėščiau dvasinę teologiją.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI MOKYKLOJE

Švietimo ministerija neprieštaravo, kad mokyklose, kur pageidavo tėvai, jau būtų dėstoma tikyba. Du kartus per savaitę po rytmetinių Mišių, net nespėjęs papusryčiauti, skubėdavau į greta esančią J. Naujalio muzikos mokyklą, įsikūrusią arkivyskupijos rūmuose, pradinių klasių mokiniams dėstyti tikybos. Vaikai labai atidžiai klausydavosi, todėl džiaugiausi, galėdamas gėriui imliose širdelėse skiepyti tikėjimo žinias.

Drąsesni mokyklų direktoriai pradėjo kviesti mane į susitikimus su moksleiviais. Dažniausiai lankydavausi „Rasos“ vidurinėje mokykloje, kurios direktorius Povilas Andrulis ypač buvo palankus Bažnyčiai. Panašių direktorių buvo ir daugiau, bet ne dauguma.

GRĮŽTA TREMTINIAI

1989 m. liepos 28 d. Kėdainių kariniame oro uoste dalyvavau pasitinkant iš Igarkos parskraidinamus tremtinių palaikus. Iš lėktuvo buvo iškelti ir ant žemės eilėmis sustatyti baltų lentų karstai su palaikais. Visi apdengti Trispalvėmis. Gedulo ceremonijoje dalyvavo ir LTSR vadovybė. Man taip pat buvo leista pasakyti žodį. Kalbėjau, ko buvo pilna širdis:

Kai dundėjo gyvuliniai vagonai į rytus, kas tikėjo, kad jie grįš? Kai jie nebuvo laikomi žmonėmis, kas tikėjo, kad tauta taip iškilmingai juos pagerbs? Kai ant baltų lentų karsto biro įšalusi šiaurės žemė, kas tikėjo, kad jie sugrįš? O vis tik tautos širdyje šitas tikėjimas ir viltis buvo: praeis Hitleriai, Stalintai ir Berijos, praeis prievarta ir kankinimai, melas ir pažeminimai ir išauš tiesos ir teisingumo rytas. Be šito į Dievą atremto tikėjimo Lietuva nebūtų išlikusi ir ši diena nebūtų atėjusi.

Beveik pusę šimtmečio reikėjo laukti, kol tėviškė atkėlė vartus savo sūnams ir dukroms. Vienintelė jų kaltė, kad gimė, augo ir dirbo prie Baltijos, kad mylėjo Dievą ir Tėvynę. Jie buvo pasmerkti baisiai kančiai: šalčiui ir badui, artimųjų ir Tėvynės praradimui. Man tik kelis lašelius teko išgerti iš belaisvio ir tremtinio kančios taurės, o jie tą taurę turėjo išgerti ligi dugno. Iš jų atėmė viltį. „Niekada negrįšite“, — teigė prievartos vykdytojai. Šaldami ir badaudami, kankinami Tėvynės ilgesio,

artimųjų praradimo ir nežinios, jie kalbėjo rožinį, prie krūtinės spaudė kryžių, jų lūpos šnabždėjo: „Marija, Marija.“

Ačiū jums, kad buvote šitokie. Mes jus pasitinkame kaip laimėtojus. Jūs gyvensite su mumis ir mokysite mus mylėti Lietuvą, kaip jūs ją mylėjote tenai. Jūs mokysite mus mylėti Dievą, kaip jūs jį mylėjote tenai —gyvulinuose vagonuose, pažeminti ir ujami jūs meldėtės net už savo kankintojus. Jūs mokysite mus mylėti žmones, kaip jūs mylėjote tenai, dalydamiesi paskutiniu duonos kąsniu. Jūs kviesite atgailai tuos, kurie jus kankino, budinsite jų sąžines. Jūs mokysite mus atleisti vieni kitiems, būti vieningus ir niekada nekošti duobės savo broliui lietuviui. Į jūsų auką mes atsiremsime, kai bus sunku, kai ateis noras nuleisti rankas bestatant laisvos Tėvynės namą. Jūs visuomet liksite brangiausioji mūsų tautos dalis.

ATEITININKAI

Kun. Vaclovo Aliulio MIC iniciatyva 1989 m. sausio 7 d. Vilniuje, Istorijos instituto salėje, buvo sukviesta ateitininkų sendraugių ir katalikiškos visuomenės atstovų konferencija. Konferencija išrinko atkuriamojo Ateitininkų federacijos suvažiavimo rengimo komitetą ir jo pirmininką dr. Vincą Rastenį. Konferencijoje dalyvavusieji ateitininkai sendraugiai paskelbė ir pasirašė Ateitininkų federacijos atkūrimo Lietuvoje aktą.

Atkuriamasis suvažiavimas vyko 1989 m. lapkričio 25 d. Vilniuje, Moksleivių rūmuose. Suvažiavimui baigiantis buvo renkamas Ateitininkų federacijos pirmininkas. Mačiau bandymą į pirmininko postą prastumti labai kontraversiškus žmones. Anuomet Lietuvoje buvo pakankamai jėgų, norėjusių kontroliuoti visus visuomenėje vykstančius procesus, tarp jų — ir jaunimo organizacijas. Laimė, kad tarp kandidatų buvo visiems geriausiai pažįstamas ir visų gerbiamas dr. Arvydas Žygas. Jis ir buvo išrinktas Ateitininkų federacijos pirmininku. Dvasios vadu vyskupai paskyrė kun. Vaclovą Aliulį MIC.

SKAUTAI

1989 m. liepos pabaigoje Dzūkijoje prie Ūlos upės vyko skautų vadovų mokymo kursai. Su atsikuriančiais skautais susitikau šioje stovykloje, įsikūrusioje

vaizdingame Dzūkijos kampelyje. Buvau pakviestas kaip dvasios tėvas pabūti su skautais ir kasdien jiems aukoti Mišias. Į šią stovyklą buvo atvykę lietuvių skautų iš Amerikos, kurie norėjo Lietuvos skautams perduoti savo patirtį. Savaitę gyvenau palapinėje ir kasdien aukojau Mišias. Mačiau, kad ne visi vadovai turėjo reikiamos religinės brandos, bet nebuvo tokių, kurie reikštų nepritarimą. Gerą įspūdį paliko vyresniojo amžiaus skautas Feliksas Šakalys, jaunas vadovas Ričardas Malkevičius, abu daug prisidėję atkuriant skautus Lietuvoje. Gaila, kad vėliau skautai suskilo į Lietuvos skautiją ir Lietuvos skautus, tuo susilpnindami labai populiarią ir vaikams bei jaunimui reikalingą organizaciją.

Vėliau, 1992 m. gegužės 25 d., skautų suvažiavime kalbėjau: *Trejus metus turėjau galimybę dalyvauti atsikuriančių skautų gyvenime. Sunkus buvo skautų atsikūrimas, kai jų likimą dar svarstė komjaunimo Centro komitetas ir kompartija. Organizacija išaugo, bet patyrė ir skaudžių dalykų. Pas skautus atėjo žmonių, kuriems rūpėjo Lietuvos vaikai, tačiau atėjo ir visiškai svetimų žmonių, kurie norėjo skautų organizaciją suskaldyti, kad ji liktų nereikšminga.* Baigdamas kalbėti, palinkėjau dialogo, vienybės ir brandžių sprendimų.

KOVO 11-OJI

1990 m. kovo 11 -osios vakarą sėdėjau savo kambarėlyje prilipęs prie televizoriaus ir stebėjau tiesiogiai transliuojamą Aukščiausiosios Tarybos posėdį. Po balsavimo už Nepriklausomybės atkūrimą, kai buvo pakelta Trispalvė, nepajėgiau sulaikyti savo emocijų - skruostais riedėjo džiaugsmo ašaros.

Tačiau labai greitai žmonių entuziazmą pakeitė abejonės ir nusiminimas, ypač po to, kai buvo paskelbta ekonominė blokada ir pradėjo trūkti pačių reikalingiausių dalykų. Nors Nepriklausomybė paskelbta, bet Lietuvoje buvo likę dislokuoti sovietinės armijos daliniai, kurie kiekvienu metu galėjo sutriptyti laisvės daigelį. Ilgą laiką pašamonėje glūdėjo kažkoks netikrumas: tarsi laisvė yra, tarsi jos dar nėra. Šis netikrumas išsisklaidė tik po kelerių metų, kai prieš atvykstant Jonui Pauliui II iš Lietuvos buvo išvesti sovietinės kariuomenės daliniai.

Tačiau tautos ir Bažnyčios budimas nestovėjo vietoje. Prie Vytauto Didžiojo universiteto atkuriamas Teologijos-filosofijos fakultetas, kuris

pradeda priimti studijoms ir pasauliečius studentus. Kaune atkuriamas prieš karą ėjęs katalikiškas laikraštis „XXI amžius“, kurio leidykla įsikūrė buvusių zitiečių pastate Gimnazijos g. 7. Kaune pradeda veikti katalikiško jaunimo, daugiausia studentiško, organizacija *Actio Catholica Patria*.

Seserims benediktinėms Kaune sugrąžinama Šv. Mikalojaus bažnyčia ir vienuolyno pastatai. Juose apsigyvena seserys benediktinės, sovietmečiu gyvenusios po dvi-tris įvairiose Kauno vietose. Po dvejų metų bažnyčia naujai pašventinama.

Prie Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos pradedami rengti pradinį klasių tikybos mokytojų kursai, 1993 m. šie kursai pertvarkomi į neakivaizdinę Katechetų mokyklą prie Teologijos fakulteto.

PIRMOJI KELIONĖ Į VAKARUS

Augsburgo vysk. Stimple'as antrą kartą atsiuntė man kvietimą atvykti į Vakarų Vokietiją. Pirmąjį iškvietai buvo atsiuntęs prieš dvejus metus, kai dar kalėjau Permės lageryje Nr. 35. Šįkart lengvai gavau vizą ir balandžio 16 d. išsiruošiau į Maskvą. Širdyje tvyrojo nerimas, nes po Nepriklausomybės paskelbimo sovietinė valdžia vizų jau niekam neišduodavo. Nakvojau Lietuvos ambasados viešbutyje. Ankstų rytą Šeremetjevo tarptautiniame oro uoste stoviu eilėje prie pareigūno, tikrinančio pasus, o širdyje kirba abejonė — išleis ar ne? Paėmęs mano pasą karininkas ilgai jį vartė, kažkam skambino, vėl vartė, vėl skambino, - mažiau, kad jau reikės skristi atgal į Kauną. Klausė, kas išdavė vizą, tačiau po ilgų svarstymų nusprendė išleisti.

Frankfurto oro uoste pasitiko kun. Alfonsas Svarinskas ir savo automobiliu nuvežė į Bad Vėrishofeną pas vysk. Antaną Deksnį. Iš čia aplankėme daug ką: prel. Antaną Bungą, Šionštato dvasinį centrą ir net Zalcburgą Austrijoje. Stebėjau, kaip lengvai Europoje per sieną leidžiami keleiviai, net ir tie, kurie atvykdavo iš Sovietų Sąjungos.

LAIŠKAS JONUI PAULIUI II

Tuo metu, viešėjau Vokietijoje, Lietuva kentėjo nuo ekonominės blokados. Vakarams mes dar labai mažai rūpėjome, todėl balandžio 28 d.

abu su kun. Alfonsu pasirašėme ir pasiuntėme popiežiui Jonui Pauliui II laišką, kuriame rašėme:

Po penkiasdešimt nelaisvės metų pirmą kartą demokratiniu keliu išrinktas Lietuvos parlamentas š. m. kovo 11d. atstatė Lietuvos valstybingumą. Sovietinė vyriausybė, nors ir pripažino Molotovo-Ribentropo paktą, tačiau jo padarinių likviduoti nesiruošia. Ekonominė blokada kiekvieną dieną Lietuvoje vis labiau jaučiama ir gali privesti tautą prie tragiškų pasekmių. Vakarų vyriausybės mums nieko nepadeda ir esame palikti vienui vieni. Visa mūsų viltis yra tik Dieve, todėl prašome, Šventasis Tėve, šiomis tragiškomis mūsų tautai valandomis Jūsų ir visos Dievo tautos maldos už Lietuvą.

KELIONĖ NAMO

Prel. Kazimieras Senkus parūpino *Caritas* organizacijai mikroautobusą, prikrovė jį knygų ir daiktų, o prel. Antanas Bunga *Caritas* organizacijai nupirko net kopijavimo aparatą. Tai mano akyse buvo aukso vertės daiktai. Sutarėme, kad į Lietuvą vairuosime dviese: aš ir Vokietijoje viešėjęs jaunas gydytojas. Tačiau išvažiavus į plačią autostradą, mano gydytojas suabejojo ir paliko vairuoti mane vieną. Pirmą naktį zuikio miegu nakvojome kažkokiam pakelės miškelyje netoli Berlyno, o kitą dieną, pervažiavę visą Lenkiją, vidurnaktį atsidūrėme prie Lietuvos sienos, netoli Lazdijų. Tačiau rusų kareiviai pareiškė, kad per sieną nepraleis ir mes turime važiuoti į Bresto muitinę.

Mano ir gydytojo nuotaika buvo gana bjauri, bet, kaip sakoma, į balą puolęs sausas nekelsi. Belovežo girioje truputį nusnaudėme ir paryčiais jau buvome Breste. Čia praleidome visą dieną. Ištikrino visus daiktus, knygas, o paskui pareiškė, kad išleis važiuoti su mikroautobusu tik tuomet, kai susimokėsime muitą. Teko ieškoti pašto, skambinti į Kauną ir pranešti, kad esame bėdoje, — teatvažiuoja *Caritas* žmonės su pinigais. Vėlai naktį sulaukėme ses. Albinos Pajarskaitės pasiųstų vyrų, sumokėjome muitą ir laimingi išvažiavome į Lietuvą. Paryčiais prie Garliavos užmigau prie vairo ir vos neįvažiavau į griovį. Laimė, kad šalia sėdėjęs gydytojas kumštelėjo į šoną ir visas pasibaigė laimingai.

KELIONĖ Į AMERIKĄ

1990 m. vasarą beveik du mėnesius praleidau Amerikoje. Kun. Kazimieras Pugevičius pakvietė į Putnamą vesti rekolekcijų lietuviams kunigams ir aplankyti Otavos bei Toronto (Kanadoje), Bostono, Čikagos, Klyvlendo, Niujorko, Detroito ir Los Andželo lietuvių. Mano pirmoji kelionė už Atlanto paliko pačius gražiausius prisiminimus. Išeiviai lietuviai man parodė labai daug dėmesio ir gerumo. Tiesiog stebėjausi, kokių gerų tautiečių mes turime. Man visai suprantamas dabartinis jų nusivylimas, kai negali gauti Lietuvos pilietybės.

LIETUVOS LAISVĖS GYNIMAS

Kanados sostinėje Otavoje, vėliau Vašingtone drauge su lietuviais dalyvavau demonstracijose prieš Gorbačiovo vykdomą Lietuvos atžvilgiu politiką. Gegužės 29 d. Kanados lietuviai suorganizavo susitikimą su politikais ir parlamentarais. Kalbėjau apie gėdingą Molotovo-Ribentropo paktą, leidusį okupuoti Lietuvą, apie trėmimus ir kalinimus, apie pokario partizanus ir Bažnyčios persekiojimą. Papasakojau, kaip 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Aukščiausioji Taryba paskelbė atkurianti Lietuvos Nepriklausomybę ir kad tai buvo visos tautos valia. Kovo 11-osios žingsnis nebuvo nei skubus, nei neapgalvotas - Lietuva jo laukė 50 metų. Lietuva nori nepriklausomybės lygiai taip, kaip ir kitos Rytų Europos tautos. Apgailestavau, kad dėl Vakarų šalių vyriausybių nuolaidžiavimo Kremlius galėjo paskelbti ekonominę blokadą: *Blokada, iš tikrųjų, yra labai sunki ir su kiekviena diena darosi vis sunkesnė. Jos tikslas — sukurstyti lietuvius prieš dabartinį parlamentą ir vyriausybę. Tačiau, net Vakarų apleista, Lietuva pasiryžusi blokadą pakelti. Kovo 11-osios apsisprendimui alternatyvos nėra. Visos kalbos apie Nepriklausomybės akto atšaukimą, sustabdymą ar „išaldymą“ yra bandymas priversti tautą įteisinti 1940 m. okupaciją. Ką Lietuva iškentės šios sunkios ekonominės blokados metu, tai guls ant sąžinės tų, kurie nori išgelbėti paskutinę imperiją ir kurios pabaigos laukia visos demokratinės jėgos pasaulyje ir pačioje Sovietų Sąjungoje.*

Vašingtone mačiau, kaip tarptautinės organizacijos *Šeimą, tradiciją ir nuosavybę* nariai rinko parašus už mūsų laisvę. Vėliau paaiškėjo, kad jie

surinko per 5 milijonus parašų. Nuo tada šios organizacijos nariai kasmet per Šilines atvyksta į Lietuvą ir dalyvauja piligriminiame žygyje iš Tytuvėnų į Šiluvą.

PRIE VAKARŲ IR RYTŲ PAKRANTĖS

Ypač patiko Kalifornija, jos palmės priminė prie Juodosios jūros kariuomenėje praleistus trejus metus. Lietuviai visur labai geranoriškai priimdavo, vaišindavo ir vis įduodavo dolerių. Nju Džersyje ponia Rožė Šomkaitė surengė man iškylą su kun. Antanu Paškumi prie Atlanto, kur skaudžiai nosisvilinau kojas. Jos taip ištino, kad netilpo į batus, todėl sekmadienį Mišias Niujorko lietuviams aukojau apsiavęs šlepetėmis. Jaučiausi nejaukiai, bet nebuvo kitos išeities - buvo paskelbta, kad aukosiu Mišias, tad negalėjau apvilti tautiečių.

Šio skrydžio metu lėktuve pradėjau rašyti savo prisiminimus apie *LKB kronikos* leidimą. Grįžęs baigiau ir atidaviau *Caritas* redakcijai. Tik po dvidešimt metų ryžausi papildyti prisiminimus, išleisdamas knygelę *Tiesa išlaisvina*.

Kai grįžau į Maskvą, Šeremetjevo oro uosto muitinėje reikėjo išsiimti visus dolerius ir prie muitininkų, stebint daugybei žmonių, juos skaičiuoti. Po patikrinimo buvau išleistas į tą pačią minią, kurioje juk galėjo būti ir nusikaltėlių. Ačiū Dievui, viskas baigėsi sėkmingai. Atvažiavo pasitikti draugai, ir su *Caritas* mikroautobusu per naktį pasiekėme Kauną. Ant kojų atsiradusios pūslelės susprogo, bet per savaitę pasisėkė jas išsigydyti.

REKTORIAUS TARNYSTĖ

Sugrįžęs iš kelionės sužinojau, kad esu paskirtas Kunigų seminarijos rektoriumi. Kardinolas net nepaklausė, ar noriu naujų pareigų ir ar sugebėsiu jas atlikti. Buvau įpratęs eiti ten, kur buvau skiriamas.

Naujos pareigos — tai nauji rūpesčiai ir dar didesnė atsakomybė, kad klierikai gerai pasiruoštų priimti kunigystės šventimus. Du kartus vykau į užsienį — Boną ir Paryžių, aplankiau tenai veikiančias kunigų seminarias ir atidžiai užsirašinėju viską, ką išgirdavau nauja apie klierikų ugdymą. Didelį įspūdį padarė Paryžiuje veikiantis kardinolo Jeano-Marie Lustigerio

įkurtas parengiamasis kursas — Šv. Augustino namai. Du kunigai - rektorius ir dvasios tėvas — ištikus mokslo metus gana šeimyniškoje aplinkoje rūpinasi busimųjų kandidatų į kunigystę dvasiniu ugdymu. Užbaigdami kursą jaunuoliai atlieka mėnesio rekolekcijas ir renkasi - grįžti į pasaulį ar toliau siekti kunigystės. Pasiryžau, kad kai tik galėsiu, ir Lietuvoje įkurti panašų parengiamąjį kursą.

SKYRYBOS

1989 m. nuo Kauno kunigų seminarijos atsiskyrė žemaičiai. Vysk. Antanas Vaičius nutarė įkurti savo Kunigų seminariją, tikėdamasis pritraukti daugiau kandidatų ir geriau pažinti besirengiančius kunigo tarnystei. Buvo šiek tiek liūdna, bet didelio kartėlio nejautėme, nes supratome, kad žemaičiai būsimus kunigus nori formuoti savo aplinkoje. Linkėjome: Dieve, padėk!

Žemaičių atsiskyrimas vėliau paskatins ir kitus ordinarus įkurti Vilniaus (1993 m.) ir Vilkaviškio (1999 m.) kunigų seminarias. Tuo metu atrodė, jog kandidatų yra beveik perteklius, o atskirose ir mažesnėse seminarijose jie galės tinkamiau ruošti kunigystei. Praėjus daugeliui metų, aišku, galima diskutuoti, ar buvo tikslingi šie žingsniai, bet anuomet niekas net nedrįso rimčiau diskutuoti. Laisvė yra laisvė, net jei dėl jos kai ką reikia paaukoti.

1. Konsekracija, 1991 05 19
2. Seminarijos dvasios tėvas
3. „Gyvųjų akmenų“ evangelizacinė eiseną Laisvės alėja
4. Atgautas Kauno arkivyskupijos kurijos pastatas

Vilčių ir darbų kupini permainų metai 1991-1992 m.

SAUSIO 13-OJI

1991 m. sausio pirmosios dienos buvo labai neramios. Sovietinės armijos kariai užėmė Spaudos rūmus ir, matyt, rengėsi valdžios perversmui. Tiek seminarijos vadovybė, tiek klierikai sekė įvykius, — su nerimu laukėme, kuo viskas baigsis.

Sausio 10 d. vakarą nuvykau į Aukščiausiąją Tarybą, prie jos budėjo daug žmonių. Drauge su atvykusiais kitais kunigais ir susirinkusiais žmonėmis kalbėjome Rožinį. Visi suvokėme, kad nuo galimos nelaimės gali apsaugoti tik dangus.

Ankstų rytą atvykęs prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų, sužinojau apie Televizijos bokšto šturmą ir žuvusius žmones. Tvyrojo įtempta atmosfera. Kelias valandas praleidau Aukščiausiosios Tarybos posėdžių salėje. Brėkštant rytui, rūmų gynėjai laukė, kad iš Šiaurės miestelio išriedėję šarvuočiai tikriausiai pasuks prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų. Daug kas akino skubėti aukoti Mišių, nes meldžiantis įtampa šiek tiek atslūgdavo. Vidurdienį drauge su kun. Robertu Grigu, kasdien budėjusiu su Seimo gynėjais, aukojau Mišias prie atviro lango. Vidinis AT rūmų kiemas ir aikštė buvo pilna žmonių. Jie buvo užsilipę ir ant anapus gatvės stovinčio pastato stogo. Šmėkštelėdavo mintis, kad lange stovinčių kunigų galvos priešui būtų visai nebologas taikinyš. Aišku, baimės akys visada yra didelės. Homilijoje kalbėjau apie pasitikėjimą Dievo Apvaizda, nes šiuo momentu daugiau kuo nors pasitikėti nebuvo galima. Mišių metu vyrai vis nešė ir nešė metalinės armatūros ruošinius, tvirtindami barikadas. Po pietų sugrižau į Kauną,

nes 16 val. turėjau klierikams vesti konferenciją. Papasakojau apie įvykius Vilniuje, nors jie apie viską jau buvo girdėję. Kai kurie iš klierikų net be leidimo buvo nuvykę į Vilnių ir parvežę pačių karščiausių naujienų.

TIESIOGINĖS TELEVIZIJOS LAIDOS

1990 ir 1991 metais daug kartų teko dalyvauti tiesioginėse televizijos laidoose, kuriose kalbėjau pačiomis aktualiausiomis temomis: apie būtinumą mokyklose tikinčiųjų tėvų vaikams dėstyti tikybą, apie budėjimą prie Parlamento, apie vienybės reikalą, apie jaunimo sąmonės nuodijimą pornografiniais ir erotiniais leidiniais, panašiais į laikraštį *20 kapeikų*, kuriam platinti pasitelkiami net vaikai, apie ištvėrmę ekonominės blokados metu ir daugeliu kitų aktualių temų. Mačiau, kaip daugeliui nelengva susigaudyti, kas yra kas ir kokia turėtų būti tikinčiojo pozicija vienu ar kitu klausimu.

ESATE NOMINUOTAS VYSKUPU

1991 m. balandžio pabaigoje kard. Vincentas Sladkevičius sugrįžo iš Romos. Grįžtančius, kaip buvo įprasta, Kauno geležinkelio stotyje pasitikome mes, būrys kunigų, nes anuomet vyskupų išvyka į Romą vis dar buvo didelis įvykis. Kardinolui parvykus į kuriją, kancleris paskambino ir pranešė man, kad esu skubiai kviečiamas atvykti į kuriją, kuri jau buvo persikėlusį į vysk. M. Valančiaus namą šalia arkikatedros. Vos įžengiau į kardinolo priimamąjį, jis rimtu veidu pranešė žinią: „Esate nominuotas vyskupu ir reikia skubiai pranešti, ar priimate šį skyrimą.“ Paaškinau, kad jėzuitai negali priimti skyrimo be savo vadovybės sutikimo, todėl sutarėme, kad pasikalbėsiu su Draugijos provincijolu ir po kelių dienų duosiu atsakymą. Provincijolas kun. J. Boruta SJ, pasitaręs su t. A. Saulaičių SJ, skyrimui pritarė, todėl liko tik apsispręsti, kada turėtų būti konsekracija. Kardinolas pasiūlė per Sekmines, gegužės 19 dieną. Gegužės 3 d. Vatikano radijas oficialiai paskelbė apie mano nominaciją.

Kulautuvoje atlikau rekolekcijas. Viskas buvo taip netikėta ir nelaukta, todėl buvo nelengva susikaupti. Meldžiausi ir viską sudėjau į Dievo rankas:

Viešpatie, pervedei per lagerius, Sibirą, vesk ir toliau, kad mano tarnystė Bažnyčiai būtų naudinga ir kad ieškočiau ne savo, bet tavo garbės.

Po rekolekcijų nuvykau pas Kaišiadorių vysk. Juozą Matulaitį pasiskolinti vyskupiškos sutanos ir pijusės, nes trūko laiko įsigyti savo vyskupiškus drabužius. Žiedą ir kryžių pasirinkau iš Kauno arkivyskupijos kurijos žinioje buvusio lobyno. Vėliau apaštališkasis nuncijus arkivysk. J. Mullor Garcia perdavė popiežiaus Jono Pauliaus II padovanotą vyskupišką žiedą, kurį nešioju iki šiolei. Taip pat labiausiai branginu vyskupišką kryžių, kurį gavau iš Jono Pauliaus II 1994 metais vyskupų Sinodo metu.

KONSEKRACIJA KAUNO ARKIKATEDROJE

Atėjo Sekminės. Pagrindiniu konsekratoriumi buvau pasirinkęs kard. Vincentą Sladkevičių, o asistentais — vysk. A. Vaičių ir vysk. J. Preikšą. Buvome konsekruojami du nauji vyskupai: Juozas Tunaitis, Vilniaus arkivyskupijos augziliaras, ir aš, Kauno arkivyskupijos augziliaras. Konsekracijos iškilmėse dalyvavo ministras pirmininkas Gediminas Vagnorius, viceministras Zigmas Vaišvila ir kt. ministrai. Šilčiausi buvo ateitininkų ir Kybartų jaunimo sveikinimai. Kadangiėjau Kunigų seminarijos rektoriaus pareigas, vaišės vyko seminarijoje. Svečiai lengvai sutilpo į erdvę jos valgomąjį, kuriame kadaise vienus mokslo metus klausėme paskaitų ir miegojome — iš viso 25 klierikai. Nauji vyskupai šiuo sunkiu Lietuvai laikotarpiu buvo brangi Šventojo Tėvo dovana, tarsi priminimas, kad popiežius ją prisimena ir ja rūpinasi. Širdis buvo pilna prieštaringų jausmų; šalia džiaugsmo buvo apščiai ir rūpesčio, kaip seksis naujoje ir labai atsakingoje tarnystėje.

DVI TARNYSTĖS

Po konsekracijos nebuvo nė minties išvykti pailsėti, nes reikėjo tęsti rektoriaus tarnystę Kunigų seminarijoje ir pamažu apsibrasti su naujomis pareigomis. Kurijos pirmajame aukšte gavau erdvę kambarį, kuris tapo mano priimamuoju. Rašomasis stalas, keli foteliai, knygų lentyna ir nieko daugiau. Visai vienuoliškai.

Tuos, kurie norėdavo aplankyti kardinolą, kancleris kun. Alfonsas Bulota vedavo į antrąjį aukštą, o kiti ėjo pas mane, todėl iki pietų interesantų būdavo su kaupu. Vasarą sekmadieniais su kardinolu važiuodavome į arkivyskupijos parapijas teikti Sutvirtinimo sakramento. Kardinolas beveik visada man pavesdavo pasakyti homiliją, o Sutvirtinimą teikdavome abu drauge, kai kada dar talkindavo ir vysk. Vladas Michelevičius.

SUSITIKIMAS SU JONU PAULIUMI II

1991 m. birželio pradžioje popiežius Jonas Paulius II atvyko į Lomžą, todėl mes, visi Lietuvos vyskupai, išsiruošėme į didelę šventę, kur tikėjimės susitikti su Šventuoju Tėvu. Birželio 5 d. buvo labai malonu savo akimis pamatyti ne tik popiežių, bet ir milžinišką tikinčiųjų minią, susirinkusią į aikštę švęsti Mišių. Buvo kalbama, kad dalyvavo apie 200 000 piligrimų. Kardinolas Vincentas pristatė mane popiežiui kaip savo pagalbininką. Vakare popiežius net pasikvietė mane, kad pataisčiau, jei negerai tartų lietuviškus žodžius. Atrodo, ne tiek jam rūpėjo mano pataisymai, kiek noras parodyti dėmesį jauniausiam Lietuvos vyskupui.

Pasibaigus išskilmėms popietiniu metu Lomžos katedroje popiežius susitiko su atvykusiais lietuviais, kurių galėjo būti iki 10 000. Jonas Paulius II kalbėjo:

Nuoširdžiai troškau susitikti su jumis savo viešnagės Lomžoje dienomis, todėl pirmiausia noriu didžiai pasidžiaugti, jog pagaliau galėjo įvykti šis maldos susitikimas čia, Lomžos vyskupijos katedroje — vyskupijos, kurią ir jūs sudarote gyvendami šiame krašte, meldamiesi ir liudydami savo tikėjimą. Visus jus nuoširdžiai sveikinu.

Džiaugiuosi kartu su jumis, matydamas Lietuvos vyskupų atstovus, taip pat ir kitus Lomžos vyskupo pakviestuosius svečius. Šią valandą mano mintys nejučiomis nuklysta į gražų Seinų ir Suvalkų kraštą, kur gyvena sąmoninga lietuviška bendruomenė. Menu dailią Seinų baziliką, prie kurios esate artimai prisirišę, kur su Lenkijos primu, kardinolu Stefanu Višinskiu, kartu vainikavome Seinų Dievo Motinos statulą.

Susitikimas su jumis dar labiau įprasmina mintis ir atveria širdį visai lietuvių tautai, kuri taip netoli, kad išties mus teskiria vien Lomžos vyskupija. Kaipgi šią akimirką mums to neprisiminti? Argi šio bendro mūsų susitikimo metu, nepaisant jokių sienų, nepasiekia tikėjimo ir vilčių atbalsis tos tautos — Lietuvos šalies, kuri man tokia artima ir brangi!

Su dideliu susijaudinimu dabar prisimenu 1987-ųjų metų birželio 28 dieną, kai Lietuvos Bažnyčia Vilniuje ir Visuotinė Bažnyčia Romoje, Šv. Petro bazilikoje, šventė Lietuvos Krikšto 600 metų sukaktį. Anuomet Europos episkopato atstovų akistatoje tariau žodžius, kurie ir nūnai nenustoję savo reikšmės, o rasi paskutinių metų ir mėnesių akivaizdoje tie žodžiai dar labiau pabrėžia mano prierašumą jums ir mylimai Lietuvai. Brangūs mano broliai seserys iš Lietuvos!.. Visa savo širdimi esu su jumis ir nuo seno trokštu būti su jumis. Kasdien malda lankau jūsų Tėvynę. Su ta malda ir tuo jūsų prisiminimu kartu su manimi jungiasi visa Bažnyčia. Ypač Europos žemyno Bažnyčia jaučia gyvą ryšį, mieli broliai seserys, su jumis, kurių jau pati geografinė padėtis, visa jūsų istorija priklauso šio žemyno didžiųjų tautų krikščioniškai šeimai.

(Čia popiežius prabilo lietuviškai.) Lietuva! Girdžiu tavo balsą. Girdžiu balsą prie Baltijos gyvenančios ir po pasaulio žemynus išsisklaidžiusios tautos. Ir atsiliepiu į šį balsą iš čia, kai esu taip arti. Tikiuosi, kad susitikimas su lietuviais Lomžoje priartins tą dieną, kai keliaująs popiežius aplankys ir Lietuvą.

Iš Lomžos katedros mano kelionės į Lietuvą reikalą pavedu Tai, kuri spindi Aušros Vartų šventovėje ir yra mums visiems — jums, lietuviai, ir Popiežiui,—Aušra, šviečianti viltimi. Šia intencija dvasiškai persikeliu kartu su jumis prie šv. Kazimiero karsto Vilniaus katedroje, taip pat prie karsto palaimintojo Jurgio Matulaičio-Matulevičiaus Marijampolės šventovėje.

Mylimi lietuviai! Su jumis Kristus! Su jumis Gailestingoji Motina Marija! Su jumis Bažnyčiai Su jumis Popiežius! Jus, čia susirinkusius, jūsų šeimas, parapijas, bendrijas ir visus, kuriuos jungia dvasios vienybė, iš visos širdies laiminu.

ARKIVYSKUPO JULIJONO STEPONAVIČIAUS MIRTIS

Arkivysk. Julijono Steponavičiaus mirtis prislėgė ne tik Vilniaus arkivyskupijos, bet ir visos Lietuvos tikinčiuosius bei kunigus. Birželio 24 d. Vilniaus arkikatedroje atsisveikinome su šiuo tvirtu ganytoju, kuris, mylėdamas savo kaimenę, nepabūgo sovietinės valdžios represijų. Per laidotuvių Mišias man buvo patikėta pasakyti pamokslą. Papasakojau, kokiomis sąlygomis teko tarnauti Vilniaus ganytojui, kaip jis gynė savo kunigus ir tikinčiuosius nuo neteisėtų sovietinės valdžios potvarkių ir kad dėl šios priežasties jis buvo ištremtas į Žagarę, kur praleido 28-erius metus. Pamoksle sakiau: *Persekiojimo ir melo naktįje Lietuvos padangėje buvo dvi žvaigždės: arkivyskupas Julijonas ir Eminencija kardinolas Vincentas. Mes, kunigai, važiuodavome pas juos tartis, sunkenybėse — prašyti palaiminimo. Jie buvo kovojančios tautos ir Bažnyčios sąžinė. Arkivyskupui 28 metus buvo surištos rankos, bet jis ir tuomet buvo vadas.*

PIRMASIS ĮŠVENTINTAS KUNIGAS

Mano pirmasis įšventintas kunigas buvo Gintaras Vitkus SJ. 1991 m. rugpjūčio 10 d. Vilniuje, Šv. Kazimiero bažnyčioje, dalyvaujant Lietuvos jėzuitams ir gausiems tikintiesiems, aukojau Mišias ir uždėjau rankas, pakviesdamas Gintarą į kunigiškąją tarnystę. Jau būdamas medikas, jis apsisprendė siekti kunigystės ir įstojo į Draugiją. Jo asmenyje mačiau labai perspektyvų kunigą.

Tais pačiais metais įšventinau dar keturis kunigus Nevienodai susiklostė jų kunigystės kelias: keli iš jų iki šiolei su pasišventimu tarnauja, o vienas greitai pasitraukė ir sukūrė šeimą. Ir ateityje bus tokių atvejų, dėl kurių vyskupui skaudės širdį, o kai kas džiaugsis, kad Bažnyčia išgyvena pašaukimų krizę.

ŠILUVOS DIEVO MOTINOS KOPLYČIOS JUBILIEJUS

1991 m. spalio 10 d. išskridau iš Šeremetjevo tarptautinio oro uosto į Vašingtoną dalyvauti Šiluvos koplyčios 25 metų ir Šv. Kazimiero parapijos įkūrimo 50 metų jubiliejuje Los Andžele.

Spalio 12 d. Vašingtone vyko konferencija. Savo paskaitą pavadinau „XX a. kankiniai ir jų reikšmė“. Kalbėjau ne tik apie praeitį, bet ir apie

dabarties aktualijas: sunkią ekonominę padėtį, plintančias sektas, buvusių komunistų pastangas neįleisti tikybos į mokyklas, pramoginės kultūros plitimą. Išryškinau pozityvius dabarties ženklus: *Caritas* organizacijos augimą, pradėtą tikybos dėstymą mokyklose, įkurtas parapijų tarybas, planuojamą statyti katalikišką spaustuvę, didelį pašaukimų į kunigystę skaičių ir kitas šviesias laisvos Lietuvos gyvenimo puses.

Kitą dieną Vašingtono nacionalinė šventovė buvo pilnutėlė lietuvių. Mišioms vadovavo vysk. Paulius A. Baltakis OFM; koncelebravo būrys kunigų. Man teko sakyti homiliją. Pasibaigus iškilmei kun. Vytautas Balčiūnas mane nusivežė pas Amerikos katalikus charizmatų. Dalyvavau jų pamaldose; mano ausiai buvo nelengva priimti meldimąsi kalbomis, bet negalėjau nematyti labai nuoširdžios charizmatų maldos.

Čikagoje apsigyvenau pas tėvus jėzuitus Jaunimo centre. Aplankiau tėvus marijonus, *Draugo* spaustuvę, susitikau su lietuviais skautais, ateitininkais, su seselėmis kazimierietėmis, aplankiau misijų centrą *Extension*, kuris ruošėsi siųsti pagalbą į Lietuvą. Spalio 18 d. pakviestas aplankiau Čikagos kardinolą arkivysk. Josephą Bernardiną. Sekmadienį aukojau Mišias Švč. M. Marijos Gimimo bažnyčioje, o paskui dar ir Lemonte. Gerų įspūdžių, atrodo, buvo daugiau, nei jų galėjo tilpti žmogaus širdyje.

Spalio 21d. nuskridau į Niujorką ir kelias dienas praleidau pas kun. Kazimierą Pugevičių. Taip pat aplankiau poniją Rožę Šomkaitę, daug pagelbėjusią *LKB kronikai* įvairiuose darbuose. Stebino R. Šomkaitės pasiaukojamas darbas Lietuvai ir Bažnyčiai. O kad daugiau būtų tokių žmonių tarp dvasininkų ir pasauliečių!

Kun. K. Pugevičius suorganizavo skrydį į Los Andželą, kur turėjo vykti jubiliejinės Šv. Kazimiero parapijos įsteigimo iškilmės. Sekmadienį aukojau Mišias, į kurias buvo gausiai susirinkę Vakarų pakrantėje išsibarstę lietuviai. Po jubiliejaus grįžau į Niujorką, o spalio 31 d. - per Maskvą į namus. Parvažiavau kupinas pačių geriausių įspūdžių. Maskvoje krito į akis didžiulis kontrastas tarp Amerikoje matytų šviesių bei džiugių žmonių veidų ir važiuojančių Maskvos metro, prislėgtų ir susirūpinusių.

DVI BAŽNYTINĖS PROVINCIJOS

1926 m. popiežius Pijus XI buvo įkūręs Lietuvos bažnytinę provinciją su penkiomis vyskupijomis, be Vilniaus arkivyskupijos. Po Nepriklausomybės atkūrimo reikėjo naujai pertvarkyti ir Lietuvos bažnytinę administraciją. 1991 m. pabaigoje kard. V. Sladkevičius gavo kard. Angelo Sodano pasirašytą raštą, kad Šventasis Tėvas Lietuvoje sudarė dvi bažnytines provincijas: Kauno - su sufraganinėmis Telšių ir Vilkaviškio vyskupijomis, ir Vilniaus - su sufraganinėmis Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijomis. Klaipėdos prelatūra įjungta į Telšių vyskupiją. Drauge buvo paskirti Panevėžio, Vilkaviškio ir Kaišiadorių vyskupai ordinarai - Juozas Preikšas, Juozas Žemaitis MIC ir Juozas Matulaitis.

Pati džiugiausia žinia buvo Vilniaus arkivyskupijos ordinaro arkivysk. Audrio Juozo Bačkio paskyrimas. Apie jį mes buvome daug girdėję, kai jis tarnavo Vatikano valstybės sekretoriате. Turėjome daug vilčių, kad, būdamas artimas popiežiaus Jono Pauliaus II bendradarbis ir gerai pažindamas Bažnyčios reikalus pasaulyje, galės labai pasitarnauti atsikuriančiai ir atsinaujinančiai Bažnyčiai Lietuvoje. Iš tiesų, jo patirtis ateityje Lietuvos vyskupams buvo labai naudinga

Ta proga kard. A. Sodano rašė kardinolui V. Sladkevičiui:

Esu tikras, kad Jūsų Eminencija, jaunų jėgų remiamas, toliau plėtosite savo, kaip Kauno arkivyskupijos ganytojo ir viso krašto dvasinio vadovo, pasiuntinybę su tokiu užsidegimu, koks Jums buvo būdingas Lietuvos Bažnyčios kankinystės metais.

BAŽNYČIOS SUGRAŽINAMOS ŠEIMININKAMS

Vyriausybė 1991 m. sugrąžino Kauno Šv. arkangelo Mykolo bažnyčią. Kardinolas jos rektoriumi paskyrė kun. Ričardą Mikutavičių, kuris labai nenoriai priėmė naujas pareigas, bet vėliau sėkmingai atliko didelių remonto darbus. 1992 m. birželio 7 d. šioje bažnyčioje buvo aukojamos pirmosios Mišios. Vėliau, jau būdamas ordinaru, šią bažnyčią atidaviau Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos reikmėms, nes prieš karą ji taip pat tarnavo Lietuvos kariams.

Atšventinau sugrąžintą ir suremontuotą Kėdainių Šv. Juozapo bažnyčią. Septintojo dešimtmečio pradžioje sovietai ją buvo uždarę ir pavertę elektros aparatūros gamykla. Uolus klebonas kun. Kęstutis Daknevičius ne tik rūpino si bažnyčios remontais, bet ir su pasišventimu tarnavo savo ganomiesiems.

Tais pačiais metais atšventinau ir tikintiesiems sugrąžintą Pašilės Šv. Barboros bažnyčią Ukmergėje. Visur mačiau augančią Bažnyčią ir už tai galėjau tik dėkoti Dievui.

PIRMASIS KOMPIUTERIS

Kurijai kažkokie geradariai buvo padovanoję kompiuterį. Pasikvietęs techniką išmanantį specialistą, paprašiau, kad ir mane pamokytų, kaip reikia elgtis su šia išmintinga dėže. Netrukus pramokau rašymo ir redagavimo pradmenų; tuomet daugiau ir nereikėjo. Greitai atsirado ir elektroninis paštas. Kai nuvykęs į Boną Vyskupų Konferencijos būstinėje papasakojau apie el. pašta, darbuotojai bandė mane įtikinti, kad faksai kol kas yra pati patikimiausia ryšio priemonė. Pasirodo, kad mes, lietuviai, sugebame ne tik neatsilikti, bet daug kur eiti pirmi.

KATECHETIKOS CENTRAI

Su tikybos pamokomis į bendrojo lavinimo mokyklas įžengėme dar prieš Nepriklausomybės paskelbimą. Po Kovo 11-osios kilo klausimas, koks bus tolesnis tikybos dėstymas mokyklose. Buvo įvairių nuomonių. Vieni mąstė, kad katalikų tikyba turėtų būti dėstoma visiems Lietuvos moksleiviams, nes visi turėtų pažinti gausiausios religinės bendruomenės Lietuvoje pagrindus. Kiti mąstė, kad reikia atsižvelgti į tėvų valią, nes bet kokia prievarta mokant tikybos netoleruotina ir neatneš laukiamų rezultatų. Palaikiau pastarąją nuomonę, ji pamažu rado reikiamą atgarsį Vyriausybėje ir Seime.

Tuoju pat kilo klausimas: o kas dėstys tikybą ir kas rengs tikybos mokytojus? Lietuvos Vyskupų Konferencija dar 1989 m. buvo įkūrusi Tarpdiecezinę katechetikos komisiją ir pavedusi jai rūpintis visais tikybos dėstymo reikalais: dėstytojais, programomis, vadovėliais, metodinėmis

priemonėmis etc. Vysk. Juozas Matulaitis, matydamas, kad katechetikos darbo organizavimas vyksta Kaune, atsisakė Katechetikos komisijos vadovo pareigų; tuomet 1991 m. gegužę Vyskupų Konferencija šias pareigas patikėjo man. Kažkam reikėjo imtis šio atsakingo darbo.

1991 m. Tarpdiecezinė katechetikos komisija įsteigė Lietuvos katechetikos centrą ir pavedė jam organizuoti bei koordinuoti vaikų ir jaunimo religinį ugdymą bendrojo lavinimo mokyklose. 1997 m. Lietuvos katechetikos centras perėmė visas Tarpdiecezinės katechetikos komisijos funkcijas, teises ir pareigas.

Didelė pagalba tikybos dėstymui buvo į lietuvių kalbą išversti italų autorių vadovėliai pirmosioms klasėms *Tikiu*. Daug prie jų išleidimo pasidarbavo Romoje studijuojantis kun. Jonas Ivanauskas (dabar Kaišiadorių vyskupas). Austrijos katalikų aukomis ir prof. dr. Alberto Biesingerio pastangomis buvo išverstas ir išleistas tikybos vadovėlis *Tikėjimas ir gyvenimas*. Netrukus Katechetikos komisija pati ryžosi rengti ir leisti lietuvių autorių parašytus vadovėlius.

KATECHETŲ MOKYKLA

Vyskupų Konferencijos įsteigtos Tarpdiecezinės katechetikos komisijos didžiausias rūpestis buvo organizuoti tikybos mokytojų rengimą. Šioje srityje labai daug pasidarbavo prel. Vytautas Steponas Vaičiūnas OFS, kuriam kardinolas Vincentas, vėliau ir aš, krovėme visas tikybos mokytojų rengimo naštas, o prelatas kantriai ir kunigiškai jas nešė.

1993 m. tikybos mokytojams rengti prie Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos Teologijos fakulteto buvo įsteigta Aukštesnioji katechetų mokykla, kuri rengė pradinės ir pagrindinės mokyklos katalikų tikybos mokytojus bei parapijų katechetus. 2003 m. šiai mokyklai buvo suteiktas Religijos studijų kolegijos statusas.

LIETUVOS PAUKOJIMAS

Per 1991 m. Šiluvos atlaidus kard. V. Sladkevičius paaukojo Lietuvą Nekalčiausiajai Marijos Širdžiai. Paaukojimo aktą pasirašė ir Lietuvos

vadovas prof. Vytautas Landsbergis. Šiuo sunkiu Lietuvai laikotarpiu mums visiems - dvasininkams ir pasauliečiams, ciliniams piliečiams ir valdžios žmonėms - buvo be galo reikalinga dangaus parama. Tikėjome ir pasitikėjome Šiluvos Dievo Motinos globa.

ROMOS STUDENTAI

Labai neramiu metu iš Kauno kunigų seminarijos išvažiavo būrys klierikų tęsti studijų Romoje. JAV Vyskupų Konferencija finansavo šių ir vėliau suįstų klierikų studijas. Tai buvo neįkainojama pagalba mums, nes mes patys niekuomet nebūtume galėję šito padaryti. Gauti paramai iš JAV labai išmintingas tarpininkas buvo mons. Jurgis Šarauskas, anuomet dirbęs Vašingtone, JAV Vyskupų Konferencijos centrinėje būstinėje.

NUNCIJUS JUSTO MULLOR GARCIA

1991 m. vasarą iš Romos atvyko mons. Mario Roberto Cassari, kuris turėjo paruošti vietą, kur galėtų apsigyventi ir dirbti busimasis apaštališkasis nuncijus. Su Vyriausybe pasisėkė susitarti, kad nunciatūrai būtų paskirtas pastatas Vilniuje, Kosciuškos g. 28, mainais už nunciatūros pastatą Kaune, kuris sovietinės valdžios buvo nacionalizuotas. Gautą pastatą reikėjo suremontuoti ir pritaikyti nunciatūros reikmėms. 1991 m. lapkričio 30 d. pirmuoju apaštališkuoju nuncijumi buvo paskirtas arkivysk. Justo Mullor Garcia.

1992 m. vasario 9 d. kardinolas Vincentas ir mes, vyskupai, pasitikome nuncijų Vilniaus oro uoste. Nuncijus pirmiausia aplankė Aušros Vartus, o vėliau drauge aukojome Mišias arkikatedroje. Mišių metu kardinolas priminė Lietuvos Bažnyčios vargus ir pasidžiaugė, kad Vatikanas nepripažino sovietinės okupacijos ir ypač - kad Lietuvai daug dėmesio skyrė dabartinis popiežius Jonas Paulius II. Kardinolas kalbėjo:

Mes trokštame glaudžioje vienybėje su Apaštalių Sostu žengti į naująjį tūkstantmetį. Lietuvos Katalikų Bažnyčia, patyrusi didelius išmėginimus ir išlaikiusi nepajudinamą ištikimybę Apaštalių Sostui, tikisi savo įnašu praturtinti Visuotinę Bažnyčių kantrybės, pasiaukojimo,

drąsos ir ištikimybės pavyzdžiais. <...> Šventojo Tėvo vardu, iš meilės ir gilaus įsitikinimo sakau jums: nepaisydami, kad širdis dar kenčia, nušluostykite savo ašaras ir vardan Kristaus pradėkite dirbti. Vardan Kristaus, meskite į gyvenimo marias, lyg tinklą valksmui, savo tikėjimą, savo viltį, savo drąsą ir savo atleidimą. Te niekada nekamuoja jūsų ilgos nakties kančių ir išbandymų prisiminimas. Kankinystės naktis praėjo: prasideda Kristaus valanda, prisikėlimo valanda <...>. Prieš buvusios visuomenės be Dievo griuvėsius išipareigokime, Marijos padedami, sukurti Dievo garbei naują visuomenę.

Nuncijaus atvykimą labai branginome, gerai suvokdami, kad per jo asmenį turėsime gerą ryšį su Apaštalų Sostu. Šio ryšio nebuvimas per visą sovietmetį Bažnyčiai Lietuvoje buvo labai nuostolingas. Nuncijus J. M. Garcia, dirbdamas stebėtoju prie Jungtinių Tautų Tarybos Ženevoje, per paskutinę Žmogaus teisių komisijos sesiją vienintelis iš delegacijų vadovų pasmerkė slaptus Ribentropo-Molotovo susitarimus kaip neturinčius juridinės galios ir pareikalavo nedelsiant pripažinti Baltijos šalių nepriklausomybę.

Vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės šventės proga nuncijus atvyko į Kauną, ir arkikatedroje drauge aukojome Mišias. Kalbėdamas per Mišias kardinolas Vincentas papasakojo, kad tarpukariu Kaune veikė svarbiausios katalikiškos institucijos ir gyveno visi nuncijai. Kardinolas taip pat priminė visiems brangią Šiluvos šventovę, kur per Šilinių atlaidus suplaukia minios tikinčiųjų.

Nuncijus ragino Kauno tikinčiuosius ir ypač jaunimą:

Lavinkite savo atmintį, kad niekada neužmirštumėte savo kančios istorijos. Visada atminkite tai, ką pergyveno jūsų seneliai ir tėvai. Prarasti šią atmintį reikštų prarasti savo šaknis. Be šaknų medis nudžiūsta. Lavinkite savo protą. Niekas tenedrįsta primesti jums nepriimtinių idėjų. Labiausiai lavinkite savo valią. Hedonizmo, malonumų ieškojimo, narkotikų, nežaboto vartotojiškumo ir triukšmo banga, užliejusi pasaulį, tegu sustoja prie sienų tų tautų, kurios sugebėjo kentėti už Kristų.

NAUJAS VILNIAUS ARKIVYSKUPAS

1992 m. kovo 3 d. įvyko Vilniaus ordinaro arkivysk. Audrio Juozo Bačkio ingresas. Išskilmėse dalyvavo apaštališkasis nuncijus arkivysk. J. M. Garda, kard. V. Sladkevičius, Lietuvos vyskupas, Olandijos kard. Simoni, daug kitų šalių vyskupų, Šventojo Sosto atstovas mons. J. L. Tauran, Lietuvos Vyriausybės vadovai ir kiti aukšti svečiai. Naujajam ordinarui pagarbą pareiškė ne tik arkivyskupijos konsultoriai, bet ir valdžios atstovai: G. Vagnorius ir prof. V. Landsbergis. Mišias koncelebravo 27 vyskapai.

Po trijų dienų naująjį arkivyskupą sveikinome Kauno kurijoje, kur vyko Vyskupų Konferencijos posėdis. Jame vyskapai vieningai nutarė, kad klebonai neturėtų tapti ūkininkais, todėl dar neprivatizuotą bažnytinę žemę siūlyti perduoti į Valstybės fondą ir vėliau tartis dėl kompensacijos. Anuomet šis sprendimas atrodė pats protingiausias, bet juo pasinaudojo tik turtų ištroškę tautiečiai, kurie pamažu privatizavo beveik visą bažnytinę žemę.

DRAUGAI IŠ VECHTOS

1992 m. sausio pradžioje Kauną aplankė *Caritas* draugai iš Oldenburgo krašto. Paulas Schneideris jau ne kartą buvo lankęsis Lietuvoje. Pirmąjį kartą vyko su nuotykiiais: važiavo į Baltarusiją, bet kai tenai nepavyko kirsti sienos, tuomet atvyko į Lietuvą paramos pilnu dideliu automobiliu. Su juo posėdžiavome ir aptarėme tolesnį bendradarbiavimą. P. Schneiderio vadovaujamo Vechtos *Caritas* darbuotojai paskui per 200 kartų atvyks į įvairias Lietuvos vyskupijas, kiekvieną kartą atveždami solidžią daiktų ir maisto paramą. Mums jie buvo gražiausias krikščioniško solidarumo pavyzdys, kaip reikia padėti silpnam ir pagalbos reikalingam broliui.

DRAUGAI IŠ ŠVEICARIJOS IR OLANDIJOS

Gegužės mėnesį į Kauną atvyko Šveicarijos katalikų savaitraščio *Schweizerisches Katolisches Sonntagsblatt* vyr. redaktorius kun. Adolfas Fugelis drauge su labdaros klubo *Felix* vadovu p. H. R. Neukommu. Kun. A. Fugelis ne tik atvežė labdaros krovinį, bet ir tapo labai artimu

bičiuliu. Esu jam dėkingas už padovanotą man ir kun. Robertui Grigui kelionę į Izraelį. Anuomet tai buvo tikrai didelė dovana. Mums reikėjo tik pasirinkti, kur norime vykti - į Fatimą ar į Jeruzalę. Norėjome ir ten, ir ten, bet pasirinkome vietas, kur vaikščiojo Išganytojas. Ši kelionė padarė neišdildomą įspūdį. Labiausiai patiko Galilėjos jūra ir jos apylinkės. Dviejų tūkstančių metų senumo įvykiai atrodė tokie artimi, kad juos tarsi buvo galima paliesti rankomis ir širdimi.

Kaune apsilankė *Communicantes* fondo atstovas Paulius Wennekes, su kuriuo tapome artimais draugais. P. Wennekes labai rūpestingai išsiklausinėdavo, kokie projektai Bažnyčiai yra prioritetiniai, patardavo, kaip rašyti projektus, ir jo padedamos ne tik Kauno, bet ir kitos vyskupijos gavo labai daug pagalbos.

INFORMACIJOS CENTRAS IR BIULETENIS

1991 m. spalio 7 d. Vyskupų Konferencija nutarė įkurti Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centrą, kurio uždavinys būtų leisti informacinį biuletinį *Katalikų Bažnyčia Lietuvoje*, skirtą kunigams, spaudos agentūroms ir visiems, ką domins bažnytinis gyvenimas. Vyskupų Konferencija mane paskyrė pirmininku, nes tiek Informacijos centro, tiek biuletenio uždaviniai buvo daug kuo panašūs į kadaise mano redaguotos *Kronikos* uždavinius. Nuo 1996 m. informacinis biuletinis tapo leidiniu *Bažnyčios žinios*. Ilgą laiką jos redaktoriumi buvo ir tebėra nepavargstantis darbštuolis Gediminas Žukas. Tokio darbininko galėtų pavydėti bet kuri bažnytinė ar pasaulietinė organizacija. Redakcinei biuletenio komisijai priklausė visų vyskupijų atstovai, o man teko pirmininko pareigos. Informacinio biuletenio redakcija įsikūrė anksčiau Šv. Kazimiero draugijai priklausiusiame, o dabar arkivyskupijai sugrąžintame pastate Kaune, Rotušės a. 23. Vėliau redakcija persikėlė į Papilio g. 5.

KASDIENIAI DŽIAUGSMAI IR RŪPESČIAI

Laisvais sekmadieniais nuvažiuodavau privačiai aplankyti vienos kitos parapijos. Gavęs informacijos, kad Raudonės klebonas kažkur išvykęs,

sekmadienį nuvykau į šią parapiją ir tikrai klebono neradau. Pasirodo, net kurijai nepranešęs, klebonas išvyko į JAV. Paaukojau Mišias, bet kaip akmuo slėgė mintis, kaip galima šitaip aplaidžiai eiti atsakingas pareigas.

1991 m. Marijonų kongregacijai buvo sugrąžinta Šv. Gertrūdos bažnyčia Kaune su vienuolynu, o Šv. Kazimiero seserims - Pažaislio vienuolynas. Buvo gaila vėliau atsisveikinti su Pažaislio Gražiosios Meilės Motinos paveikslu, bet, kaip sakoma, daiktas ieško savo šeimininko. Iškilminga procesija išlydėjome tikinčiųjų labai gerbiamą paveikslą iš Kauno arkikatedros į Pažaislio bažnyčią. 1978 m. Pažaislio Dievo Motinos paveikslas iš arkikatedros naktį buvo pavogtas, bet gerų žmonių dėka milicijai pasisėkė vagis pagauti ir paveikslą sugrąžinti.

Gegužės 10 d. atšventinau kuklią Šlapaberžės Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčią. Žmonės labai džiaugėsi; džiaugiausi kartu su jais.

Gegužės 12 d. trise — arkivysk. A. J. Bačkis, aš ir kun. Jonas Kauneckas - kaip Lietuvos Vyskupų Konferencijos delegatai, lankėmės Kelne, kur susitikome su arkivyskupu kardinolu Joachimiu Meisneriu ir plačiai aptarėme labai reikalingą pagalbą Lietuvai. Tuomet ypač rūpėjo spaustuvės ir katalikiško dienraščio ateitis.

ADOMO JAKŠTO SPAUSTUVĖ

Patirdami daug sunkumų su katalikiškų leidinių spausdinimu, *Caritas* vadovybė ir vyskupai mąstė, kad Bažnyčiai reikėtų nuosavos spaustuvės. Ilgai ieškojome jai vietos Kaune, bet pagaliau buvo pasirinkti Kaišiadorys. Fondo *Kirche in Not* atstovai atvyko į Lietuvą, su jais aptarėme spaustuvės reikalingumą. Gavome pažadą, kad fondas suteiks reikiamą pagalbą. *Kirche in Not* specialistai paruošė spaustuvės statybos projektą, o pačia statyba rūpinsis Kaišiadorių vyskupas. Laukėme statybos pabaigos ir spaustuvės veiklos rezultatų.

Jau statant spaustuvę, *Kirche in Not* ekspertai tyrė Lietuvos spaustuvių būklę ir išreiškė nuomonę, kad Bažnyčiai reikia mažesnės spaustuvės, nes Lietuvos rinka yra maža. Šiandien visiškai aišku, kad ekspertai dėl daug ko buvo visiškai teisūs.

Pastatyta spaustuvė buvo perduota administruoti patirties šiame darbe turintiems ir patikimiems Italijos verslininkams, nors Kaišiadorių vysk. Juozas Matulaitis dėl to labai išgyveno, nes jau buvo pradėjęs rinkti spaustuvės darbuotojus. Lietuvos vyskupai labai greitai pamatė Adomo Jakšto spaustuvėje kylančius sunkumus. Be labai gerų spausdinimo mašinų spaustuvė ne tik negalėjo turėti pelno, bet ir pradėjo dirbti nuostolingai. Dėl šios priežasties vyskupai sutiko, kad dešimties spaustuvių savininkas p. Umberto Seregni dvejus metus administruotų spaustuvę, po to, kai ji atsistos ant kojų, perduotų Vyskupų Konferencijai. Ketinimai buvo tikrai geri, o mūsų viltys didelės, bet joms nebuvo lemta išsipildyti.

ARKIVYSKUPIJOS RŪMAI

1991 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė sugrąžino Kauno arkivyskupijai sovietinės valdžios nacionalizuotus arkivyskupo rūmus, kuriuose veikė J. Naujalio muzikos mokykla. Prasidėjo derybos ir posėdžiai, kur mokykla galėtų išsikelti. Buvo pasiūlyta 10-oji vidurinė mokykla, ir muzikos mokyklos direktorius greitai persikėlė į naujas patalpas. Rugsėjo pradžioje jau buvo galima pradėti remonto darbus.

Nuo lapkričio pradžios kelios darbininkų brigados dirbo trijuose aukštuose. Kardinolas pavedė man rūpintis remontu ir patarė apsigyventi kuriame nors remontuojamų rūmų kambaryje. Apsigyvenau direktoriaus kabinete, kuris buvo geresnės būklės už kitus kambarius, turėjo net durų užraktą. Vienam buvo nejauku gyventi dideliame pastate, kuriame daug durų, bet beveik visos be užraktų. Prašiau tėvų jėzuitų, kad leistų kam nors iš savųjų apsigyventi remontuojamajame pastate. Davė novicijų V. Šimkūną, kuris ne tik gyveno ir mokėsi. Vakaraus replėmis iš parketo padėjo traukti vinis, kuriomis būdavo prikalamas suplyšęs linoleumas. Tų vinių buvo devynios galybės ir jas visas teko rūpestingai pašalinti, nes parketą reikėjo šlifuoti. Vidmantas parodė neeilinę kantrybę ir darbštumą, už tai aš jam likau labai skolingas.

Pagrindinis darbų vykdytojas buvo inžinierius Egidijus Jodelis. Vyriausybė parėmė arkivyskupijos pastato remontą, bet skirtų lėšų buvo per

maža. Į rūmų atstatymo sąskaitą dėjau ir savo, ir kitų paaukotų pinigų. Už 1 dolerį tuomet duodavo 500 talonų. Inžinierius Egidijus per mėnesį uždirbdavo apie 24 dolerius. Šiandien tokia suma atrodo labai juokinga, o anuomet buvo rimti pinigai. Elektros laidų, plytelių ir įvairiausių statybinių medžiagų reikėjo patiems ieškoti Kauno parduotuvėse. Šiandien sunku net įsivaizduoti, kaip 1992 metais, turint mažai pinigų, buvo sunku Kaune remontuoti didelį namą. *Kirche in Not* davė net 8550 markių. Gavus tokią sumą akyse pasidarydavo šviesiau, nes markė ir doleris turėjo didelę vertę. Reikėjo ne tik suremontuoti namą, bet ir įsigyti baldų: rašomųjų stalų, kėdžių, knygų lentynų, virtuvės įrangos. Perduodant pastatą, buvo likusios tik sienos, durys ir langai. Vykstant remontams, 1993 m. vasarą talonus pakeitė į litus, bet tai darbų nepalengvino. Reikėjo skubėti, nes artėjo popiežiaus vizito metas.

NAUJOS RELIGIJOS

Katalikų Bažnyčia - kunigai ir pasauliečiai - daug pasidarbavo, kad Lietuvoje išauštų laisvės rytas. Tačiau atgauta laisve tuojau suskubo pasinaudoti įvairių religijų atstovai, dažnai net priešišškai nusiteikę katalikų atžvilgiu. Vieni po kitų pradėjo dygti jų maldos namai, pradėti organizuoti vieši renginiai, į kuriuos atvykdavo net ir mažiau sąmoningų katalikų. Buvo metas, kai atrodė, kad naujosios religijos sugeba geriau prakalbėti žmonėms ir mūsų Bažnyčiai bus sunku atsilaikyti prieš gausiai užsienio remiamus religinius judėjimus. Tačiau nuogastavimai buvo nepagrįsti. Žmonės ganėtinai greitai susiorientavo, kad nereikia skubėti priimti skelbiamą tikėjimo tiesą tik todėl, kad tai daro atvykę užsieniečiai. Iš naujai pasirodžiusių religijų sėkmingiausiai įsitvirtino tos, kurios turėjo šaknis tarpukario Lietuvoje.

MONSINJORAS JURGIS ŠARAUSKAS

Mons. Jurgio Šarausko nuopelnai atsikuriančiai Bažnyčiai Lietuvoje yra labai dideli. Dirbdamas JAV Vyskupų Konferencijos būstinėje Vašingtone, jis rūpinosi visokeriopa pagalba Rytų kraštams. 1992 m. visų vyskupijų

kurijoms ir katechetikos centrums jis parūpino gerus personalinius kompiuterius. Rūpinosi katalikų TV studijos įkūrimu Kaune, jo dėka klieriką Kęstutį Kėvalą (vėliau vyskupą augziliarą) galėjome išsiųsti teologijos studijų į Baltimą, kur jisai įsigijo gerą teologinį išsilavinimą. Sumanus, dalykiškas ir visuomet pasiruošęs padėti - tokį mons. J. Šarauską mačiau daugelį metų. Jo dėka įvairioms reikmėms paramą gavo ne tik Kauno arkivyskupija, bet ir visos vyskupijos.

KONSTITUCIJA

Per visus 1992 metus aktyviai buvo rengiamas naujos Lietuvos Respublikos Konstitucijos projektas. Lietuvos vyskupai, susipažinę su šiuo projektu ir pastebėję daug silpnų vietų, nutarė sudaryti darbo komisiją, kuri Konstitucijos rengėjams pateiktų savo pastabas. Komisijai vadovavo arkivysk. A. J. Bačkis; nariais buvome paskirti aš, kun. Jonas Boruta SJ, kun. Vaclovas Aliulis MIC ir juristas Povilas Šilas. Mums ypač rūpėjo Konstitucijos straipsniai apie religijos padėtį valstybėje, šeimą ir žmogaus teises. Parengę pastabas pateikėme jas Konstitucijos komisijai. Šeimos klausimu pasiūlėme tokią formuluotę:

Valstybė laiko patvarią šeimą visuomenės pagrindu.

Valstybė ypatingai globoja šeimą, tėvystę, motinystę ir vaikystę.

Santuoka sudaroma savanoriška vyro ir moters sutarimu. Sutuoktiniai šeimos santykiuose yra lygiateisiai.

Visiems vaikams garantuojama vienoda socialinė apsauga.

Tėvų teisė ir pareiga — auklėti vaikus dorais žmonėmis, sąžiningais Valstybės piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti.

Vaikų pareiga — gerbti tėvus, globoti juos senatvėje ir saugoti jų medžiaginį ir dvasinį palikimą.

CHARIZMINIS JUDĖJIMAS

Gyvieji akmenys buvo viena iš pirmųjų labai aktyviai į viešumą išėjusių charizminių lietuvių katalikų bendruomenių. Ji užmezgė ryšius su Prancūzijos ir JAV charizminėmis katalikų bendruomenėmis ir iš jų mokėsi

veiklos bei ištikimybės Bažnyčiai. 1992 m. gegužės 26 d. *Gyvyjų akmenų* iniciatyva VDU didžiojoje salėje įvyko Evangelizacijos diena, davusi pradžią ateityje nuolat šioje salėje vykšančioms *Atsinaujinimo dienoms*. Evangelizacijos dienoje dalyvavo pranciškonų universiteto prezidentas kun. Michaelis Scanlanas, pasaulietis teologas Ralphas Martinas ir kiti grupės nariai, kurie sudarė JAV katalikų evangelizacinės komandos *FIRE* branduolį. Ši Evangelizacijos diena daugelio širdyse paliko gilų pėdsaką, kuris po metų dar pagilėjo per *FIRE* - Sekminių Ugnies šventę - Kauno halėje.

KATALIKŲ TELEVIZIJA

1992 m. liepos mėn. Lietuvoje viešėjo televizijos programų specialistas T. Bourret'as SJ, kuris papasakojo apie galimybę turėti katalikišką televiziją ir parengti žmones, sugebančius kurti laidas ir aptarnauti televizijos įrangą. Kard. V. Sladkevičius pritarė katalikiškos televizijos kūrimo idėjai, o JAV Vyskupų Konferencija paskyrė reikiamą sumą lėšų įsigyti televizijos studijos įrangai. Kadangi suremontavus arkivyskupijos pastatą Rotušės a. 14 a. atsirado galimybė perkelti visas kurijos įstaigas, buvo nutarta vysk. M. Valančiaus name prie arkikatedros įkurti Katalikų TV studiją. Rūpintis studijos kūrimu ir išlaikymu buvo patikėta man.

1993 m. sausio mėnesį į Kauną buvo atgabenta Katalikų televizijos studijai skirta technika. Kovo mėnesį per Lietuvos televiziją jau buvo parodyta pirmoji Katalikų TV sukurta laida. Studijoje pradėjo dirbti trys etatiniai darbuotojai ir keli savanoriai pagalbininkai. Vyskupų Konferencija man pavedė globoti Katalikų TV studiją; ta globa anuomet reiškė ir rūpestį dėl studijos išlaikymo.

Katalikų televizijos studija kiekvieną savaitę paruošdavo pusvalandžio laidą ir ją transliuodavo valstybinė televizija. Pradžią buvo labai sunki. Neturėjome lėšų pritraukti daug patirties turinčių televizijos laidų kūrėjų, kita vertus, tų laidų kūrėjai privalėjo turėti gerus krikščioniškus pagrindus ir gerai orientuotis bažnytiniame pasaulyje. Donatas Vilkas buvo pirmasis šios studijos vadovas. Mums į talką iš Amerikos atvyko televizijos darbuose

daug patirties turinti ses. Barbara Valuckas. Ji mokė mūsų televizijos darbuotojus elementarių dalykų, kaip kurti aktualias ir geras laidas. Kai kuriais klausimais mūsų nuomonės ne visada sutapdavo, nes atvykus iš visiškai kitos kultūros bet kokias idėjas perkelti į lietuvišką terpę nebuvo paprasta. Ses. Barbara kantriai mokė visus, taip pat ir mane.

Pasikeitę Katalikų TV studijos vadovai, negaudami reikiamos paramos iš Vyskupų Konferencijos, bandė patys savo veiklai užsidirbti reikiamų lėšų, bet gražūs planai pasibaigė tuo, kad studiją nuplaukė į privačias rankas. Dar kartą vyskupų, taip pat ir mano, gražios viltys patyrė pralaimėjimą.

SOCIALINĖS RŪPYBOS PROFESINIŲ STUDIJŲ CENTRAS

Lietuvos *Caritas* federacija drauge su Lietuvos Vyskupų Konferencija ir VDU įkūrė Socialinės rūpybos profesinių studijų centrą, kurio uždavinys buvo rengti socialinius darbuotojus. Idėjos puoselėtoja buvo *Caritas* vadovė ses. A. Pajarskaitė. Centrai įsteigti JAV Vyskupų Konferencija paskyrė 309.520 dolerių. Tuo metu socialinių darbuotojų rengimas Lietuvoje žengė pirmuosius žingsnius. Padėti juos rengti iš Iliojaus universiteto atvyko prof. Robertas Constable ir prof. Regina Kulys. Pradžią buvo nelengva, bet pamažu centras stiprėjo ir šiandien sėkmingai rengia Lietuvai reikalingus socialinio darbo specialistus.

LAISVĖ DĖSTYTI TIKYBĄ

Tikybos dėstymas bendrojo lavinimo mokyklose buvo įteisintas galutinai. Lietuvos vyskupai savo ganytojiškajame laiške pasidžiaugė, kad įstatymų leidėjai suprato doros ugdymo reikšmę ir tikintys vaikai galės laisvai lankyti tikybos, o kiti — etikos pamokas. Vyskupai paragino tikinčius tėvus leisti vaikus į tikybos pamokas, o mokyklų vadovus persergėjo, kad po etikos pamokų skraiste nebūtų skiepijama ateistinė pasaulėžiūra.

EROTINĖ IR PORNOGRAFINĖ LITERATŪRA

Laisvė visuomet turi ir savo tamsiąją pusę. Netrukus po Nepriklausomybės atgavimo Lietuvą užtvindė erotinio ir pornografinio pobūdžio

knygos, vaizdajuostės, periodiniai leidiniai ir televizijos laidos. Lengvų pinigų besivaikantys asmenys pasinaudodavo įstatymų spragomis ir leido moralę griaušančias knygas bei laikraščius, panašius į *20 kapeikų*. Vyskupų Konferencija pavedė man drauge su Spaudos kontrolės valdyba ir Lietuvos gydytojų sąjunga kreiptis į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą, kad būtų priimti juridiniai aktai, kurie užkirstų kelią amoralioms nuostatoms skleisti visuomenėje. Deja, nuo daug ko apsisaugoti tiesiog buvo neįmanoma.

ŠV. PRANCIŠKAUS KSAVERO BAŽNYČIOS PRISIKĖLIMAS

1992 m. rugpjūčio 30 d. Kauno senamiestyje vyko didelė Šv. Pranciškaus Ksavero (jėzuitų) bažnyčios atšventinimo iškilmė. Kard. V. Sladkevičius aukojo Mišias drauge su keturiais vyskupais. Kalbėdamas kardinolas aukštai įvertino jėzuitų veiklą Lietuvoje. Pabrėžė, kad jis pats mokėsi pas jėzuitus ir šie jam padarė didelę įtaką, subrandinusią jo kunigiškąjį pašaukimą.

ŠILINIŲ ATLAIDAI

1992 metų Šilinės sutraukė labai daug piligrimų. Pagrindinę dieną dalyvavo apie 15 000 tikinčiųjų. Kardinolas pavedė man pasakyti Mišių homiliją. Kalbėjau apie neteisingumą, ypač palietusį Lietuvos kaimą, kur išvogtas kolūkių turtas, o paprasti žmonės palikti tuščiomis rankomis. Kalbėjau apie artėjančius rinkimus, kokia turėtų būti tikinčių žmonių laikysena, apie pražūtingą Lietuvai žmonių skaldymąsi, kartu priminiau ir tai, kad negalima vienyti ten, kur yra nuodėmė, melas, neapykanta, tautos ir Bažnyčios reikalų išdavystė.

RINKIMAI

Rugsėjo antrąjį sekmadienį vyskupai išplatino ganytojiškąjį laišką „Kuriant brolišką ir laisvą Lietuvą“, jame apžvelgė Lietuvos padėtį ir paragino į Seimą rinkti kandidatus, kurie remiasi krikščioniškuoju tikėjimu ir veikia įkvėpti Dievo bei artimo meilės. Spalio 25 d. įvykę rinkimai daug ką nustebino: sunkumų išvarginti žmonės labiausiai parėmė kairiąsias partijas.

Pasigirdo kaltinimų vyskupams, kodėl jie tiesiogiai neparėmė krikščionių demokratų ir neleido kunigams balotiruotis į Seimą. Deja, vyskupai laikėsi labai aiškios bažnytinės linijos - aiškinti tikintiesiems principus, kuriais remdamiesi jie turėtų padaryti reikalingus sprendimus ir išrinkti į Seimą pačius tinkamiausius žmones.

CARITAS VALGYKLOS VILNIUJE IR KAUNE

Caritas vadovės ses. A. Pajarskaitės iniciatyva Kaune buvo atidaryta „Sriubos“ valgykla vargšams, kurioje galėjo maitintis apie 200 nepasiturinčių Kauno gyventojų. Arkivysk. A. J. Bačkis Vilniuje įkūrė panašią valgyklą, kurioje kasdien reguliariai pietaudavo apie 100 žmonių. Marijampolėje *Caritas* darbuotojai pradėjo maitinti apie 30 žmonių. Bažnyčios žmonės liudijo savo tikėjimą ne tik žodžiais, bet ir darbais.

ATEITININKŲ SUVAŽIAVIMAS

1992 m. gruodžio 12—13 d. Kaune vyko Lietuvos ateitininkų federacijos antrasis suvažiavimas. Kardinolas V. Sladkevičius savo homilijoje ateitininkus pavadino Dievo dovana Lietuvai. Antrąją suvažiavimo dieną beveik vienbalsiai Ateitininkų federacijos pirmininku buvo perrinktas dr. Arvydas Žygas. Niekas kitas negalėjo populiarumu prilygti šiam jaunam ir labai gabiam idealistui. Kardinolas pasiūlė mane būti ateitininkų dvasios vadu. Ir suvažiavimo dalyviai labai entuziastingai pritarė šiam siūlymui.

Popiežius Jono Pauliaus II apsilankymas ir padėkos

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

POPIEŽIUS IR DŽIŪGSMAS

Popiežius Jono Pauliaus II apsilankymas

popiežiaus Jono Pauliaus II apsilankymas

popiežiaus Jono Pauliaus II apsilankymas

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

1983 m. gegužės 22 d.

popiežiaus Jono Pauliaus II

apsilankymas

popiežiaus Jono Pauliaus II

apsilankymas

popiežiaus Jono Pauliaus II

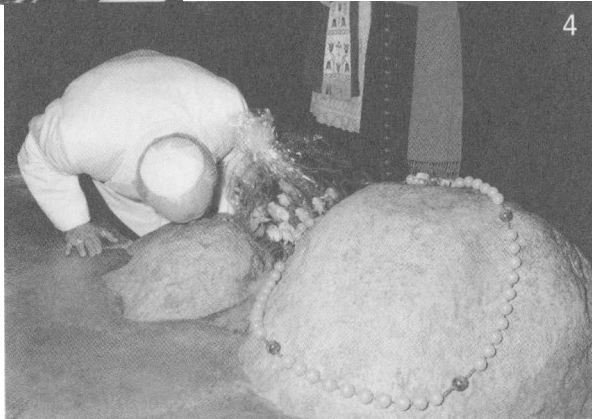
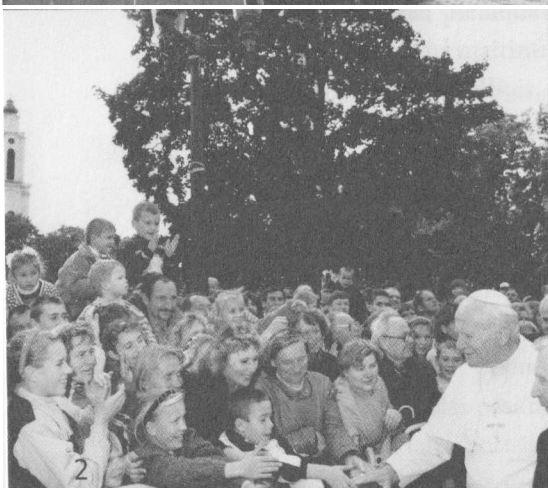
apsilankymas

popiežiaus Jono Pauliaus II

apsilankymas

popiežiaus Jono Pauliaus II

apsilankymas

*Pal. Jono Pauliaus II vizito
akimirkos:*

- 1. Santakoje*
- 2. Pakeliui į Kauno arkikatedrą*
- 3. Susitikime su Lietuvos jaunimu
Dariaus ir Girėno stadione*
- 4. Apsireiškimo koplyčioje Šiluvoje*

Popiežiaus Jono Pauliaus II apsilankymo įkvėpti ir padrąsinti

1993-1996 m.

1993 METŲ RŪPESTIS IR DŽIAUGSMAS

Nuo sausio iki rugsėjo mėnesio visų mūsų dėmesį buvo prikaustęs pasirengimas popiežiaus Jono Pauliaus II vizitui į Lietuvą. Kurijos kancleriu dirbo jaunas ir energingas kunigas (vėliau Vilkaviškio vyskupas) Rimantas Norvila, todėl jis aktyviai dalyvavo visuose pasiruošimo darbuose ir daug kur mane pavadavo. Buvau ramus, žinodamas: kur dalyvauja kun. Rimantas, darbai bus tinkamai atlikti. Kaune buvo planuojami du susitikimai — popiežiaus Mišios Santakoje ir susitikimas su Lietuvos jaunimu Dariaus ir Girėno stadione. Be to, popiežius turėjo aukoti Mišias Kryžių kalne ir aplankyti Šiluvą.

VIZITAS „AD LIMINA“

Prieš popiežiui atvykstant į Lietuvą, mes, vyskupai, buvome pakviesti į Romą atlikti vizito „ad limina“. Jis vyko vasario 22-27 d. Roma paliko neišdildomą įspūdį, prieš jį nublanko tai, ką buvau matęs JAV ir kitose Europos šalyse. Didinga Šv. Petro bazilika, didžiosios bazilikos, kurias aplankėme ir meldėmės, Koliziejus, katakombos - visa tai priminė anksčiau krikščionybę ir šaknis, iš kurių esame išaugę. Vizito metu lankėmės Katalikų ugdymo, Tikėjimo doktrinos ir Dieviškojo kulto kongregacijose, Popiežiškosiose pasauliečių, šeimos, kultūros ir kt. tarybose. Visur buvo kalbamasi apie Lietuvos tikinčiųjų padėtį, apie pasauliečių veiklą, politinį

gyvenimą ir kitus Bažnyčiai rūpimus klausimus. Drauge su kard. V. Sladkevičiumi ir vysk. V. Michelevičiumi buvome priimti paties Jono Pauliaus II. Popiežius domėjosi, kaip gyvena Lietuva ir kaip Bažnyčia atsigauna po sunkių priespaudos metų.

Vizito metu gyvenome Popiežiškojoje lietuvių Šv. Kazimiero kolegijoje, tiksliau - šalia jos esančiame viešbutyje *Villa Lituania*. Prel. Ladas Tulaba labai svetingai priėmė ir rūpinosi mumis, kad po pusryčių ir pietų būtume nuvežti į reikiamą Kongregaciją ar Tarybą ir parvežti namo.

Vieną dieną popiežius pakvietė Lietuvos vyskopus koncelebruoti Mišių; joms pasibaigus per audienciją kard. Vincentas nuodugnai apžvelgė Bažnyčios padėtį Lietuvoje, o popiežius nurodė daugiausia dėmesio skirti Vatikano II Susirinkimo nuostatams įgyvendinti ir naujai evangelizacijai. Ypač pabrėžė daug dėmesio skirti šeimoms ir jaunimui. Kunigus ragino dėmesingai švęsti Sutaikinimą ir Eucharistiją. Atmintyje išliko vaizdas, kai mes, įėję į koplyčią, radome popiežių tyliai medituojantį, o po Mišių paskendusį padėkos maldoje. Šitaip moka melstis tik šventi žmonės. Vakare dar buvome pakviesti drauge su popiežiumi valgyti vakarienės. Sugrįžome į Lietuvą pilni geriausių įspūdžių ir tarsi akumuliatoriai pasikrovę dvasinės energijos.

VILTIES ŠVENTĖ KAUNE

Balandžio 17-18 d. Kauno sporto halėje vyko Vilties šventė, kurioje dalyvavo svečių iš Belgijos, Prancūzijos ir Portugalijos. Sporto halė tiesiog lūžo nuo gausių dalyvių, atvykusių iš visos Lietuvos. Dvi dienas žmonės klausėsi misionierių kalbų, drauge meldėsi ir giedojo. Kardinolas pavedė man aukoti Mišias šventės dalyviams. Misionierius kun. Danielis Ange akcentavo, kad žmogaus gyvenimo centre turi būti Eucharistinis Jėzus. Šventės dalyvius maloniai nustebino sveikinimo telegrama, kurią atsiuntė Vatikano valstybės sekretorius kard. Angelo Sodano. Joje buvo rašoma, kad Šventasis Tėvas vienijasi su šventės dalyviais ir laukia susitikimo Lietuvoje. Ši Vilties šventė nepaprastai atgaivino visus joje dalyvavusius kunigus, vienuolius ir pasauliečius.

ŽEMĖS NUOSAVYBĖS KLAUSIMAS

Tarp ano meto aktualių klausimų svarbią vietą užėmė bažnytinės žemės sugrąžinimas jos šeiminiškams. Visais laikais žemė buvo pagrindinis parapijų pajamų šaltinis. Sovietai, siekdami pakirsti parapijų medžiaginių pamatų, žemę nacionalizavo, o laisvos Lietuvos valdžios pareigūnai nuolat vilkino restitucijos klausimą. Vyskupų Konferencija pavedė man raštu Vyriausybei išsakyti Bažnyčios poziciją restitucijos klausimu: Bažnyčia netrokšta valdyti dvarų, tačiau negali lengvapėdiškai žiūrėti į ateitį, juo labiau nenori, kad bažnytinės žemės patektų į rankas tiems, kuriems rūpi tik jų egoistiniai interesai. Deja, tiek žodžiu, tiek raštu išreikšti pageidavimai nuguldavo valdžios pareigūnų stalčiuose, o žemė toliau buvo privatizuojama.

MALTOS ORDINO PAGALBOS TARNYBA

Gegužės 8 d. Kaune įsikūrė Lietuvos Maltos ordino pagalbos tarnybos Kauno arkivyskupijos filialas. Dvasios tėvu kardinolas paskyrė kun. Eugenijų Bartulį (vėliau Šiaulių vyskupą). Džiaugėmės, kad Lietuvos varginčiausiais žmonėmis rūpinsis ne tik *Caritas*, bet ir Maltos ordino tarnyba ir joje savanoriaujantys lietuviai. 1992-aisiais buvo oficialiai įtvirtinti vienos didžiausių krikščioniškų humanitarinių organizacijų Maltos ordino ir LR diplomatiniai santykiai. Anuomet vargo buvo labai daug ir visa teikiama pagalba buvo beveik lašas jūroje, bet tas lašas buvo svarbus - liudijo, kad Bažnyčia suvokia artimo meilės įsakymą: „Kiek kartų tai padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų mano brolių, man padarėte“ (Mt 25, 40).

KOLPINGO DRAUGIJA

Gegužės 14-16 d. Birštone vyko Lietuvos Kolpingo draugijos suvažiavimas. Jame dalyvavo ir tarptautinės Kolpingo draugijos pirmininkas H. Tintelottas. Iki suvažiavimo Lietuvoje jau buvo įsikūrusios 20 kolpingiečių šeimų. Ši organizacija yra labiausiai paplitusi Vokietijoje ir rūpinasi darbininkais bei ūkininkais. Kolpingo draugijos dvasios vadu buvo išrinktas Panevėžio vyskupijos kun. Saulius Filipavičius. Galima buvo tik džiaugtis šiuo Bažnyčios žingsniu rūpinantis ne tik dvasine, bet ir materialine žmonių gerove.

KUNIGŲ ŠVENTIMAI

Gegužės 30 d. suteikiau kunigystės šventimus šešioms Kauno arkivyskupijos kandidatams į kunigystę, tarp jų — Augustinui Paulauskui ir broliams Gintui ir Vytautui Sakavičiams. Kitose vyskupijose kunigais buvo iššventinti dar 20 seminaristų. Džiaugiausi, kad atjaunėja arkivyskupijos ir visos Lietuvos dvasininkija, ir meldžiausi, kad kunigai ištesėtų tai, ką pažada Šventimų dieną. Naujieji kunigai buvo didelė Bažnyčios viltis, bet retkarčiais suteikdavo ir didelio skausmo.

FIRE RENGINIAI

Gegužės pabaigoje bendruomenės „Gyvieji akmenys“ pakviesta Lietuvoje lankėsi *FIRE* komanda iš JAV. Joje buvo Stenbenvilio pranciškonų universiteto prezidentas M. Scanlanas, kurį gerai pažinojau nuo to meto, kai pirmą kartą lankiausi Amerikoje. Anuomet buvau sužavėtas, matydamas, kaip jauni studentai dieną dalyvauja Mišiose arba laisvu laiku tyliai meldžiasi ar adoruoja Švč. Sakramentą. Komandoje dalyvavo leidinio *FIRE Watch* redaktorė ses. Ann Shields, teologai pasauliečiai Ralphas Martinas ir Peteris Herbeckas. Per Sekminės gegužės 30 d. Sporto halė Kaune aidėjo šlovinimo giesmėmis. Tai buvo tarsi Sekminių stebuklas. Tuo metu, kai Lietuvoje dėl medžiaginių sunkumų ir išaugusio nusikalstamumo tvyrojo gana slogi nuotaika, šis Sekminių renginys buvo labai reikalingas. Jis rodė kelią, kuriuo turi eiti Lietuva, ir žadino viltį, kad nepaisant sunkumų vis tiek prisikelsime. Lietuvą gali prikelti ne kuri nors partija, bet galingai veikianti Dievo Dvasia.

BAŽNYČIOS KATEKIZMO VERTIMAS

Kai tik Lietuvą pasiekė *Katalikų Bažnyčios katekizmas*, tuojau pradėjome mąstyti apie jo vertimą į lietuvių kalbą. Pakviečiau į talką Teologijos fakulteto profesorių Faustą Jončį, kad jis suburtų vertėjų komandą ir vadovautų *Katekizmo* vertimui. Daug kartų bendraudamas su F. Jončiu, mačiau jo ištikimybę Bažnyčiai, uolumą ir nepaprastą rūpestingumą. Man reikėjo tik palaiminti ir pasirūpinti, kad *Katekizmo* vertėjai gautų atlygį. Gaila, bet

vertimas užtruko per ilgai. Pagaliau 1996 m. *Katalikų Bažnyčios katekizmas* buvo išleistas lietuviškai, visi džiaugėmės jo pasirodymu, nes jame, tarsi aruode, buvo sukaupta autentiška Bažnyčios doktrina.

SUTVIRTINIMO SAKRAMENTAS

Vasaros sekmadieniais vis važiuodavome į kurią nors parapiją teikti Sutvirtinimo sakramento. Dar nuo sovietmečio buvo išlikusi tvarka, kad Sutvirtinimas buvo teikiamas ne visose parapijose, bet tik didesniuose centruose, todėl sekmadienį kartais būdavo iki 300–400 sutvirtinamųjų. Į Sutvirtinimą važiuodavome dviese su kardinolu arba visi trys — kardinolas, vysk. V. Michelevičius ir aš. Dažnai mus pasitikdavo prie parapijos ar miesto ribos. Tai būdavo didelės, bet pakankamai chaotiškos šventės, nes suvaldyti minią vaikų, kurie išsirikiuodavo aplink bažnyčią, buvo ne taip paprasta. Aiškiai mačiau, kad reikia reformos tiek dėl rengimo Sutvirtinimui, tiek dėl paties Sutvirtinimo sakramento šventimo.

PASIRUOŠIMO NIUANSAI

Sutikti popiežių ruošėsi visa Lietuva. Kauno arkivyskupijai buvo ypač daug rūpesčio, nes pagal programą Jonas Paulius II Santakoje ir Kryžių kalne turėjo aukoti Mišias, o Dariaus ir Girėno stadione bei Šiluvoje susitikti su jaunimu ir kitais piligrimais. Vos ne kasdien teko posėdžiauti įvairiose komisijose, kurioms buvo pavesta spręsti pasiruošimo popiežiaus vizitui klausimus.

Santakos stadione buvo ieškoma vietos, kur popiežius galėtų aukoti Mišias, kad būtų gerai matomas iš visos aikštės. Prieita prie išvados, kad reikėtų supilti kalnelį, ant kurio būtų įrengta Mišių stoginė ir altorius. Tačiau pasipriešino Kultūros paveldo tarnyba: girdi, numatytoje vietoje pirma reikėtų atlikti archeologinius tyrimus. Vienas istorikas net teigė, kad čia galėjo stovėti kryžiuočių pilis. Pagaliau suradome kompromisą: kardinolas raštiškai įsipareigojo, kad jei reikės archeologams tyrinėti, arkivyskupija neprieštaraus kalnelio pašalinimui. Šitai padarius, leidimas buvo gautas. Buvo pradėti ir sėkmingai užbaigti Popiežiaus kalnelio statybos darbai.

Šiandien Santakoje, toje vietoje, kur Šventasis Tėvas aukojo Mišias, stovi gražus jo atminimui skirtas paminklas.

Prieš popiežiaus apsilankymą Lietuvos vyskupai kreipėsi į Vyriausybę dėl šalyje plintančio alkoholizmo. Mes, visi vyskupai, pasirašėme raštą, kuriame sakėme: *Neseniai sovietinė valdžia girdė mūsų tautą ir lopė savo biudžetą pinigais, gautais už alkoholį, o šiuo metu Lietuva dar labiau girdoma, nes prekyba alkoholiu atsidūrė rankose privatinių, kuriems mūsų ateitis nerūpi.* Vyskupai paragino, kad prieš apsilankant popiežiui būtų priimtas alkoholio monopolio įstatymas, nes išorinis pasiruošimas sutikti popiežių bus beprasmiškas, jei nebus stabdoma tautos savižudybė. Gaila, bet šis kreipimasis, kaip ir daugelis kitų šiuo klausimu, liko tyruose šaukiančiojo balsi

POPIEŽIUS BUČIUOJA LIETUVOS ŽEMĘ

1993 m. rugsėjo 4 d. 15 val. popiežiaus lėktuvas nusileido Vilniaus oro uoste. Išlipęs iš lėktuvo Jonas Paulius II pabučiavo Lietuvos žemę ir pasisveikino su atvykusiais jo pasitikti vyskupais. Man tai buvo jau trečias susitikimas su Jonu Pauliumi II. Kalbėdamas Jonas Paulius II pabrėžė, kad popiežius pirmą kartą atvyksta į Lietuvą bei kitus Baltijos kraštus, kad jis atkeliauja kaip ganytojas, trokštantis padrašinti kurti laisvą Lietuvą.

Iš oro uosto mes, vyskupai, skubėjome į Vilniaus arkikatedrą, kur turėjo vykti popiežiaus susitikimas su kunigais, vienuoliais, seserimis ir klierikais. Popiežius, pasimeldęs Šv. Kazimiero koplyčioje, atėjo prie arkikatedros didžiojo altoriaus. Arkivysk. A. J. Bačkis išreiškė džiaugsmą dėl popiežiaus apsilankymo, taip pat priminė, kad spaudos metai paliko visuomenėje daug gilių žaizdų, kurias reikės gydyti.

Popiežius kvietė kunigus būti gailėstingais samariečiais broliams, nešantiems sunkią praeities našą. Pralaimėjusius popiežius kvietė nuoširdžiai atsiversti, o laimėtojus ragino atleisti, kad įsitvirtintų tikroji taika. Kunigus paragino gerai atlikti savo pareigas, bet nesikišti į partijų politiką ir tiesioginius valstybės tvarkymo reikalus. Jis sakė: *Jūsų tėvynė laimės gražių vaisių iš nuoširdaus Bažnyčios ir Valstybės bendradarbiavimo.* Baigdamas kalbėti, popiežius padėkojo seserims vienuolėms už jų veiklą spaudos metais, kai jos buvo „žemės druska“.

Vakare visi vyskupai ir minia tikinčiųjų kartu su popiežiumi, kuris kalbėjo Rožinį Aušros Vartų koplyčioje, meldėmės gatvėje prieš Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslą. Vatikano radijas popiežiaus lotyniškai kalbamą Rožinį transliavo į visą pasaulį.

Mišios Vingio parke

Anksti rytą skubėjome į Vingio parką, kur 10.30 val. prasidėjo popiežiaus Mišios. Mes, vyskupai, koncelebravome Mišias drauge su juo. Per Mišias popiežius pakrikštijo tris merginas ir septynis vyrus. Į Vingio parką susirinko per 100 000 žmonių, daugiausia iš Vilniaus miesto ir Vilniaus arkivyskupijos. Visi maldininkai atnaujino Krikšto pažadus. Popiežius visus kvietė atgimti dvasia, gerai pažinti savo tikėjimą, praktikuoti krikščioniškas dorybes ir liudyti tikėjimą savo kasdienybėje.

Po pietų mes, vyskupai, dalyvavome Šv. Jonų bažnyčioje vykusiame popiežiaus susitikime su universiteto akademinė bendruomene ir kultūros bei mokslo darbuotojais. Vilniaus universiteto rektorius dr. Rolandas Povilionis pasakė turiningą sveikinimo kalbą išreikšdamas viltį, kad atsikratę politinės, ideologinės spaudos amžinai išsaugosime tikėjimą Tiesa ir Šviesa.

Popiežius pasidžiaugė šiuo susitikimu su kultūros ir mokslo žmonėmis. Kalbėjo apie kovingąjį ateizmą, kuris užgavo žmogų ir trypė jo orumą. Ragino mokslo žmones būti atsakingus ir neužverti protui kelio, vedančio Paslapties link. Baigdamas popiežius ragino: *Nebijokite, bičiuliai, atverti durų Kristui! Jis pažįsta žmogaus širdį ir moka atsakyti į skaudžiausius jo nerimo klausimus.* Po šio susitikimo skubėjome į Kauną, kur popiežius kitą rytą turėjo aukoti Mišias ir susitikti su Lietuvos jaunimu.

Tuo metu Jonas Paulius II aplankė Šventosios Dvasios bažnyčią, kurioje puoselėjamas pamaldumas Gailestingajam Jėzui. Popiežius pakvietė lietuvius ir lenkus į brolišką santarvę, bendradarbiavimą ir vienas kito supratimą, „kad tvirtėtų jų vienas tikėjimas, ta pati viltis ir meilė“.

Mišios Santakoje

Nuo ankstyvo ryto žmonės plaukė į Santakos aikštę, suskirstytą į daug sekcijų. Mišiose dalyvavo iki 120 000 tikinčiųjų. Mišių pradžioje Šventąjį Tėvą pasveikino kard. V. Sladkevičius: *Su nepaprastu džiaugsmu sveikiname Jus jau laisvoje nepriklausomoje Lietuvoje, sveikiname Jus kaip mūsų mylimą Tėvą, atvykusį aplankyti savo vaikų, kaip aukščiausią Bažnyčios Ganytoją*. Kardinolas pasidžiaugė daug kur matoma nauja gyvybe Bažnyčioje, bet drauge apgailestavo, kad pereinamojo laikotarpio iš vienos socialinės santvarkos į kitą keliama sunkumai net daugelio nuoširdžių katalikų kasdienį dėmesį vis labiau kreipia į rūpesčius, „ką valgysime, kuo vilkėsime“ (plg. Mt 6, 25).

Šventasis Tėvas šios dienos homiliją skyrė Šventajai Dvasiai ir kvietė iš pagrindų atnaujinti visuomeninį, šeimų, asmeninį ir tautinį gyvenimą. Kvietė ne tik kunigus, bet ypač pasauliečius imtis apaštalinės atsakomybės Bažnyčioje ir visuomeninio gyvenimo srityse.

Po Mišių popiežius pėsčiomis atėjo į kuriją, kur drauge su Lietuvos vyskupais ir lydinčiais aukštais dvasininkais pietavo, paskui aplankė kurijos koplytėlę. Po pietų Jonas Paulius II trumpai pailsėjo mano kambarielyje jam paruoštoje lovoje. Man liko brangus atminimas, kad popiežius ilsėjosi mano labai kuklioje lovoje. Arkivyskupijos svečių knygoje Jonas Paulius II paliko savo autografą. Iš kurijos, minios sveikinamas, popiežius pėsčiomis nuėjo aplankyti arkikatedros, o iš čia išvyko į Dariaus ir Girėno stadioną.

Dariaus ir Girėno stadione

16.30 val. popiežius papamobiliu atvyko į Dariaus ir Girėno stadioną, apvažiavo ratu, sveikindamas susirinkusį jaunimą, kurio buvo apie 30 000. Man buvo pavesta pasakyti sveikinimo kalbą. Susirinkusio jaunimo vardu pasveikinau Šventąjį Tėvą ir pristačiau čia esančius jaunos žmones:

Dar taip neseniai iš Lietuvos jaunimo sąmonės buvo stengiamasi ištrinti Dievo ir Tėvynės vardus. Buvo panaudojamos visos priemonės — nuo mokyklos pamokų ligi grubiausios prievartos. Džiugu pažymėti, kad šis sunkus laikotarpis yra paženklintas heroizmo ženklu. Mūsų jaunimas

kovojo už savo ir tautos laisvę, leido pagrindžio spaudą, slapta skaitė religinio ir tautinio pobūdžio knygas, visais prieinamais būdais puoselėjo religines ir tautines tradicijas Tačiau reikia pripažinti, kad nelaisvės metai buvo proga ne tik heroizmui, bet ir kai kurių silpnadvasiškumui.

Prieš kelerius metus mes atgavome laisvę, bet ją jaunimas pasitiko labai skirtingai. Vieniems laisvė buvo proga išsiskleisti ir įsijungti į tautos ir Bažnyčios atkūrimo darbą, kai kam atrodė galima elgtis be jokios atsakomybės prieš Dievą ir žmones. Jaunimui nelengva susigaudyti, kas yra tiesa, kas pažangu, o nuo ko reikia bėgti. Vyresnioji karta kai kada jaučiasi jaunimo nesuprasta ir sielojasi, kad tos vertybės, už kurias ji kentėjo, buvo tremiama ir niekinama, ne visada jaunimo įvertinamos.

Popiežius savo kalboje kvietė saugotis vartotojiškumo, sektų, studijuoti *Katekizmą*, branginti sakramentus ir pasitikėti Bažnyčia. Popiežius kalbėjo:

Kristuje yra išsamiausias atsakymas į laisvės ir atsakomybės klausimą. Atsakomybė duoda pilnatvę mūsų laisvei; be atsakomybės mūsų žmogiška laisvė gali virsti dideliu pavojumi, didele grėsme kiekvienam iš mūsų ir aplinkiniams. Taigi nėra pilnutinės laisvės be atsakomybės.

Per jaunimo susitikimą su popiežiumi lijo ir, žinoma, tai šiek tiek gadino nuotaiką. Tačiau susirinkusiųjų veidai švytėjo iš džiaugsmo. Pabaigoje popiežius, kalbėdamas laisvai, su humoru paklausė jaunimo: *Dabar aš noriu užduoti vieną klausimą. Ar buvote numatę susitikimo programoje ir lietu? Man atrodo, kad numatėte, nes visi susirinkote su skėčiais.*

Kryžių kalnas

Ketvirtąją vizito dieną Jonas Paulius II atvyko į Kryžių kalną. Mišioms buvo pastatyta atvira koplytėlė. Pūtė žvarbus rudens vėjas, todėl popiežius gerokai sušalo. Didelė teritorija buvo suskirstyta sekcijomis. Maldininkų buvo tikėtasi labai daug, bet gal ir oras atbaidė, tad susirinko ne daugiau kaip 200 000 žmonių. Atvykęs Šventasis Tėvas Kryžių kalne, pasimeldė prie Švč. Mergelės Marijos statulos, prie tos pačios, kurią vėliau

vienas sektantas nugriovė. Drauge su popiežiumi Mišias koncelebravo kard. V. Sladkevičius, 10 vyskupų ir apie 100 kunigų.

Sveikindamas svečią, kardinolas Vincentas kalbėjo:

Esame laimingi, kad mūsų Tėvynė pasaulyje tapo garsi ne tiek stebinančiais architektūros, meno statiniais, o išgarsino ją ši tūkstančiais Išganytojo kančios simbolių apaugusi kalva, vadinama Kryžių kalnu. Šis kalnas su nesuskaitomais jo skausmo ir vilties paminklais tais liūdnamis ateistinės ideologijos metais keturis kartus buvo mėginamas sunaikinti. Tačiau jis vėl ir vėl atgydavo, tarsi gyvas mūsų tautos atsparumo bei dvasinio prisikėlimo atvaizdas bei pranašystė. <...> Kiekvienas kryžius čia turi savo istoriją, savo prašymą ir intenciją. Tai tarsi atverta prieš Aukščiausiąją Lietuvos širdis.

Šventasis Tėvas savo homilijoje kalbėjo apie Kryžiaus Išaukštinimo slėpinį: *Užkopkime čionai, ant Kryžių kalno, ir prisiminkime visus jūsų krašto sūnus ir dukras, kadaise nuteistus ir įmestus į kalėjimą, išsiųstus į koncentracijos stovyklas, ištremtus į Sibirą ar į Kolymą, nuteistus miriop. Čia popiežius priminė tris vyskopus kankinius - sušaudytą vysk. Vincentą Borisevičių, Vladimiro kalėjime mirusį vysk. Mečislovą Reinį ir tris kartus kalėjusį bei tremtyje mirusį arkivysk. Teofilijų Matulionį. Buvo teisiامي nekaltieji, — kalbėjo popiežius. — Jūsų Tėvynėje anuomet siautėjo nežmoniška visuotinės prievartos sistema. Ji trypė ir žemino žmogų. Kryžiaus lemtis kliuvo daugeliui jūsų tautiečių. Tačiau meilė nugali neapykantą, kuri prievarta išplito ir mūsų siškai Europos žemyne. Šia meile Dievas pamilo pasaulį nukryžiuotame ir prisikėlusiam Kristuje. Ilgai laukiau šios dienos! Dabar dėkoju Dievui, kad esu čia ir galiu su jumis mąstyti apie Kristaus kryžių ir jame slypinčius tiesos bei šviesos lobius.*

Popiežius Šiluvoje

Po Mišių Jonas Paulius II nuskrido į Šiaulius, o mes, vyskupai, skubėjome automobiliais į Šiluvą, kur turėjo įvykti paskutinis susitikimas su brangiu svečiu. Piligrimų buvo pilna bazilika ir aikštė prieš ją. Atskridęs malūnsparniu į Šiluvą popiežius pirmiausia aplankė Švč. Mergelės Marijos Apsireiškimo

koplyčią. Mons. Eduardas Simaška ir klebonas kun. Leonas Kalinauskas pasitiko svečią ir įvedė į koplyčią. Kai mons. Eduardas trumpai papasakojo apie Marijos apsiareiškimą ant akmens, kurį šią koplyčią lankantieji pabučiuoja, popiežius taip pat priėjo prie akmens ir atsiklaupęs jį pabučiavo.

Bazilikoje pirmasis popiežių vėl sveikino kardinolas Vincentas ir priminė Marijos apsiareiškimo istoriją:

1608 metais, kaip byloja dokumentai, kada Lietuvai grėsė klaidatiktės klystkeliai, Švč. Mergelė čia apsiareiškė paprastiems vargo žmonėms, piemenims ir vaikams, priminė jų protėvių ištikimybę Romos Katalikų Bažnyčiai ir sustiprino jų tikėjimą taip, kad jis greitai laiko atgimė naujomis bažnyčiomis bei gyvu pamaldumu.<...> Septintajame—aštuntajame dešimtmėčiuose katalikų, daugiausia jaunimo, atgailos ir maldos eisenos į Šiluvą, bendra rožinio malda, atsisiekimo už tautos nuodėmes mintis, kaip tikras kelias į vidinę laisvę, brandino Lietuvos Bažnyčios savimonę, skatino pasauliečių aktyvumą ir atsakomybę pagal Vatikano II Susirinkimo dvasią. Visa tai dėjo pamatus mūsų dvasinei laisvei, kuri nesulaikomai prasiveržė ir įgavo konkrečias formas 1988 metais, Jūsų, Šventasis Tėve, paskelbtais Marijos metais. <...> Dangus įtikinamai parodė, kokie tvirti ir pasitikėjimo verti šie dvasiniai pamatai, kai 1991 metų sausį Vilniuje visai krikščioniškai, visai teisingumo ir gėrio prasme tikinčiai tautai šaukiantis Viešpaties ir Marijos pagalbos, buvo paslaptingu būdu sustabdyti kruvini įvykiai ir agresija. <...> Jūs atvežėte mums savo didžią meilę Švč. Mergelei Marijai, išreiškė Jūsų žodžiais: „Totus tuus, o Maria“ - visas tavo, o Marija. Nuo dabar ir mes visam pasauliui liudysime ir išpažinsime: „Lithuania tata Tua, o Maria“ — Lietuva visa Tavo, o Marija. Tepadeda mums Dievas to siekti ir tai įvykdyti.

Žodžio liturgijos metu Šventasis Tėvas linkėjo mums Kristaus ramybės:

Visi lengvai galime suprasti, kaip karštai tikrosios ramybės išsiilgusi tauta, kuri šitiek metų kentė žeminančią prievartą, tautinio savitumo naikinimą ir dusinančią nežmonišką ideologiją. Kristaus ramybė teviešpatauja jūsų širdyse! Jos ypač stokoja naujoji Lietuva. Gerai žinau, kiek

kentėjote ir vylėtės per tuos prailgusios geležinio režimo dešimtmečius, dar taip neseniai per stebuklą pasibaigusius. Atkeliavau čia, į Šiluvą, padėkoti Dievui, kad jums davė jėgos įveikti tuos išmėginimus. Kartu su jumis taip pat norėčiau pagerbti daugybę tų krikščionių, kurie paliudijo savo tikėjimą, atsilaikė prieš grubaus persekiojimo gnaužtus. Jie žengė Marijos pėdomis ligi pat kryžiaus papėdės. Priešindamiesi materialistinei pasauležiūrai, savo žvilgsnį jie kreipė į Dievą. Jiems reikia padėkoti už ištikimybę. Dabartinė laisvoji Lietuva skolinga už jų ištvermę ir drąsą.

Savo homiliją popiežius užbaigė jaudinančia malda Marijai:

Šventoji Šiluvos Mergele, „Sanitas aegrotorum“ — „Ligonių Sveikata“, su virpuliu šiandien kreipiuosi į Tave kaip Visuotinės Bažnyčios Ganytojas. Slegiančios kančios ir ilgų išbandymų metais Tu nepaliovei žvelgusi į Lietuvą, Kryžių žemę. Štai atvykstu padėkoti šios tautos tikinčiųjų vardu: per Tavo užtarimą išmušė prisikėlimo ir vilties valanda šioje Tau pašvęstoje žemėje. Kanoje išprašei, kad Tavo Sūnus vandenį paverstų vynu. Padėk lietuvių tautai skausmingą praeities patirtį paversti džiugia ateitimi: ten, kur buvo persekiojami ir skriaudžiami tikintieji, dabar tejsigali religinė ir visuomeninė taika; kur vyravo neapykanta, teviešpatauja atlaidumas; kur siautėjo nepakantumas, dabar visi tesuranda bendrą kalbą ir tarpusavio pasitikėjimą.

Penkiuose Žemynuose pasklidusi Bažnyčia šiandien gerbia Tave, šlovina maloningąjį ir gailestingąjį Dievo planą. Geroji Motina, visą laiką žvelk į šią tautą ir ją laimink. Stiprink lietuvių ryžtą klausyti Tavo Sūnaus Jėzaus žodžio; to gyvybės žodžio, kuris čia buvo pasėtas prieš amžius.

Taikos Karalienė, gerbiama Šiluvos Šventovėje, pagelbėk šiems su pasitikėjimu į Tave besikreipiantiems vaikams statyti savo ateities rūmą ne ant pasaulėžiūrų smėlio, bet ant Evangelijos uolos; paskatink visuomeniniame ir politiniame gyvenime vadovautis ne asmeniniu ar kolektyviniu egoizmu, bet meilės ir vienybės idealais.

Šioje žaliuojančių laukų apsuptoje Šventovėje Tu išklausai lietuvių prašymus ir surenki jų viltis. Duok jiems užsidegimo ir drąsos nugalėti

materialinius ir moralinius sunkumus; padaryk vaisingus jų rankų ir proto darbus; apsaugok seimų židinių džiaugsmų, visuomeninio gyvenimo vienybę, palaikyk ateities labui darbuotis pasiryžusių viltį.

Ypatingai Tau pavedu jaunimą: Kristuje jie teatranda savo gyvenimo prasmę ir išsaugo budrią viltį. Tau pavedu Vyskupus, Kunigus, Dievui pasišventusius žmones ir visus krikščionis. Išprašyk kiekvienam malonės ištvermingai ir kilniadvasiškai tarnauti Dievo Karalystei, tarp savo brolių tapti naujosios evangelizacijos raugu. Marija, visų lietuvių Motina, šios Tavęs besišaukiančios ir Tave mylinčios Tautos „Žvaigždė“, melski už mus!

Prieš atvykstant popiežiui į Lietuvą, lietuviai kunigai iš JAV į Šiluvą atvežė Nekalčiausios Mergelės Marijos Širdies statulą, kurią 1955 m. pašventino popiežius Pijus XII ir kuri keliavo per lietuviškas parapijas JAV ir Kanadoje, meldžiant Lietuvai laisvės. Šios maldos akcijos sumanytojai, tarp jų vyskupai Vincentas Brizgys ir Vincentas Padolskis, buvo nutarę, kad kai tik Lietuva taps laisva, šią Marijos statulą atvežti į Lietuvą, — tai šiomis dienomis Amerikos lietuviai kunigai ir padarė. Nors protokole nebuvo numatytas statulos vainikavimas, kard. Vincentas paprašė, kad Šventasis Tėvas Marijos statulą vainikuotų. Popiežius palaimino Amerikos lietuvių pagamintą paausotą karūną ir pats savo rankomis uždėjo ją ant Švč. Mergelės Marijos galvos. Taip popiežius paliko mums labai brangų prisiminimą — simboliškai savo rankomis vainikavo Lietuvos laisvę.

Atsisveikinimas

Rugsėjo 8 d. vėl visi Lietuvos vyskupai nuvykome į Vilnių ir ankstyrytą išlydėjome popiežių į Latviją. Prezidentas A. Brazauskas gražiai padėkojo popiežiui už apsilankymą Lietuvoje. Prezidentas kalbėjo: *Po Jūsų Šventenybės apsilankymo Lietuvoje lieka mažiau pykčio ir daugiau artimo meilės, mažiau pagiežos ir daugiau pakantumo, mažiau įtarumo ir daugiau pasitikėjimo. Dabar, tikiuosi, galėsime lengviau tarpusavyje susitarti ir sudėtinguose reikaluose. Jūsų, Šventasis Tėve, palaimos žodžiai, pasilikę mūsų širdyse, įkvėps mus geriems darbams ir kilniems sumanymams.*

Šv. Tėvo testamentas Lietuvai

Šventojo Tėvo trumpas atsisveikinimo žodis liko tarsi testamentas mūsų Tautai ir Bažnyčiai:

Brangūs Broliai ir Sesės! Pasibaigus mano viešnagei Lietuvoje, ne tik dėkoju visiems, bet ir jaučiu būtinybę tarti nuoširdų linkėjimą, kurį sudedu į Marijos, Bažnyčios Motinos, garbinamos Šiluvoje ir Aušros Vartuose, rankas. Jai pavedu Lietuvos ateitį; linkiu, kad šios kilniadvasės tautos vaikai, siekdami moralinės ir medžiaginės pažangos, Dievo Žodyje surastų šviesą ir paramą, deramai gerbtų kiekvieno žmogaus orumą, išlaikytų taiką visuomenėje ir dvasios ramybę.

Penkiasdešimt ateizmo ir prievartinio Evangelijos slopinimo metų daugelyje sielų ir visuomenės viduje paliko pėdsakus, kuriuos iš žmonių ir visuomenės ištrinti tegalės vien atrastas Dievas ir Jo Žodis.

Argi 1989 metais nebuvo žengtas pirmas ir svarbus žingsnis? Tada ir atsakingų politikų, sugebėjusių išgirsti karštą tikinčiųjų lūkestį, pastangomis buvo atkurta religijos laisvę pripažįstanti visuomeninė santvarka.

Antrąjį žingsnį turėtų padėti žengt Bažnyčia. Įžvalgia pastoracija ji turi stengtis supažindinti su turtingu Susirinkimo mokslu ir skleisti meilės evangeliją. Tikinčiųjų bendruomenė, artimai bendradarbiaudama su visais krikščionimis ir geros valios žmonėmis, teprisideda prie ateities planų kūrimo. Jos Evangelinio palikimo — tebūna visiems tatau aišku! - niekad negali varžyti ideologiniai, socialiniai ar kultūriniai rėmai.

Lietuva gerai žino, ką reiškia tvarkyti žmogaus gyvenimą be Dievo. Liūdną praeities patirtį visi puikiai mena. Brangūs Broliai ir Sesės, reikia atverti duris kitiems akiračiams. Šiam tikslui Bažnyčia siūlo remtis Evangelija, kuri yra šviesa, apšviečianti žmogaus vertą visuomeninės pažangos kelią. Šiame kelyje kiekvienas asmuo pripažįstamas kaip gyvojo Dievo paveikslas. Šios šviesos dėka lietuviai sugebės kurti gėrį, vieningai ir taikiai gyventi. Šiuos nuoširdžius linkėjimus telydi mano palaiminimas.

Jonas Paulius II atsisveikino su kardinolu, vyskupais, Seimo ir Vyriausybės atstovais, su prof. Vytautu Landsbergiu. Užlipęs lėktuvo trapu dar kartą visus palaimino, ir po kelių minučių lėktuvas pasuko Latvijos link.

POKYČIAI VYSKUPŲ KONFERENCIJOJE

Nors kard. V. Sladkevičius buvo kreipęsis į Šventąjį Tėvą su prašymu atleisti jį iš Vyskupų Konferencijos pirmininko pareigų, bet mes, vyskupai, slaptu balsavimu vis tiek jį perrinkome naujai kadencijai. Tačiau kardinolas raštiškai atsisakė pirmininko pareigų, ir tuomet vietoj jo išrinkome arkivysk. A. J. Bačkį. Vicepirmininku išrinkome vysk. Juozą Preikšą, o mane išrinko Nuolatinės komisijos nariu.

KARDINOLO PROTESTAS

Lietuvos televizijos programose vis daugiau vietos tekdavo erotinio pobūdžio laidoms. Kard. Vincentas kreipėsi į prezidentą A. Brazauską, prašydamas sustabdyti panašių laidų transliavimą. Kardinolas rašė: *Mes nesuprantame, kas paskatino LR valstybinę televiziją kurti pornografinės laidas—, lietuviško playbojaus variantą Valstybinė televizija, pataikaudama tam tikros dalies žmonių skoniu, pradėjo teršti ne tik eterį, bet ir žmonių širdis. Mus labai liūdina, kad tokie reiškiniai vyksta nepriklausomoje Lietuvoje.* Baigdamas savo kreipimąsi, kardinolas prašė, kad būtų priimti įstatymai, reglamentuojantys masinių komunikavimo priemonių moralinį švarumą. Vyskupų pastangos tik iš dalies atnešė vaisių.

PASITIKĖJIMAS BAŽNYČIA

1993 m. pabaigoje atlikus tyrimus, kuo labiausiai pasitiki Lietuvos žmonės, rezultatai maloniai nustebino: 77 procentai apklaustųjų išreiškė pasitikėjimą Bažnyčia. Šis pasitikėjimas su nežymiais svyravimais išsilaikys ir ateityje. Nepaisant to, kad Lietuvoje yra daug nepraktikuojančių katalikų, Bažnyčia daugumos žmonių sąmonėje lieka kaip labiausiai pasitikėjimo verta institucija. Naujai evangelizacijai šitai teikė daug vilčių.

1994-UJŲ PERTVARKOS PLANAI

1994 metų pradžioje apaštališkojo nuncijaus skatinama Vyskupų Konferencija aptarė vyskupijų pertvarkymo galimybę ir priėmė nutarimą sukurti komisiją, į kurią įeitų visų vyskupijų atstovai. Man pavedė vadovauti šiai komisijai. Darbas buvo įdomus, bet drauge ir kontraversiškas, nes vyskupai nebuvo linkę ką nors keisti. Labiausiai reformos prašėsi geografiškai išsitususios Kauno ir Vilniaus arkivyskupijos bei Kaišiadorių vyskupija. Telšių vyskupijos centras buvo Telšiuose, bet didžiausias Klaipėdos miestas likęs toli nuo ganytojo. Vyskupai sutarė, kad reikia palaukti, kol Seimas patvirtins naują Lietuvos administracinį-teritorinį planą, ir tik tuomet tęsti komisijos darbą.

CARITAS VALGYKLA UNIVERSITETE

Kauno arkivyskupijos *Caritas* įsteigė valgyklą Vytauto Didžiojo universitete, kur pietus galėjo gauti nepasiturintys studentai. Greitai valgančiųjų skaičius padidėjo iki 100. Galimybę atidaryti šią valgyklą suteikė Toronto lietuvių Priskėlimo parapija. Prie valgyklos išlaikymo taip pat pavyko pritraukti kai kurias Lietuvos įmones.

KARDINOLO KUNIGYSTĖS 50-METIS

Kovo 24 d. arkikatedroje paminėjome kard. V. Sladkevičiaus kunigystės 50 metų jubiliejų. Minėjime dalyvavo visi Lietuvos vyskupai ir nuncijus arkivysk. J. M. Garcia. Nuncijus perskaitė paties Šventojo Tėvo sveikiniimą. Kalbėdamas Mišių pabaigoje, kardinolas akcentavo begalinį Dievo gailestingumą, kurį jis patyrė per visą savo gyvenimą, sakė, kad Dievas pasirenka tuos, kurie mažiausiai to verti.

Kai pirmą kartą sutikau kardinolą Kunigų seminarijoje, jis minėjo tik 11-uosius kunigystės metus. Mes, klierikai, jį gerbėme, įtaigus jo žodis labai giliai įsmigdavo į širdį. Aiškiai matėme, kad jis gyvena tuo, ką tiki.

Neužmirštama liko 1957 metų vasara, kai savaitę kartu su kun. Vincentu praleidau Žaslių parapijoje. Kartą pėsčiomis nuėjome į jo tėviškę ir aplankėme jo motiną, kurią jis labai mylėjo. Tais pačiais metais gruodžio

mėnesio pradžioje man reikėjo palikti seminariją ir vykti į kariuomenę, o kardinolas gruodžio 24 d. buvo konsekruotas vyskupu.

KARDINOLO ŠIRDIES SKAUSMAS

Kardinolas su visais Lietuvos žmonėmis džiaugėsi Lietuvos laisve, tačiau nesidžiaugė laukiniu kapitalizmu, kuris nepaisė sąžiningumo ir bet kokiomis priemonėmis siekė tik pelno. Jis labai išgyveno, kad prisidengiant skambiu žodžiu *privatizavimas* pasiglemžiamas visų žmonių turtas ir tai veda į vienų žmonių praturtėjimą, o kitų nuskurdinimą. Šiuo savo skausmu kardinolas dažnai pasidalydavo su kitais vyskupais.

BLAIVYBĖS SĄJŪDIS

Tarp labiausiai atsikuriančią Lietuvą griauunančių jėgų pirmose gretose išsirikiavo nekontroliuojama alkoholio gamyba ir prekyba. Lietuvą mylintys žmonės su dideliu skausmu stebėjo, kaip įstatymų leidėjai uždegdavo žalią šviesą tautos girdymui ir degradavimui. Vysk. M. Valančiaus blaivybės sąjūdis nesėkmingai bandė priešintis tautos girdymui, nes pinigais remiamos alkoholio pramonės lobistai pasiekdavo, kad įstatymų leidėjai priimtų jiems palankius įstatymus.

1994 m. Blaivybės sąjūdžio tarybos pirmininkas Juozas Kančys laikraštyje *Blaivioji Lietuva* rašė, jog Lietuvoje jau esama 100 000 alkoholikų ir dar šimtai tūkstančių artėja prie šios ribos.

KARDINOLAS JOACHIMAS MEISNERIS

Kelno arkivysk. kard. Joachimas Meisneris buvo ir liko didis Lietuvos draugas. Jis pirmą kartą Lietuvą aplankė dar sovietiniais 1981 metais drauge su kitais Vokietijos vyskupais. Jo dėka Bažnyčia Lietuvoje iš Vokietijos tikinčiųjų gavo labai daug paramos.

Balandžio 7 d. kard. J. Meisneris aplankė Kauną. Čia susitiko su kardinolu Vincentu, Kauno kurijoje - su aktyviais arkivyskupijos bendradarbiais, pasidžiaugė, kad daug pasauliečių yra įsitraukę į bažnytinę veiklą. Paskui kard. J. Meisneris aplankė atstatomą Prisikėlimo šventovę,

Krikščioniškuosius gimdymo namus, Kunigų seminariją ir Pažaislį. Vakare su svečiu arkikatedroje šventėme Mišias. Kardinolas Vincentas aukštai įvertino svečio darbus, o kard. Meisneris kalbėjo:

Esu dėkingas jums, kad savo tikėjimu buvote kaip salelė ateizmo vandenyne. Jūs perėjote sunkiausius metus, iškėlę rankas ir širdis į Dievą. Atvažiuavęs į Lietuvą kaip piligrimas, noriu pasiimti iš jūsų stipraus tikėjimo ir parsivežti į tėvynę.

Kard. J. Meisneris aplankė visas Lietuvos vyskupijas, o Kaišiadoryse palaimino naujai pastatytą Adomo Jakšto spaustuvę, prie kurios finansavimo, kaip *Renovabis* organizacijos vadovas, buvo labai daug prisidėjęs.

VYRIAUSYBĖS PARAMA BAŽNYČIAI

Sovietiniais metais Bažnyčiai buvo padaryta didelė dvasinė ir materialinė skriauda. Bet kokia religinė veikla valstybinėmis priemonėmis buvo slopinama, o bažnytinis turtas nacionalizuotas. Atkūrus Nepriklausomybę Lietuvos Seimas priėmė Restitucijos aktą, kuriuo įsipareigojo atitaisyti padarytas skriaudas. Dėl šios priežasties tradicinėms religijoms kasmet pradėjo skirti paramą. Kiekviena vyskupija gaudavo apie 300 000 Lt. Šios lėšos iš tikrųjų buvo tik lašas jūroje, bet vis tiek liudijo, kad Lietuvos vadovai nėra abejingi teisingumui. Juo labiau kad Bažnyčia buvo ir liko viena iš tų institucijų, kurios labiausiai palaikė visuomenės moralę.

Balandžio 20 d. Lietuvos vyskupai susitiko su prezidentu A. Brazausku ir su juo aptarė Valstybės ir Bažnyčios santykius, taip pat ir Restitucijos įstatymo vykdymą. Vyskupai išsakė savo susirūpinimą dėl plintančio alkoholizmo, šeimų irimo ir prastėjančio tautos moralinio klimato.

„LIETUVIŠKA MOKYKLA“

Devyniasdešimtųjų lietuviškos spaudos atgavimo metinių proga Vytauto Didžiojo Karo muziejaus sodelyje buvo atidengta Petro Rimšos skulptūra „Lietuviška mokykla“, vaizduojanti, kaip lietuvė motina prie ratelio moko savo vaiką draudžiamo lietuviško rašto. Palaiminau šią gražią skulptūrą ir paraginau branginti lietuvišką žodį.

TIKYBOS PAMOKOS

1993/94 mokslo metais tikybos pamokas lankė 330 304 mokiniai. Pamokas dėstė 1 827 tikybos mokytojai, iš jų 383 kunigai ir klierikai. Trūkstant tikybos mokytojų, dėstyti tikybos vieną kartą per savaitę siuntė ir klierikus. Seminarija siekė, kad busimieji kunigai įgytų praktikos dirbti su moksleiviais, o drauge pasitikrintų, kaip sugebės sėti Evangelijos sėklą. Vieniems klierikams dėstyti tikybą sekėsi labai gerai, kitiems tai buvo našta.

Gegužės 27 d. Kaune Tarpdiecezinis katechetikos centras ir Mokytojų kvalifikacijos institutas surengė atestacijos kursus, į kuriuos suvažiavo tikybos mokytojai iš Vilniaus ir Kauno arkivyskupijų bei Panevėžio ir Vilkaviškio vyskupijų. Kitą dieną Aukštesnioji neakivaizdinė katechetų mokykla įteikė neakivaizdininkams 63 diplomus. Katalikiško švietimo srityje pamažu ėjome į priekį.

ACTIO CATHOLICA PATRIA

Jaunimo organizacija *Actio Catholica Patria* įsikūrė Kaune ir išsikėlė uždavinį padėti studijuojančiam jaunimui, laikantis krikščioniškų principų, bręsti ir vėliau vaisingai dirbuotis visuomenės labui. Pirmuoju jos vadovu tapo pedagogas Arūnas Kučikas, kuris labai uoliai dirbo su jaunimu, taip pat palaikė gerus santykius su Vokietijos, ypač Kelno, katalikiškuoju jaunimu. Kulautuvoje įsirengė namą, kuriame vykdė įvairias programas. Iš vykdomų programų viena buvo skirta globoti vienišiams senyvo amžiaus žmonėms.

ATEITININKŲ KONGRESAS

Liepos 14—17 d. Vilniuje vyko pasaulio ateitininkų kongresas. Šiame kongrese susijungė Lietuvos ir Amerikos lietuviai ateitininkai. Federacijos pirmininku buvo išrinktas aktyvus ateitininkas iš Čikagos Juozas Polikaitis. Kongrese dalyvavo apie 600 ateitininkų atstovų, iš jų 100 — iš Amerikos. Kongrese buvo perskaityta Šventojo Tėvo sveikinimo telegrama. Man, Lietuvos ateitininkų dvasios vadui, buvo patikėta perskaityti kardinolo sveikinimą. Kardinolas pasidžiaugė Lietuvos ateitininkais, daug prisidėjusiais

prie to, kad Lietuva nepalūžtų net sunkiausių išbandymų metais. Kongrese džiaugėmės savo tarpe turėdami poetus Bernardą Brazdžionį ir Kazį Brazdūną. Į Ateitininkų federacijos tarybą buvo išrinkti Vidas Abraitis, kun. (vėliau Vilniaus arkivyskupas) Gintaras Grušas, kun. Robertas Grigas, ses. Daiva Kuzmickaitė MVS, studentas Vygantas Malinauskas ir kt. Didelis ateitininkijos būrys žadino viltį, kad iš jo išaugs daug šaunių inteligentų, kurie dirbs Lietuvos labui.

CARITAS FEDERACIJOS SUVAŽIAVIMAS

Mišiomis Kauno arkikatedroje liepos 23 d. pradėjome *Caritas* federacijos suvažiavimą, kuriame buvo priimta daug svarbių nutarimų, nulėmusių tolesnę Lietuvos *Caritas* veiklą. Suvažiavimas vyko VDU salėje, kuri buvo pilnutėlė *Caritas* atstovų iš visos Lietuvos. Ses. A. Pajarskaitė MVS apžvelgė trejų metų *Caritas* federacijos darbą keturiose sekcijose. Šiame suvažiavime Vyskupų Konferencijos sprendimu *Caritas* buvo visiškai integruotas į Lietuvos Katalikų Bažnyčios struktūrą. Nuspręsta, kad centrinis Lietuvos *Caritas* tik koordinuos visą *Caritas* veiklą ir bus atsakingas tik už tuos projektus, kurie bus skirti visoms vyskupijoms; tiesioginę veiklą vykdys kiekvienos vyskupijos *Caritas*, vadovaujamas savo ordinaro. Ses. A. Pajarskaitė buvo išrinkta generaline direktore. Rugpjūčio mėnesį mano, kaip Lietuvos *Caritas* prezidento, vardu buvo gauta telegrama iš Šventojo Sosto. Jonas Paulius II rašė, jog meldžiasi ir linki *Caritas* darbuotojams stiprybės ir krikščioniško gyvenimo džiaugsmo. Rugsėjo 27 d. Vyskupų Konferencijos posėdyje buvau perrinktas Lietuvos *Caritas* prezidentu, o kun. Robertas Grigas paskirtas viceprezidentu.

APSILANKYMO METINĖS

Pirmąsias Jono Pauliaus II apsilankymo metines iškilmingai paminėjome Kauno Santakoje, Šiluvoje ir Kryžių kalne. Santakoje Mišias aukojo kard. Vincas, o man teko pasakyti homiliją. Kardinolas palaimino popiežiaus atminimui padirbdintą akmeninę plokštę, kurioje buvo iškaltas popiežiaus herbas ir įrašyti žodžiai: „Į šiuos namus atėjo išganymas.“ Šiluvoje ant kalnelio, kurio papėdėje nusileido popiežiaus sraigtasparnis, buvo pastatytas aukštas kryžius.

Kryžių kalne buvo pastatytas dailus kryžius su paties popiežiaus padovanotu krucifiksu, kurį sukūrė italų dailininkas Enric Manfrini. Kryžiaus pjedestale buvo iškalti Jono Pauliaus II apsilankymo metu pasakyti žodžiai: *Ačiū jums, lietuviai, už šį Kryžių kalną, liudijantį Europos ir viso pasaulio tautoms didį šio krašto žmonių tikėjimą. Jonas Paulius II, 1993 09 07.*

1994 METŲ DOVANOS

Mons. Jurgio Šarausko dėka visos vyskupijos gavo po kelis gerus kompiuterius, kurie tuo metu buvo gana brangi naujovė. Visos vyskupijų kurijos ištraukė į kompiuterinį tinklą, ir atsirado patogi galimybė bendrauti elektroniniais laiškais. Greitai su šia naujove apsipratome, ir ji netrukus beveik visiškai išstūmė dar taip neseniai mūsų brangintus faksus.

KARDINOLO PIO LAGHI APSILANKYMAS

Po Šilinių atlaidų Lietuvoje lankėsi Katalikiškojo ugdymo kongregacijos prefektas kard. Pio Lahgi. Lankydamasis Kaune, susitiko su Kunigų seminarijos vadovybe, klierikais, Teologijos fakulteto vadovais ir dėstytojais. Tų metų pavasarį Katalikiškojo ugdymo kongregacija pripažino Teologijos fakulteto programą, ir tai reiškė didelį šio fakulteto įvertinimą. Kauno kurijoje kard. Pio Lahgi susitiko su Lietuvos vyskupais. Aplankęs Kauno, Telšių ir Vilniaus seminarias kardinolas ragino, kad visose seminarijose klierikai būtų ugdomi vienodai. Šio aukšto Bažnyčios dignitoriaus apsilankymas buvo labai svarbus, nes atsiradus kelioms seminarijoms galėjo atsirasti busimųjų kunigų ugdymo skirtumų, o tai Bažnyčiai būtų buvę visiškai nenaudinga.

ANKSTYVAS PAGERBIMAS

Rugsėjo 22 d. Kauno m. Tarybos sprendimu man buvo suteiktas Kauno miesto Garbės piliečio vardas. Pažymėjime įrašyta: „Už didelius nuopelnus Lietuvos respublikai ir Kauno miestui.“ Atvykusi į kurią Kauno m. savivaldybės delegacija su meru Arimantu Račkausku ir Tarybos pirmininku Vygantu Griniumi įteikė pažymėjimą ir medalį. Kauno miestui tikrai dar nebuvau padaręs ką nors reikšminga, - pagerbimas tikriausiai buvo parodytas avansu.

MONSINJORAS VYTAUTAS KAZLAUSKAS

Ilgametis Vatikano radijo lietuvių redakcijos direktorius mons. Vytautas Kazlauskas KGB pastangomis buvo atleistas iš šių pareigų, todėl apsisprendė sugrįžti į Lietuvą. Atvykęs labai aktyviai įsitraukė į atgimstančios Lietuvos darbus. Dėstė Teologijos fakultete, buvo Vyskupų Konferencijos generaliniu sekretoriumi, o vėliau savo tėviškėje netoli Marijampolės pradėjo kurti našlaičiams Vaikų kaimą. Italų padedamas pastatė reikalingus namus, juose apsigyveno aštuonios šeimos po dešimt vaikų. Ateityje rengėsi Vaikų kaimą dar labiau plėsti. Graži idėja savo kelyje sutiko daug sunkumų, bet daugeliui našlaičių suteikė galimybę patirti meilę ir pasiruošti gyvenimui.

KARMELITĖS JAU LIETUVOJE

1994 m. spalio 1 d. Paštuvoje vysk. V. Michelevičius pašventino Basųjų karmeličių vienuolyną, įsikūrusį buvusiam Paštuvos parapijos klebonijos pastate. Arkivyskupija išnuomojo atvykstančioms iš Anglijos seserims Paštuvos parapijos klebonijos pastatą. Atvyko keturios karmelitės, o penkios lietuvaitės pradėjo postulatą. Pradžia buvo kukli, bet labai viltinga

SUTARČIŲ PROJEKTAS

Lapkričio 18 d. Vyriausybė sudarė darbo grupę ruošti tris sutartis su Šventuoju Sostu. Į šią darbo grupę buvo numatyti Vyriausybės atstovai, o Bažnyčia turėjo paskirti savus; tarp jų buvau ir aš, todėl turėjau galimybę stebėti, kaip vyko sutarčių kūrimas. Tai buvo ilgo, bet labai reikalingo darbo pradžia, kad būtų įstatymiškai sureguliuoti Lietuvos Respublikos santykiai su Šventuoju Sostu.

VYSKUPŲ SINODAS

Vysk. Juozui Žemaičiui MIC negalint vykti į Vyskupų Sinodą Romoje, turėjau vykti aš, nes Vyskupų Konferencija buvo mane išrinkusi kaip atsarginį vyskupą. Visą spalio mėnesį praleidau Romoje. Kasdien priešpiet ir po pietų vykdavo Sinodo posėdžiai, kuriuose visų Sinodo narių dalyvavimas

buvo būtinas. Gyvenau Jėzuitų kolegijoje visiškai arti Šv. Petro bazilikos. Per visą mėnesį Sinodo darbuose man talkino t. Antanas Saulaitis SJ. Jonas Paulius II beveik kasdien ateidavo ir dalyvaudavo Sinodo posėdžiuose, ypač atidžiai klausydamasis, ką kalba Sinodo tėvai. 1994 m. vykusio Vyskupų Sinodo tema buvo Dievui pašvęstasis gyvenimas. Kai atėjo mano eilė, savo pranešimą perskaičiau lotynų kalba:

Lietuvos Katalikų Bažnyčia pergyveno skaudų persekiojimo laikotarpį. Per 50 metų ateistinis komunizmas negailestingai kovojo prieš Bažnyčią, todėl vienuolynai gyvavo ir veikė tik pogrindyje. Kunigai vienuoliai dirbo sielovados darbą parapijose, vertė ir rašė religines knygas, vedė rekolekcijas, leido pogrindžio religinę spaudą, gynė tikinčiųjų teises, ruošė jaunuolius kunigybei ir vienuoliškam gyvenimui. Dar kiti tėvai apaštalavo įvairiose Sovietų Sąjungos vietose.

Seserys vienuolės slapta kiekvienais metais paruošdavo dešimtis tūkstančių vaikų pirmajai išpažinčiai ir Komunijai, organizavo jaunimo maldos būrelius, dirbo ligoninėse, platino religinę spaudą, važiuodavo misijų darbui į kitas Sovietų Sąjungos respublikas ir Sibirį. Už savo darbą daugelis vienuolių ir seserų nukentėjo, net buvo įkalinti.

Jei ne šis Lietuvos vienuolių ir seserų darbas, vargu ar būtų išlikęs toks gyvas tikėjimas ir vargu ar Bažnyčia turėtų tokį didelį autoritetą tarp žmonių. Persekiojimo metu mūsų vienuolynai gavo patirties, kuria noriu pasidalyti su jumis.

Mūsų vienuolynai neturėjo normalių sąlygų savo narių formavimui, trūko net reikiamos literatūros. Šiose sąlygose viską nulemdavo vienuolynų vadovų ir formuotojų gilus dvasinis gyvenimas. Iš jų kandidatų ir novicijų mokėsi vienuoliško gyvenimo abėcėlės. Tikriausiai ir dabarties vienuolynuose naujų narių formavimą, visų pirma, nulems švento gyvenimo asmenybės.

Ilgą laiką mūsų vienuoliai ir seserys net rekolekcijas atlikdavo slapta, pavieniui. Visas jų dvasinis gyvenimas telkėsi į Eucharistiją ir Švč. Mergelę Mariją. Šv. Mišios buvo jų gyvenimo centras. Čia jie pasipildydavo to, ko negaudavo kitur. Šia meile Eucharistijai ir

Švč. Mergelei Marijai vienuoliai ir seserys dalijosi su vaikais ir jaunimu. Gal todėl šiandien Lietuvoje labai ryškiai pastebimos šios dvi pamaldumo formos — Eucharistijai ir Švč. M. Marijai.

Persekiojami vienuoliai ir seserys negalėjo gyventi bendruomenėse, bet gyveno pavieniui ir dirbo drauge su pasauliečiais, todėl jiems buvo gerai pažįstamos žmonių tikėjimo ir gyvenimo problemos. Dažnai atvejais galėjo pasitarnauti ypač dvasiniuose reikaluose. Labai norėtųsi, kad atsinaujinę vienuolynai išlaikytų artimą kontaktą su tikinčiaisiais. Šiuo metu vienuoliai ir seserys dirba mokyklose, ligoninėse, plačiai įsitraukę į karitatyvinę veiklą.

Persekiojimo metu buvo stengiamasi Bažnyčių suskaldyti; buvo bandymų dvasininkus priešpastatyti Apaštalo Sostui. Vienuoliai ir seserys išlaikė nepažeistą ištikimybę ne tik Dievui, bet ir Bažnyčiai. Jei šiandienėje Lietuvoje aiškiai matoma ištikimybė Apaštalo Sostui ir Bažnyčios mokymui, tai yra didžiulis vienuolių nuopelnas.

Persekiojimo metu paskiri vienuoliai ir seserys buvo tarsi židiniai, iš kurių spinduliavo tikėjimo ir dvasingumo šviesa. Šiandienėje Lietuvoje atsikuriantys vienuolynai tampa dvasingumo židiniais, į kuriuos vis dažniau krypta pasauliečių, ypač jaunimo akys. Atrodo, kad vienuolynai su savo giliu dvasingumu yra labiausiai pajėgūs atsverti dabartinę įvairių sektų invaziją.

Persekiojimo išbandymus ne visos vienuolijos sėkmingai pakėlė. Buvo tokių, kurios prie sovietmečio sąlygų, gal pabijojusios galimų išbandymų, per daug prisitaikė. Tai buvo pražūtingas apsisprendimas. Geriausiai persekiojimus pakėlė tos vienuolijos, kuriose buvo aiškus ir radikalus apsisprendimas už Kristų ir jo Bažnyčią. Šios vienuolijos šiandien nestokoja pašaukimu ir prisiima Bažnyčios keliamus uždavinius.

Lietuvos vienuolynai turi ir problemų. Trūksta gerai paruoštų vadovų ir formuotojų. Reikalingas atsinaujinimas Vatikano II Susirinkimo dvasia. Daugelis kongregacijų net novicijatui neturi tinkamų namų. Galbūt per mažas vyskupų dėmesys atnaujinant vienuoliškąjį gyvenimą.

Nežiūrint visų sunkenybių esame pilni vilties, kad vienuolynai, pakėlę persekiojimo išbandymus, sugebės atsakyti ir į dabarties iššūkius.

Ne kartą buvau maloniai nustebintas, kai pertraukos metu aplankydavau Sinodo koplyčią ir tenai tarp besimeldžiančiųjų matydavau ne tik pal. Motiną Teresę iš Kalkutos, bet ir kard. Carlo Maria Martini SJ. Man, jaunam vyskupui, tai buvo gražus pavyzdys, kaip reikia mylėti Eucharistiją.

Baigiantis Sinodui, popiežius Jonas Paulius II visiems Sinodo tėvams padovanojo po vyskupišką kryžių su grandine, kurį aš ir dabar mielai nešioju. Tai kryžius, gautas iš švento popiežiaus ir didelio Lietuvos draugo rankų.

ŠV. GERTRŪDOS BAŽNYČIOS PAŠVENTINIMAS

Per Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo šventę buvo atšventinta Šv. Gertrūdos bažnyčia Kaune. Iš arkikatedros buvo perneštas tikinčiųjų labai branginamas ir malonėmis garsus kryžius, kuris po Šv. Gertrūdos bažnyčios uždarymo per visą sovietmetį buvo saugomas arkikatedroje. Tėvai marijonai šioje bažnyčioje pradėjo savo sielovadinę veiklą.

CARITAS SPAUSTUVĖ

Gruodžio mėnesį mūsų draugai su p. P. Schneideriu priešakyje iš Vechtos atvežė už 300.000 markių nupirktus spaustuvės įrenginius ir juos padovanojo Lietuvos *Caritui*. Kauno arkivyskupija davė reikalingas patalpas ir buvo įkurta nedidelė *Caritas* spaustuvė, kuri ilgą laiką gražiai tarnavo. Tik gaila, kad ir šį kartą nesugebėjome turėti žmonių, kuriems Bažnyčia būtų rūpėjusi daugiau už savo asmeninius reikalus. Aplaidžiai administruojama spaustuvė po kurio laiko tapo nuostolinga ir užsidarė.

KONFRONTACIJA

1995 metai prasidėjo Bažnyčios konfrontacija su Lietuvos Demokratinės Darbo partija. Sausio 21 d. LDDP taryba žiniasklaidoje išplatino pareiškimą „Dėl Valstybės santykio su Bažnyčia“ ir jame apkaltino Katalikų Bažnyčią Lietuvoje, kad ji neva kišasi į politiką ir siekia tapti valstybine

ideologija. Tai, pasak pareiškimo autorių, prieštarauja Lietuvos Konstitucijai ir kelia grėsmę jaunai Lietuvos demokratijai.

Vyskupų Konferencija reagavo greitai ir ryžtingai, išplatindama savo pareiškimą ir paneigdamą nepagrįstus kaltinimus. Vyskupai rašė: *Bažnyčios ir Valstybės bendradarbiavimas, siekiant žmogaus dvasinio, dorovinio ir medžiaginio gėrio, yra vienintelis kelias į visuomenės gerovę. Vienašališkas vyraujančios daugumos politinės grupuotės diktatas ir ideologija nustatant Valstybės ir Bažnyčios santykius kelia grėsmę tolesniam bendradarbiavimui Lietuvos žmonių gerovės labui. Dar didesnę nerimą kelią neteisingas pristatymas visuomenei vykstančių derybų tarp Bažnyčios, tiksliau — Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos. Kalbėti apie „tylias ir neoficialias derybas“ yra nusikaltimas tiesai.* Toliau vyskupai savo pareiškime aiškino: 1994 metais buvo oficialiai įkurtos trys darbo grupės, siekiančios susitarimu nustatyti Valstybės ir Bažnyčios santykius, bendradarbiaujant švietimo, kariuomenės sielovados ir restitucijos srityse. Tačiau šis bendradarbiavimas buvo nutrauktas, vienašališkai vienos partijos balsais buvo priimtas įstatymas, grubiai pažeidžiantis teisingumą. *Vienos partijos „priimtas“ įstatymas, vengiant net pasikonsultuoti su religinėmis bendrijomis jų tiesiogines teises ir interesus liečiančiu klausimu, rodo totalitarinę tendenciją. Ir nekilnojamojo turto susigrąžinimo srityje Bažnyčia neieško privilegijų ar malonės, bet teisingumo, kad galėtų atgauti ne tik maldos namus ir vienuolynus, bet ir visas reikalingas priemones religinei, sielovadinei, švietėjiškai, karitatyvinei ir socialinei veiklai.*

Vasario 6 d. daviau interviu *Kauno dienai* šiuo jautriu Bažnyčios ir Valstybės santykių klausimu ir paaiškinau, kad Bažnyčia nesiruošia niekam primesti savo ideologijos, bet tik nori dėstyti tikybą tiems mokiniams, kurie patys šito norės, taip pat ir kariuomenėje Bažnyčia nori patarnauti tik kariam katalikams. Bažnytinės nuosavybės klausimais reikalingas dialogas tarp Valstybės ir Bažnyčios ir nedera vienašališkai primesti vienos partijos valios.

Rugpjūčio mėnesį prezidentas A. Brazauskas jau taisė padėtį, teigdamas, kad visus klausimus reikia spręsti dialogu. Taip pat pažadėjo, kad rudens sesijoje tikrai bus priimtas Religinių bendrijų ir bendruomenių įstatymas

ir padėkojo kun. Vaclovui Aliuliui MIC ir jo vadovaujamai grupei už įstatymo projekto parengimą.

PERMANENTINĖS KONFERENCIJOS

Nuo sausio mėnesio Kauno arkivyskupijos kurijoje ir Šiaulių šv. Petro ir Povilo parapijos salėje pradėjome reguliarias nuolatinio kunigų ugdymo (permanentes) konferencijas, kuriomis siekta po kunigystės šventimų toliau tęsti dvasinį ir intelektualinį formavimą. Pirmąją konferenciją liturgijos klausimais vedė kun. doc. Algimantas Kajaackas.

Kunigų ugdymo konferencijas kiekvieną mėnesį rengėme Kaune ir Šiauliuose, nes į Kauną atvažiuoti Lietuvos šiaurėje dirbantiems kunigams buvo labai toli. Vis labiau brendo mintis, kad Lietuvos šiaurėje reikėtų sukurti naują vyskupiją.

NELENGVAS KLAUSIMAS

Artėjant rinkimams į Seimą, politikai prašė vyskupų leisti kunigams kelti savo kandidatūras Krikščionių demokratų partijos sąraše. Buvo mąstančių, kad kunigų dalyvavimas politinėje veikloje Lietuvai bus labai naudingas. Vyskupai aptarė šį klausimą ir vieningai nutarė ištikimai laikytis Bažnyčios pozicijos — kunigai nedalyvauja partinėje veikloje ir valstybės valdyme; kunigo misija — sąmoninti pasauliečius, kad jie imtųsi pilietinės atsakomybės. Šia tema vyskupai vasario 8 d. išplatino savo pareiškimą.

REKOLEKCIJOS ŠVENTOJOJE ŽEMĖJE

Jėzuitai suorganizavo rekolekcijas Šventojoje Žemėje. Savaitę gyvenau su tėvais jėzuitais Tabhoje prie Genezaretą ežero. Kasdien iki pietų t. Paolo Molinari SJ pateikdavo rekolekcijų medžiagą, o po pietų jis vairuodavo mikroautobusą ir mus, rekolektantus, nuveždavo į tą vietą, apie kurią rekolekcijose buvo kalbėjęs. Šios rekolekcijos liko neužmirštos visą gyvenimą. Šitaip prisiliesti prie Jėzaus gyvenimo buvo malonių malonė.

Anksti rytą, tekant saulei, išeidavau pamedituoti palei Galilėjos jūrą. Įdomiausias vaizdas, kurį kasdien matydavau, — tai uolos, kurios būdavo

aplipusios dykumos žvėreliais, panašiais į žiurkes, tik kiškio dydžio. Tikriausiai po nakties jie mėgavosi saulės spinduliais ir šiluma. Prisileisdavo artyn net iki trijų metrų, o paskui nerdavo į uolų plyšius. Koks gražus Dievo pasaulis!

EVANGELIZACIJOS CENTRAS

1994 m. buvo įkurtas Evangelizacijos centras, kuris turėjo suaktyvinti veiklą parapijose daugiausia dėmesio skiriant jaunimo sielovadai. Evangelizacijos centro kūrime aktyviai dirbo kurijos kancleris kun. Rimantas Norvila, įgijęs organizacinės patirties, kai buvo ruošiamasi Jono Pauliaus II vizitui į Lietuvą. Parapijose norėjome kurti evangelizacines grupes, o tam reikėjo ruošti parapijų vadovus, kurie judintų evangelizaciją tarp parapijos jaunimo. Evangelizacijos centras suruošė Jono Pauliaus II apsilankymo Lietuvoje metinių renginį Santakoje. Po metų apibendrinant Evangelizacijos centro darbą prieita prie išvados, kad bus galima ką nors realaus pasiekti tik tuomet, jeigu centre dirbs keli etatiniai darbuotojai, nes negalima visko paremti tik savanorišku darbu. Reikia nuolat dirbančių žmonių, kurie judintų evangelizacinę veiklą.

1995 m. Evangelizacijos centras suorganizavo Nemunaityje vasaros stovyklą arkivyskupijos parapijų jaunimui. Stovykloje dalyvavo per 140 įvairių parapijų jaunuolių. Evangelizacijos centras taip pat užmezgė kontaktus su Kelno arkivyskupijos sielovados skyriumi. Dvylikos jaunuolių grupė lankėsi Kelne ir sėmėsi patirties, kaip reikia dirbti su jaunimu.

Vilniaus g. 7 atgavome arkikatedros parapijai priklausiusį namą ir pamažu jį suremontavome. Spalio 20 d. palaiminau šiame name įsikūrusį Evangelizacijos centrą, kuris vėliau tapo Jaunimo centru, ir palinkėjau, kad čia kunkuliuotų dvasinė gyvybė. Daug vilčių dėjau į jauną pedagogą Arūną Kučiką, kuris ne tik gebėjo dirbti su jaunimu, bet ir palaikė labai gerus santykius su Vokietijos katalikišku jaunimu. Visi pritarė, kad Evangelizacijos centras parapijoms turėtų ruošti jaunus vadovus.

KARDINOLO JUBILIEJUS

Rugpjūčio 21 d. Kauno arkikatedroje iškilmingai buvo paminėtas kard. V. Sladkevičiaus 75 metų amžiaus jubiliejus, kuriame dalyvavo

nuncijus arkivysk. J. M. Garcia, arkivysk. A. J. Bačkis ir visi Lietuvos vyskupai. Nuncijus padėkojo kardinolui už didelę ištikimybę Bažnyčiai, pažymėtą daugeliu kryžių. Vysk. J. Žemaitis MIC pamoksle nušvietė kardinolo gyvenimo ir kunigystės kelią, pabrėždamas, kad Dievas dideliems darbams pasirenka nuolankiuosius kaip pačius geriausius bendradarbius. Pats kardinolas dėkojo Dievui už gyvenimo dovaną ir kvietė Mišių dalyvius taip pat dėkoti Viešpačiui už visas malones, kuriomis jis buvo apdovanotas. Kardinolas sakė ramiai žvelgiąs į ateitį, nes Dievą mylintiems viskas išeina į gera. Jubiliejaus proga buvo atvykę daug aukštų svečių, tarp jų - Lietuvos prezidentas A. Brazauskas ir prof. V. Landsbergis.

PAŽAISLIO BAŽNYČIA

Rugpjūčio 15 d. per Žolinę buvo atšventinta restauruota Pažaislio bažnyčia. Seserys kazimierietės šventė savo kongregacijos gyvavimo 75-ąsias metines. Didelėje iškilmėje dalyvavo kard. V. Sladkevičius, visi Lietuvos vyskupai, daug kunigų vienuolių ir įvairių kongregacijų seserų. Homilijoje dėkojau seserims kazimierietėms už jų darbą tarpukario Lietuvoje, per sovietmetį ir dabar, jau laisvoje Lietuvoje.

1948 m. sovietinė valdžia įsakė per tris dienas seserims palikti vienuolyną. Nuo tada kazimierietės, kaip ir kitų kongregacijų seserys, dirbo įvairius darbus ir stengėsi būti naudingos Bažnyčiai, ypač ruošdamos vaikus Pirmajai Komunijai ir Sutvirtinimui.

Pirmą kartą aplankiau Pažaislį 1955 metais. Tuo metu Pažaislyje buvo įkurta psichiatrijos ligoninė. Iš to apsilankymo iki šių dienų atmintyje yra išlikęs slogus įspūdis, kaip sovietinė valdžia išniekindavo lietuviams ypač brangias šventoves: Šv. Kazimiero bažnyčioje Vilniuje buvo įrengtas Ateizmo muziejus, Vilniaus arkikatedroje - Paveikslų galerija, Kauno Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčioje — sporto salė, o Pažaislyje - psichiatrijos ligoninė.

KATECHETIKOS CENTRO LEIDYKLA

Ses. Birutės Briliūtės vadovaujamas Tarpdieczinis katechetikos centras įsteigė leidyklą, kuri ruošė ir leido tikybos mokymo vadovėlius. Per

kelerius metus ši leidykla išleido lietuvių autorių tikybos vadovėlius visoms klasėms pagal Švietimo ministerijos patvirtintą programą. Vadovėliais buvo aprūpinamos klasės, bet juos galėjo įsigyti ir patys mokiniai. Šiame leidybos darbe daugiausia dirbo seserys eucharistietės - Birutė Briliūtė ir Aušra Karaliūtė. Be vadovėlių, Katechetikos leidykla tikybos mokytojams leido žurnalą *Sėjėjas* ir kitą pagalbinę literatūrą. Žymiausias leidyklos darbas — visų labai laukto *Katalikų Bažnyčios katekizmo* leidimas.

PALAIMINTOJO ARKIVYSKUPO JURGIO MATULAIČIO NAMAI

Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo seserys, remiamos saviškių seserų Amerikoje ir įvairių šalpos fondų, Kaune pasistatė centrinius namus ir jiems davė palaimintojo Jurgio Matulaičio vardą. Name buvo įrengta koplyčia, kuri galėjo tarnauti ne tik seserims, bet ir būsimai parapijai. 1995 m. spalio 15 d. pašventinau seserų namus ir koplyčią. Kongregacijos vyresnioji ses. A. Pajarskaitė MVS kalbėjo: „Norėtume, kad aplink mus kurtųsi parapijos bendruomenė.“ Šis noras tikrai išsipildė. Seserų koplyčiai bus lemta ilgus metus tarnauti Pal. Matulaičio parapijos tikintiesiems. Seserims tai nebuvo lengva našta, bet jos buvo labai geranoriškos ir pakentė visus su parapijos gyvenimu susijusius nepatogumus. Labai norėtusi, kad ir ateityje tarp seserų ir Pal. Jurgio Matulaičio parapijos tęstųsi bendradarbiavimas sielovadinėje srityje.

SLAUGOS LIGONINĖ

Lietuvos *Caritas* rūpesčiu 1993 m. vasario mėnesį Petrašiūnuose buvo atidaryta Slaugos ligoninė. Tuo metu Lietuvoje panašių ligoninių nebuvo. Olandijos fondo *Stichting Maagdenhuis* lėšomis buvo pastatytas priestatas ir įrengta koplyčia, kurią 1995 m. spalio 28 d. pašventinau. Slaugos namai pradėjo priimti nepagydomus ligonius, kuriems reikalinga ne tik slauga, bet ir dvasinis patarnavimas, kad oriai, krikščioniškai iškeliautų pas Viešpatį. Ši ligoninė buvo dar vienas įrodymas, kiek daug gali padaryti gera krikščioniška iniciatyva. Slaugos ligoninė pradėjo teikti slaugos pagalbą ir į namus, nes nebuvo galimybės priimti visų, norinčių į ją patekti. Slauga į namus pamažu taps labai populiari ir reikalinga.

SEMINARIJŲ VIZITATORIAI

Katalikiško ugdymo kongregacija atsiuntė vizitatorius—vysk. Paulių A. Baltakį OFM ir prel. Antaną Rubšį vizituoti Kauno, Vilniaus ir Telšių kunigų seminarijų. Per tris savaites užbaigę seminarijų vizitaciją, susipažinę su jose vykdomu dvasiniu ir intelektualiniu ugdymu, svečiai susitiko su vyskupais ir referavo apie savo patirtis. Daugiausia dėmesio vizitatoriai skyrė Kauno tarpdiecezeinei kunigų seminarijai, kurioje kunigystės šventimams ruošiasi įvairių vyskupijų klierikai. Seminarijų vizitacija teikė vilties, kad padedant Katalikiškojo ugdymo kongregacijai klierikų ugdymo lygis bus reikiamai aukštas.

NESIBAIGIANTYS POSĖDŽIAI

Jei ne nuolatiniai posėdžiai, tikriausiai akyse būtų buvę šviesiau. Lietuvos *Caritas*, Katalikų televizijos, Informavimo priemonių komisijos, Katechetikos centro, Evangelizacijos centro, Ekonomo tarnybos, Vyskupų konferencijos, LR ir Šventojo Sosto sutarčių posėdžiai ir dar daugelis kitų atimdavo daug laiko ir sveikatos. Tačiau be šių posėdžių reikalai nebūtų judėję į priekį, todėl eidavau iš vieno į kitą ir akyse tapdavo šviesiau, kai matydavau, kad ne tik man, bet ir pasauliečiams rūpi Bažnyčios reikalai.

REMONTAI

Kauno arkivyskupija vieną po kito pradėjo atgauti nacionalizuotus pastatus arba gauti kitus kaip kompensaciją už tuos, kurių nebuvo įmanoma sugrąžinti, nes juose gyveno šeimos. Dažniausiai atgauti pastatai būdavo labai blogos būklės, reikalingi didelio remonto. Šiam tikslui įkūrė Ekonomo tarnybą. 1995 m. pasisekė kelis pastatus suremontuoti. Viename iš jų įsikūrė arkivyskupijos *Caritas* su bažnytinių drabužių siuvykla bei vaistine, kitame — arkivyskupijos Katechetikos ir Evangelizacijos centrai. Pastatų remontas ir pritaikymas bažnytinėms reikmėms tapo dideliu galvos skausmu, nes turimi finansai neleisdavo nei greitai, nei kokybiškai remontuoti. Tiek atsiimant pastatus, tiek ir jų remonto darbuose daug talkino Mečislovas Paulauskas, kuriuo galėjau visiškai pasitikėti. Jis pats pasiūlė savo pagalbą, sakydamas: „Per likusį savo gyvenimą noriu, kiek pajėgsiu, pasitarnauti Bažnyčiai.“

BLOGOS ŽINIOS

1996 metų pradžioje Lietuvos vyskupas pasiekė informacija, kad Seimui teikiamas Švietimo įstatymo papildymas, pagal kurį tikybos pamokos turėtų būti išstumtos iš normalaus tvarkaraščio, o etikos dėstymo būtų visiškai atsisakyta. Vyskupų Konferencijos pirmininkas arkivysk. A. J. Bačkis kreipėsi į LR prezidentą Algirdą Brazauską ir Seimo pirmininką Česlovą Juršėną su prašymu, kad nebūtų pakeistas tikybos dėstymo statusas. Gaila, kad Seime buvo nemaža nedraugiškai Bažnyčios atžvilgiu nusiteikusių parlamentarų. Jie gyveno vakarykščia diena, kai tikėjimas akivaizdžiai buvo diskriminuojamas. Kai kurie politikai nenorėjo susitaikyti su padėtimi, kad tikyba reguliariai dėstoma tiems mokiniams, kurie patys ar jų tėvai pageidauja, o kiti tuo metu lanko etikos pamokas. Jeigu tikybos pamokos nebūtų įrašytos į tvarkaraštį, o dėstomos tik fakultatyviniu būdu po pamokų, faktiškai tikybos dėstymas mokyklose būtų buvęs sunaikintas.

NETRŪKSTA IR GERŲ ŽINIŲ

Nuo 1996 metų Katalikų Bažnyčios informacinis biuletenis lankys kunigus ir aktyvius Bažnyčios darbuotojus du kartus per mėnesį ir vadinsis *Bažnyčios žinios*. Šiame biuletenyje bus skelbiami visi kunigų bei tikinčiųjų žiniai reikalingi dokumentai, todėl *Bažnyčios žinios* privalės būti kiekvienos parapijos archyve.

1995/96 m. m. Katalikų tikybos pamokas Lietuvoje lankė 348 606 moksleiviai. Tikybos lankomumas labai priklausė nuo dviejų veiksnių: tikybos mokytojo populiarumo ir mokyklos direktoriaus požiūrio į tikybos dėstymą. Kai kurie direktoriai darbu norėdavo aprūpinti ir tikybos, ir etikos mokytojus, todėl dirbtinai padalydavo klases į beveik lygias dalis.

SUTVIRTINIMO SAKRAMENTAS

Šiais metais planavome teikti Sutvirtinimą dvidešimtyje parapijų. Pamažu einame prie to, kad Sutvirtinimas būtų teikiamas visose parapijose, o ne taip, kaip buvo sovietmečiu - tik dideliuose arkivyskupijos centruose.

Kita gera naujovė - Sutvirtinimas bus teikiamas ne vaikams, bet sulaukusiems 14 metų amžiaus, kad prasidėjus brendimui būtų brandinamas ir tikėjimas. Džiugu, kad vyskupai pritarė šiai minčiai, ir argumentai, kad gali sumažėti sutvirtinamųjų, nebuvo palaikyti.

1. Ingreso šv. Mišios
2. Metropolito palijaus
įteikimas
3. Su vyskupais Vladi-
lovu Michelevičiumi
ir Rimantu Norvila
pas Joną Paulių II
4. Atsinaujinimo diena

Arkivyskupo Katedra ir nauji iššūkiai

1996-1999 m.

ŠVENTOJO TĖVO DEKRETAS

1996 m. balandžio 29 d. man paskambino nuncijus arkivysk. Justo Mullor Garda ir paprašė, kad popietiniu metu pas kardinolą atvyktų kas nors iš arkivyskupijos kunigų konsultorių. Suvokiau, kad bus pranešta svarbi žinia. Atvykęs nuncijus paskelbė, kad popiežius priėmė kard. V. Sladkevičiaus atsistatydinimą sulaukus 75 metų amžiaus ir naujuoju Kauno arkivyskupijos ordinaru skiria mane.

Savo kalboje nuncijus aukštai įvertino kardinolo tarnystę ir jo pasižventimą Bažnyčiai sunkiais priespaudos metais. Taip pat išreiškė viltį, kad naujas ordinaras tęs pradėtus jo darbus ir ypač rūpinsis atnaujinti Kunigų seminariją ir visą bažnytinį gyvenimą Vatikano II Susirinkimo dvasia.

Išgirdus apie naują paskyrimą širdyje kunkuliavo prieštaringi jausmai: buvo malonu girdėti, kad Šventasis Tėvas teigiamai įvertino mano, kaip kunigo ir kaip vyskupo, tarnystę, kita vertus, užgriuvo suvokimas, kad nuo dabar visur ir už viską man pačiam reikės prisiimti atsakomybę. Negalėsiu mąstyti, kaip būdavo iki šiolei: aš siūlau idėją, o kardinolas arba jai pritaria, arba atmeta, tačiau bet koku atveju visa atsakomybė tenka ne man, bet jam.

KANONINIS ARKIVYSKUPIJOS PERĖMIMAS

Prieš įvyksiantį ingresą reikėjo atlikti kanoninę arkivyskupijos perėmimą dalyvaujant visiems konsultoriams. Gegužės 17 d. prisiekiau, kad vienybėje su Apaštalų Sostu ištikimai atliksiu man skirtas Kauno arkivyskupo pareigas. Arkivyskupijos kunigams buvo sensacija: vieniems džiaugsmas, kitiems gal

nusivylimas, bet manęs neapleido rūpestis - kaip seksis tarnauti tokioje didelėje arkivyskupijoje? Ramino penkerių metų tarnystės patirtis, kad daug kas gana gerai pažįstama, nes kardinolas visur stūmė mane į priekį, todėl nesijaučiau visai naujokas, kaip tas, kuris, tik įmestas į vandenį, pradeda mokytis plaukti.

Gegužės 19 d. turėjo vykti ne tik mano ingresas — drauge šventėme Lietuvos bažnytinės provincijos 70 metų jubiliejų. 1926 metais arkivyskupui Jurgiui Matulaičiui vadovaujant, buvo parengta ir popiežiaus Pijaus XI apštališkąja konstitucija *Lithuanorum gente* įsteigta Lietuvos bažnytinė provincija su metropoline Kauno arkivyskupija bei keturiomis sufraganinėmis (Kaišiadorių, Panevėžio, Telšių ir Vilkaviškio) vyskupijomis.

Į iškilmę atvyko nuncijus arkivysk. J. M. Garcia, arkivysk. A. J. Bačkis, visi Lietuvos vyskupai, broliškų konfesijų atstovai, daug kunigų, vienuolių, prezidentas Algirdas Brazauskas, keli ministrai — Linas Linkevičius, Vladislovas Domarkas ir Algirdas Saudargas, prof. Vytautas Landsbergis, VDU rektorius Bronius Vaškelis ir kiti aukšti svečiai.

Per iškilmę nuncijus kalbėjo apie vienybės reikšmę Bažnyčioje, nes vyskupų vienybė užtikrina vienybę visoje Bažnyčioje ir net ugdo vienybę tautoje.

Kard. V. Sladkevičius sakė: *Dėkoju Dievui, kad jis į Kauno arkivyskupijos sostą pakvietė taip man artimą asmenį <...> kartu buvome „Kronikos“ krikštatėviais.* Kardinolas labai nuolankiai atsiprašė, kad gal ne viską sugebėjęs padaryti, ko iš jo tikėjosi Šventasis Tėvas, nes 25 metus praleido tremtyje, o pradėjęs eiti pareigas jau neturėjo jaunatviškos energijos.

Per Mišias kalbėjau:

70 metų ilgumo Lietuvos Katalikų Bažnyčios istoriją galima suskirstyti į tris periodus: 14 Nepriklausomybės metų, 50 persekiojimo metų ir 6-eri atkurtos Nepriklausomybės metai, kai buvo atgauta laisvė ir sukurtos dvi — Kauno ir Vilniaus metropolijos. Taigi 20 metų laisvėje ir 50 metų priespaudoje, beveik visiškoje izoliacijoje nuo Visuotinės Bažnyčios. Šios aplinkybės nulėmė Lietuvos vyskupų, kunigų ir tikinčiųjų tiek heroizmą, tiek netektis. Per 14 metų Bažnyčia augo ir tvirtėjo ir apie tai liudija daugelio kunigų ir tikinčiųjų herojiška ištikimybė priespaudos metais. Didžiuojamės kankiniais, drąsiai prisirišusiais

kančių už Evangeliją ir krikščioniškas vertybes, bet kartu liūdime dėl tų, kuriems Kristaus kryžius buvo per sunkus.

Noriu pareikšti pagarbą ir meilę apaštališkajam nuncijui Justo Mullor Garda, o per jį Šventajam Tėvui, patikėjusiam man svarbias ir atsakingas pareigas, kurias reikės atlikti šiuo sunkiu Bažnyčiai ir Lietuvai laikotarpiu. Noriu nusilenkti mūsų brangiam kardinolui Vincentui Sladkevičiui, kuris buvo mano pirmas mokytojas ir auklėtojas, kai, turėdamas vos 16 metų, peržengiau Kunigų seminarijos slenkstį, ir iš kurio, jau dirbdamas vyskupo pareigose, mokiausi per pastaruosius penkerius metus. Ačiū jums visiems, vyskupai, broliai kunigai, vienuoliai, seserys ir tikintieji, kurie rėmėte ir buvote kartu tiek kančios, tiek džiaugsmo valandose. Jūsų solidarumas ir malda padėjo išsaugoti ne tik meilę Viešpačiui, bet ir pergalės viltį.

Labai aiškiai matau savo pareigas, esamas sunkenybes, uždėtą atsakomybę, o kartu ir savo žmogiškąjį trapumą, todėl pirmiausia prašau jūsų visų maldos. Padėkite taip pat ir darbais, aktyviai įsijungdami į Bažnyčios misiją ir būdami vienybėje su savo ganytoju.

Pirmas didžiausias rūpestis — tai kunigijos atnaujinimas, nauji pašaukimai ir tinkamas jų formavimas. Visur reikalingi ne samdiniai, bet Kristaus meile degantys vyrai, kuriems Dievo ir žmonių reikalai yra virš visų jų asmeninių interesų.

Antras didelis rūpestis — tai katechezės ir evangelizacija. Didelė tautos dalis yra praradusi krikščioniškus pagrindus ir ją reikia iš naujo evangelizuoti.

Labai daug tikiuosi iš tų, kurie, mylėdami Dievą ir žmones, turėjo drąsos visiškai pasišvęsti Dievui. Ilgi kunigystės metai mane įtikino, kad šiais žmonėmis galima pasitikėti ir juos galima pastatyti ten, kur yra pats sunkiausias darbas ir didžiausia atsakomybė.

Labai daug tikiuosi iš pasauliečių. Be jų pagalbos Bažnyčia negalės drąsiai pasitikti trečiojo tūkstantmečio.

Vyskupas yra pašauktas skelbti Dievo žodį, todėl jo pareiga yra kalbėti „laiku ir ne laiku skelbti Evangeliją, mokyti, gydyti, kas sužeista,

o esant reikalui perspėti ir pabarti. Todėl pažadu — nebūsiu tylintis vyskupas ir kiekvieną sekmadienį skelbsiu Dievo žodį.

Baigiu apaštalo Pauliaus žodžiais: „Mes pasitikime jumis Viešpatyje, kad vykdote ir vykdysite, ką jums įsakome. Viešpats telenkia jūsų širdis į Dievo meilę“ (2 Tėš 4, 5).

Po pietų arkivyskupijos salėje vyko konferencija, skirta Lietuvos bažnytinės provincijos 70-mečiui paminėti. Tarp kitų prelegentų kalbėjau ir aš apie Bažnyčios dabartį ir ateities uždavinius.

Iškilmės ateina ir pračina, o po jų seka kasdienybė su nesibaigiančiais darbais. Ji prasidėjo kitą dieną.

MUZIEJAUS G. 11

Šalia Maironio namo, kuriame įsikūręs Lietuvių literatūros muziejus, per didelį vargą atgavome pastatą, kuris kažkada tarnavo kaip sandėlis, o po nacionalizacijos jame buvo įsikūręs DOSAF'as. Atidaviau šį pastatą su žemės sklypu Eucharistinio Jėzaus seserims, kad jos galėtų įsikurti Kauno senamiestyje ir toliau tarnauti Bažnyčiai, kaip tarnavo per visą sovietmetį. Įvairių fondų padedamoms seserims pasisėkė įsirengti centrinę kongregacijos namą. Šis pastatas seserims eucharistietėms buvo kukli Bažnyčios dovana už jų ištikimą tarnavimą sunkiais priespaudos metais.

SIELOVADOS PROGRAMA

Vyskupų Konferencijai pasiūliau sielovadinės programos apmatų, kurie buvo paskelbti leidinyje *Bažnyčios žinios* pakviečiant kunigus siųsti savo pasiūlymus. Ruošdamiesi sutikti 2000 m. jubiliejų, vyskupai siekė veikti ne apgraibomis, bet turėdami aiškias gaires, ko norima ir ko siekiama. Po aštuoniolikos metų malonu pastebėti, kad daugelis dalykų, kurie buvo įrašyti į šią programą kaip siekiamybė, Lietuvos vyskupijose jau iš dalies ar visiškai įgyvendinti.

KUNIGŲ TARYBA

Gegužės mėnesį kunigai rinko arkivyskupijos Kunigų tarybą. Rinkimų rezultatai parodė, kurie kunigai turi didžiausią savo kolegų pasitikėjimą. Tarp daugiausia balsų gavusiųjų buvo kun. Eugenijus Bartulis, mons. Alfonsas Svarinskas, kun. Jonas Ivanauskas, kun. Vytautas Steponas Vaičiūnas ir kt. Daugiausia balsų gavusius kunigus paskyriau į Konsultorių tarybą. Per pirmąjį Kunigų tarybos posėdį diskutavome, kokiame tikslui turėtų tarnauti Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčia. Vieni manė, kad ji turėtų būti sugrąžinta Lietuvos kariuomenei, bet dauguma palaikė mintį, kad ši bažnyčia turėtų tarnauti visiems tikintiesiems.

ARTĖJA RINKIMAI

Artėjant Seimo rinkimams, Vyskupų Konferencija paskelbė atsišaukimą į Lietuvos tikinčiuosius, apžvelgdama dabartinę Lietuvos padėtį ir nurodydama tikintiesiems, į ką reikėtų kreipti dėmesį, pasirenkant būsimus Seimo narius. Vyskupų kreipimasis buvo pakankamai išsamus, bet per ilgas, todėl svarbios mintys lengvai galėjo paskęsti tarp daugelio kitų. Kad Vyskupų Konferencijos pareiškimas pasiektų plačią visuomenę, Vilniaus arkivyskupijos kurijoje surengėme spaudos konferenciją ir joje Vilniaus arkivyskupas ir aš pristatėme priešrinkiminį vyskupų laišką. Sunku įvertinti, kiek panašūs pareiškimai duodavo naudos, bet gera buvo bent tai, kad vyskupai netylėjo. Žmonės turėjo galimybę mąstyti ir spręsti, ką rinkti.

METROPOLITO PALIJUS

Birželio 29 d. Romoje, Šv. Petro bazilikoje, dideliame būriui metropolitų iš viso pasaulio, tarp jų ir man, buvo įteikti palijai, žymintys metropolito valdžią ir vienybę su Apaštalo Sostu. Buvau giliai sujaudintas, kai įteikiant palijų popiežius pakilo ir apkabinęs pasveikino. Priimdamas palijų padėkojau popiežiui už jo meilę Lietuvai ir paprašiau, kad per mane laimintų visus lietuvius. Liepos 1 d. Jonas Paulius II priėmė mane asmeninėje audien-cijoje. Drauge su manimi buvo ir du studentai - kun. Adolfas Grušas ir kun. Arnoldas Valkauskas. Kitą dieną popiežius pasikvietė pietų; buvo

proga visą valandą pasikalbėti apie Bažnyčios reikalus Lietuvoje. Mačiau, kokį gilų įspūdį popiežiui buvo palikęs apsilankymas Kryžių kalne.

Būdamas Romoje, turėjau galimybę apsilankyti Katalikiškojo auklėjimo kongregacijoje ir išsamiai aptarti Kunigų seminarijos reikalų ir jau pradėtų reformų. Džiaugiausi, kad Kongregacija patvirtino visa, kas seminarijoje buvo daroma.

KANONINIAI SIUNTIMAI

Siekdami sutvarkyti tikybos dėstymą mokyklose, mes, vyskupai, sutarėme, kad tikybą dėstys tik tie tikybos mokytojai, kurie turės vyskupo pasirašytą kanoninį siuntimą. Jo išdavimu pasirūpins kiekvienos vyskupijos Katechetikos centras, derindamasis su parapijos klebonu.

DEKANATŲ PERTVARKYMAS

Tuoju po Nepriklausomybės paskelbimo Kauno arkivyskupijoje buvo padaryta administracinė reforma ir dekanatų centrais tapo prieškariniai dekanatų centrai. Tuomet buvo mąstoma, kad reikia atkurti visa tai, kas buvo prieš karą. Deja, ši reforma nepasiteisino, nes kai kurie dekanatų centrai buvo tik maži bažnytkaimiai. Tad išlausęs Kunigų tarybos nuomonės pertvarkiau dekanatus, kad jų centrai sutaptų su rajonų centrais ir dekanatui priklausytų parapijos, esančios rajono ribose. Susikūrė 7 dekanatai: Kauno I (miesto) ir Kauno II (rajono), taip pat Jurbarko, Jonavos, Raseinių, Kėdainių ir Ukmergės dekanatai.

PALEMONO BAŽNYČIA

Lietuvos saleziečių kunigų rūpesčiu buvo užbaigta statyti Palemono Švč. Mergelės Marijos Rožančiaus Karalienės bažnyčia. Ją per 1996 m. Žolinę pašventinau. Naujai įsteigta parapija liko saleziečių globoje.

Dar 1990 m. šioje Kauno vietoje buvo pradėta rūpintis naujos bažnyčios statyba. Geradaris doc. V. Taujenis padovanojo žemės, kurioje ir buvo pastatyta graži bažnyčia. Statant daug pasidarbavo kun. Krizantas Juknevičius SDB. Šalia bažnyčios buvo pastatyti saleziečių vyrų ir moterų

vienuolynai. Atsirado viltis, kad pietvakarinėje Kauno dalyje ims pulsuoti nauja gyvybė.

MOTERŲ VIENUOLIŲ KONGREGACIJOS

Kauno arkivyskupijoje veikė daug moterų kongregacijų. 1996 m. rugsėjo 28 d. visų kongregacijų atstovės susirinko Pal. Jurgio Matulaičio namuose į konferenciją aptarti Dievui pašvęstojo gyvenimo. Konferencijoje dalyvavo 128 seserys. Pristačiau lietuvių kalba išleistą Šventojo Tėvo adhortaciją *Vita consecrata* ir pakviečiau seseris dar labiau bendrauti su savo ganytojais, kad bendras darbas neštų kuo geriausių vaisių. Paraginau jaunas seseris studijuoti teologiją, nes taip jos bus pajėgesnės vykdyti Bažnyčios misiją.

Ses. A. Pajarskaitė MVS aptarė dabarties sunkumus ir atkreipė dėmesį, kad reikia ne per daug dairytis, kaip gyvuoja kitų kraštų moterų vienuolynai, bet rūpintis išsaugoti savo tautoje subrandintus dvasinius turtus.

Jau po metų, 1997-aisiais, rugpjūčio 9-ąją Kaune įvyko visos Lietuvos moterų vienuolių suvažiavimas. Suvažiavimas prasidėjo Kauno arkikatedroje bazilikoje, kur šv. Mišias koncelebravo Vilniaus arkivyskupas Audrys Juozas Bačkis ir beveik visi Lietuvos vyskapai. Sveikindamas susirinkusias seseris, pasidžiaugiau, jog Lietuvos Bažnyčios istorijoje pirmą kartą į suvažiavimą susirenka seserys iš visų kongregacijų: „Tai šiandieninės Bažnyčios dvasia: ne užsidaryti, ne apsitverti mūro sienomis, ne izoliuotis nuo pasaulio, bet drauge spręsti išskylančius uždavinius.“ Taip pat priminiau seserims Jono Pauliaus II žodžius: „Jūs turite ne tik prisiminti ir papasakoti garbingą istoriją, bet ir privalote kurti didžiąją istoriją! Žvelkite į ateitį, kur Šventoji Dvasia jus kreipia, kad per jus padarytų didžių dalykų.“

GEORGO VON HERTLINGO MEDALIS

1996 m. lapkričio 3 d. Vokietijoje, Regensburgo rotušėje, labai iškilmingoje aplinkoje man buvo įteiktas Georgo von Hertlingo medalis už veiklą ginant tikinčiųjų teises. Georgo von Hertlingo medalis yra teikiamas asmenims už nuopelnus Katalikų Bažnyčiai. Pagrindinę ilgą kalbą, vadina-mąją *Laudatio*, pasakė tuometis Tikėjimo mokslo kongregacijos prefektas

kard. Josephas Ratzingeris (busimasis Benediktas XVI). Apžvelgęs sudėtingą Lietuvos istoriją, ypač po Molotovo-Ribentropo pakto, pristatė mano biografiją, išryškindamas *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos* leidimą ir Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto sukūrimą. Priminė apie sekusią dešimties metų bausmę ir tarnystę Bažnyčioje po įkalinimo ir tremties. Kard. J. Ratzingeris kalbėjo:

Totalitarinei ideologijai prieš priešais stovi Dievo garbė. Kas jų pasirenka, tas turi prisimti kančios kelių, leisti pajusti ant savęs ideologijos rimbų. Sigitas Tamkevičius savo gyvenime stojo Dievo garbės pusėn, prisieimė pažeminimų, ieškojo ne pagyrų ir geros kloties, bet tiesos. Už tai šių valandų ir dėkojame jums, mielas Arkivyskupe; Georgo von Hertlingo medalis tebūna kukli mūsų padėkos už šį liudijimų išraiška. <...>

Anuomet karingo, Bažnyčiai ir katalikybei priešiško liberalizmo eroje Georgui von Hertlingui teko stoti katalikų tikėjimo mokslo ir politikos pasaulyje pusėn. Šiandien į Bažnyčių giliai įsiskverbusi viena neoliberalizmo atmaina, norinti fundamentalizmu pakrikštyti tai, kas tėra tiesiog ištikimybė Bažnyčios tikėjimui. Jūsų liudijimas, mielas Arkivyskupe, padeda mums puoselėti tokį būtinų dvasių atskyrimų, padeda mums džiugų ir platų tikėjimų, atvirų viskam, kas teisinga ir gera, vienyti su tvirtybe ir ištikimybe tam, ko nevalia prarasti. Pagerbimas, kurį turime garbę jums suteikti, stiprina mus pačius bei padeda mums suvokti, kad mes patys tik tada esame išaukštinti, kai pirmiausiai ir giliausiai teikiame garbę Dievui.

Kardinolas užbaigė savo kalbą, primindamas Jono Pauliaus II apsilankymą Kryžių kalne ir Šiluvoje. Plačiau sustojo prie Marijos apsireiškimo Šiluvoje:

Marija, vadinanti save nereikšminga, niekam nežinoma tarnaitė ir Šiluvoje pasirodo tartum vaikas—ji stovi mažų, kuklių žmonių pusėje, žmonių, neturinčių vardo istorijoje, bet būtent todėl, kad yra maži, nelaukiančių žmonių garbės ir dėl to nebijančių jų nuomonių. Išgijimas vis ateina iš mažųjų, ir galbūt tai galėtų mums taip pat padėti naujai suvokti bei suprasti nedidelių tautų misijų istorijos žaisme. Išgijimas

ateina iš ten, kur žmonių garbė ir žmonių nuomonės nėra svarbios, ir dėl to netrukdo aiškiai matyti esminius dalykus, gyvojo Dievo tiesų. Jūs, mielas Arkivyskupe, kaip vienas iš mažųjų stojote mažųjų pusėn prieš tariamai didžiuosius: priimkite šiandien ne tik mūsų padėkų, bet ir pirmiausia mūsų linkėjimus, kad Viešpats jus, Bažnyčių Lietuvoje ir visų Jūsų tautų ir toliau laimingų ir vestų savo keliais.

Keleriais metais anksčiau šis apdovanojimas buvo įteiktas pačiam kardinolui J. Ratzingeriui. Tą dieną neatėjo net mintis, kad šiuos šiltus sveikinimo žodžius sako busimasis popiežius Benediktas XVI.

Kalbėdamas po apdovanojimo, išryškinau, koks sunkus Bažnyčiai buvo sovietinis laikotarpis. Užbaigiau padėką:

Dėkoju Dievui, kad jo malonė lydėjo pasauliečius ir kunigus, kai jie penkiasdešimt metų ėjo kryžiaus keliu. Kartu dėkoju Dievui už visus geruosius žmones, kurie tiek Tėvynėje, tiek Vakaruose savo malda ir solidarumu rėmė mus, kai buvome persekiojami. Būdamas Sibire, gaudavau šimtus laiškų iš nepažįstamų draugų, kurių didžioji dalis buvo iš Vokietijos, o pastogę tremtinio dienoje Krivošeino mieste ant Obės upės kranto irgi suteikė senutė vokiečių. Dėkoju jums visiems, kurie mano kuklias pastangas padėti Bažnyčiai, įvertinote garbingu apdovanojimu. Tebūnie tai įvertinimas visų, kurie anuomet rizikavo ir bandė kaip galėdami išsaugoti tikėjimą ir apginti dvasios laisvę ir kurie taip pat perėjo KGB kalėjimus, lagerius ir Sibirą.

PAL. JURGIO MATULAIČIO PARAPIJA

1996 m. spalio 10 d. Kaune įsteigiau naują Pal. Jurgio Matulaičio parapiją. Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo vargdienių seserys sutiko, kad jų koplyčia būtų naudojama parapijos reikalam. Laikiniai šios parapijos klebono pareigas patikėjau mons. Kazimierui Senkui, pokario metais tarnavusiam Vakarų Vokietijoje gyvenusiems lietuviams, o dabar grįžusiam į Lietuvą ir tiesiog degusiam noru kuo nors prisidėti prie tautos atgimimo. Pal. J. Matulaičio parapijos ribose gyveno apie 40.000 kauniečių. Šioje Kauno dalyje jau seniai reikėjo naujos parapijos.

VALSTIEČIŲ LAIKRAŠTIS

Kreipiausi į *Valstiečių laikraščio* redaktorių, apgailestaudamas, kad spausdina kai kurių kunigų straipsnius, kuriuose pateikiama abejotinos informacijos ir tai nepasitarnauja visuomenei brandžiai augti. Redaktorius ilgai negalvojęs pasiūlė: „Tuomet jūs rašykite į *Valstiečių laikraštį*.“ Pažadėjau pamąstyti apie tai ir greitai sutikau. Taip rašymas tęsiasi jau septyniolika metų. Honorarą už straipsnius pasiūliau skirti *Valstiečių laikraščio* įkurtam labdaros fondui *Kaimo vaikai*. Fondas kasmet išmoka maždaug pusšimtį stipendijų Lietuvos universitetuose studijuojantiems abiturientams iš socialiai remtinų, daugiavaikių šeimų, našlaičiams, vaikų namams, daugiavaikėms ir nelaimių ištiktoms šeimoms ir panašioms tikslams. Manau, kad mano uždirtas vienas kitas tūkstantis litų per metus šiam fondui tikrai pasitarnauja.

Jei ne *Valstiečių laikraštis*, tikriausiai daugumos savo homilijų tikrai nebūčiau pasirašęs, kaip tai būdavo klebonaujant Kybartuose, nes būčiau pasiteisinęs, kad trūksta laiko.

KREDITO UNIJA

Atsiklausęs kunigų nuomonės, 1996 m. spalį leidau kurti Kauno arkivyskupijos kredito uniją. Daugeliui Kredito unija atrodė patraukli, nes esant reikalui galima greitai gauti paskolą. Sumanytojai teigė, kad iš uždirtų lėšų net bus galima finansuoti sielovadinius projektus. Sutarėme, kad į Kredito unijos narius priimsime tik kunigus ir bažnytinių institucijų darbuotojus. Kitų metų balandžio 4 d. palaiminau naujas Kredito unijos patalpas. Ne visos viltys išsipildė, bet unijos paskolos daugeliui parapijų pagelbėjo sprendžiant finansinius klausimus.

BAŽNYTINIO MENO KOMISIJA

Seniai buvo pribrendęs reikalas sukurti instituciją, kuri rūpintųsi bažnytiniu menu, nes ne visi kunigai yra pajėgūs tai padaryti. Spalio 29 d. įkūriau Bažnytinio meno komisiją, į ją pakviesdamas kan. doc. Algimantą Kajacką, kun. Eugenijų Bartulį, menotyrininkę Laimą Šinkūnaite, meno istorikę Mariją Matuškaitę ir KVAD Kauno skyriaus darbuotoją Irmą

Grigaitienę. Komisijai pavedžiau svarstyti ir teikti pasiūlymus, kaip tvarkyti sakralią erdvę, ir rūpintis bažnyčiose esančiomis meno vertybėmis. Pirmame posėdyje komisija pasiūlė kurti Bažnytinio meno muziejų ir ieškoti jam tinkamos vietos.

PASIKEITIMAI VYSKUPŲ KONFERENCIJOJE

Lapkritį vykusiame Vyskupų Konferencijos posėdyje konferencijos pirmininku perrinkome arkivysk. A. J. Bačkį, o vicepirmininku išrinko mane. Kartu tapau ir Nuolatinės tarybos nariu. Be šių pareigų, dar pridėjo Švietimo komisijos pirmininko ir Visuomenės informavimo priemonių komisijos vicepirmininko pareigas. Pareigų daugiau, nei galima aprėpti. Kadangi Lietuvoje vyskupų buvo maža, tekdavo priimti po kelias pareigas.

PASIRENGIMAS SANTUOKOS SAKRAMENTUI

Vyskupų Konferencija parengė pasiruošimo Santuokos sakramentui programą ir ją lapkričio mėn. patvirtino. Nuo dabar sužadėtiniai privalės būti visai rimtai rengiami; pasiruošimas Santuokai truks ne trumpiau kaip tris mėnesius. Mes, vyskupai, sutarėme, kad tai labai svarbus sielovadinis žingsnis, nes anksčiau sužadėtiniai beveik nebūdavo ruošiami. Šeimos centrams pavedėme organizuoti rengimo kursus. Jaunavedžių rengimo programa buvo vis labiau tobulinama ir norintieji galėjo visai gerai pasiręngti šeimos gyvenimui. Tik gaila, kad vis atsiranda norinčių tik santuokos formalumo ir bandančių išvengti ikisantuokinio pasirengimo. Klebonams dažnai reikia daug kantrybės su šiais nominaliaisiais katalikais.

IŠPUOLIAI PRIEŠ BAŽNYČIĄ

Lapkričio 10 d. nusikaltėliai išniekino Įgulos bažnyčią: nepataisomai sunaikino dailininko Vaidoto Kvašio Kryžiaus kelio stotis ir dažais išteplojo garsiąją Juozo Mikėno *Rūpintojėlio* skulptūrą, kitus paveikslus ir sienas. Po savaitės įžeidžiančiais užrašais išteplotos Šv. Pranciškaus Ksavero (jėzuitų) bažnyčios ir Kunigų seminarijos sienos. Ir vieno, ir antro nusikaltimo

braižas panašus - neapykanta Bažnyčiai. Buvo galima tik spėlioti apie galimus nusikaltėlius. Gruodį padegta Pašilės bažnyčia... Tokios buvo antibažnytinės neapykantos grimasos laisvoje Lietuvoje.

NAUJI VĖJAI

Prieš Kalėdas ministras pirmininkas Gediminas Vagnorius aplankė kardinolą Vincentą ir mane. Ne tik pasveikino Kristaus Gimimo šventės proga, bet ir kalbėjo, kad reiktų paspartinti Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarčių rengimą. Malonu buvo girdėti iš premjero lūpų Bažnyčios indėlio visuomenėje įvertinimą.

KRONIKOS 25 M. SUKAKTIS

1997 m. vasario ir kovo mėnesį daug kur vyko *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos* 25 metų jubiliejaus minėjimai. Vilniuje minėjimas buvo surengtas miesto savivaldybėje. Kun. Kazimieras Kuzminskas surengė parodą. Joje buvo ne tik *Kronikos* tomų įvairiomis kalbomis, bet ir įvairių šalių politikų, mokslininkų, vyskupų laiškų, kuriuose dėkojama už galimybę sužinoti tikrąją tikinčiųjų padėtį Sovietų Sąjungoje. Arkivysk. A. J. Bačkis papasakojo, kaip *Kronika* padėjo geriau susiorientuoti ir Apaštalo Sostui. Popiežius Jonas Paulius II klausdavo, kiek galima pasitikėti *Kronika*.

Kovo 16 d. *Kronikos* 25-metis buvo paminėtas Simne. Vysk. J. Žemaitis MIC vadovavo Mišioms. Minėjime dalyvavo *Kronikos* redaktoriai Petras Plumpa ir ses. Gerarda Elena Šuliauskaitė SJE. Negalėdamas dalyvauti, prašiau, kad vysk. J. Žemaitis pasveikintų visus simniečius ir *Kronikos* bendradarbius. *Bažnyčios žinios* paskelbė mano interviu apie *Kronikos* atsiradimą ir rizikingą jos kelionę KGB pareigūnų ir agentų apsuptyje.

Balandžio 5 d. *Kronikos* 25-mečio proga VDU salėje vyko konferencija, joje kalbėjo istorikai - dr. Antanas Kulakauskas, prof. Egidijus Aleksandravičius, kun. Jonas Boruta SJ, Rusijos Dūmos deputatas dr. Sergejus Kovaliovas, mons. Vytautas Kazlauskas, kun. Kazimieras Pugevičius, dr. Arvydas Žygas ir kt.

KARIUOMENĖS SIELOVADA

Tarpu kariu kariuomenės sielovadai Kaune tarnavo Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčia. Norėjau, kad ji ir dabar tarnautų mieste dislokuotiems kariuomenės daliniams. Kun. Ričardas Mikutavičius, suremontavęs Igulos bažnyčią, rūpinosi patarnauti visiems į ją besikreipiantiems, bet kariuomenės sielovada jam buvo svetima. Ilgai svarsčiau, ką daryti, ir ryžausi Igulos bažnyčios rektoriumi paskirti mons. Alfonsą Svarinską, kuris patarnautų kariams, o kun. R. Mikutavičių palikau vicerektoriaus pareigose su įpareigojimu patarnauti pasauliečiams katalikams, ką jis anksčiau mielai darydavo. Pasauliečių sielovadą kun. Ričardas privalėjo derinti su kariuomenės sielovada. Šis skyrimas užgavo kun. R. Mikutavičių ir jo gerbėjus, tarp kurių buvo daug žmonių, nepalankiai žiūrėjusių į kun. A. Svarinską tiek dėl jo praeities, tiek dėl jo patriotinio nusiteikimo. Buvęs laisvės kovotojas, kelis kartus ėjęs per sovietinius lagerius, vis užkliūdavo nenorėjusiems užmiršti savo praeities.

ŠIAULIŲ VYSKUPIJOS ĮKŪRIMAS

1996 m. gruodžio 3 d. mes, Kauno, Telšių ir Panevėžio ordinarai, posėdžiavome ir, siekdami geresnių sąlygų sielovadai, sutarėme kurti Šiaulių vyskupiją. Didžioji jos dalis turėjo būti sudaryta iš Kauno arkivyskupijos šiaurinės dalies parapijų, prie kurių būtų prijungtos Panevėžio ir Telšių parapijos, esančios Šiaulių apskrities ribose. Labiausiai buvo gaila atiduoti šalia Šiluvos esančią Tytuvėnų parapiją. Galutinai suderinę projektą, kurios parapijos turėtų priklausyti Šiaulių vyskupijai, per nuncijų ją pateikėme Apaštalių Sostui.

1997 m. gegužės 28 d. *L'Osservatore Romano* paskelbė apie Šiaulių vyskupijos įsteigimą ir vysk. Eugenijaus Bartulio paskyrimą jos ordinaru. Drauge buvo paskelbta, kad paskirti nauji vyskupai — Rimantas Norvila ir Jonas Boruta SJ. R. Norvila - Kauno arkivyskupijos augziliaru, o J. Boruta SJ - Vilniaus arkivyskupijos augziliaru.

BAŽNYČIOS ATSINAUJINIMAS

Trijų naujų vyskupų paskyrimas buvo labai svarbus įvykis, ženklinęs faktą, kad Bažnyčia atsinaujina. Mano augziliaras vysk. Rimantas

kunigystės šventimus buvo gavęs tik 1991 metais. Po to aktyviai dalyvavo pasirengimo Jono Pauliaus II vizitui Lietuvoje darbuose ir dvejus metus Romoje studijavo teologiją. Džiaugiausi gavęs gerą ir išsilavinusį pagalbininką. Kadangi Kunigų seminarijos rektorius E. Bartulis buvo paskirtas vyskupu, jo pareigas laikinai atidaviau savo augziliarui vysk. R. Norvilai. Labai norėjau, kad pradėtos reformos Kunigų seminarijoje būtų toliau tęsiamos ir tuo metu geresnės kandidatūros už vysk. Rimantą nemačiau.

Su vysk. J. Boruta SJ buvome labai artimi bendražygiai sunkiu sovietmečio laikotarpiu ir Lietuvai keliantis naujam gyvenimui. Jo išsilavinimas buvo labai reikalingas, bendradarbiaujant su akademine bendruomene.

Vysk. Eugenijus Bartulis apščiai turėjo sielovadinio darbo patirties, buvo dirbęs kancleriu, seminarijos dvasios tėvu ir rektoriumi, todėl buvo galima tikėtis, kad jis sėkmingai vadovaus naujai Šiaulių vyskupijai.

Gegužės mėnesį turėjome atsisveikinti su pirmuoju nuncijumi arkivysk. J. M. Garda, kuris Bažnyčiai ir Lietuvai labai daug nusipelnė — įvyko popiežiaus Jono Pauliaus II vizitas, įkurta nauja vyskupija ir paskirti penki vyskupai - J. Tunaitis, aš, E. Bartulis, J. Boruta SJ ir R. Norvila. Prezidentūroje jam buvo įteiktas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino 1-ojo laipsnio ordinas.

NAUJA KUNIGŲ SEMINARIJA

1997 m. gegužė buvo derlinga. Marijampolėje buvo atkurta Vilkaviškio vyskupijos Kunigų seminarija. Vysk. J. Žemaitis MIC su savo kunigais džiaugėsi, kad nuo dabar bus visiškai normali vyskupija, turinti net savo seminariją. Vyskupas puoselėjo viltį, kad galbūt atsiras daugiau pašaukimų į kunigystę.

Vilkaviškio vyskupija karo metu patyrė skaudžių netekčių - buvo subombarduota katedra ir daug kitų bažnyčių. Daug kunigų pasitraukė į Vakarų, o sovietai ne tik neleido veikti buvusiai seminarijai, bet ir priverstė, kad vyskupija būtų valdoma Kauno arkivyskupijos apaštališkojo administratoriaus.

VYSKUPŲ KONSEKRACIJA

Birželio 29 d. Kauno arkikatedroje vyskupais įšventinau Rimantą Norvilą ir Eugenijų Bartulį. Kalbėdamas priminiau, kad vyskupo pareigos bus jų džiaugsmas ir kryžius. Bus džiaugsmas, kai matys stiprėjančią Bažnyčią, kryžius — kai susidurs su pasaulio priešišku. Konsekracijos iškilmėje dalyvavo prezidentas Algirdas Brazauskas, prof. Vytautas Landsbergis, premjeras Gediminas Vagnorius, ministrai Algirdas Saudargas, Česlovas Stankevičius ir daug kitų garbingų svečių.

LIETUVOS CARITAS

Birželio pabaigoje VDU salėje vyko Lietuvos *Caritas* federacijos suvažiavimas, kurio metu galutinai buvo reorganizuota ši svarbi institucija visiškai integruojant ją į Bažnyčią. Nuo šiolei ji vadinsis *Lietuvos Caritas*. Vyskupų Konferencija Lietuvos *Caritas* generalinio direktoriaus pareigas patikėjo kun. Robertui Grigui. Nuo dabar kiekviena vyskupija turės savo *Caritas*, jo statutą tvirtins vietos vyskupas.

„ATGAIVINK“ (RENEW) PROGRAMA

Liepos 10 d. Kauno evangelizacijos centre buvo pristatyta nauja sielosvadinė programa „Atgaivink“. Pristatyme dalyvavo keli vyskupai, apie 50 kunigų ir daug aktyvių Bažnyčios darbininkų iš visos Lietuvos. Programą pristatė ses. Igne Marijošiūtė MVS ir svečiai iš Amerikos prel. T. Kleisseris ir ses. C. King. Programa vykdoma 2,5 metų ir skirta tikintiesiems dviasiškai atsinaujinti. Tą liepos 10 d. negalėjome net įsivaizduoti, kokį palaimingą darbą ji atliks visose Lietuvos vyskupijose.

Ses. I. Marijošiūtė priklausė Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo vargdienių seserų kongregacijos daliai, esančiai Putname (JAV). Atvykusi į Lietuvą ses. Igne labai daug pagelbėjo vyskupijoms ir įvairioms organizacijoms. Mums trūko patirties, o ses. Igne jos turėjo su kaupu. Ji vertai užsitarnavo daugelio Bažnyčios žmonių pagarbą ir dėkingumą.

KUNIGO PETRO RAČIŪNO MIC MIRTIS

Rugpjūčio 24 d. Viešpats pasišaukė pas save labai uolų kunigą, ilgametį Marijonų vienuolijos vadovą. Atlikdamas kunigo pareigas, labai artimai su juo bendravau, ir buvome bendraautoriai kuriant pagrindžio *Aušrq.* Kun. P. Račiūnas MIC pasižymėjo nepaprastu darbštumu, buvo gerai išsilavinęs, todėl jo veikla nešė gerų vaisių ne tik Marijonų vienuolijai, bet ir visai Lietuvai. Jis sėkmingai organizavo pagrindžio kunigų rengimą. Kai kada dėl savo diplomatijos aktyvesnių kunigų buvo kritikuojamas, tačiau jo ištikimybė Bažnyčiai nekelia abejonių. Kalbėdamas laidotuvių proga Petrašiūnų kapinėse, bandžiau įvertinti jo nuopelnus Lietuvai ir Bažnyčiai. Tokio kunigo netektis buvo didelis nuostolis ir Bažnyčiai, ir Lietuvai.

GIRKALNIO BAŽNYČIA

Tuojau po savo konsekracijos 1991 m. pašventinau pradėtos statyti Girkalnio Šv. Jurgio bažnyčios pamatus. Uolus ir sumanus klebonas kun. Juozas Kaknevičius per šešerius metus užbaigė statyti ir dailiai sutvarkė naują gražią bažnyčią, kuri galėtų stovėti nors ir Kaune. 1997 m. rugpjūčio 28 d. ją iškilmingai konsekrauvau. Klebonui reikėjo išlieti daug prakaito atliekant tikrai didelį darbą. Užbaigus darbus parapija beveik neturėjo skolų.

PARENGIAMASIS KURSAS

Rugsėjo 15 d. prie Kauno kunigų seminarijos pradėjo veikti Parengiamasis kursas. Apie jį svajojau nuo tada, kai Paryžiuje aplankiau kardinolo Jean-Marie Lustigerio įkurtus Šv. Augustino namus - Parengiamąjį kursą. Naujo ir svarbaus Kunigų seminarijos padalinio vadovu paskyriau Popiežiškajame Šv. Grigaliaus universitete licenciatą įgijusį kun. Aurelijų Žukauską. Pagrindinis dėmesys per šiuos metus skiriamas kandidatų pašaukimui tirti ir dvasiniam gyvenimui ugdyti. Parengiamąjį kursą ikūriau pačiame senamiesčio centre prie Švč. Sakramento (Studentų) bažnyčios.

Praėjus metams vyskupai sutarė, kad Parengiamieji (propedeutiniai) kursai veiks Kauno ir Vilniaus metropolijų centruose. Vyskupai pripažino,

kad į seminariją stoja jauni vyrai ir jiems reikia geresnio pasirengimo. Parengiamąjį kursą Vilniuje numatyta atidaryti po dvejų metų, kai tam bus pasiruošta.

PREZIDENTO RINKIMAI

Artėjant prezidento rinkimams parašiau kunigams ir tikintiesiems ganytojiškąjį laišką. Jame priminiau pareigą dalyvauti Lietuvai svarbiuose rinkimuose ir nurodžiau, kokiomis savybėmis kandidatas turėtų pasižymėti. Iškėliau dvi svarbiausias iš jų: kad kandidatas savo praeities gyvenimu jau būtų įrodęs ištikimybę Lietuvai ir kad jam rūpėtų krikščioniškos moralinės vertybės. Taip pat priminiau kunigams susilaikyti nuo politinės agitacijos, nesiderinančios su Bažnyčios nuostatomis. Prezidento rinkimų tema pasisakė ir kitų vyskupijų ordinarai.

BLAIVYBĖS KLAUSIMU

Lietuvos vyskupai spalio mėnesį išplatino atsišaukimą blaivybės klausimu. Priminę vysk. M. Valančiaus laikų blaivybės sąjūdį, iškėlėme mūsų dienų uždavinius, tarp jų ir tai, kaip padėti tiems, kurie jau yra tapę priklausomi nuo alkoholio: kurti Anoniminių alkoholikų grupes, dvasinės pagalbos centrus, kur žmonės rastų reikalingą pagalbą. Taip pat paskatinome budėti, kad priimami įstatymai apsaugotų visuomenę nuo nekontroliuojamos alkoholio gamybos ir platinimo.

KAUNO ŠEIMOS CENTRAS

Spalio 10 d. pašventinau naujas Kauno arkivyskupijos Šeimos centro patalpas prie Kristaus Prisikėlimo bažnyčios Aukštaičių g. 10. Erdviose patalpose šis centras galėjo vėliau vykdyti daug programų. Labai džiaugiausi Šeimos centro darbu. Energinga ir sumani direktorė Vijoleta Valantiejūtė, talkinama Nijolės Liobikienės ir kitų katalikių moterų, vykdė labai reikalingas programas: rengė sužadėtinius Santuokai, bręstančiam jaunimui teikė būtinų ir tinkamų lytinio ugdymo žinių ir vykdė kitas šeimai tarnaujancias programas.

KRISTAUTS PRISIKĖLIMO ŠVENTOVĖ

Lapkričio 9 d. pašventinau Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčią. Į šventę atvyko Seimo narių, Kauno m. savivaldybės ir apskrities tarnautojų ir per 10 tūkst. žmonių. Ši bažnyčia buvo statoma kaip laisvei prisikėlusios Lietuvos simbolis. Prof. V. Landsbergis teisingai pastebėjo, kad dabartinė, dar iki galo nesuremontuota bažnyčia žymi pusiaukelę, iki kurios atėjome, ir nuo mūsų visų priklausys kita kelio dalis. Nuo dabar bažnyčioje bus aukojamos Mišios, nors dar likę labai daug neatliktų darbų.

TEOLOGIJOS FAKULTETAS

Pasirašiau sutartį su VDU, pagal kurią panaudos teise Teologijos fakultetui perdaviau pastatus, esančius Gimnazijos g. 7 ir anksčiau priklausiusius Zitiečių draugijai. Ateityje fakultetas turės labai šaunias patalpas, kur paskaitų galės klausyti tiek klierikai, tiek teologiją studijuojantys pasauliečiai. Pastatai yra labai geroje ir gražioje vietoje. Prieš akis laukė dar daug darbo, kol jie buvo iki galo prikelti gyvenimui. Kiek anksčiau čia buvo įsikūrusi Lietuvos katalikų mokslų akademijos (LKMA) Kauno skyrius ir *XXI amžiaus* redakcija. Pastarajai daviau patalpas Papilio g. 5, visai šalia arkivyskupijos kurijos.

PAPILIO G. 5

Per visą sovietmetį dideliame Kauno kunigų seminarijai priklausiusiame pastate viešpatavo kariškiai. Atgavę šį pastatą, įkūrėme daug bažnytinių institucijų - Lietuvos *Caritas*, LKB Informacijos centrą, Katalikų interneto tarnybą, *XXI amžiaus* redakciją, *Gyvųjų akmenėlių* leidyklą, Teologijos fakulteto biblioteką ir skaityklą. Dideliems renginiams gerai tarnauja didelė ir puošni salė. Dalį patalpų naudoja Šv. Ignaco kolegija.

VAIKŲ DIENOS CENTRAS

Caritas iniciatyva ir arkikatedros klebono rūpesčiu pradėjo veikti Senamiesčio vaikų dienos centras. Pradžioje globotinių buvo tik nedidelis būrelis; seminaristai čia atlikdavo praktiką. 1998 metais Senamiesčio vaikų dienos

centrui parūpinau geras patalpas, kur buvo galima teikti socialinę pagalbą maždaug keturiasdešimčiai vaikų, stokojusių savų tėvų dėmesio. Centro uždavinys — ne tik padėti vaikams, bet ir dirbti su jų tėvais, kad vaikai galėtų saugiai grįžti į atsinaujinusių šeimą. Arkivyskupija užsidėjo sau nemažą finansinę naštą, tačiau niekas neabejojo, kad dėl vaikų ateities nereikia gailėti nei pinigų, nei pastangų. Ilgus metus sėkmingai centrui vadovavo Olga Kazlienė, viena iš pirmųjų *Caritas* kūrėjų. Panašūs Vaikų dienos centrai susikūrė Palemone, Prisikėlimo parapijoje, Šančiuose ir Jonavoje.

NAUJASIS NUNCIJUS

Gruodžio mėnesį į Lietuvą atvyko naujasis apštališkasis nuncijus arkivysk. Ervinas Josefas Enderis. Naujasis nuncijus prisistatė vyskupams per Vyskupų Konferencijos posėdį, o Vilniaus visuomenei — arkikatedroje aukodamas Mišias. Po to pradėjo lankyti kitas vyskupijas. Visiems patiko labai draugiškas jo būdas.

KARDINOLO JUBILIEJUS

Gruodžio 28 d. Kauno arkikatedroje šventėme kard. V. Sladkevičiaus vyskupystės 40 m. jubiliejų. Į šventę atvyko nuncijus ir visi Lietuvos vyskupai. Arkivysk. E. J. Enderis įteikė kardinolui Šventojo Tėvo sveikinimą ir padėką. Po Mišių kardinolą sveikino prof. V. Landsbergis, A. Saudargas, Kauno m. meras H. Tamulis, VDU rektorius V. Kaminskas ir kiti svečiai.

1957 m. gruodžio 25 d. Birštono klebonijoje arkivysk. Teofilius Matulionis slapta konsekravo buvusį Kunigų seminarijos dėstytoją kun. Vincentą Sladkevičių Kaišiadorių vyskupu koadjutoriumi, kuris ateityje turėjo paveldėti Kaišiadorių vyskupijos sostą. Tačiau nesutikęs bendradarbiauti su KGB vyskupas buvo ištremtas į Nemunėlio Radviliškį ir tik 1980 metais jam buvo leista sugrįžti į Kaišiadorių vyskupijos ordinaro pareigas. Visą laiką išliko giliai dvasingas ir žmonių mylimas ganytojas. Mes, jauni kunigai, trokšdami dvasiškai sustiprėti, dažnai važiuodavome pas tremtinį vysk. Vincentą.

INTERNETO ATSIKIDIMAS

1998 metais Vyskupų Konferencija pritarė, kad Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centras pradėtų rūpintis Lietuvos Katalikų Bažnyčios interneto tinklo kūrimu. Didžiausias rūpestis gulė ant Informacijos centro vadovo pečių. Greitai jis susirado reikalingų pagalbininkų, iš kurių pati svarbiausia buvo Dalė Šmerauskaitė. Jos darbštumas, sumanumas ir meilė Bažnyčiai padėjo katalikiškai Interneto tarnybai augti ir atlikti daugiau reikalingų darbų. Šiandien svetainėje www.katalikai.lt galima surasti Šventąjį Raštą, Katekizmą, Bažnyčios dokumentus ir daug informacijos iš Visuotinės Bažnyčios ir Lietuvos vyskupijų. Pamažu visos vyskupijos susikūrė savo svetaines.

KELIONĖ Į AMERIKĄ

1998 m. sausio mėnesį buvau pakviestas į Ameriką Arlingtone vykusioje konferencijoje skaityti pranešimo „Religija pokomunistiniuose kraštuose“. Čia sutikau didelį Lietuvos bičiulį Kestono kolegijos direktorių kan. Michaelį Bourdeaux. Priespaudos metais jis buvo vienas iš svarbiausių *LKB kronikos* medžiagos platintojų. Šioje konferencijoje pranešimą skaitė ir arkivysk. Tadas Kondrusevičius. Po konferencijos daviau interviu katalikų naujienų agentūrai CNS. Šios kelionės metu aplankiau Vašingtono, Baltimores ir Čikagos lietuvių.

Sausio 25 d. mano aukojamose Mišiose Čikagos Švč. M. Marijos Gimimo bažnyčioje dalyvavo ir ką tik išrinktas Lietuvos prezidentas Valdas Adamkus. Amerikos lietuviams šis išrinkimas buvo didelė šventė — tarsi jų veiklos Lietuvos labai įvertinimas.

SPAUDOS KONFERENCIJA

Kiekvienais metais pradėjau rengti spaudos konferencijas ir jose žinias-klaidei pristatydavau arkivyskupijos padėti. 1998 m. prisistatė ir naujas arkivyskupijos atstovas spaudai, filosofijos mokslų licenciatas Darius Chmieliauskas. Žurnalistų iš bažnytinių ir pasaulietinių komunikavimo priemonių dalyvavo labai daug. Pristačiau arkivyskupijos padėti: *Caritas*

kasdien valgydina apie 1300 žmonių, jo gretose dirba apie 650 savanorių; tikybos pamokas lanko 56.657 moksleiviai; per metus pakrikštyta apie 6000 kūdikių ir suaugusiųjų; Kunigų seminarijoje mokosi 130 klierikų. Savo pranešime pirmą kartą kalbėjau ir apie arkivyskupijos pajamas bei išlaidas — kam išleidžiami pinigai. Po pranešimo atsakiau į gausius žurnalistų klausimus. Panašias spaudos konferencija apie arkivyskupijos padėtį ruošiau kiekvienais metais, nes jos visiškai pasiteisino. Iki šiolei pasaulietinei žiniasklaidai atrodė, kad visa Bažnyčios informacija slepiama po devyniais užraktais.

Kai arkivyskupijos atstovas spaudai D. Chmieliauskas pradėjo redaguoti žurnalą *Artuma*, sutarėme, kad pusę etato perleis pavaduotojai Dalei Gudzinskienei. Taip arkivyskupija praturtėjo dar viena gera darbuotoja, kuri rūpestingai ruošia informaciją apie arkivyskupijos įvykius, prižiūri mūsų interneto svetainę, pasiunčia *Valstiečių laikraščiui* mano homiliją ir atlieka kitus spaudos tarnybai labai reikalingus darbus.

ŽODIS TARP MŪSŲ

Katalikų bendruomenė „Gyvieji akmenys“ Kaune pradėjo leisti naują žurnalą *Žodis tarp mūsų* (vėliau perėmė *Gyvyjų akmenėlių* leidykla). Tai populiaraus Amerikoje leidžiamo žurnalo *The Word Among Us* lietuviškasis leidimas. Kiekvieną dieną jį skaitant galima maitintis Dievo žodžiu. Pamažu žurnalas išsikovojo tarp kunigų ir pasauliečių populiarumą. Šis leidinėlis atsirado Lietuvoje ir ilgą laiką buvo palaikomas nenuilstančio kanadiečio Vinco Kolyčiaus. Tai neeilinė asmenybė. Kai jį pamatydavau, visada ateidavo mintis: o kad visi ar bent dauguma vyskupų ir kunigų turėtų tokį tikėjimą ir tokią meilę Bažnyčiai. Galima būtų kalnus nuversti.

SUSITIKIMAS SU MOKYKLŲ VADOVAIS

Kovo 18 d. Kunigų seminarijoje vyko mano ir vysk. R. Norvilos susitikimas su Kauno miesto mokyklų direktoriais. Dr. Arvydas Žygas skaitė pranešimą „Laisvė ir atsakomybė“, vėliau laisvės ir atsakomybės tema diskutavome mažose grupėse. Džiaugiausi, kad mokyklų vadovai atsiliepė

į pakvietimą ir aktyviai dalyvavo diskusijose. Šitoks bendradarbiavimas ateityje gali atnešti gerų rezultatų.

BALTIJOS ŠALIŲ VYSKUPŲ SUSITIKIMAS

Apaštališkasis nuncijus arkivysk. E. J. Enderis gegužės 4 d. suorganizavo Baltijos valstybių - Lietuvos, Latvijos ir Estijos - vyskupų susitikimą. Jame pasidalijome informacija apie Bažnyčios gyvenimą kiekvienoje šalyje. Nuncijus siekė, kad tarp kaimyninių Baltijos šalių vyskupų užsimegtų bendradarbiavimas. Po šio pirmojo susitikimo buvo kitų - Rygoje ir Taline, paskui vyko bendros vyskupų rekolekcijos, bet gyvesnio bendradarbiavimo neatsirado.

GEROJO GANYTOJO PARAPIJA

Balandžio 28 d. Kaune, Dainavos mikrorajone, įkūriau Gerojo Ganytojo parapiją. Labai didelis vakarinis Kauno rajonas — apie 80.000 gyventojų - priklausė Šv. Antano Paduviečio parapijai. Pusę šio rajono priskyriau naujai kuriamai Gerojo Ganytojo parapijai. Prieš akis buvo daug darbų: pastatyti bažnyčią, parapijos namus ir, svarbiausia, sukurti gyvą bendruomenę. Laikina Mišios sekmadienį bus aukojamos Dainavos vidurinėje mokykloje. Ant plyno lauko kurti parapiją sutiko kun. Jonas Stankevičius. Dievas laimino darbus ir šiandien jau negalima net įsivaizduoti, kad taip neseniai šios parapijos nebuvo.

Įkurti Gerojo Ganytojo parapiją impulsą davė viena kelionė per šį Kauno mikrorajoną. Važiuojame automobiliu su kun. Jonu Stankevičiumi ir V. Krėvės prospekte pamačiau neseniai išdygusią bažnyčią. Kun. Jonas paaiškino, kad tai Apaštalų bažnyčios nauji maldos namai. Tuomet ir kilo mintis kurti parapiją ir statyti bažnyčią. Jei kiti krikščionys turi drąsos kurtis net ten, kur neturi savo narių, tai kaip mes galime miegoti, turėdami dešimtis tūkstančių tikinčiųjų? Tuomet ir pasiūliau kun. Jonui: „Ar nenorėtumei kurti naują parapiją?“ Jis sutiko ir darbai pajudėjo.

SUTVIRTINIMAS

Nuo 1998 metų gerokai praplėčiau Sutvirtinimo teikimą net ir mažiausiose parapijose. Per metus planavau teikti Sutvirtinimą 24 parapijose. Anksčiau 12 kartų Sutvirtinimas buvo teikiamas arkikatedroje. Dabar sunku net suprasti, kodėl tai buvo daroma tik arkikatedroje, o ne kitose Kauno bažnyčiose. Turbūt reikia laiko, kad gimtų ir subręstų naujos idėjos. Tradicija tik tikėjimo dalykuose labai svarbi, bet sielovadoje reikia nuolat mąstyti, ką padaryti geriau, nei buvo daroma iki šiolei. Sutvirtinimo teikimas visuomet būna ir proga aplankyti parapiją, pabendrauti su tikinčiaisiais. Kai kuriose parapijose žmonės net neatsiminė, kad pas juos kada nors buvo lankęsis vyskupas.

Iš šios vasaros kelionių po parapijas bene geriausią įspūdį paliko Taujėnų parapija, kuriai vadovavo mons. Jonas Voveris. Tokio uoloas ir taip mylinčio savo parapijiečius kunigo reikia paieškoti. Visur matėsi rūpestingo klebono ranka ir labai šilti jo santykiai su savo parapijiečiais. Tik gaila, kad amžius ir sveikata neleis jam ilgiau tarnauti.

„KĄ DVASIA KALBA BAŽNYČIAI“

„Gyvieji akmenys“, Atsinaujinimo tarnyba (*Renewal Ministries*) ir LVK 2000 m. jubiliejaus komitetas suorganizavo Vilniuje, Kaune ir Šiauliuose didelę konferenciją, pavadintą „Ką Dvasia kalba Bažnyčiai“. Gegužės 13 d. Kaune surengėme spaudos konferenciją, kurioje, be manęs, dalyvavo iš JAV atvykusių svečių — vysk. Josephas Faberis McDonaldas, charizminio atsinaujinimo vadovai — Ralphas Martinas, Peteris Herbeckas ir Peteris Williamsonas. Su jais atvyko 25 žmonių grupė iš JAV ir Kanados. Gegužės 15—16 d. Kaune, LKKI sporto manieže, vyko šlovinimo renginys - konferencija, kurioje dalyvavo apie 2000 žmonių. Kiekvienas dalyvis gyvai juto Dievo Dvasios išsiliejimą ant susirinkusiųjų. Labai pasisėkusių konferenciją užbaigėme sekmadienį Santakoje aukotomis Mišiomis, kuriomis paminėjome ir Jono Pauliaus II apsilankymo Lietuvoje penktąsias metines. Be savo draugų iš Amerikos mes tikrai nebūtume pajėgę suorganizuoti tokio didelio ir svarbaus renginio, kuris davė naują impulsą sparčiau dvasiškai augti leidžiant veikti Šventajai Dvasiai.

KARDINOLO PAGERBIMAS

Gegužės 28 d. kardinolą aplankė prezidentas Valdas Adamkus ir pasveikino su kardinolystės 10-mečio sukaktimi.

Gegužės 31-ąją, per Sekmines, kardinolo Vincento tarnystės 10-metį paminėjome arkikatedroje. Mišiose kardinolas kalbėjo: *Aš džiaugiuosi su-laukęs kardinolystės 10-mečio, kuris man suteikė galimybę skelbti Evangeliją. Mano didžiausias troškimas būti su jumis ir melstis dėl Tėvynės dvasinio ir tautinio prisikėlimo.*

1988 m. gegužės 29 d. Lietuvai buvo labai džiaugsminga ir brangi. Pradėjusiai brėkšti laisvės aušrai vysk. V. Sladkevičiaus pakėlimas Švento-sios Romos Bažnyčios kardinolu buvo nepaprastai reikšmingas. Lietuvos tikintieji pajuto Jono Pauliaus II išskirtinį dėmesį.

VYSKUPO WALTERIO KASPERIO VIZITAS

Lankydamasis Lietuvos vyskupijose, 1998 m. birželio 3 d. Kaune apsilankė Rotenburgo-Štutgarto vyskupas dr. Walteris Kasperis (busimasis kardinolas). Aplankė *Caritas*, Šeimos centrą, kalbėjo kunigams apie tarnaujančią Bažnyčią ir dialogą su visais visuomenės sluoksniais. Papasakojo apie Vokietijoje ruošiamus nuolatinius diakonus. Vakare su svečiu, kard. Vincentu ir vysk. V. Michelevičiumi arkikatedroje šventėme Mišias. Kitą dieną vysk. W. Kasperis aplankė Kryžių kalną ir Šiluvą, kur su juo taip pat koncelebravau šv. Mišias.

Svečias pakvietė apsilankyti Rotenburge per vyskupijos šventę. Priėmiau pakvietimą ir nesigailėjau. Labiausiai patiko, kaip šioje šventėje vyskupas pagerbė aktyvius katalikus. Pasiryžau ir Kauno arkivyskupijoje švęsti panašią šventę birželio 24 d., kai minime arkivyskupijos globėją Šv. Joną Krikštytoją, ir kasmet pagerbti kuo nors nusipelnčius kunigus, vienuolius ir pasauliečius. Visuotinė Bažnyčia tuo ir brangi, kad galime vieni iš kitų mokytis ir vieni kitiems padėti.

BROLIS ROBAS

Pamažu Kauno arkivyskupijoje, kaip ir kitose vyskupijose, pradėjo plėstis Taizė sąjūdis. Kaskart mus aplankydavo brolis Robas, kuris padėdavo pasiruošti

Taizė susitikimams. Jauni žmonės, nuvykę į ekumeninius susitikimus Taizė kaimelyje Prancūzijoje ar Europos didmiesčiuose, grįždavo dvasiškai atsinaujinę ir pilni ryžto būti aktyviais Bažnyčios nariais. Mačiau Taizė brolių labai pozityvią įtaką, todėl palaikiau ir laiminau šį judėjimą arkivyskupijoje.

GYVENIMO IR TIKĖJIMO INSTITUTAS

Jėzaus Draugijos Lietuvos ir Latvijos provincijolo tėvo Gintaro Vitkaus SJ ir Skotų Craighead'o instituto direktorės ses. Ch. Anderson FCJ dėka Kaune susikūrė Gyvenimo ir tikėjimo institutas, kuris pamažu išaugo ir užsitarnavo pripažinimą. Jo programose dalyvauja daugybė žmonių. Ypač visi džiaugiasi vedamomis ignaciškoms rekolekcijomis su palydėjimu. Pastaruoju metu Gyvenimo ir tikėjimo institutą pasitelkiau į pagalbą rengiant nuolatinus diakonus.

LEFEBVRE'O SEKĖJAI LIETUVOJE

1998 m. Kaune aktyviai pradėjo reikštis arkivysk. Lefebvre'o sekėjai. Jie piligriminėmis kelionėmis per Šiluvą į Kryžių kalną, šv. Ignaco rekolekcijomis ir kitokiais religiniais renginiais pradėjo vilioti katalikus; ne vieną tikintįjį sužavėdavo lotynų kalba pagal tridentinį ritą jų aukojamos mišios. Vyskupų Konferencijos sekretoriatas išplatino kunigams ir tikintiesiems skirtą atvirą laišką, kuriame trumpai apibūdino arkivysk. Lefebvre'o santykį ir nesutarimus su Katalikų Bažnyčia. Tačiau nėra to blogo, kas neišeitų į gera — lefebristai vertė pasitempti ir kontroliuoti, kad liturgija būtų tvarkingai atliekama, kaip to reikalauja apeigų taisyklės.

SUSITIKIMAS SU PREZIDENTU

Birželio 17 d. mes, Lietuvos vyskupai, buvome pakviesti pas prezidentą Valdą Adamkų ir su juo kalbėjomės aktualiais Bažnyčios ir visuomenės klausimais. Dėl silpnos sveikatos neatvyko tik kard. Vincentas. Prezidentas papasakojo apie savo susitikimą su Jonu Pauliumi II ir išreiškė mintį, kad būtų gera su Lietuvos vyskupa susitikti du kartus per metus ir šiuose susitikimuose aptarti Bažnyčios ir visuomenės aktualijas.

Gaila, bet gera idėja netapo kūnu, o prie kitų prezidentų ir visiškai nulygo. Kartais užklysta mintis, kad panašūs politikų susitikimai su vyskupais gal reikalingi tik reitingams pakelti, bet ne įsiklausyti, ką kalba šimtams tūkstančių tikinčiųjų atstovaujantys Bažnyčios hierarchai. Kadangi kvietėjų intencijos ne visuomet lengvai atpažįstamos, tenka pozityviai spręsti ir priimti kvietimą, nors jis kažko svarbaus ir nežadėtų.

NAKTINĖ EUCHARISTIJOS ADORACIJA

Birželio 19 d. Kauno Šv. Pranciškaus Ksavero (jėzuitų) bažnyčioje Švč. Jėzaus Širdies tarnaičių kongregacijos seserys suorganizavo naktinę adoraciją, kuri pamažu prigijo ir sutraukdavo gana daug tikinčiųjų. Tai buvo tik pradžia. Ateis laikas, kai Kauno arkivyskupijoje ir kitose vyskupijose vyks nuolatinė Švč. Sakramento adoracija. Tai pamoka, kad gerus darbus ar renginius galima pradėti nuo grūdėlio ir, jeigu tai iš Dievo, jis auga ir neša vaisius.

NUSIKALTĖLIŲ AKIPLĖŠIŠKUMAS

Lietuvos *Caritas* direktorius kun. Robertas Grigas kreipėsi į LR Vidaus reikalų ministrą, išskeldamas apgailėtiną reiškinį, kad Lietuvos dienraščiuose atvirai spausdinami prostitučių skelbimai. Kaip pavyzdį pasiuntė *Lietuvos ryto* puslapio kopiją su 23 panašaus turinio skelbimais.

Atsakydamas į šį raštą, viceministras A. Svetulevičius rašė, kad vien teisinėmis priemonėmis labai sunku kovoti su prostitucija ir sąvadavimu ir kad viena iš paveikių teisinių priemonių galėtų būti atsakomybė už seksualinių paslaugų pirkimą. Viceministras teigė, kad visuomeninės organizacijos galėtų aktyviau teikti pasiūlymus, kaip efektyviau kontroliuoti asocialius reiškinius.

Lietuvai šis metas buvo labai sunkus. Nusikaltėliai daugelyje sričių veikė tiesiog akiplėšiškai ir jautėsi taip, tarsi jiems nebegaliojotų Baudžiamasis kodeksas. Tikriausiai reikės daug laiko, kol prasidės giluminiai pokyčiai į gera.

KUNIGO MIKUTAVIČIAUS DINGIMAS

Liepos 1 d. dingo kun. Ričardas Mikutavičius, o iš jo buto - brangi paveikslų ir kiti meno dirbinių kolekcija, kurią jis buvo pažadėjęs padovanoti

Kauno miestui. Po ilgo laiko išaiškėjo, kad jis buvo nužudytas tų pačių žmonių, su kuriais artimai bendravo. Kun. Ričardui buvo nelengva sutilpti Bažnyčios kanonuose. Turėdamas talentą jautriai prabilti į žmogaus širdį, jis ne vieną nutolusį nuo Dievo sugrąžino į Bažnyčią. Jo silpnoji vieta buvo meno dirbinių kolekcionavimas, ir į jį, kaip pats rašė, buvo visiškai pasinėręs. Dar kartą pasitvirtino taisyklė, nuo kurios nevalia nukrypti nei kunigui, nei vyskupui — dvasininko svarbiausias hobis turi būti tarnavimas žmonėms.

VILKAVIŠKIO KATEDRA

Liepos 11 d. dalyvavau Vilkaviškio katedros konsekracijos iškilmėje. Man asmeniškai ši šventė buvo labai brangi, nes Vilkaviškis gyvai įsirašęs į mano kunigiškąją tarnystę. Vilkaviškyje dirbau vikaru, čia pradėjau konfliktuoti su KGB struktūromis, čia pradėjau novicijatą Jėzaus Draugijoje, čia nušalintas nuo pareigų dirbau Metalų gamykloje.

Konsekracijos iškilmė buvo tikrai įspūdinga, dalyvavo naujasis nuncijus arkivysk. E. J. Enderis, dauguma Lietuvos ir užsienio vyskupų, prezidentas V. Adamkus, Seimo pirmininkas prof. V. Landsbergis ir kiti svečiai. Katedros statybos darbus ant savo pečių ištvermingai nešė prel. kan. Vytautas Gustaitis.

200-OJI PAGALBOS SIUNTA

Liepos 14 d. Kauno kurijos salėje iškilmingai pagerbėme ilgamečius Lietuvos draugus iš Oldenburgo krašto (Vokietija) - Paulių Schneiderį, baronienę Moniką von Schorlemer, Josephą Sibbelą ir kt.; taip pat pagerbėme ištvermingus didžiulių krovinių sunkvežimių vairuotojus, kurie jau 200-ąją kartą atgabeno pagalbą Lietuvai. Šių Oldenburgo krašto katalikų solidarumo pavyzdys aukso raidėmis turėtų būti įrašytas į atsikuriančios Lietuvos istoriją. Kroviniai būdavo skiriami įvairių vyskupijų sunkiai besiverčiantiems žmonėms. Vokiečiai gabeno medicinos įrangą, vaistus, drabužius ir maistą. Suskaičiuota, kad visa tai pavertus pinigais būtų 15.034.758 tuometinių Vokietijos markių. Į šią pagalbą Vokietijoje buvo įtraukta apie tūkstantis savanorių, kurie rinko paramą, ją tvarkė ir siuntė į Lietuvą.

KALINIO KELIAIS

Rugpjūčio mėnesį lankiausi Maskvoje, Permėje ir 389/36 griežto režimo politinių kalinių lageryje. Maskvos arkivyskupas Tadas Kondrusevičius pakvietė dalyvauti Rusijos kankinių minėjime ir ta proga aplankyti mano nelaisvės metų vietų.

Iš Permės rugpjūčio 11 d. mikroautobusu važiovome į Kučino griežto režimo lagerį nr. 36, kuriame buvo įrengiamas muziejus. Spygliuotos lagerio vielos sukėlė daug nesenų prisiminimų. Permės kalėjimo, kuriame kelis kartus kalėjau, teritorijoje meldėmės už politinius ir sąžinės kalinius. Sekmadienį kartu su arkivysk. T. Kondrusevičiumi Permės katalikų bažnyčioje aukojau Mišias už Rusijos kankinius, o vakare grįžome į Maskvą.

PAŠTUVOS KARMELIČIŲ VIENUOLYNAS

Rugpjūčio 15 d., per Žolinę, pašventinau Paštuvos karmeličių vienuolyną ir koplyčią. Miške, arti Nemuno, iškilo gražus pastatas, kuriame apsigyveno seserys karmelitės. Labai džiaugiuosi, kad Kauno arkivyskupijoje atsirado dar vienas dvasinis centras, kur melsis ne tik seserys karmelitės, - dvasinės atgaivos galės rasti visi Dievo artumos ieškantys žmonės.

ORDINAS KARDINOLUI

Rugpjūčio 23 d. prezidentas V. Adamkus kardinolui Vincentui įteikė garbingą apdovanojimą —Vytauto Didžiojo 1-ojo laipsnio ordiną už doros bei laisvos tautos dvasios brandinimą Lietuvoje. Kardinolo rezidencijoje pats prezidentas įteikė garbingą apdovanojimą. Įteikdamas ordiną pasidžiaugė, galėdamas apdovanoti labai daug nusipelnusių dvasininką: „Jūsų tauri kilnios sielos asmenybė mūsų tautai yra didelė moralinė paspartis.“

KOPLYČIA NEPILNAMEČIŲ KOLONIJOJE

Rugsėjo 4 d. pašventinau koplyčią Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose. Čia bausmę atlieka apie 260 nuteistų jaunuolių. Nepilnamečių koloniją reguliariai aplankydavo Šančių parapijos klebonas kun. Virginijus Veprauskas, o jam išvykus tęsti kunigiškosios tarnystės

kitur, lanko kun. Virginijus Birjotas. Kelis kartus pats lankiausi kolonijoje ir kalbėjau nuteistiesiems. Nelengva prisibelsti į per anksti sužvarbusias paauglių širdis, bet vienas kitas gėrio lašelis tikriausiai įkrinta.

KALTINIMAI

Rugsėjo 25 d. išplatinau spaudoje pareiškimą dėl neatsakingų kaltinimų, metamų Bažnyčiai, ypač vyskupams, kai dėl kun. R. Mikutavičiaus dingimo buvo kaltinami ne nusikaltėliai, bet Bažnyčios hierarchai. Pareiškime rašiau: *Minėto kunigo tragedija man, kaip ir visiems tikintiesiems, skaudė, tačiau manau, kad kunigo nelaimę išnaudoti egoistiniams interesams — sumenkinti Bažnyčios autoritetą — nedora.*

Deja, viešojoje erdvėje ir toliau nuolat bus metami kaltinimai, kartais visiškai absurdiški, kunigams ir vyskupams, tarsi jie būtų didžiausi nenaudėliai. Tikėtina, jog kai kas tokiu būdu tikisi laimėti taškų savo reitingams.

NAUJAS KANCLERIS

Rugsėjo 26 d. kunigu įšventinau diakoną Tomą Karklį ir paskyriau kurijos sekretoriumi. Kiekvieną užduotį jis atlikdavo nepriekaištingai ir laiku, todėl labai gailėjau, kai susikūrus Kariuomenės ordinariatui panoro tarnauti kariams. Tačiau gerų kunigų reikia visur, o vyskupo pareiga matyti ne tik savo, bet ir kitų vyskupijų reikmes.

PAMINKLAS ELENAI SPIRGEVIČIŪTEI

Spalio 17 d. Taikos pr. ir Studentų g. sankryžoje pašventinau paminklą kankinei už skaištumą Elenai Spirgevičiūtei. Paminklą pastatė Elenutės brolis Česlovas. 1944 m. sausio 3 d. naktį keturi sovietiniai partizanai, veikiau banditai, nužudė skaištumą gynusią Eleną. Tą naktį buvo nužudyta ir jos teta Stasė Žukaitė.

Mišias drauge su vysk. R. Norvila ir kunigais koncelebravau Šv. Antano Paduviečio parapijos bažnyčioje. Kunigų seminarijoje buvo surengta konferencija, kur apie Elenos Spirgevičiūtės gyvenimą bei kankinystę kalbėjo kun. Krizantas Juknevičius SDB. Subrendo mintis, kad reikėtų pradėti

Elenos Spirgevičiūtės beatifikacijos bylą. Tačiau šiai bylai ateityje pagrindine kliūtimi taps mažas tikinčiųjų dėmesys savo tautos kankiniams.

KUNIGAS ANTANAS PAŠKUS

Su kun. Antanu Paškumi artimai susipažinau viešėdamas Nju Džersyje pas p. Rožę Šomkaitę. R. Šomkaitė sudarė puikias sąlygas kun. Antanui rašyti knygas. Jei ne ši pagalba, kun. A. Paškus niekada nebūtų parašęs ir išleidęs tiek daug vertingų knygų.

Pinlas idealizmo ir noro pasitarnauti Lietuvai kunigas Antanas atvažiavo dėti atsikūrusiame Teologijos fakultete. Jo paskaitos studentams labai patikdavo, tik gaila, kad sveikata neleido ilgiau tarnauti.

2008 metais jo palaikus priglaudė Kristaus Prisikėlimo bažnyčios kolumbariumas.

SUGRĮŽTA ARKIVYSKUPAS JUOZAPAS SKVIRECKAS

Žinodamas Kauno arkivyskupo Juozapo Skvirecko valią po mirties sugrįžti į Lietuvą, lankiausi Zamse (Austrija), kur seserų vienuolių bažnyčios kriptoje buvo palaidotas šis tremtinys arkivyskupas. Susitariau su Šv. Vincento seserimis dėl arkivyskupo perlaidojimo Lietuvoje. Gavęs sutikimą ir suderinęs datą, su delegacija, kurioje dalyvavo Ignacas Uždavins, Kauno apskrities valdytojas Kazimieras Starkevičius, mons. Alfonsas Svarinskas, Kauno vicemerai Antanas Balutis, kunigai, seserys vienuolės bei pasauliečiai, vėl nuvykau į Zamsą. Iškilmingas gedulingas Mišias koncelebravo Insbruko vysk. Alois Kothgasseris, aš ir keli Lietuvos kunigai. Po Mišių padėkojau Austrijos vyriausybei, kad suteikė prieglobstį arkivysk. J. Skvireckui, o Insbruko vyskupui Alois — už svetingumą. Po Mišių karstas buvo nugabentas į Insbruko oro uostą.

Lapkričio 25 d. Vilniuje delegaciją su arkivysk. J. Skvirecko palaikais pasitiko premjeras G. Vagnorius, krašto apsaugos ministras Č. Stankevičius, vysk. R. Norvila ir kiti valstybės bei Bažnyčios atstovai. Po to arkivyskupo palaikus parvežėme į Kauno arkikatedrą.

Lapkričio 27 d. Kunigų seminarijoje vyko popietė-konferencija apie arkivysk. J. Skvirecko gyvenimą ir darbus. Kalbėjo prel. Vytautas S. Vaičiūnas OFS,

dr. Aldona Vasiliauskienė, kun. doc. Jonas Ivanauskas (vėliau vyskupas augziliaras, Kaišiadorių ordinaras), kun. Vaclovas Aliulis MIC ir kt. Kaip vieną iš didžiausių nuopelnų kalbėtojai pabrėžė J. Skvirecko iš Vulfatos į lietuvių kalbą išverstą Šventąjį Raštą ir Lietuvos bažnytinės provincijos kūrimą.

Lapkričio 28 d. iškilmingas laidotuvių Mišias koncelebravo nuncijus arkivysk. E. J. Enderis, arkivysk. A. J. Bačkis, Insbruko vysk. A. Kothgas-seris, Elko vysk. W. Ziemba, visi Lietuvos vyskupai, prel. L. Tulaba, mons. A. Jonušas ir daug kunigų. Kalbėdamas kard. V. Sladkevičius pasidžiaugė arkivyskupo sugrįžimu ir priminė, kad iš jo rankų gavo kunigystės šventimus. Po Mišių karstas buvo palydėtas į arkikatedros kriptą.

KREIPIMASIS Į SEIMĄ IR VYRIAUSYBĘ

Lapkričio mėnesį išplatinau kreipimąsi į Seimą ir Vyriausybę dėl augančio alkoholizmo ir alkoholio monopolio perdavimo į privačias rankas. Pareiškime spaudai rašiau: *Tabako ir alkoholio reklamai uždegama žalia šviesa, o į prekybą alkoholiu žiūrima kaip į prekybą saldainiais ar pomidorais. Į privačias kišenes suplaukia vargių žmonių pinigai, o Lietuvai paliekama teisė ilgėtis sovietinių laikų.* Kreipimesi taip pat pasisakiau prieš azartinių lošimo namų legalizavimą.

Panašūs pareiškimai vienus žmones pradžiugindavo, kad vyskupai netyli ir pasisako svarbiais Lietuvai klausimais, o kitus supykindavo, kam vyskupai kišasi ne į savo reikalus, tarsi tik politikams turėtų rūpėti tautos moralės klausimai.

GERUMAS MUS VIENIJA

Lietuvos *Caritas*, pasimokęs iš kitų šalių karitiečių veiklos, pradėjo gerumo akciją „Gerumas mus vienija“, skirtą vargšams remti. Per Adventą parapijose parduodamos žvakutės, o už surinktus pinigus remiami *Caritas* vykdomi projektai. Ši akcija kasmet augo ir nešė gerus vaisius.

PASIRUOŠIMAS KRIKŠČIONYBĖS JUBILIEJUI

Gruodžio mėnesį buvo paskelbta Jubiliejinė 2000 metų programa Lietuvoje. Spaudos konferencijoje arkivysk. A. J. Bačkis pristatė, kad Jubiliejus

bus švenčiamas ne tik Jeruzalėje ir Romoje, bet ir vietinėse Bažnyčiose. Jubiliejinės komisijos sekretorius kun. Rolandas Makrickas supažindino su parapijų atsinaujinimo programa. Jubiliejaus proga Kaune vyks Lietuvos II Eucharistinis kongresas. Lietuvos vyskupai centriniam 2000 metų jubiliejaus komitetui Romoje perdavė 114 tikėjimo liudytojų bei kankinių bylų, 14 jų — iš Kauno arkivyskupijos.

NAUJAS ŠVENTOJO RAŠTO VERTIMAS

Prieš pat Kalėdas Lietuvos visuomenei pristatėme naujai išleistą Šventąjį Raštą, kurio Senąjį Testamentą išvertė prel. prof. Antanas Rubšys; Naujasis Testamentas kun. Česlovo Kavaliausko jau anksčiau buvo išverstas iš graikų kalbos ir prel. Antanas Rubšys jį vertino labai gerai, todėl nematė reikalo versti iš naujo. Vilniaus universitete vykusiame Šventojo Rašto pristatyme dalyvavo ir pats vertėjas prel. Rubšys. Jis sakė, kad „Šventasis Raštas - tai knyga ne apie Dievą, bet iš Dievo“. Naujas ir labai geras vertimas - tai didelė dovana, ruošiantis švęsti Jubiliejinius metus.

GLEBAS JAKUNINAS IR MICHAELIS BOURDEAUX

1999 m. vasario 17 d. mane aplankė du labai brangūs žmonės - stačiatikių dvasininkas Glebas Jakuninas, kuris daug padėjo persiunčiant *Kroniką* ir kitus dokumentus į Vakarus, ir kan. Michaelis Bourdeaux, įkūręs Kestono kolegiją, kurioje siekta rinkti, sisteminti ir skleisti žinias apie tikinčiųjų persekiojimą sovietinėse respublikose. Šiuos abu dvasininkus prezidentas apdovanojo Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordinais. Apdovanoti taip pat buvo ir kiti Lietuvos draugai — Sergejus Kovaliovas, Aleksandras Lavutas ir Tatjana Velikanova, su kuriais sovietiniais laikais mano buvo daug bendrauta.

KUN. R. MIKUTAVIČIAUS ŽŪTIES MĮSLĖS ATOMAZGA

Dienraštis *Respublika* išspausdino interviu su p. Belecku, kuris paskleidė šmeižtą, kad kun. Ričardo Mikutavičiaus kolekcija rūpėjo Bažnyčios vadybei ir kad pats kunigas gali būti kalinamas kažkur Vatikane ar kokiuose

nors bažnyčių požemiuose. Policijos tyrėjai net buvo apsilankę kurijoje ir teiravosi manęs, ar Kauno bažnyčiose yra tokių požemių. Pasakiau, ką žinojau. Atsiliepdamas į šmeižikiškus nusikaltusio žmogaus pamąstymus, kalbėjau žiniasklaidai, kad p. Belecką galima suprasti, tik kiek sunkiau yra suprasti *Respubliką*, kuri, juodindama Bažnyčią, bando padidinti savo populiarumą.

Kovo 31d. gausiai dalyvaujant Kauno visuomenei kun. R. Mikutavičiaus palaikai buvo palaidoti Petrašiūnų kapinėse. Suvokdamas subtilią padėtį, kad daugelis kun. R. Mikutavičiaus gerbėjų mano atžvilgiu buvo neigiamai nusistatę, ir todėl siekdamas dvasinės ramybės, laidotuvėse nedalyvavau ir privačiai aukojau Mišias už piktadarių nukankintą kunigą.

GARBĖS DAKTARO REGALIJOS

Balandžio 30 d. iškilmingai paminėjome VDU atkūrimo dešimtmetį. Iškilmingo minėjimo metu man buvo įteiktos VDU garbės daktaro regalijos už nuopelnus Bažnyčiai ir Lietuvai, pagrindžio sąlygomis redaguotą *Kroniką* ir įkurtą *Aušrą*. Universiteto rektorius prof. dr. Vytautas Kaminskas su arkivyskupija visuomet palaikė labai geranoriškus santykius, ir už tai jam buvau dėkingas labiau nei už gautas regalias. Už nuopelnus atkuriant ir stiprinant universitetą man, prel. prof. Antanui Rubšui ir kun. prof. Kęstučiui Trimakui buvo įteikti universiteto jubiliejiniai aukso ženkleliai.

BAŽNYČIOS KRONIKOS FONDO APDOVANOJIMAI

Įkūriau *Bažnyčios Kronikos* fondą ir kiekvienais metais Pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos proga skiriu du apdovanojimus žurnalistams, dirbantiems bažnytinėje ir pasaulietinėje žiniasklaidoje. Vengiant šališkumo, asmenis pagerbti parenka šiam tikslui sukurta komisija. Per šešiolika metų apdovanojimai buvo įteikti šiems žurnalistams:

Rūtai Tumėnaitei, *Mažosios studijos* redaktorei, - už Evangelijos vertybių skleidimą; Birutei Garbaravičienei, *Kauno dienos* žurnalistei, — už publikacijas Bažnyčios gyvenimo temomis. Mildai ir Vygandai Račkaiciams,

Kregždutės redaktoriams, — už krikščionišką vaikų švietimą; Kultūros savaitraščio *Žemaičių saulutė* redakcijai - už atviros krikščioniškomis vertybėmis savimonės ugdymą (1999 m.);

Petrui Kimbriui, *Naujojo Židinio-Aidų* kūrėjui ir vadovui, — už išskirtinę veiklą žiniasklaidos baruose antisovietiniame pogrindyje ir Nepriklausomybės metais (2000 m.);

Jūratei Grabytei, *Žemės druskos* redaktorei, - už kūrybingą evangelizacijos darbą; Angelei Statkuvienei, *Tėviškės žinių* žurnalistei - už Bažnyčios gyvenimo atspindėjimą (2001 m.);

Dalei Šmerauskaitėi, Katalikų interneto tarnybos projektų koordinatorėi, - už uolų ir kūrybingą evangelizacijos darbą virtualiojoje erdvėje; Gediminui Žukui, *Bažnyčios žinių* redaktoriui, - už Bažnyčios dokumentų vertimą, uolų ir kūrybingą evangelizacijos darbą; Vaidai Samuolytei, *Veido* žurnalistei, — už aktyvias pastangas suvokti ir blaiviai aptarti visuomenėje vykstančius procesus (2002 m.);

Dr. Pauliui V. Subačiui, spaudos apžvalgininkui, — už vaisingą ilgametę veiklą ir krikščioniškųjų vertybių sklaidą įvairiose viešojo komunikavimo srityse (2003 m.);

Tomui Viluckui, žurnalistui, — už nuoseklų Bažnyčios mokymo perteikimą katalikiškojoje spaudoje ir kūrybišką Evangelijos vertybių sklaidą; Daliai Jazukevičiūtei, *Veido* žurnalistei, — už ilgametį nekonformistinį žurnalistikos darbą (2004 m.);

Jūratei Kuodytei, *Mažosios studijos* redaktorei, — už nuoseklų ir atsida-
vusį darbą, kūrybišką Evangelijos vertybių skelbimą; Mykolui Drungai, žurnalistui, — už Bažnyčios vaidmens nūdienos gyvenime atskleidimą (2005 m.);

Vandai Ibianskai, žurnalistei ir *Artumos* redaktorei, - už ilgametį, kantrų bei kūrybišką krikščioniškosios žiniasklaidos plėtojimą; Romui Sakadolskiui, žurnalistui, - už ilgametę sąžiningą žurnalistinę veiklą, įkvepiantį pilietinės atsakomybės pavyzdį (2006 m.);

Dr. Kęstučiui K. Girniui - už ilgametę, plačią analitinės žurnalistikos ir tiriamąją veiklą bei įkvepiantį pilietinės atsakomybės pavyzdį; Ingridai

Laimutytei-Matvejevienei, *Bitutės* redaktorei, - už nuoširdų vaikų vertybinį ugdymą; Genutei Ulevičienei, *Marijos radijo* vaikų laidų redaktorei — už kūrybišką šeimyniško bendruomeniškumo ugdymą nuo mažumės (2007 m.);

Violetai Micevičiūtei, *Bažnyčios žinių* bendradarbei, - už ilgametį, uolų ir pasiaukojamą filologinį darbą, nuosekliai atspindint Lietuvos bažnytinio gyvenimo įvykius; žurnalistei Vidai Savičiūnaitei — už sąžiningą žurnalistinę veiklą, vertybiniu žvilgsniu aprėpiant kultūrinius įvykius (2008 m.);

Dr. Jonui Malinauskui, Vatikano radijo žurnalistui - už ilgametį aukštos žurnalistinės kokybės darbą Vatikano radijo bangomis lietuviškai perteikiant Šventojo Tėvo žodį ir veiklą, už objektyvias Bažnyčios gyvenimo apžvalgas; dr. Nerijui Šepečiui, *Naujojo Židinio-Aidų* redaktoriui ir žurnalistui, - už gražią istoriko ir teologo, dėstytojo ir publicisto pašaukimų dermę (2009 m.);

Kun. Vaelovui Aliuliui MIC - už nepamainomą indėlį į katalikiškąją žiniasklaidą, įvairių leidinių steigimą, globą bei rėmimą ir tėvišką žurnalistų bei redaktorių pamainos ugdymą; kun. Juliui Sasnauskui OFM — už aistringą Kristaus ieškojimą ir sykiu Dievo Žodžio skelbimą ne tik iš sakyklos, bet ir šiuolaikiniuose areopaguose (2010 m.);

Katarzynai Korzeniewskai-Wołek, įvairių Lenkijos bei Lietuvos katalikų informacijos agentūrų ir leidyklų bendradarbei, - už Lietuvos bažnytinio gyvenimo aktualijų nušvietimą Lenkijos žiniasklaidoje, už sovietmečių persekotos Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorinius tyrimus; Bryanui Bradley'ui, 17 metų Lietuvoje gyvenančiam nepriklausomam žurnalistui, — už ilgametį žinių apie Lietuvos visuomenę, ekonomiką ir kultūrą skleidimą užsienio, tarptautinėje ir Lietuvos žiniasklaidoje; Kastantui Lukėnui, ilgamečiam *Bažnyčios žinių* ir *Katalikų pasaulio* redaktoriui, - už uolų tikėjimo liudijimą kelis dešimtmečius triūšiant Lietuvos ir užsienio katalikų žiniasklaidoje (2011 m.);

Kristinai Čiučiulkaitei (po mirties), *Tėviškės žinios* redaktorei bei žurnalistei, — už regioninės ir bendruomeninės savimonės stiprinimą, sykiu branginant sveiką krikščioniškosios ir tautinės kultūros dermę. Silvijai

Knezekytei, dailininkei, — už krikščioniškosios žinios skelbimą vaizdu išryškinant Gerosios Naujienos turinį (2012 m.);

Sauliui Kubiliui — už ilgametę ir ištikimą tarnystę Vatikano radijo ir *Laisvosios Europos* radijo lietuvių redakcijose; dr. Andriui Navickui — už daugiašakę ir vaisingą raišką medijose, ypač kuriant bei plėtojant interneto dienraštį bernardinaid (2013 m.).

SUSITIKIMAS SU ŠVENTUOJU TĖVU

Birželio 8 d. Jonas Paulius II lankėsi Elke (Lenkija) ir šimtą tūkstantinei tikinčiųjų miniai aukojo Mišias. Mišiose dalyvavo visi Lietuvos vyskupai ir apie 6 tūkstančius lietuvių tikinčiųjų. Po Mišių mes, Lietuvos vyskupai, buvome pakviesti su popiežiumi pietauti. Jonas Paulius II domėjosi kard. Vincento sveikata ir prašė perduoti jam sveikinimus. Susitikti su popiežiumi atvyko ir prezidentas V. Adamkus.

KARDINOLAS JOACHIMAS MEISNERIS KAUNE

Gegužės 27 d. Kelno arkivyskupas kardinolas Joachimas Meisneris su 78 dvasininkais lankėsi Kaune. Kunigų seminarijos bažnyčioje aukojo Mišias, o kurioje aš ir Kunigų seminarijos rektorius vysk. R. Norvila papasakojome apie Bažnyčios padėtį sovietmečiu ir dabartiniu metu. Kard. J. Meisneris privačiai aplankė kard. V. Sladkevičių, kuris dėl sveikatos negalėjo dalyvauti susitikime. Iš kard. Meisnerio galima tik pasimokyti, kaip uoliai reikia tarnauti Bažnyčiai.

BAŽNYTINIO MENO MUZIEJUS

Birželio 17 d. dekretu įkūriau Kauno arkivyskupijos Bažnytinio meno muziejų. Dar anksčiau mano įkurta Meno komisija paragino šitai padaryti, nes neturint bažnytinio muziejaus daug meno vertybių parapijose galėjo būti neišsaugotos. Muziejaus direktoriumi paskyriau menotyrininką Paulių Stanišauską, vėliau - Ireną Petraitienę, kuri arkivyskupijos muziejų globoja su tokia meile, kaip motina savo kūdikį. Arkivyskupijos muziejus įsikūrė Valančiaus gatvėje šalia arkikatedros. Muziejus apjungia

ir kard. V. Sladkevičiaus memorialinį butą, kurį aplanko gana daug ne tik kauniečių, bet ir lankytojų iš Lietuvos ir svetur. Girdėjau balsų, kad gal reiktų mažinti memorialinio buto kambarių skaičių, bet kol nėra būtinybės, palikau tiek, kiek jų buvo - iš viso tris, o tolesnėje ateityje tėsprendžia kiti.

TĖVAS RANIERO CANTALAMESSA OFM CAP.

Liepos 5 d. Kauno arkivyskupijos konferencijų salėje popiežiaus namų pamokslininkas t. Raniero Cantalamessa OFM Cap. kalbėjo iš visos Lietuvos susirinkusiems kunigams ir vienuolėms. Pamokslininkas ragino sielovadoje ne tiek žiūrėti į tai, kiek tikinčiųjų priima sakramentus, kiek į Dievo Dvasios veikimą tikinčiųjų širdyse. Kitą dieną t. R. Cantalamessa susitiko su žiniasklaidos atstovais ir davė išskirtinį interviu *Bažnyčios žinioms*. Jo nuomone, Bažnyčioje labai svarbūs yra atsirandantys nauji bažnytiniai judėjimai; vienas iš jų — charizminio atsinaujinimo judėjimas. Tai dar vienas patvirtinimas, kad nesuklysta, leidžiant šiam judėjimui laisvai veikti ne tik Kauno arkivyskupijoje, bet ir visoje Lietuvoje.

VYSKUPAS VLADISLOVAS MICHELEVIČIUS

Sulaukęs 75 metų vysk. V. Michelevičius paprašė popiežiaus išleisti į emeritūrą. Jonas Paulius II prašymą patenkino, todėl generalvikaro pareigas perdaviau vysk. R. Norvilai.

Vysk. V. Michelevičius visą gyvenimą dėstė Kunigų seminarijoje įvairias filosofines disciplinas ir lotynų kalbą, kurią labai mylėjo. Neeilinių gabumų dėstytojas turėjo švelnaus humoro gyslelę, - mėgdavo papasakoti anekdotų, bet jo pasakojimai ir pajuokavimai visada buvo moraliai švarūs ir niekada neužgavo net ir silpniausio žmogaus. Buvo labai taktiškas, geras bendradarbis.

ANTRASIS VIZITAS „AD LIMINA“

Rugsėjo 12 d. mes, visi Lietuvos vyskupai, išvykome į Romą vizito „ad limina“. Kiekvieną dieną Mišias aukodavome kurioje nors svarbioje šventovėje — Aušros Vartų koplyčioje, Švč. M. Marijos Didžioje bazilikoje,

Šv. Jono bazilikoje Laterane, Šv. Pauliaus bazilikoje ir Kastelgandolfe — popiežiaus vasaros rezidencijoje. Aš vadovavau Mišių koncelebracijai Šv. Pauliaus bazilikoje. Homilijoje raginau įsižiūrėti į šv. Paulių ir nešti Jėzų į sekuliarizuotą pasaulį, tikintis ne tiek pagyrimų, kiek kryžiaus. Po Mišių su Šventuoju Tėvu Jonu Pauliumi II dar kartą su juo susitikome. Popiežius pabrėžė, kad šie „ad limina“ susitikimai yra labai svarbūs. Lieka vyskupų atskaitos, o tai nepaprastai brangūs dokumentai, liudysiantys, kaip amžiams bėgant gyvavo Bažnyčia. Popiežius ypač ragino daug dėmesio skirti tikinčiųjų katechezei ir naujajai evangelizacijai.

Vizito „ad limina“ metu, kaip įprasta, lankėmės daugelyje Vatikano kongregacijų ir popiežiškųjų tarybų. Šie apsilankymai buvo gera proga išsiaiškinti sielovadoje kylančius klausimus. Lankydamasis Šventųjų skelbimo kongregacijoje įteikiau prašymą leisti pradėti Elenos Spirgevičiūtės ir Adelės Dirsytės beatifikacijos bylas. Lapkričio viduryje gavau leidimą pradėti E. Spirgevičiūtės bylą ir nuo tada jau galėjome vadinti ją Dievo tarnaitę.

NAUJOS PAREIGOS

Lapkričio 3 d. vykusiame Vyskupų Konferencijos posėdyje buvau išrinktas Vyskupų Konferencijos pirmininku, nes arkivysk. A. J. Bačkis šiose pareigose jau buvo išbuvęs dvi kadencijas ir pagal statutą negalėjo būti perrinktas trečiai kadencijai. Naujos pareigos šiek tiek gąsdino, bet reikėjo paklusti daugumos vyskupų sprendimui. Vyskupų Konferencijos generaliniu sekretoriumi buvo išrinktas vysk. J. Boruta SJ. Šiame posėdyje dar kartą diskutavome apie nuolatinį diakonatą. Vyskupai laikėsi nuomonės, kad reikia gerai pasiręngti ir tik tuomet jį įvesti.

TEOLOGIJOS FAKULTETO BIBLIOTEKA

Lapkričio 12 d. pasirašiau sutartį su VDU ir pagal ją leidau naudotis arkivyskupijai priklausančiomis patalpomis Papilio g. 5, kuriose įsikūrė Teologijos fakulteto ir Kunigų seminarijos bibliotekos. Tai didžiausia teologinių knygų biblioteka Lietuvoje, turinti dar ir erdvią, modernią skaityklą.

ADELĖ DIRSYTĖ

Lapkričio 28 d. Kauno arkivyskupijos salėje suorganizavome didelę konferenciją, siekdami apžvelgti ateitininkės ir Sibiro kankinės A. Dirsytės gyvenimą ir kančios metus. Prelegentai, ypač jos giminaitis Stasys Ivanauskas, pateikė daug vertingos medžiagos. Jei pasisektų įrodyti A. Dirsytės kankinystę, tuomet beatifikacijos byloje būtų labiau tikėtina sėkmė. Tačiau ir jos atveju silpna vieta, jog kankinę daugiausia prisimena tik ateitininkai. Lietuviai kažkodėl labiau vertina kitų kraštų kankinius ir šventuosius.

SUSITIKIMAS SU PREZIDENTU

Gruodžio mėn. antrą kartą mes, vyskupai, susitikome su prezidentu V. Adamkumi. Kalbėdamas pabrėžiau būtinumą, kad kuo greičiau būtų parengtos ir pasirašytos Lietuvos Vyriausybės ir Šventojo Sosto sutartys. Jos leis geriau reguliuoti tarpusavio santykius švietimo, kariuomenės sielovados ir kitose srityse.

Susitikime kaip disonansas nuskambėjo stačiatikių arkivyskupo Chrizostomoostas mestas kaltinimas mums, katalikų vyskupams, neva mes Balkanų konflikte palaikome kroatų, o ne serbus. Iš tikrųjų mes niekada nebuvo padarę jokių oficialių pareiškimų, o privačiuose pokalbiuose nebuvo teisėjai. Vysk. A. Vaičius paprašė žodžio ir dalykiškai paaiškino, kad šis kaltinimas yra grynas nesusipratimas.

Arkivyskupas Chrizostomas lietuvių tarpe yra nusipelnęs didelę pagarbą už tai, kad 1991-ųjų sausį, kai grėsė kraujo praliejimas, viešai perspėjo sovietinės armijos karius, kad nebūtų praliejama kraujo. Šie drąsūs Stačiatikių Bažnyčios arkivyskupo žodžiai anuomet buvo labai reikalingi.

1

2

3

4

1. Lietuvos pilgrimai
Romoje 2000 m.
- 2—3. Lietuvos
II Eucharistinis
kongresas: Jaunimo
diena Prisikėlimo
šventovėje; vyskupai
sveikina jaunimą
prie Igulos bažnyčios
4. Sutarties tarp
Šventojo Sosto ir LR
pasirašymas Vatikane

Krikščionybės 2000-ųjų metų Jubiliejus ir jo vaisiai 2000-2002 m.

PASIRENGIMAS LIETUVOS II EUCHARISTINIAM KONGRESUI

Visose Lietuvos vyskupijose vyko pasirengimas II Eucharistiniam kongresui. Vyskupų Konferencija mane buvo paskyrusi pasirengimo komiteto pirmininku, todėl atsakomybė už pasiruošimą teko man. Laimė, kad turėjau gerus pagalbininkus - vysk. Rimantą Norvilą ir pasirengimo darbų koordinatorę ses. Ramutę Budvytytę SSC. Komandoje dirbo 17 asmenų. Eucharistinis kongresas turėjo vykti 2000 m. birželio 1—4 d.

JUBILIEJINĖS LIETUVIŲ DIENOS ROMOJE

Kovo pradžioje Romoje keturias dienas vyko Jubiliejinės lietuvių dienos. Jose dalyvavo visi Lietuvos vyskupai ir apie 2000 tikinčiųjų. Kovo 4 d. Šv. Petro bazilikoje lietuviai turėjo galimybę drauge švęsti Mišias. Jose dalyvavo LR prezidentas Valdas Adamkus ir Jubiliejaus centrinio komiteto pirmininkas kard. Roger Etchegaray. Aš vadovavau Mišių koncelebracijai ir pasakiau homiliją, kviesdamas kunigus, valdžios žmones ir visus tautiečius prie šv. Petro kapo atnaujinti savo tikėjimą į Jėzų Kristų, kad būtų panašus į apaštalo tikėjimą, kai jis Pilypo Cezarėjoje išpažino: „Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Sūnus!“ (Mt 16, 16).

Susitikimas su Šventuoju Tėvu

Po Mišių visi susirinkome į Pauliaus VI audiencijų salę, kur su Lietuvos maldininkais susitiko pats Šventasis Tėvas. Man, kaip Vyskupų Konferencijos pirmininkui, teko pasveikinti popiežių:

Šventasis Tėve, keli tūkstančiai piligrimų iš Lietuvos ir išeivijos drauge su savo ganytojais, kunigais ir šalies Prezidentu atvykome į amžinąjį miestą, kad Jubiliejiniais metais pasisemtume dvasinės atgaivos savo asmeniniam ir tautos gyvenimui.

Kai Jūs, Šventasis Tėve, buvote išrinktas popiežiumi, mes kentėjome didelį spaudimą, buvome tylos Bažnyčia ir tada Jūs pažadėjote būti mūsų balsu, kuris turėjo pralaužti pasaulio tylą didelės neteisybės akivaizdoje. Jūs ir buvote šiuo balsu.

Prieš dešimtį metų Jūs džiaugėtės drauge su mumis, kai pradėjo trupėti nelaisvės grandinės, kausčiusios mūsų ir daugelio Rytų Europos kraštų laisvę ir laiminote pirmuosius mūsų laisvės žingsnius.

Prieš septynerius metus Jūs aplankėte mūsų Tėvynę: Aušros Vartus, Kryžių kalną, Šiluvą, drąsinote ir įkvėpėte vilties greičiau atstatyti visa tai, ką buvo sugriovusios Dievą pametusiųjų žmonių rankos; raginate mus kurti ateitį su Kristumi.

Šią valandą visi čia susirinkusieji norime pasveikinti Jus ir padėkoti, kad atvedėte Bažnyčią į trečiąjį tūkstantmetį, ypač už didelę meilę, kurią nesiliaujate rodęs mūsų kraštui ir Bažnyčiai.

Kovo 11-ąją mes minėsime Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dešimtmetį. Šventasis Tėve, palaiminkite visus, kurie, nugalėdami daugybę sunkumų, aukojasi ir kuria Lietuvos ir Bažnyčios ateitį. Palaiminkite mūsų Prezidentą, Seimą ir Vyriausybę, kad visi Lietuvos piliečiai jaustų jų rūpestį ir pasiaukojantį tarnavimą. Palaiminkite mūsų kardinolą Vincentą, vyskopus ir kunigus, kad jie uoliai sėtų Evangelijos sėklą; palaiminkite visus Lietuvos tikinčiuosius Tėvynėje ir išeivijoje, kad jie būtų ta gerąja žeme, nešančia šimteriopą derlių.

Jono Pauliaus II žodis

Popiežius pasveikino vyskopus (prašė pasveikinti ir čia nesantį kard. V. Sladkevičių), kunigus, vienuolius ir visus esančius salėje. Prisiminė 1987 m. Šv. Petro bazilikoje švęstą Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejų ir savo apsilankymą Lietuvoje. Popiežius kalbėjo Lietuvos piligrimams:

Dėkokime Dievui už, lietuvių tautos ištikimybę Bažnyčiai ir Šv. Petro įpėdiniui, taip pat už tikėjimų, kurį liudijo daug vyskupų, kunigų, vienuolių ir tikinčiųjų, dažnai iki pat kankinystės, ypač per penkiasdešimt tragiškų komunistinės okupacijos ir persekiojimo metų.

Šiandien, atgavusi savo pilietinę ir tikėjimo laisvę, Lietuva sugrįžo į savo vietą Europos tautų šeimoje. Laisvė yra įpareigojanti: mieli lietuviai, jūsų tauta su savo kultūriniu paveldu, paženklintu verte kančių, išgyventų dėl didvyriškos ištikimybės krikščioniškam pasauliui, turi įnešti savo indėlį į dvasinę Europos atsinaujinimą ir tautų susitaikymą.

Kristus, kuris yra tas pats vakar, šiandien ir rytoj, tegul jus lydi ir teveda jūsų žingsnius. Kristus yra su jumis. Tegul niekada jūsų neapleidžia šitas paguodžiantis tikrumas. Būkite drąsūs skelbėjai ir džiaugsmingi savo gyvo buvimo pasaulyje liudininkai.

KUNIGAI IR KGB

Pradedant švęsti Jubiliejinius metus Lietuvos vyskupų vardu kreipiausi į kunigus, kviesdamas tuos, kurie sovietmečiu buvo patekę į KGB pinkles, nusi mesti juos slegiančią naštą. Kreipimasi drauge su manimi pasirašė vysk. J. Boruta SJ. Paraginome kunigus apgailėti padarytą klaidą ir įstatymo nustatyta tvarka Valstybinei komisijai papasakoti apie laikotarpį, kai buvo verčiami bendradarbiauti su KGB. Dvasininkų elgesys, taisant praeities klaidas, tepaskatins tai padaryti ir kitus Lietuvos žmones. Kiek kunigų paklausė šio raginimo, taip ir neteko patirti, nes Valstybinė komisija privalo laikyti paslaptį.

ELENOS SPIRGEVIČIŪTĖS BEATIFIKACIJOS BYLOS PRADŽIA

Sausio 15 d. iškilmingomis Mišiomis Kauno arkikatedroje pradėjome Dievo tarnaitės Elenos Spirgevičiūtės beatifikacijos bylos procesą. Šį procesą

pradėjome gavę Šventųjų skelbimo kongregacijos *nihil obstat* — kad nėra kliūčių pradėti kankinystės deklaravimo bylos. Mišių pradžioje mano paskirti tribunolo nariai prisiekė ištikimai vykdyti savo pareigas.

E. Spirgevičiūtė buvo įrašyta į XX amžiaus kankinių sąrašą (Bažnyčios martirologą), kurį popiežius iškilmingai paskelbė gegužės 7 d. Kad E. Spirgevičiūtės byla judėtų į priekį, reikia kvalifikuotų teisininkų ir tikinčiųjų dėmesio savo krašto kankinei. Šiuo metu ir vieno, ir antro trūksta.

KUNIGO KAZIMIERO PUGEVIČIAUS MIRTIS

Vasario 29 d. Baltimorėje mirė kun. Kazimieras Pugevičius. Buvo gimęs Baltimores parapijoje ir 1953 m. išventintas kunigu. Vadovavo Lietuvių katalikų religinei šalpai ir prie jos įkūrė Informacijos centrą, kuris skelbė pasauliui apie Lietuvos katalikų persekiojimą ir diskriminavimą. Informacijos centras reguliariai gaudavo *Kroniką*, jos medžiagą versdavo į anglų kalbą ir plačiai paskleisdavo. Kun. K. Pugevičius labai daug nusipelnė Lietuvai ir Bažnyčiai — jo skleidžiama informacija apie tikinčiųjų persekiojimą vertė sovietinę valdžią elgtis apdairiau ir atleisti diskriminavimo varžtus. Kun. K. Pugevičiui aktyviai talkino Informacijos centro bendradarbė (vadovė, vėliau ambasadorė) Gintė Damušytė.

PRELATAS STANISLOVAS JOKŪBAUSKIS

Kovo 18 d. Kauno kunigų seminarijos salėje vyko vakaras, skirtas pagerbti prel. Stanislovui Jokūbauskui, kuris vokiečių okupacijos metais išgelbėjo 22 žydų vaikus. Šia proga aukštas Izraelio pareigūnas Ronit Ben Dor atvežė 1999 m. prelatui skirtą Pasaulio tautų teisuolio medalį. Žydų vaikus iš Vilijampolės geto prel. S. Jokūbauskis gelbėjo, padedamas Judelio Beiliso, kuris 1997 metais atvykęs į Lietuvą papasakojo apie prelato žygdarbį ir kaip jis pats Kaune per Vilijampolės tiltą nešdavo maiše savo tautiečių vaikus. Susitikime kalbėjusieji aukštai įvertino prel. S. Jokūbauskį kaip žmogų, kunigą ir garbų dvasininką, pokario metaisėjusį Kauno arkivyskupijos apaštalinio administratoriaus pareigas.

2001 m. J. Beilis ir prel. S. Jokūbauskis LR prezidento Valdo Adamkaus

buvo apdovanoti Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi už žygdarbį, atliktą nacių okupacijos metais. 2003 m. apdovanota ses. benediktinė P. M. Bartkutė, kuri bendradarbiavo su prel. S. Jokūbauskiu gelbstint žydų vaikus.

XX AMŽIAUS KANKINIAI

Bažnyčioje yra labai branginamas kankinių už tikėjimą atminimas, todėl Jubiliejinių metų proga į Bažnyčios kankinių knygą iš viso pasaulio buvo įrašyta 30 000 kankinių, tarp jų - 114 kankinių iš Lietuvos, 14 — iš Kauno arkivyskupijos. Iškilingas šių kankinių pagerbimas Romoje vyko gegužės 7 d.

ATGAILA IR ATSIPRAŠYMAS

2000 m. balandžio 14 d. Vyskupų Konferencijos sekretoriato suorganizavome spaudos konferenciją, kurioje pristačiau Lietuvos vyskupų laišką atsiprašymo tema. Žurnalistams paaiškinau, kad nors Bažnyčia yra šventa, jos nariai — dvasininkai ir pasauliečiai — nėra apsaugoti nuo asmeninių klaidų ir nuodėmių. Arkivysk. A. J. Bačkis kalbėjo apie atsiprašymo prasmę - kad Jubiliejaus proga vyskupai atsiprašys visos Katalikų Bažnyčios Lietuvoje vardu, bet šis atsiprašymas nepanaikina pavienių žmonių asmeninės atsakomybės bei kaltės, o yra tik pastanga budinti sąžines.

Balandžio 13 d. Vilniaus arkikatedroje šventėme Eucharistiją ir jos metu Lietuvos vyskupai, sekdami Jono Pauliaus II pavyzdžiu, viešai atsiprašė už Bažnyčios vaikų — dvasininkų ir pasauliečių — amžių būvyje ir pastarajame amžiuje padarytas klaidas bei nuodėmes, tarp jų — už žydų žudynes, bendradarbiavimą su KGB ir kitus nusikaltimus. Lietuvos žydų bendruomenė labai pozityviai atsiliepė apie šį Lietuvos vyskupų atsiprašymą.

SUTARTYS SU ŠVENTUOJU SOSTU

Po labai intensyvaus darbo ir daugelio posėdžių, kuriuose Valstybės ir Bažnyčios atstovai ruošė tris Bažnyčios ir Valstybės bendradarbiavimo sutartis, pagaliau gegužės 5 d. jos buvo pasirašytos. Šventajam Sostui atstovavo nuncijus arkivysk. Erwinas Josefas Enderis, o Lietuvos Respublikai - užsienio reikalų ministras Algirdas Saudargas. Šioje labai svarbioje progoje

dalyvavo visi Lietuvos vyskupai. Sutartys, apibrėžiančios teisinius Bažnyčios ir Valstybės santykius, bendradarbiavimą švietimo bei kultūros srityje, taip pat teikiančios galimybę vykdyti sielovadą kariuomenėje, įtvirtina tiek Bažnyčios, tiek Valstybės autonomiją, kartu užtikrina bendradarbiavimą visuomenės labui. Liepos 20 d. Seimas šias sutartis ratifikavo.

Rugsėjo 16 d. Vatikane buvo apsikeista ratifikuotomis sutartimis. Lietuvos delegacijoje dalyvavo užsienio reikalų ministras A. Saudargas, krašto apsaugos ministras Česlovas Stankevičius, švietimo ir mokslo ministras Kornelijus Platelis, Lietuvos ambasadorius prie Šventojo Sosto Kazys Lorzoraitis, aš ir vysk. R. Norvila. Mūsų delegaciją priėmęs Jonas Paulius II pasidžiaugė, kad pagaliau sureguliuoti Bažnyčios ir Valstybės santykiai. Apsikeičiant sutartimis, Vatikano delegacijai vadovavo Valstybės sekretorius kard. Angelo Sodano ir Vatikano santykių su valstybėmis sekretorius arkivysk. Jeanas-Louis Tauranas.

VYSKUPO JONO KAUNECKO KONSEKRACIJA

Gegužės 13 d. popiežius Jonas Paulius II Lietuvai vėl padovanojo naują vyskupą. Telšių vyskupo pagalbininku buvo paskirtas mons. Jonas Kauneckas. Džiaugiausi šiuo paskyrimu, nes kun. J. Kaunecką pažinojau, vikaraudamas Simno parapijoje. Tuo metu jis Alytaus rajone dirbo melioracijoje. Nuo pat pirmųjų dienų, kai buvo įkurtas Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas, jis iš penkių narių buvo jauniausias savo kunigyste, bet visuomet pasižymėjo sumanumu ir drąsa. Rugpjūčio 5 d. Telšių katedroje vyko vysk. J. Kaunecko konsekracijos iškilmės. Telšiečiai džiaugėsi gavę gerą vyskupą pagalbininką.

JONO PAULIAUS II ŠMEIŽIMAS

Žiniasklaidoje dažnai publikuojami straipsniai, nukreipti prieš Bažnyčią ir kunigus, pripratindavo nekreipti į juos daug dėmesio, tačiau kai *Lietuvos rytas* išspausdino šmeižikišką insinuaciją, kad Jono Pauliaus II ligos priežastis galimai yra venerinė liga, buvo peržengtos visos padorumo ribos. Į šmeižtus reagavau ne tik aš, Vyskupų Konferencijos pirmininkas, bet ir Sveikatos ministerija, Vilniaus medikų klubas ir daug kitų dvasininkų bei pasauliečių.

KARDINOLO VINCENTO MIRTIS

Kelerius metus kardinolas sunkiai sirgo. Ligai paūmėjus naktimis prie sergančio kardinolo paskyriau budėti kelis vyrus. Gegužės 28 d. vakarą būrelis kardinolui artimų žmonių meldėmės prie jo ligos lovos, ir besimeldžiant jis ramiai užmigo Viešpatyje. Pasklidus žiniai apie kardinolo mirtį, užuojautos telegramos ir laišškai plaukė iš Lietuvos ir viso pasaulio.

Dievas jam buvo skyręs ilgą ir sunkią tarnystę. Kelis dešimtmečius praleido tremtyje ir tik 1980 m. galėjo užimti Kaišiadorių vyskupo sostą. 1988 m. buvo paskirtas Šventosios Romos Bažnyčios kardinolu. Kol pajėgė, kasdien eidavo į arkikatedrą aukoti Mišių ir beveik kiekvieno mėnesio 13 d. vykdavo į Šiluvą.

EUCHARISTINIS KONGRESAS IR KARDINOLO LAIDOTUVĖS

2000 m. birželio 1—4 d. Kaune vyko pagrindinis Jubiliejinių metų renginys — Lietuvos II Eucharistinis kongresas. Labai simboliška, kad į Eucharistinį kongresą įvedė a. a. kardinolas Vincentas, didis Eucharistijos mylėtojas. Birželio 1 d. 11 val. arkikatedroje laidotuvių Mišioms vadovavo Šventojo Tėvo pasiuntinys kardinolo laidotuvėse Lenkijos primas kard. Jozefas Glempas. Per Mišias stengiausi išryškinti kardinolo dvasinį paveikslą:

„Mirė Kryžių kalno šalies kardinolas“, — tokiais žodžiais prasideda platus straipsnis dienraštyje „L’Osservatore Romano“. Šiomis dienomis liūdi ne tik kryžių šalies katalikai, bet ir visi taurūs mūsų tautiečiai dėl skaudžios netekties, pas Viešpatį iškeliavus kardinolui Vincentui Sladkevičiui. Dvi datos — 1920-ieji ir 2000-ieji — metai įrėmina vieną iš didžiausių Lietuvos ir Bažnyčios asmenybių — kardinolo Vincento Sladkevičiaus gyvenimą. Aukščiausias Bažnyčios kunigaikštis gyveno labai kukliai, patyrė daug persekiojimų, tačiau nelaikė širdyje pykčio; gyvendamas neramiais nesantaikos metais, visus kvietė į santarvę ir atlaidumą.

Didžiausia dovana, kuria dangus apdovanojo būsimąjį kardinolą kūdikystės ir vaikystės metais, buvo geri, pamaldūs tėvai, ypač motina, kurią kardinolas dažnai minėdavo su didele širdies šiluma. Motinos mokykloje jis išmoko pamaldumo Švč. Jėzaus Širdžiai ir meilės Dievo

Motinai. Tikriausiai tėvų meilės ir vargo mokykloje jis išmoko kantrybės ir ištvermės, kurios vėlesniame gyvenime jam tiek daug reikėjo.

Kardinolo Vincento kunigystės primicijų, įvykusių 1944 m., paveikslėlyje yra išlikęs labai charakteringas užrašas: „Taikos Karaliene, melskis už mus ir duok kariaujančiam pasauliui taiką, paremtą tiesa, teisingumu ir meile. “ Niekada kunigas Vincentas, vėliau vyskupas ir kardinolas nebus kariaujančių pusėje, bet visuomet laimins tuos, kurie neša santarvę ir taiką. Manau, priėjo karsto derėtų visiems subrandinti pasiryžimą — būti kūrėjais tikros santarvės, kuri remiasi ne apgaulingais žodžiais, bet tiesa, teisingumu ir meile.

Labai gilius pėdsakus kunigas Vincentas paliko Kauno kunigų seminarijoje, kurioje dirbo dėstytoju, dvasios vadu ir prefektu. Jo gilus pamaldumas, širdyje sukaupti dvasiniai lobiai labai įtaigiai būdavo perduodami jauniems seminaristams. Turėjo Dievo dovaną ne tik pasakyti žodį, bet tą žodį labai giliai įdėti į širdį. Kunigas Vincentas pats labai mylėjo Bažnyčią ir šitos meilės, atsakingo tarnavimo žmonėms mokė busimuosius kunigus. Jis nesuprato, kad galima prie altoriaus būti kunigu, o šalia jo — Evangelijos nepažįstančiu žmogumi.

Kunigas Vincentas labai nenorėjo, galbūt, net bijojo prisimti vyskupo pareigų, bet nusilenkė Apaštaly Sosto sprendimui, nors žinojo, kad jo laukia sunkus kryžius.

Ilgi buvo vyskupo Vincento tremties metai. 23 metai, praleisti už vyskupijos ribų, stebint budriai KGB akiai, buvo iš tiesų sunkūs tremties metai, nors ir savame krašte. Anuomet ir Lietuvai, ir Bažnyčiai reikėjo neužgesusių švyturių, nes buvo pavojus pasiklysti šelstančioje karingojo ateizmo jūroje. Štai mažutė smulkmena, kurią kaip perlą nešioju savo širdyje. Sovietinė valdžia 1969 metais iš manęs atėmė vadinamąjį kulto tarno registracijos pažymėjimą, be kurio nebuvo galima oficialiai eiti kunigo pareigų. Vieną dieną sugrįžęs iš metalo gamyklos randu vysk. Vincento trumpą laiškutį, kuriame jis rašė: „Nesirūpink valdžios registracija, — svarbu turėti Dievo registraciją. “Anuomet, kai reikėjo išmintingo žodžio ir dvasinės atramos, daug kas važiuodavo į Nemunėlio Radviliškį.

Kardinolo dvasiniame pasaulyje labai ryškiai švietė pagarba Dievo Motinai Marijai ir Švč. Sakramentui. Jis uoliai kiekvieną mėnesį aplankydavo Šiluvos stebuklingąjį Dievo Motiną. Kardinolo aukojamosiose Mišiose galėjai aiškiai matyti, kad jis gyvena tuo, kas vyksta ant altoriaus, todėl jo mirtis, labiau kaip visos reklamos, mus pakvietė į Eucharistinį kongresą, kurį šiandien 18 val. pradėsime šioje Katedroje. Ir po mirties jis mus kvies į Šiluvą, kvies pasitikėti Jėzaus Širdies gailestingąja meile.

Eucharistinio kongreso Vigilija

18 val. Kauno bažnyčių varpai paskelbė II Eucharistinio kongreso pradžią. Man, kaip Eucharistinio kongreso pirmininkui, teko pasakyti pirmąjį žodį. Trumpai nušviečiau Bažnyčios Lietuvoje kelią nuo I Eucharistinio kongreso 1934 m. Kaune iki šios dienos. Paskui buvo perskaitytas popiežiaus laiškas, kuriuo jis Sarajevo kardinolą arkivyskupą Vinko Puljič paskyrė savo ypatinguoju atstovu šiame Kongrese. Po Mišių iškilmingoje procesijoje Eucharistija buvo nešama Vilniaus gatve ir Laisvės alėja į Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčią, kur prasidėjo Švč. Sakramento adoracija, trukusi iki kongreso pabaigos.

Viešpaties vynuogyno darbininkai

Antroji Kongreso diena birželio 2-ąją buvo skirta Viešpaties vynuogyno darbininkams - tiems, kurie sąmoningai ir aktyviai darbuojasi parapijose ir vyskupijų institucijose. Popietinės konferencijos vyko dešimtyje Kauno bažnyčių, kuriose kalbėjo pakviesti kalbėtojai — kun. Marko Ivan Rupnikas SJ iš Romos, vysk. Eugenijus Bartulis, kun. Daniel Ange iš Prancūzijos, ses. Benedikta Rollin Ra, tėvas Renaud Marie Desplanques ir kt. Po konferencijų autobusais Kongreso dalyviai atvyko į dar pilną pastolių Kristaus Prisikėlimo bažnyčią, kurioje visi jauni žmonės negalėjo sutilpti. Pačioje bažnyčioje jų buvo apie 5000. Mišias koncelebravo kard. Puljič, nuncijus arkivysk. E. J. Enderis, vysk. Paulius A. Baltakis OFM, penki Lietuvos vyskupai ir 150 kunigų.

Jaunimo diena

Naktį jaunimas, pasiskirstęs pagal vyskupijas, adoravo Švenčiausiąją Įgulos bažnyčioje, o birželio 3 d. rytą vėl rinkosi į Kristaus Prisikėlimo bažnyčią. Buvo pilnutėlė pati bažnyčia ir dar keli tūkstančiai dalyvių klausėsi per garsiakalbius. Į Jaunimo dieną atvykę užsiregistravo 9000 jaunuolių. Kalbėjo kard. V. Puljič, vysk. R. Norvila ir pagrindinis kalbėtojas kun. Daniel Ange, visiems pažįstamas dar nuo 1993 m. Vilties šventės. Po konferencijos jaunimas diskusijų išsiskirstė po įvairias Kauno vietas.

Pavakare didžiulė jaunimo eiseną nuo Rotušės aikštės pasuko Įgulos bažnyčios link. Nuo laiptų pasveikinau ir palaiminau Švč. Sakramentu. Nuo Įgulos eiseną nuvilnijo į Sporto halę. Mišioms vadovavo arkivysk. A. J. Bačkis. Jaunimo Mišias ir po jų prasidėjusį koncertą transliavo šešios regioninės televizijos - Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir kt. Jaunimo diena talkino apie 130 savanorių. Gaila, kad programoje nebuvo numatyta vietos Sutaikinimo sakramentui švęsti.

Vaikų diena

Tą patį šeštadienį autobusai vežė vaikus į Santakos aikštę. Valančiaus gatvėje, kurią įspūdingai puošė tūkstančiai pačių vaikų visus metus lankstytų popierinių balandžių, mažuosius pasitiko savanorių vaizduojami patriarchai ir šventieji- Mozė, Juozapas, Petras, Cecilija, Pranciškus, Marija Goreti, Jonas Boskas, Motina Teresė, ir kt. Programose dalyvavo apie 8000 vaikų. Santakoje jie vaišinosi, buvo paruošta graži programa, pasibaigusi vaikams pritaikytomis vysk. E. Bartulio aukojamomis Mišiomis. Komuniją priėmė apie 3000 vaikų. Programa tęsėsi iki vakaro. Kard. V. Puljič vaikų šventę užbaigė palaiminimu.

Šeimų ir parapijų diena

Baigiamoji Kongreso diena - birželio 4-osios sekmadienį - buvo skirta šeimoms ir parapijoms. Santakoje dalyvavo per 50 000 žmonių. Daugiausia dalyvių atvyko iš tų parapijų, kuriose buvo rimtai rengtasi Kongresui. 14 val. iš Įgulos bažnyčios Eucharistinė procesija pajudėjo Santakos kryptimi. Ant

Popiežiaus kalnelio Mišioms vadovavo kard. V. Puljič, visi Lietuvos vyskupai ir svečiai vyskupai iš Lenkijos ir Baltarusijos. Dalyvavo ir broliškų Bažnyčių atstovai — arkivysk. Chrizostomas, kun. Saulius Juozaitis ir kt. Po Mišių skaičiau Lietuvos pasiaukojimo Švč. Jėzaus Širdžiai aktą, kurį vėliau pasirašė nuncijus arkivysk. E. J. Enderis, kard. V. Puljič, arkivysk. A. J. Bačkis, aš ir prof. V. Landsbergis. Padėkojau Kongreso dalyviams ir paskelbiau apie jo pabaigą. Ilgai ruoštas Kongresas pranoko lūkesčius, palikdamas daugelio širdyse neužmirštamų žmogiškos bendrystės ir išgyvento Dievo artumo prisiminimų.

Kongresą kaip didžiausią Didžiojo 2000 m. krikščionybės jubiliejui skirtą renginį Lietuvoje istorijai įamžino netrukus išleisti fotodokumentinis leidinys ir filmas „Lietuvos II Eucharistinis kongresas“.

EUCHARISTINIS KONGRESAS ROMOJE

Birželio 18-25 d. Romoje vyko 47-asis tarptautinis Eucharistinis kongresas. Didelį įspūdį paliko Mišių iškilmė Šv. Pauliaus bazilikoje, o ypač lauke prie Šv. Jono bazilikos Laterane bei ilgiausia procesija iki Švč. Mergelės Marijos Didžiosios bazilikos.

Birželio 22 d. Šv. Jono bazilikoje Laterane vyko Eucharistinio kongreso konferencija, kurioje man teko perskaityti savo pranešimą. Kalbėjau apie Eucharistinį pamaldumą Lietuvoje okupacijos metais, kaip jis stiprino žmones ir padėjo atsispirti ateistinei prievartai. Pasakojau apie Eucharistijos bičiulių sąjungą, apie kunigus, kurie tarnavo Sibiro ir Kazachstano tremtiniams, apie Eucharistijos mylėtoją kun. J. Zdebskį, kuris buvo teisiamas už vaikų katechizaciją, apie Mišias KGB kalėjime 1983 metais, apie Dievo tarnaitę Eleną Spirgevičiūtę, kuri Eucharistijos dėka tapo ištikima Jėzui iki kankinystės. Baigiau kalbą pastabomis apie šiandienę Lietuvą ir Bažnyčią, apie Eucharistijos garbintojų būrelius, naktinę Eucharistijos adoraciją ir pamaldumą Dievo Motinai Marijai.

KUNIGŲ ŠVENTIMAI

Birželio 29 d. įšventinau kunigais Arvydą Žygą ir Kęstutį Kėvalą. Abu jie atėjo į kunigystę pilni idealizmo ir noro tarnauti Bažnyčiai. Gaila, kad

kun. Arvydas nesugebėjo derinti darbo ir poilsio ir per anksti iškeliavo pas Viešpatį.

PRANCIŠKONŲ NAMAI PRIE KRYŽIŲ KALNO

Liepos 8 d. prie Kryžių kalno buvo pašventinti brolių pranciškonų namai — eremas. Idėja pastatyti šiuos namus kilo po popiežiaus vizito Lietuvoje. Popiežius, namų pašventinimo proga sveikindamas Mažesniusius brolius, rašė: *Šis eremas, įsikūręs gausioje atminimų vietoje, man primena maldos sustojimą apaštališkos kelionės metu 1993 m. rugsėjo 7 d. Lietuvoje prie Kryžių kalno. Taip pat atmenu savo piligriminę kelionę į La Verną, kurią aplankiau tų pačių metų rugsėjo 17 d. Naujojo tūkstantmečio aušroje man dar giliau atsiskleidė šių išskirtinių įvykių svarba: visa žmonija ir visi Europos gyventojai turi leisti į piligriminės keliones į Šiaulius ir La Verną. Į vietas, paženklintas kryžiaus slėpiniu.*

Jonas Paulius II Kryžių kalną palygino su La Verna Italijoje, kur šv. Pranciškus Asyžietis gavo stigmas - Kristaus kančios žaizdas savo kūne.

GAIRĖS SEIMO RINKIMAMS

Artėjant Seimo rinkimams, rugsėjo 8 d. paskelbėme atsišaukimą į tikinčiuosius, pakviesdami dalyvauti rinkimuose ir nurodydami gaires, kuriomis vadovaujantis reikėtų pasirinkti tinkamą partiją ar kandidatą. Toks kreipimasis jau tapo tradicija. Vienos partijos, kurių programiniai punktai su Bažnyčios nuostatomis labiau sutapdavo, tokiais pareiškimais likdavo patenkintos, kitoms atrodydavo, kad esame šališki.

DIEVO TARNAITĖ ADELĖ DIRSYTĖ

Rugsėjo 24 d. šv. Mišiomis Kauno arkikatedroje pradėjome Dievo tarnaitės Adelės Dirsytės beatifikacijos procesą. Šventųjų skelbimo kongregacija davė leidimą pradėti šią bylą. Adelė Dirsytė, išsekinta kankinimų ir nežmoniškų lagerio sąlygų, mirė tolimuose Rytuose. Nežinoma nei tiksli mirties data, nei vieta. Oficialus užklauskimas nedavė aiškesnių rezultatų.

REKOLEKCIJOS KLIERIKAMS

Rugsėjo 20-22 d. Šiluvoje vedžiau trijų dienų rekolekcijas Parengiamojo kurso klierikams. Paaukojau kelias dienas, siekdamas, kad nuo pirmųjų dienų klierikai rimtai siektų kunigystės. Panašias rekolekcijas pradedantiems vesdavau ir vėlesniais metais. Džiaugiausi matydamas jaunų vyrų pasiryžimą rimtai ruoštis kunigiškajai tarnystei ir būdavo apmaudu, kai jaunatviškas kai kurių seminaristų idealizmas sunykdamo.

CCEE KONFERENCIJA BRIUSELYJE

Spalio 19-22 d. Briuselyje vyko Europos šalių Vyskupų Konferencijų Tarybos (CCEE) pirmininkų konferencija. Buvo labai įdomu pirmą kartą dalyvauti tokiam forumui ir girdėti svarstomus klausimus, aktualius Visuotinei Bažnyčiai. Į konferenciją lydėjo mons. Adolfas Grušas, tuo metu dirbęs Lietuvos Vyskupų Konferencijos sekretoriatoje. Nemaloniai nustebino mažas tikinčiųjų skaičius Briuselio katedroje, kur Mišias koncelebravo dauguma Europos vyskupų. Deja, medžiaginė gerovė dažnai nesutampa su dėmesiu dvasinėms vertybėms. Šiandien Lietuvoje visi trokšta, kad kuo greičiau gyventume kaip turtingų Europos valstybių gyventojai, bet ar džiaugsimės tuomet savo tautiečių tikėjimu - tai klausimas su nieko gero nežadančiu atsakymu.

TĖVO JONO DANYLOS SJ MIRTIS

Lapkričio 3 d. Petrašiūnų kapinėse palaidojome kun. Joną Danylą SJ, ilgametį Jėzaus Draugijos provincijolą. Prie jo pradėjau noviciatą, jis priėmė mano amžinuosius įžadus Draugijoje. Jis taip pat vedė man vienam ne vienas aštuonių dienų rekolekcijas. Tai buvo tikras tarpukario Lietuvoje susiformavęs jėzuitas — reiklus sau ir kitiems, bet drauge ir labai tėviškas.

KARIUOMENĖS ORDINARIATAS

Lapkričio 25 d. Šventasis Tėvas įsteigė kariuomenės ordinariatą ir kariuomenės vyskupu paskyrė vysk. Eugenijų Bartulį. Mes, vyskupai, džiaugėmės, kad bus galima normaliai vykdyti sielovadą kariuomenėje.

Kad naujas kariuomenės ordinaras galėtų laisvai formuoti savo komandą, pasirašiau dekretą, kuriuo iš vyriausiojo kapeliono pareigų atleidau šias pareigas ėjusį kun. Alfonsą Bulotą. Spaudos konferencijoje drauge su vysk. E. Bartuliu pristatėme naujai sukurtą kariuomenės ordinariatą.

KELIONĖ TREMTIES KELIAIS

Lapkričio 3 d. išskridau per Maskvą į Novosibirską dalyvauti Rusijos kankinių minėjimo iškilmėse. Sekmadienį aukojau Mišias ir pasakiau homiliją rusų kalba. Dalyvavimas šioje iškilmėje man buvo tarsi geros re-kolekcijos. Mačiau Vakarų Sibiro apaštališkosios administratūros vyskupo J. Vertho SJ gilų tikėjimą ir rūpinimąsi savo ganomaisiais, kurių dauguma buvo vokiečiai tremtiniai.

Lapkričio 7 d. prie Novosibirsko kalėjimo įvyko renginys, kuriame meldėmės už kentėjusius dėl tikėjimo. Pavakari automobiliais išvykome į Tomską. Kitą dieną aplankiau Krivošeiną, kur mažame namelyje, *Pioners-kaja* gatvėje, gyvenau pas senutę vokiетę. Aplankiau Staro Sainakovo kaimą ant Šegarkos upės kranto, kur žengiau pirmuosius tremtinio žingsnius. Likau labai dėkingas vysk. J. Verthui SJ, kuris sudarė galimybę apvažiuoti vargo kelius.

AZARTINIAI LOŠIMO NAMAI

Gruodžio 1 d. raštu kreipiausi į Seimo pirmininką Artūrą Paulauską, išreikšdamas didelį susirūpinimą lošimo namų legalizavimu. Rašte priminiau, kad velionis kard. V. Sladkevičius taip pat buvo rašęs, kad lošimo namai tautos moralę tempia į dugną. Kviečiau, svarstant įstatymo projektą, neatsižvelgti tik į planuojamas pajamas iš lošimo namų, nes jie daugiau pridarys bėdų ir moralinių nuostolių.

LIETUVAI NAUJAS KARDINOLAS

2001 m. sausio 21d. Jonas Paulius II Vilniaus arkivysk. A. J. Bačkį paskyrė Romos Katalikų Bažnyčios kardinolu. Tai buvo dar vienas popiežiaus palankumo Lietuvai gestas, kuriuo visi labai džiaugėmės. Sausio 27 d.

naująjį kardinolą pasitikome Vilniaus oro uoste. Ta proga sveikindamas kardinolą kalbėjau: *Esame dėkingi Šventajam Tėvui, kad jūsų asmenyje jis parodė tokį dėmesį visai Lietuvai. Džiaugiamės, kad jūsų vaisingas darbas už Lietuvos ribų ir Lietuvoje atnešė ir, viliamės, dar atneš gausių vaisių. Labiausiai, be abejo, džiaugėsi Vilniaus arkivyskupija.*

Vasario 21d. kardinolui A. J. Bačkiui drauge su 44 naujais kardinolais Šv. Petro aikštėje buvo įteiktos kardinolo insignijos. Popiežiškojoje lietuvių Šv. Kazimiero kolegijoje šventiškame priėmime dalyvavo beveik visi Lietuvos vyskupai.

KARDINOLO V. SLADKEVIČIAUS MUZIEJUS

Sausio 31d. pasirašiau bendradarbiavimo sutartį su Kultūros ministru Gintautu Kėvišu dėl Kardinolo V. Sladkevičiaus memorialinio muziejaus įkūrimo buvusioje jo rezidencijoje Kaune, Valančiaus g. 6. Šio muziejaus įkūrimas buvo pirmas žingsnis kuriant arkivyskupijos sakralinį muziejų. Kultūros ministerija net pažadėjo kuklią paramą įrengiant kard. V. Sladkevičiaus memorialinę ekspoziciją.

TĖVO HANSO KOLVENBACHO SJ SVEIKINIMAS

Kiek netikėtas buvo Jėzaus Draugijos Generalinio vyresniojo Peterio Hanso Kolvenbacho SJ laiškas, kuris mane pasiekė kovo viduryje: *Po mėnesio sukaks 30 metų, kai du lietuviai jėzuitai — jūs ir dabartinis Telšių vyskupas Jonas Boruta —priėmėte drąsų sprendimą pogrindžio sąlygomis leisti „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“.<...> Šis darbas buvo ir dvasinis liudijimas, nes jo ištakos rėmėsi Šv. Ignaco Dvasinių pratybų gyva patirtimi. Daugybė vienuolinių kongregacijų narių, ypač Eucharistinio Jėzaus seserys, bei pasauliečiai talkino šiame darbe. Taip pat ir jiems skirta mano padėka. Dėkoju jums už tokį drąsų tikėjimo liudijimą, parodytą sudėtingais laikais.*

Su Draugijos vyresniuoju 1994 m. per visą spalio mėnesį kasdien matydavomės Vyskupų Sinodo salėje. Žavėjo gilus jo dvasingumas ir nuoširdumas. Tokie kunigai ir vienuoliai Bažnyčioje yra kaip ta Evangelijoje minima žemės druska.

PARAMOS KASA

2001 m. vasario 27 d. Kauno arkivyskupijos kurijos salėje vykusios kunigų konferencijos metu pasiūliau mintį įkurti Paramos kasą, kuri, esant reikalui, pagelbėtų kunigams ir parapijoms. Kunigai vieningai pritarė šiai idėjai, todėl beliko paruošti įstatus, kaip ši kasa turėtų veikti. Greitai paruošėme paprastą, aiškų įstatų projektą, ir kasa pradėjo veikti. Į Paramos kasą įplaukia pinigai iš kunigų, parapijų ir arkivyskupijos, o išduodami pagal pateiktus prašymus. Paramos kasos valdyba šiuos prašymus nagrinėja ir sprendžia, ką ir kokia suma paremti.

VIEŠNAGĖ KELNO ARKIVYSKUPIJOJE

Balandžio 23–28 d. Vilniaus ir Kauno arkivyskupijų ganytojai su Kunigų tarybų nariais viešėjome Kelno arkivyskupijoje. Iš Kauno arkivyskupijos vyko 16 kunigų grupė. Kauno ir Kelno arkivyskupijas sieja seni draugiški ryšiai. Buvome supažindinti su įvairiomis šios arkivyskupijos struktūromis. Kelno arkivyskupijai priklauso 2,3 milijono katalikų; įvairiose švietimo, socialinėse ir kt. įstaigose dirba apie 50 000 darbuotojų. Tūkstantis kunigų nepajėgia aprėpti viso darbo, todėl jiems talkina parapijų referentai.

Pasidaliję į kelias grupes, lankėme įvairias parapijas. Susipažinome su klierikų ugdymu, su nuolatinio diakonatu. Arkivyskupijoje dirba 229 diakonai ir 400 pastoracinių referentų. Su pačiu arkivysk. kard. Joachimū Meisneriu aptarėme Kunigų tarybos veiklą. Aplankėme labai įspūdingą Neviges šventovę, kur šventėme Mišias ir pasakiau homiliją. Atsisveikinimo Mišioms vadovavo kard. J. Meisneris. Jis mums parodė tiek daug dėmesio, kad net palydėjo iki pat oro uosto.

VYSKUPO ROMUALDO KRIKŠČIŪNO LAIŠKAS

Gegužės pradžioje mane aplankė vysk. emeritas Romualdas Krikščiūnas ir papasakojo, kaip Jonas Paulius II 1983 m. atleido jį iš Panevėžio vyskupijos apaštališkojo administratoriaus pareigų. Ilgame pokalbyje išsamiai pasakojo, su kokia nuotaika jis grįžo į Lietuvą ir kaip šešias dienas KGB pareigūnai įkalbinėjo jį pasisakyti prieš popiežių, mesti kunigystę ir už tai

žadėjo gerą butą Vilniaus senamiestyje. Vyskupas nesutiko šito padaryti. Baigiantis pokalbiui prašiau, kad vysk. Romualdas raštu aprašytų tai, ką buvo man papasakojęs.

Gegužės 12 d. jis man atvežė užklijuotą laišką, kurį turėjau teisę atplėsti tik po vysk. Romualdo mirties. Sakėsi surašęs viską, ką galėjo. Po vysk. Romualdo mirties 2010 m. atplėšęs laišką radau smulkiai aprašytą kelionę į Romą, vizitą pas popiežių, grįžimą namo ir dienas, praleistas KGB pusrūsyje, tačiau apie pokalbius su KGB pareigūnais laiške nieko nebuvo parašyta. Cituoju vyskupo laiško ištrauką: *Gavau raštą, kad nuo 1983 m. liepos 14 d. aš esu atleidžiamas iš Panevėžio vyskupijos Apatališkojo administratoriaus pareigų. <...> Grįžau į Lietuvą. Po kelių dienų buvau pakviestas į Vilniaus saugumą. Čia prasėdėjau pusrūsyje į kiemo pušį šešias dienas. Kasdien mane atvesdavo į solidų kabinetą, kur už ilgo stalo sėdėdavo tuometinis ministras pirmininkas Songaila, KGB generolas Eismontas bei Vaigauskas. Kas su jais buvo kalbėta, ką jie siūlė, jums žinoma. Neužilgo persikrausčiau į Kauną.*

Gera, kad nors tiek parašė ir pasakė. Reikia nulenkti galvą, kad, būdamas sunkios dvasinės būklės, išlaikė tikėjimą ir už lėkštę sriubos nepardavė savo įsitikinimų.

KERTINIS PAL. JURGIO MATULAIČIO BAŽNYČIOS AKMUO

Birželio 19 d. pašventinau kertinį naujai statomos Pal. Matulaičio bažnyčios Kaune akmenį. Didelei parapijai glaustis Vargdienių seserų koplyčioje per maža vietos, be to, ir didelė našta, kurią gerosios seserys daugelį metų kantriai neša. Laukia daug darbų, kuriuos bus nelengva atlikti, nes jie pareikalaus labai daug lėšų.

TERORO AKTAS NIUJORKE

Rugsėjo 12 d. pasiūniau užuojautos laišką JAV Vyskupų Konferencijos pirmininkui arkivysk. Josephui Anthony Fiorenzai ir Niujorko kardinolui Edwardui Michaelui Eganui: *Rugsėjo 16-ąją, sekmadienį, paskelbėme maldos dieną už žuvusiuosius, jų gedinčias šeimas ir taiką. Maldaujame mūsų gailėtingąjį Tėvą sustiprinti visą amerikiečių tautą šią tragišką valandą ir*

meldžiamės, kad amerikiečiai ir toliau liktų tiesa ir teisingumu besivadovaujanti tauta. Koks baisus tampa pasaulis, kai žmonės savo santykius pradeda grįsti neapykanta ir kerštu.

VIZITAS KAZACHSTANE

Vyskupų Konferencija pasiuntė mane dalyvauti Jono Pauliaus II apsilankymo Kazachstane iškilmėje. Astanoje buvau apgyvendintas viešbutyje, esančiame netoli nuo Tautos aikštės. Pirmąją dieną pėsčiomis visi ėjome prie paminklo totalitarinio režimo aukoms, kur popiežius padėjo vainiką. Rugsėjo 23 d. Jonas Paulius II Tautos aikštėje aukojo Mišias, dalyvavo apie 30 000 maldininkų. Šių Mišių koncelebracijoje dalyvavau drauge su svečiais vyskupais. Popiežius ragino melstis už Kazachstaną, kad nepaisant etninių, religinių ir kultūrinių skirtumų didelėje tautoje stiprėtų teisingumas, solidarumas ir taika.

Rugsėjo 24 d. popiežius vadovavo koncelebracinėms Mišioms Astanos katedroje. Matėsi jo didelis nuovargis. Po pietų visi ėjome prie Šventojo Tėvo atsisveikinti; kirbėjo mintis, ar tik nebus paskutinis susitikimas su popiežiumi, pakvietusiu mane į atsakingas pareigas.

Spalio 25 dieną Šventasis Tėvas Jonas Paulius II apaštališkuoju nuncijumi Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje paskyrė arkivyskupą Peterį Stephaną Zurbriggeną.

ARKIVYSKUPIJOS 75 METŲ JUBILIEJUS

Gruodžio 7-9 d. šventėme arkivyskupijos įkūrimo 75 metų jubiliejų. Gruodžio 6 d. spaudos konferencijoje trumpai pristaciau arkivyskupijos 75-erius metus. Visiems dalyviams buvo padovanotas leidinys „Kauno arkivyskupijai 75“. Po spaudos konferencijos buvo atidaryta paroda, skirta arkivyskupijos jubiliejui. Tarp pačių svarbiausių eksponatų buvo Bažnytinės provincijos ir arkivyskupijos įkūrimo bulės *Lituanorum gente* originalas.

Gruodžio 7 d. vyko simpoziumas „Taisykite Viešpačiui kelią“ (Lk 3,4). Dr. Irena Vaišvilaitė ir kun. dr. Algimantas Kajackas apžvelgė arkivyskupijos gyvenimo Nepriklausomybės laikotarpį, o mons. Vytautas Steponas Vaičiūnas OFS ir kun. dr. Artūras Jagelavičius — sovietinį laikotarpį.

Gruodžio 8 d. tęsėme simpoziumą. Kun. doc. Romualdas Dulskis pristatė paskutinį dešimtmetį, apžvelgdamas įvairių institucijų veiklą. Vidudienį šventėme iškilingas Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo iškilmės Mišias. Popietinis metas buvo skirtas žvilgsniui į ateitį. Apie tai kalbėjome aš ir dr. Paulius Subačius. Arkivyskupijos jubiliejaus minėjimas buvo tarsi įžanga į busimąjį arkivyskupijos II sinodą.

BRIUSELYJE

Su tradicinių religinių bendruomenių atstovais lankiausi Briuselyje. Religinių bendruomenių delegaciją pakvietė Europos Sąjungos vadovybė, norėdama supažindinti, kokia yra religinių bendruomenių padėtis šalyse, priklausančiose Europos Sąjungai. Buvo įdomu ir naudinga susipažinti su Europos Sąjungos centrine būstine ir susitikti su vadovaujančiais asmenimis. Mūsų delegacijos nariai vieningai išreiškė pritarimą Lietuvos stojimui į ES šeimą, tik aiškiai išsakė susirūpinimą, kad, būdami ES nariais, galėtume išsaugoti savo religinį identitetą.

Deja, šio susitikimo metu nieko negirdėjome apie tai, kokią politiką rems ES vadovybė gyvybės, šeimos ir kitais svarbiais mums, katalikams, klausimais, kurie įstojus į ES iškyla visu aštrumu. Jei anuomet būtume turėję tiek informacijos, kiek jos turime šiandien, vargu ar į Briuselį būtume vykę su optimistiška nuotaika.

NAUJI LIETUVOS ORDINARAI

2002 m. sausio 5 d. popiežius Jonas Paulius II atleido vysk. Antaną Vaičių iš Telšių vyskupijos ganytojo pareigų ir į jo vietą paskyrė vysk. Joną Borutą SJ. Taip pat popiežius priėmė Panevėžio ir Vilkaviškio ordinarų atsistatydinimą ir į jų vietą paskyrė: Panevėžio ordinaru — vysk. Joną Kaunecką, o Vilkaviškio ordinaru - vysk. Rimantą Norvilą. Šiuo popiežiaus potvarkiu praradau gerą pagalbininką - vysk. Rimantą; iškilo naujas rūpestis — ieškoti trijų kandidatų, iš kurių Vyskupų kongregacija galėtų išrinkti ir popiežiui pristatyti Kauno arkivyskupijai reikalingo augziliaro kandidatūrą.

NAUJAS ARKIVYSKUPIJOS GENERALVIKARAS

Su vysk. Rimanto Norvilos paskyrimu Vilkaviškio ordinaru netekau generalvikaro, todėl į jo vietą paskyriau moralinės teologijos dėstytoją kun. doc. dr. Joną Ivanauską. Nežinia, kiek laiko reikės verstis be vyskupo augzilaro, džiaugsmo nekėlė. Sausio 16 d. per kunigų konferenciją vysk. R. Norvila atsisveikino su arkivyskupijos kunigais, ir jiems pristačiau naująjį generalvikarą. Per šią konferenciją priėmėme naujai parengtą arkivyskupijos sielovados programą, kuri galiojo iki arkivyskupijos antrojo Sinodo.

PIJAUS X BROLIJA

Vasario 25 d. pasirašiau ir paviešinau Lietuvos vyskupų laišką apie Pijaus X broliją, labai nedraugiškai nusiteikusią prieš Katalikų Bažnyčią. Šiuo laišku mes, vyskupai, paraginome kunigus ypač pagarbiai atlikti liturgiją, nes bet koks nerūpestingumas šioje srityje Pijaus X brolijos kunigų yra aiškinamas kaip Katalikų Bažnyčios „modernumas“, kurio reikia saugotis.

NEPILNAMEČIŲ KOLONIJOJE

Vasario 26 d. aukojau Mišias ir suteikiau Sutvirtinimą vienuolikai jaunuolių, atliekančių bausmę Kauno nepilnamečių kolonijoje. Pasidalijau savo patirtimi, ką man reiškė tikėjimas, kai kalėjau griežto režimo lageryje. Tiesiog gaila šių jaunuolių, kurie galėtų gyventi visavertį gyvenimą, bet, dažniausiai dėl tėvų meilės stokos, pasuka nusikaltimų keliais ir visam gyvenimui save suluošina.

ELKO VYSKUPIJOJE

Balandžio 16 d. Kauno arkivyskupijos delegacija, vadovaujama kun. dr. J. Ivanausko, susidedanti iš sielovadoje dirbančių pasauliečių, lankėsi Elko vyskupijoje su vienos dienos vizitu. Ruošiantis Sinodui norėjau, kad mano aktyvūs žmonės pasisemtų patirties iš sielovados baruose toliau pažengusios vyskupijos.

Lapkričio 14 d. aš pats su dvidešimčia kunigų lankiausi Elko vyskupijoje. Elko vysk. Edwardas Samselis labai draugiškai priėmė ir sudarė

galimybę išsamiai susipažinti su visomis sielovados kryptimis. Šia proga gerai susipažinau ir su Elko kunigų seminarija.

ŠVČ. KRISTAUS KŪNO IR KRAUJO PROCESIJA

2002 m. pradėjome organizuoti Švč. Kristaus Kūno ir Kraujo iškilmės procesiją Kauno miesto gatvėmis nuo arkikatedros iki Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios. Ši pagarbos Eucharistijai ir tikėjimo manifestacija sutelkia tikinčiąją bendruomenę, o kauniečiai pamato gyvą jaunatvišką Bažnyčią. Birželio 2 d. keli tūkstančiai tikinčiųjų dalyvavo iškilmingoje Devintinių procesijoje, kurią užbaigėme Igulos bažnyčioje, pasiaukodami Švč. Jėzaus Širdžiai.

OPERATYVINĖS VEIKLOS ĮSTATYMAS

Gegužės 31d. išplatinau Vyskupų Konferencijos vardu paskelbtą apgalvestavimą, kad Seimas, priimdamas Operatyvinės veiklos įstatymą, atmetė Bažnyčios siūlymą neverbuoti kunigų Valstybinio saugumo agentais. Tai, kas buvo daroma sovietiniais metais, neturėtų būti vykdoma laisvoje Lietuvoje. Kunigų verbavimas - tai bandymas pakirsti pasitikėjimą kunigais.

Po šio protesto ir susitikimo su prezidentu Valdu Adamkumi pastarasis vetavo Seimo priimtą įstatymą ir įtraukė į jį nuostatą, kad slaptosioms tarnyboms draudžiama verbuoti dvasininkus. Seimas įstatymą priėmė su visomis prezidento pastabomis.

PARAPIJŲ VIZITACIJOS

Ilgą laiką parapijų vizitacijos buvo daugiau formalumas, nes vyskupas atvykdavo sekmadienį ir suteikdavo Sutvirtinimą. Nuo šių metų parapijų vizitaciją skirsime į dvi dalis. Į darbinę vizitaciją atvykstame penktadienį su sielovadine komanda, kurios tikslas — išsamiai susipažinti su parapijos gyvenimu ir veikla. Sekmadienį lieka iškilminga vizitacijos dalis — oficiali klebono ataskaita ir Sutvirtinimo teikimas. Sutvirtinimas bus teikiamas tik vizituojamos parapijos jaunimui. Ši praktika pasitvirtino ir pradėjo duoti gerų rezultatų.

BERNARDO BRAZDŽIONIO LAIDOTUVĖS

Liepos 11d. Kalifornijoje mirė poetas Bernardas Brazdžionis. Liepos 28 d. karstas su balzamuotu kūnu buvo parskraidintas į Vilnių. Antradienį, liepos 30 d., po iškilmingų laidotuvių Mišių Vilniaus arkikatedroje poeto palaikai buvo atvežti į Kauną. Prie arkikatedros pasitikau poetą, sugrįžusį į savo jaunystės miestą. Pagerbti didžio poeto atvyko miesto valdžios, švietimo ir kultūros atstovų ir daug kauniečių. Liepos 31 d. vyko laidotuvės. Susirinko į laidotuvių Mišias apie 4000 žmonių iš visos Lietuvos. Mišias drauge su manimi koncelebravo penki vyskupai ir 50 kunigų. Homilijoje apžvelgiau šio talentingo poeto ir nuoširdaus kataliko gyvenimą. Kvietęs tautą į prisikėlimą, savo prisikėlimo dienos poetas lauks Petrašiūnų kapinėse.

LAISVĖS GYNĖJŲ SĄSKRYDIS

Kiekvienais metais rugpjūčio mėn. pirmąjį šeštadienį Ariogaloje, Dubysos slėnyje, organizuojamas Laisvės gynėjų sąskrydis *Laisvės ugnis — ateities kartoms*. Į šį sąskrydį gausiai susirenka tremtiniai, politiniai kaliniai ir kiti laisvės gynėjai. Mišias aukojų pačiame Dubysos slėnyje. Po Mišių tęsiasi turininga programa su dainomis ir vaišėmis. Į šventę dažnai atvyksta ir Lietuvos prezidentas.

RŪPESČIAI DĖL ŠILUVOS PILIGRIMŲ

Kasmet rugsėjo pradžioje Šiluvoje vyksta didieji Šilinių atlaidai, į kuriuos susirenka labai daug žmonių. Pagrindinę dieną priskaičiuojame iki 20-30 tūkstančių piligrimų. Jau eilę metų neleido nurimti mintis, kad Šiluvoje reikėtų pastatyti erdvius namus, kuriuose būtų galima priimti piligrimus ir atlaidų svečius. Šiluvai daug ko reikia. Iki šiolei nepavyko su rajono savivaldybe susitarti, kad Šiluvoje būtų įrengti vieši tualetai. Pasiteisindavo, kad brangiai kainuotų juos išlaikyti.

Šiais metais pasisekė parengti Šiluvos dvasinio centro projektą ir pradžiai surinkti kelis šimtus tūkstančių litų. Rašiau ir prašiau, kur galėjau, daug vilčių dėdamas į *Renovabis* fondą. Važiavau pas kard. J. Meisnerį bei kitus

Renovabis fondo narius vyskopus, prašydamas paremti labai reikalingą projektą.

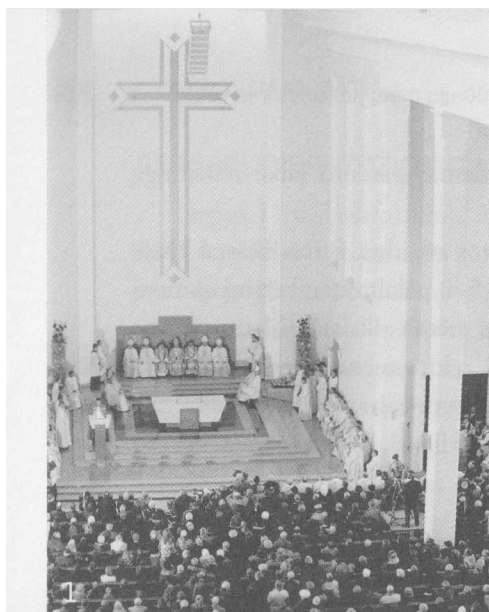
Statybos darbus pradėjome prieš Šiluvos atlaidus. Buvo iškastas rūsys ir sudėti pirmieji pamatų blokai. Rugsėjo 5 d. palaiminau kertinį akmenį ir pranešiau piligrimams, kad ateinančiais metais tikriausiai jau turėsime Dvasinį centrą, kuriame mokysis klierikai, o kitu metu jis tarnaus Šiluvos piligrimams. Turint tiek mažai pinigų, statyti pastatą, kainuosiantį per tris milijonus litų, buvo beveik avantiūra. Vyliausi, kad kaip nors iš skolų išsikapstysiu.

ALFA KURSAS

Lapkričio 13 d. Kauno arkivyskupijos konferencijų salėje Evangelizacijos centras pristatė *naują Alfa* programą, kuri yra vykdoma 121 pasaulio šalyje. Anglikonų kunigas G. Price kalbėjo, kad *Alfa* kursas yra puikus būdas atnaujinti Bažnyčią iš vidaus. Dauguma, baigusių šį kursą, naujai atranda gyvenimo prasmę. Per dešimtį metų *Alfa* kursas visose Lietuvos vyskupijose visiškai pasiteisino - daugeliui pakrikštytųjų, bet buvusių tik formaliais katalikais, atvėrė naują tikėjimo perspektyvą.

ŠV. PRANCIŠKAUS KSAVERO MEDALIS

Gruodžio 5 d. Šv. Pranciškaus Ksavero universitete (Cincinatis, JAV) man buvo įteiktas šv. Pranciškaus Ksavero medalis už drąsą ginant Bažnyčią sovietiniais metais ir *LKB kronikos* leidimą. Universiteto Tarybai mane pristatė šio universiteto prof. Vytautas Bieliauskas. Savo kalboje trumpai apžvelgiau Bažnyčios gyvavimo sąlygas per sovietmetį, akcentavau mintį, kad žmogų labiausiai pavergia ne totalitarinė sistema, bet nuodėmė.

1. Kristaus Prisikėlimo bažnyčios konsekracija
2. Ministrantų šventė Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje
3. Kauno arkivyskupijos II sinodo dalyviai
4. Lietuvos vyskapai pas popiežių Benediktą XVI

Kauno arkivyskupijos antrasis sinodas - atsinaujinimo keliu

2003-2007 m.

SINODO DARBŲ PRADŽIA

2003 m. sausio 5 d. Kauno arkikatedroje oficialiai paskelbiau apie pasiruošimo II sinodui pradžią. Šią iniciatyvą pasveikino Vatikano valstybės sekretorius kard. A. Sodano, kuris popiežiaus vardu rašė: *Kauno arkivyskupijos sinodo sušaukimo proga popiežius, vertindamas šią reikšmingą bažnytinę iniciatyvą ir tikėdamasis, kad ji paskatins iš naujo glaudžiau jungtis su Kristumi bei atskleis naujus kelius apaštalavimo darbuose, dvasiškai vienydamasis su dalyviais, siunčia malonius sveikinimus, o kaip gausių dangaus malonių ženklą, užtariant Švč. Mergelei Marijai, teikia Jūsų Ekscelencijai ir sinodo nariams — kunigams, vienuoliams bei tikintiesiems pasauliečiams — apaštališkąjį palaiminimą.*

Kauno arkivyskupijos I sinodas arkivyskupo Juozapo Skvirecko buvo sušauktas 1934 m. Tikslią būsimo II sinodo datą pažadėjau paskelbti vėliau, kai pasiruošimo darbai leis tai padaryti. Mišių pabaigoje Sinodo komisijų pirmininkai prisiekė sąžiningai atlikti savo pareigas. Buvo sukurta Vyriausioji komisija, kuriai vadovauti teko man pačiam, talkinamam generalvikaro kun. J. Ivanausko ir generalinio sekretoriaus kun. Adolfo Grušo. Dešimt Sinodo komisijų turėjo išnagrinėti tas sielovados sritis, kurias Sinodas bus pasiryžęs aprėpti. Komisijų vadovais paskyriau — mons. Vytautą Steponą Vaičiūną OFS, kunigus — Mindaugą Pukštį, Augustiną Paulauską, Vidmantą Balčaitį, Stasį Kazėną SJ, dabar jau ača Ričardą Repšį, Kęstutį Kėvalą, Virginijų Veprauską, Vytautą Grigaravičių ir LKB Informacijos centro vadovą Gediminą Žuką.

Visose parapijose bus sudarytos Sinodo grupės, per kurias tikintieji jiems rūpimais klausimais galės išsakyti savo mintis. Su prasidėjusiu pasirengimu Sinodui supažindinau arkivyskupijos kunigus ir visus tikinčiuosius.

DĖL STOJIMO Į EUROPOS SĄJUNGĄ

2003 m. kovo 4 d. Lietuvoje išplatinome visų vyskupų pasirašytą kreipimąsi dėl stojimo į Europos Sąjungą. Paraginame žmones dalyvauti istoriniame referendume ir pasisakyti teigiamai, nes mūsų įstojimas į Europos Sąjungą reikalingas ne tik mums, bet pačiai Europai, kad visose valstybėse būtų gerbiamos krikščioniškosios vertybės. Euroskeptikai nebuvo patenkinti vyskupų kreipimusi ir teigė, kad Lietuva praras dalį savarankiškumo. Mes, vyskupai, taip pat gerai suvokėme, kad, gyvendami Europos Sąjungoje, turėsime daug privalumų, bet bus ir bėdų, kai reikės ginti krikščioniškąsias vertybes. Buvau įsitikinęs, kad euroskeptikų mintys buvo labai parankios mūsų Rytų kaimynams, kuriems lengviau manipuliuoti maža valstybe, nei turėti reikalų su Europos Sąjunga.

Kovo pradžioje, viešėdamas Lietuvoje, apie mūsų šalies stojimą į Europos Sąjungą labai taikliai pastebėjo Šventojo Sosto sekretorius santykiams su valstybėmis arkivysk. Jeanas Louis Tauranas: *Reikia atsiminti, kad Lietuva nestoja į Europos Sąjungą, bet sugrįžta į ją, ji priklauso Europai, iš kurios dėl skaudžių istorinių peripetijų buvo išstumta*,

PARENGIAMASIS KURSAS VISIEMS KLIERIKAMS

Lietuvos Vyskupų Konferencija nutarė, kad nuo šio rudens visi stojantieji į Kunigų seminariją turės metus praleisti Parengiamajame kurse, tirdami savo pašaukimą ir ugdydami dvasinį gyvenimą. Nutarimą vyskupai priėmė, atsižvelgdami į dabarties realijas ir visų Kunigų seminarijų rektorių siūlymą. Džiaugiausi, kad geros idėjos pamažu prigyja visose vyskupijose.

PADĖKA DR. PAULUI SCHNEIDERIUI

Kovo 28 d. Vechtos mieste iškilmingai į pensiją palydėjome ilgametį Lietuvos bičiulį dr. Paulą Schneiderį. Jo iniciatyva Lietuvą pasiekė 417

labdaros transportų beveik už 15 milijonų eurų. Padėkos Mišias koncelebravo vietos vyskupas H. Timmereversas, Vokietijos *Caritas* vadovas prel. H. Puschmannas, kun. R. Grigas ir aš. Iškilmių kalbėtojai pabrėžė, kad Wechtos *Caritas* veikla buvo sienas peržengiančios meilės pavyzdys. Visų Lietuvos žmonių vardu padėkojau p. Paului Schneideriui už jo pasiaukojamą darbą. Dėkojo ir visi mane lydėję Lietuvos *Caritas* atstovai - kun. R. Grigas, ses. A. Pajarskaitė ir kiti.

ŠILUVOS DIEVO MOTINOS PAVEIKSLAS

Gegužės 7 d. po beveik dvejus metus trukusios restauracijos į savo vietą Šiluvos Švč. M. Marijos Gimimo bazilikos didžiajame altoriuje sugrįžo Dievo Motinos su Kūdikiu paveikslas. Restauratorė Janina Bilotienė Lietuvos dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centre atliko didelį darbą, pašalindama ne vieno restauratoriaus padarytus paveikslo „patobulinimus“. Paveikslas suspindėjo pirmyn, kaip savo grožiu. Tyrimai patvirtino, kad paveikslas tapytas XVI amžiaus pabaigoje arba XVII a. pradžioje.

ARKIVYSKUPIJOS DIENA

Kiekvienais metais birželio 24 d. švenčiame arkivyskupijos globėjo Šv. Jono Krikštytojo Gimimo iškilnę. Šią dieną įteisinu kaip arkivyskupijos šventę. Į iškilmingas Mišias arkikatedroje bazilikoje kasmet susirenka dauguma kunigų ir aktyvių arkivyskupijos institucijų darbuotojų. Ta proga ne tik meldžiamės — po Mišių arkivyskupijos salėje vyksta konferencija, kurioje būrį gerų darbuotojų pagerbiu, apdovanodamas aukščiausiu arkivyskupijos garbės ženklu - Šiluvos Dievo Motinos medaliu. Konferencijoje būna galimybė pasidalyti aktualijomis ir naujomis įžvalgomis.

14-ASIS ATEITININKŲ KONGRESAS

Liepos 11-13 d. Kaune vyko Ateitininkų federacijos kongresas. Jame dalyvavo apie 400 dalyvių iš Lietuvos ir išeivijos. Kongreso dalyviai nutarė kreiptis į aukščiausią Lietuvos valdžią dėl ateitininkės Adelės Dirsytės palai-
kų suradimo ir pagabenimo į Lietuvą. Per visas dienas kongrese dalyvavo

federacijos dvasios vadas vysk. Jonas Kauneckas. Kaip gera, kad Lietuvos ateitininkai išliko vieningi. Ateitininkai tarpukaryje buvo solidi katalikiška organizacija, tokia ji išliko ir dabar. Tai pavyzdys, kad galima augti ir nešti vaisius, jei yra aiškūs pagrindai ir ant jų tvirtai stovima.

NAUJAS UŽSIENIO LIETUVIŲ SIELOVADOS KOORDINATORIUS

Nuo 1984 m iki šiolei vysk. Paulius A. Baltakis OFM ėjo užsienio lietuvių sielovados koordinatoriaus pareigas. Šventajam Tėvui priėmus vysk. P. A. Baltakio atsistatydinimą, Vyskupų Konferencija 2003 m. į jo vietą delegavo prel. Edmundą Putrimą, gyvenantį Toronte (Kanadoje). Palinkėjome prel. Edmundui Dievo palaimos labai svarbiose pareigose. Jis turės aprėpti visus lietuvius nuo Sibiro iki Kalifornijos.

ŠILUVOJE PAŠVENTINTAS DVASINIS CENTRAS

Rugpjūčio mėnesį darbininkai nuo ryto iki vakaro dirbo labai įtemptai, nes per Šilinių atlaidus Šiluvoje turėjo būti atidarytas ir pašventintas Dvasinis centras, kurį, gavę Šventojo Sosto leidimą, pavadino Jono Pauliaus II vardu. Koplyčiai paženklinti virš pastato iškėlėme kryžių.

Rugsėjo 7 d. po Mišių pašventinau Jono Pauliaus II dvasinį centrą. Šiai progai Vatikano valstybės sekretorius kard. A. Sodano atsiuntė laišką, kuriame rašoma:

Jūsų Ekscelencija, birželio 4 d. laiške jūs prašėte leidimo pavadinti Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II vardu naują dvasinį centrą, pastatytą prie Marijos šventovės Šiluvoje, kuriame gyvens pašaukimą į kunigystę ugdančios jaunuolios ir bus priimami maldininkai, atvykę pagerbti Dievo Motinos. Šventojo Tėvo vardu noriu pareikšti pasitenkinimą dėl reikšmingų darbų plečiant krikščionybę, kuriuos ši arkivyskupija ruošiasi atlikti taip pat ir minėtų struktūrų pagalba, bei turiu garbės pranešti, kad Jo Šventenybė, liudydamas savo išskirtinį dėmesį ir artumą brangiai Lietuvos tautai, maloniai sutiko patenkinti šį prašymą. Linkėdamas geriausios sėkmės veiklai, kuri bus vykdoma minėtame centre, Kristaus Vikaras užtikrina, kad ypatingu būdu tai prisimins maldoje ir

siunčia Jūsų Ekscelencijai bei visiems, patikėtiems Jūsų globai, nuoširdų apaštališkąjį palaiminimą kaip gausios dangaus palaimos ženklą.

Jono Pauliaus II dvasinį centrą labai patogioje vietoje buvo galima pastatyti tik dėka geros šiluviškės Julijos Marcinkevičiūtės, kuri padovanojo parapijai savo namelį ir nedidelį žemės sklypą. Jį sujungus su parapijai priklausiusiu žemės sklypu atsirado galimybė suprojektuoti ir pastatyti reikiamo dydžio Dvasinį centrą.

ŽŪVANČIŲJŲ GELBĖJIMO KRYŽIUS SES. PLACIDAI MAGDALENAI BARTKUTEI

Rugsėjo 23 d., minint Lietuvos žydų genocido dieną, prezidentas Rolandas Paksas apdovanojo Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi Kauno seserų benediktinių kongregacijos seserį Placidą Magdalena Bartkutę (po mirties). Ji su kitomis savo bendruomenės seserimis globojo ir slėpė žydų vaikus bažnyčios ir vienuolyno patalpose.

Prel. S. Jokūbauskis iš geto išneštus ar išvestus vaikus perduodavo seserims vienuolėms. Judelis Beilisas liudija, kad per Vilijampolės tiltą jo išneštus vaikus prelato nurodymu perimdavo kažkokios vienuolės. Atrodo, kad tai buvo arčiausiai geto gyvenusios seserys benediktinės.

ADELĖS DIRSYTĖS MALDAKNYGĖ

Rugsėjo 28 d. arkivyskupijos salėje buvo paminėta A. Dirsytės maldaknygės „Marija, gelbėki mus“ 50 metų sukaktis. Apie A. Dirsytę labai turiningai kalbėjo kun. Kęstutis Trimakas, pabrėždamas jos tikėjimo tvirtumą didelių išbandymų sąlygomis, kai buvo kalinama Kolymoje. A. Dirsytės maldaknygė yra išversta į 12 pasaulio kalbų.

TURIU AUGZILIARĄ

Spalio 18 d. popiežius Jonas Paulius II paskyrė kun. dr. Joną Ivanauską Kauno arkivyskupijos augziliaru. Baigęs Kunigų seminariją, dirbdamas pastoracinį darbą, apsigynė licenciatą ir Kunigų seminarijoje dėstė Šventąjį

Raštą. Vėliau dvejus metus studijavo Laterano universitete moralinę teologiją. Be galo džiaugiausi išgirdęs apie vysk. Jono nominaciją.

Lapkričio 23 d. per Kristaus Karaliaus iškilmę Kauno arkikatedroje kun. dr. Joną Ivanauską konsekravau vyskupu. Naujasis vyskupas labai šiltai visiems padėjo ir išreiškė savo pasiryžimą ištikimai atlikti savo pareigas. Ką pažadėjo, tą labai uoliai ir vykdė.

ŠMEIŽTAI IR KALTINIMAI

Dienraštis *Lietuvos rytas* išspausdino straipsnį, kuriuo siekta suniekinti Kauno kunigų seminariją ir mane, apkaltinant seksualiniu priekabiavimu prie klierikų. Nors sovietiniais laikais buvau pripratęs prie įvairiausių kaltinimų, bet tokio pobūdžio kaltinimai žeidė labai skaudžiai. 1968 m. per didžiąsias rekolekcijas buvau pasiryžęs dėl Jėzaus kantriai pakelti bet kokius išmėginimus, bet susidūręs su šiais šmeižtais aiškiai suvokiau, kiek gali kainuoti ištikimybė savo Mokytojui. Meldžiausi ir vyliausi, kad tiesa turės paaikškėti. Nereikėjo ilgai laukti: buvęs liudytojas aplankė, atsiprašė, papasakodamas detales, kaip buvo įkalbinėjamas liudyti prieš mane. Paprašiau kad tai, ką pasakojo, užrašytų ir nusiųstų laikraščio redakcijai. Jis tai ir padarė.

Spalio 28 d. Vyskupų Konferencija išplatino mane palaikantį pareiškimą. Savo solidarumą viešu pareiškimu išreiškė taip pat per 70 Kauno arkivyskupijos kunigų.

Žurnalistų etikos inspektorius Romas Gudaitis šia proga rašė:

Visiems, kieno rankose plunksna ir televizijos kamera, spaudos ir eterio galia, vertėtų įsiklausyti į Lietuvos kardinolo A. J. Bačkio žodžius, pasakytus arkikatedroje: „Į purvą stumiami visi tie, kurių autoritetu tauta galėtų remtis, kurie regimi viešumoje, kurie pagal savo pareigas atsakingi už rūpestį bendruoju gėriu, o žodis suteikiamas nusikaltėliams. Raginu visus žurnalistus, viešos informacijos platintojus ir rengėjus susilaikyti nuo skelbimo žinių, kol jos nepatikrintos, neįrodytos, neparemtos tikrais šaltiniais.“

CARITAS KONFERENCIJA

2004 m. vasario mėn. buvo surengta Kauno arkivyskupijos *Caritas* ataskaitinė konferencija. Ją vedė arkivyskupijos *Caritas* direktorius kun. Virginijus Veprauskas. Iš arkivyskupijos dekanatų *Caritas* vadovių kalbų išryškėjo, kad ir nedidelėmis pajėgomis stengiamasi pagal galimybes atsiliepti į žmonių reikmes: slaugyti ligonius, globoti daugiavaikes šeimas, maitinti vaikus, rūpintis žmonių sielovada. Apibendrindamas konferencijos darbą, pasidžiaugiau *Caritas* žmonių nesavanaudišku darbu ir rezultatais, dėkojau jiems už nuoširdžią tarnystę. Neretai šios organizacijos veiklos negalima įvardyti skaičiais, nes reikia rūpintis ne tik labdara, bet ir karitatyvinės minties - meilės žmogui - skleidimu. Raginau karitiečius bei kunigus galvoti, kaip į karitatyvinę veiklą įtraukti jaunimą ir kuo *Caritas* nariai galėtų prisidėti įveikiant visuomenėje kurstomą žmonių susipriešinimą.

VYSKUPŲ PAREIŠKIMAI

Mes, Lietuvos vyskupai, paruošėme ir išplatinome ganytojiškąjį laišką, ginantį gyvybę. Lietuvos demografija aliarmuoja apie mažėjančią gimstamumą ir didelį abortų skaičių. Ganytojišku laišku bandėme ginti tradicinę šeimą, nes tik tokia šeima gali būti šventovė, kurioje branginama gyvybė.

Prieš prezidento rinkimus Lietuvos vyskupai išplatinome kreipimąsi, kuriame rašėme: *Prieš pusantrų metų sakėme ir dabar esame dar tvirčiau įsitikinę, kad moralinis autoritetas, asmeninis sąžiningumas ir padorumas — tai dorybės, kurių dėka Prezidentas gali vienyti tautą bendram gėriui, būti aukščiau partijų, atsispirti politinių ir ekonominių grupių spaudimui.*

MINISTRANTŲ ŠVENTĖ

Rugpjūčio 14 d. Kaune pirmąkart buvo surengta arkivyskupijos ministrantų šventė, į kurią susirinko didelis būrys įvairaus amžiaus patarautojų. Ta proga arkikatedroje su būriu kunigų aukoja Mišias, o joms pasibaigus programa tęsiasi arkivyskupijos muziejuje ir konferencijų salėje. Kasmetiniai ministrantų susitikimai vėliau išaugo į ministrantų stovyklas, dažniausiai vykstančias Kaulakiuose. Daugelis kunigų per mažai dėmesio

skiria ministrantų sielovadaai. Ateityje šis aplaidumas sukels bėdų dėl kandidatų į kunigystę. Dievas gali pasikviesti į altoriaus tarnystę jaunuolius net iš nereligingų šeimų, tačiau altoriaus artumoje lengviau subrandinti kunigystės pašaukimą, jei vaikas mato gerą, tėvišką kunigą.

MARIJOS RADIJAS

Įkurti Lietuvoje *Marijos radiją* prieš kelerius metus pasiūlė salezietis kun. Massimo Bianco. 2003 m. buvo įsteigta VšĮ *Marijos radijas*. Kun. Oskarą Petrą Volskį paskyriau *Marijos radijo* programų direktoriumi; jam teko ne tik burti radijo darbuotojus bei savanorius, bet ir rūpintis besikuriančia radijo studija.

2004 m. rugpjūčio 30 d. *Marijos radijas* pradėjo transliacijas iš Kauno. Po mėnesio siųstuvai buvo įjungti Klaipėdoje ir Šiauliuose. 2005 m. birželio 29 d. programa pradėta transliuoti Vilniaus mieste ir apylinkėse. Gavęs radijo dažnius Kaune, Šiauliuose ir Klaipėdoje, *Marijos radijas* 2005 m. pavasarį tapo tarptautinės *Marijos radijo* asociacijos (*World Family of Radio Maria*) nariu.

Gruodžio 8 d. pašventinau *Marijos radijo* studiją ir koplyčią, kurioje kasdien aukojamos Mišios. Ši diena buvo pasirinkta neatsitiktinai - minėjome Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo dogmos paskelbimo 150 metų jubiliejų.

Prieš *Marijos radijo* atsiradimą Lietuvoje vyko diskusijos. Daug kas mąstė, kad be didelių finansų, vien iš aukų *Marijos radijas* nepajėgs išsilaikyti. Be to, jei jame nedirbs profesionalių žurnalistų, toks radijas neturės pasisekimo. Tačiau *Marijos radijas* veikia pagal kitokią strategiją, kuri pasiteisino daugelyje pasaulio šalių, o dabar matome, kad ji tiko ir Lietuvoje. Šiandien visi džiaugiamės, turėdami *Marijos radiją* kaip svarbų evangelizacijos įrankį. Arkivyskupija prie *Marijos radijo* studijos įrengimo prisidėjo medžiaginiu įnašu, neatlygintinai suteikdama patalpas V. Sladkevičiaus gatvėje.

PILGRIMYSTĖ Į ŠILUVĄ

Kiekvienais metais prieš Šilinių atlaidus būna dvi piligriminės eisenos — nuo Tytuvėnų ir nuo Dubysos. Jų istorija siekia sovietmetį, kai paskutinį

rugpjūčio sekmadienį Eucharistijos bičiuliai organizuodavo piligrimines eisenas į Šiluvą. Anuomet šios eisenos nešė žinių - mes, Dievą mylintys žmonės, esame gyvi ir savo tikėjimą norime viešai išpažinti. Mečislovas Jurevičius ir ses. Jadvyga Stanelytė SJE už šias eisenas sumokėjo net savo laisve.

Po Nepriklausomybės atkūrimo jau keliolika metų nuo Kryžių kalno į Šiluvą atkeliauja vysk. Eugenijaus Bartulio vadovaujami jaunieji pilgrimai. Kelias dienas jie pėsti keliauja, gieda, meldžiasi ir apmąsto Dievo žodį. Iš džiaugsmu spindinčių jaunų veidų aiškiai matai, kad tai tikrieji laisvos Lietuvos vaikai, nes yra atviri gėriui ir Dievo malonės veikimui. Atvykę jaunieji pilgrimai okupuoja visą Šiluvos aikštę, kurioje sekmadienio popietės Mišiomis užbaigia savo pilgrimmystę.

NEPILNAMEČIŲ GYNIMAS

Mes, Lietuvos vyskupai, kreipėmės į Vyriausybę ir Seimą, prašydami pataisyti Baudžiamojo kodekso nuostatą, leidžiančią nebaudžiamai seksualiai išnaudoti nepilnamečius, turinčius tik 14 metų. Pareiškime rašėme

Dabartinių ir būsimų valstybės vadovų prašome padaryti visa, kad Lietuva netaptų pedofilų, netradicinės lytinės orientacijos asmenų, „seksu turistų“ traukos vieta. Privalu keisti Lietuvos įstatymus, numatant baudžiamųjų atsakomybę už nepilnamečių įtraukimą į seksualinį gyvenimą, netradicinės lytinės orientacijos formavimą, piktnaudžiavimą jaunuolių pasitikėjimu bei priklausomybę.

ŠVENČIAUSIOJO SAKRAMENTO ADORACIJA

Spalio 17 d. pradedant Eucharistijos metus, Kauno arkikatedros koplyčioje pradėjome kasdienę Švč. Sakramento adoraciją nuo ryto iki vakaro 18 val. Buvau labai dėkingas Eucharistinio Jėzaus kongregacijos ses. Aloyzai Malinauskaitei SJE, kuri ryžosi prisiimti organizavimo našą. Be tokių Eucharistijos mylėtojų panašios adoracijos būtų neįmanomos. Greitai ši adoracija tapo nuolatine: arkikatedroje vyksta dienomis, o Švč. Sakramento (studentų) bažnyčioje — be pertraukos dieną ir naktį.

ATNAUJINTA VILIJAMPOLĖS BAŽNYČIA

Spalio 24 d. atšventinau Vilijampolės Šv. Juozapo bažnyčią, kurioje buvo atlikti dideli rekonstrukcijos darbai. Klebonas kun. Jonas Bujokas labai gražiai pasidarbavo; nauja, padidinta bažnyčia visiškai tenkins parapijos tikinčiųjų poreikius.

EUCCHARISTIJOS METAI

Jonas Paulius II paskelbė Eucharistijos metus, truksiančius iki 2005 m. spalio mėnesį Romoje vyksiančio ir Eucharistijai skiriamo Vyskupų Sinodo. Šia proga vyskupai paskelbėme ganytojiškąjį laišką, kviesdami ypač branginti sekmadienio Mišias ir Eucharistijos adoraciją. Išplatinome taip pat plačias gaires, ką turėtume Eucharistijos metais daryti visose Lietuvos parapijose.

SUŽADĖTINIŲ RENGIMAS SANTUOKAI

Lapkričio 20 d. Kauno arkivyskupijos Šeimos centro patalpose vyko konferencija apie Sužadėtinių rengimą santuokai ir šeimos gyvenimui. Ši programa Lietuvoje vykdoma nuo 1997 m., bet jau prašėsi būti atnaujinta. Lietuvos šeimos centro direktorė Vijoleta Valantiejutė pristatė, kaip iki šiolei buvo vykdoma programa ir kuo ji bus papildyta. Eilę metų mačiau, su koku dideliu pasišventimu V. Valantiejutė darbavosi Kauno, vėliau Lietuvos šeimos centre. Tokie pasauliečiai Bažnyčioje yra nepaprastai brangi Dievo dovana.

PRISIKĖLIMO ŠVENTOVĖ

2004 m. gruodžio 26 d. 12 val. Kristaus Prisikėlimo šventovė pradėjo naują gyvenimą. Į konsekracijos iškilmes Kaune atvyko visi Lietuvos vyskupai, apaštališkasis nuncijus arkivysk. P. S. Zurbrigenas, prezidentas V. Adamkus, Kauno m. vadovai, daug Seimo narių ir kt. aukštų svečių. Nuncijus arkivysk. P. S. Zurbrigenas perskaitė kard. A. Sodano laišką:

Šventasis Tėvas nuoširdžiai sveikina visus arkivyskupijos tikinčiuosius ir kartu džiaugiasi Kaune atstatytos mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Prisikėlimo bažnyčios dedikacijos proga. Kviečia brangius arkivyskupijos

ir visos šalies katalikus tapti karštais prisikėlusiojo Kristaus liudytojais ir meilės civilizacijos kūrėjais.

Prieš iškilmę gruodžio 23 d. drauge su miesto meru Arvydu Garbaravičiumi ir statybos bendrovės „YIT Kausta“ generaliniu direktoriumi Antanu Butkumi apžiūrėjau nepriekaištingus statybos darbus ir kurijoje pasirašiau darbų priėmimo aktą. Dar buvo likę kolumbariumo įrengimo ir išorės sienų tinkavimo darbai.

MONSIJORO ALFONSO SVARINSKO AUKSINIS JUBILIEJUS

2005 m. sausio 23 d. arkikatedroje bazilikoje aukojau Mišias drauge su mons. Vytautu Kazlausku, mons. Kazimieru Senkumi ir mons. Alfonsu Svarinsku, mininčiu kunigystės auksinį jubiliejų ir amžiaus 80-metį. Po Mišių Kard. V. Sladkevičiaus muziejuje tęsėme šventinę iškilmę. Papasakojau, kokią pozityvią įtaką man, jaunam kunigui, padarė iš lagerio sugrįžęs idealistas kun. Alfonsas. Pats jubilias papasakojo savo gyvenimo reikšmingesnius momentus, ypač apie kunigystės šventimus 1954 metais Abezės lageryje. Rankas uždėjo taip pat kalinys — vyskupas Pranciškus Ramanauskas.

LIGONIŲ DIENA

Kiekvienais metais Pasaulinės ligonių dienos proga aplankau Kauno klinikas ir aukuju Mišias jose dalyvaujant klinikų vadovams, darbuotojams ir ligoniams. Kol nebuvo įrengta koplyčia, Mišias aukodavau KMU auditorijoje, vėliau - erdvioje Klinikų koplyčioje, kuri buvo pašventinta šių metų kovo 22 d. ir pavadinta šv. Luko vardu. Prieš Mišias aplankau keliasdešimt ligonių. Klinikų vadovybė, ypač generalinis direktorius Juozas Pundzius, visuomet labai bičiuliškai sutinka ne tik mane, bet ir čia besidaruojančius kunigus kapelionus.

METINĖ SPAUDOS KONFERENCIJA

Kovo 2 d. kurijoje surengiau metinę spaudos konferenciją ir joje priščiau sielovadinius bei ekonominius duomenis. *Kauno dienos* žurnalistės

paklaustas apie kun. R. Mikutavičiaus gimimo 70-mečio renginius, apgalvestavau, kad tie, kurie pagerbia kun. R. Mikutavičių, nepraleidžia progos įgelti Bažnyčiai. Pats gražiausias kunigo pagerbimas būtų jo valios įvykdymas - atiduoti meno kolekciją į Kauno muziejų. Neatidavimo nepateisina tai, kad pats kun. Ričardas nespėjo formaliai savo dovanos įforminti. Jis net du kartus viešai ir garsiai buvo pasakęs savo valią - kolekciją dovanojant Kauno miestui.

JONO PAULIAUS II MIRTIS

2005 m. balandžio 2 d. per pasaulį nuvilnijo liūdna žinia — mirė popiežius Jonas Paulius II. Balandžio 4 d. už Joną Paulių II meldėmės Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje. Mišiose dalyvavo penkiasdešimt kunigų ir apie penki tūkstančiai tikinčiųjų. Balandžio 7 d. visą naktį vyko maldos budėjimas. Mišioms vadovavęs vysk. J. Ivanauskas kalbėjo: *Mes dėkojame Dievui už šį Šventąjį Tėvą, kuris mus mylėjo paties Kristaus meile, kuris parodė, kaip Dievo malonė galingai veikia per žmogų, gyvenantį Evangelija.*

Balandžio 8 d. Vatikane vyko popiežiaus laidotuvės. Iš Lietuvos į laidotuves nuvykome: kard. A. J. Bačkis, vysk. J. Matulaitis, vysk. R. Norvila, aš, prezidentas V. Adamkus, buvęs prezidentas A. Brazauskas ir prof. V. Landsbergis. Šv. Petro aikštėje buvo susirinkę apie 300 000 žmonių. Šios laidotuvių iškilmės giliai palietė ne tik čia, Romoje, buvusiųjų, bet ir televizorių ekranuose laidotuves stebėjusiųjų širdis. Nors buvo nepaprastai liūdna atsisveikinti su šiuo Lietuvą labai mylėjusiu popiežiumi, visus guodė mintis: turėjome šventąjį. Grįžome namo tarsi palaidoję savo tėvą.

HABEMUS PAPAM BENEDICTUM XVI

Balandžio 19 d. balti dūmai, pakilę iš Siksto koplyčios kamino, paskelbė, kad naujasis popiežius jau išrinktas. Juo tapo kardinolas Josephas Ratzingeris. Balandžio 24 d. naujasis popiežius įžengė į Šv. Petro Sostą. Iškilmėje dalyvavo apie 350 000 tikinčiųjų ir 200 valstybių bei vyriausybių vadovų. Džiaugiausi su visais besidžiaugiančiais naujuoju popiežiumi. Man jis buvo ypač brangus, nes 1996 metais mane pristatė Regensburgo m.

rotušėje Georgo von Hertlingo apdovanojimui. Anuomet jis mano adresu pasakė daug gerų žodžių, kurių nesijaučiau užsitarnavęs.

OKULTIZMAS

Gegužės 11 d. Vyskupų Konferencijos posėdyje diskutavome apie Lietuvoje plintančias okultizmo praktikas ir nutarėme išplatinti šiuo klausimu ganytojiškąjį laišką. Spaudos konferencijoje Vilniuje kard. A. J. Bačkis pristatė šį laišką, kuriuo išreiškė susirūpinimą, kad okultizmas braunasi ne tik į suaugusiųjų, bet ir į jaunimo bei vaikų pasaulį. Okultizmas gerą dirvą randa posovietinėse šalyse, kur tradicinis tikėjimas per ilgus ateizacijos metus daugelio širdyse buvo pakirstas. Laiške vyskupai teigė: *Manytume, kad Švietimo ir mokslo ministerija bei Mokslo taryba turėtų neleisti parapsichologams ir būrėjams registruoti savo įstaigų kaip „institutų“, „universitetų“, „kolegijų“ ir „mokslo centrų“.*

ALTENBERGO ŠVIESA

Balandžio 26 d. - gegužės 3 d. su Kauno ir Vilniaus jaunimo grupe lankiausi Kelno arkivyskupijoje. Altenbergo katedroje gegužės 1 d. drauge su kard. J. Meisneriu koncelebravau Mišias. Čia buvo pagerbtas Pasaulio jaunimo dienų kryžius, o Mišių pabaigoje jaunimo atstovams buvo išdalyta uždegta taikos ugnis — „Altenbergo šviesa“. Šioje kelionėje palydovu turėjau optimizmo niekuomet nestokojantį kun. Virginijų Veprauską. Buvo labai naudinga pamatyti, kaip Vokietijoje dirbama su jaunimu, kuris yra labai stipriai veikiamas hedonistinės kultūros.

BIRŽELIO 14-OJI SEIME

Birželio 14-osios proga buvau pakviestas pasakyti kalbos Seime. Be kita ko, kalbėjau: *Daug amžių Lietuva vadovavosi Dekalogu. Jis buvo įrašytas mūsų partizanų, kalinių ir tremtinių sąžinėse, ir tuomet visiems buvo aišku, kur yra niekšybė, o kur didvyriškumas. Šiandien Dekalogą bandoma pakeisti žiniasklaidos vykdomomis apklausomis: girdi, visuomenė turi nuspręsti, kas moralu ir kas ne, ką liaupsinti ir ką pasmerkti. Tarsi niekas nežinotų, kad visuomenės nuomonę galima formuoti, — reikia tik pinigų. Kas amžiais buvo*

nuodėmė ir gėda, dabar tampa vos ne mados viršūne, kuria žavėtis raginamas mūsų jaunimas. Lietuvos nelaimei, auga pinigų garbinanti karta, besišaipanti iš meilės Tėvynei ir iš tų, kurie už ją kentėjo.

TĖVO STANISLOVO OFM CAP. MIRTIS

Birželio 23 d., eidamas 87-uosius amžiaus metus, mirė tėvas Stanislovas Mykolas Dobrovolskis OFM Cap. Tai buvo neeilinių gabumų ir pamaldumo kunigas vienuolis. Jis ypač rūpinosi vargšais, alkoholikais ir pasimetusiais gyvenimo kryžkelėse. Kunigai, ypač kaimyninių parapijų, kritikavo, kad t. Stanislovas teikė sakramentus nepasirengusiems žmonėms ir taip pelnė populiarumą. Aš pats ne kartą prašiau, kad vienašališkai nepalaikytų vienos partijos, iš kurios gaudavo materialinę paramą, bet jis turėjo savo nuomonę ir jos tvirtai laikėsi. Kalbėdamas laidotuvių Mišiose pabrėžiau: *Pro tėvo Stanislovo asmenį niekas nepraėjo abejingai — apie jį buvo galima išgirsti daugybę nuomonių, pradedant nuo didžiausių pagyrimų, kad jis — šventasis, ir baigiant negatyviais vertinimais už jo politinius pasisakymus dėl Lietuvos dabarties ir ateities vizijos. Tačiau visi sutana, kad tėvas Stanislovas labai mylėjo žmones ir daugelis čia, Paberžėje, surado tai, ko nebuvo suradę savo gyvenimo kryžkelėse.* Tėvas Stanislovas paliko daug surinktų liturginių reikmenų bei knygų, kurie dabar yra saugomi Paberžės bažnyčioje ir klebonijoje įkurtame muziejuje.

VYSKUPO LIUDVIKO POVILONIO MIC DIENORAŠTIS

Vieną dieną užsukęs į šalia savo kambarių esantį archyvą, ant žemės šalia nereikšmingų knygų pamačiau sąsiuvinį, kuris atkreipė mano dėmesį — tai buvo vysk. Liudviko Povilonio dienoraštis. Iškart suvokiau, kad tai neįkainojamas turtas. 1981 m. pats man buvo sakęs, kad viską, ką mato, atlikdamas vyskupo pareigas, aprašysiąs. Rūpestingai perverčiau gulėjusias knygas, tačiau suradau tik kelis sąsiuvinius. Tapo liūdna, kad tik tiek parašyta.

Apie savo radinį papasakojau vyskupams, o vysk. J. Žemaitis MIC atsiliepė, kad ir jis turi vysk. L. Povilonio prisiminimų, bet dar jų neperskaitęs. Pažadėjo perskaitęs atiduoti, nes Kauno arkivyskupo apaštališkojo administratoriaus dienoraštis turėtų būti Kauno kurijos archyve. Praėjo keli mėnesiai, ir galėjau

pasidžiaugti, kad vysk. Povilonis ilgokai - nuo 1967 m. iki 1986 m. - be pertraukos rašė dienoraštį, rašė net kelionėse ir visa tai yra išlikę. Radau įdomių įrašų, ką sovietinė valdžia siūlė kandidatais į būsimus vyskopus: kanclerį kun. A. Bitvinską, kun. R. Mikutavičių ir kun. M. Dobrovolskį OFM Cap.

KATALIKIŠKA „AŽUOLO“ MOKYKLA

Rugpjūčio 24 d. pasirašiau sutartį su Kauno m. savivaldybe, kad steigiamą VšĮ Kauno „Ažuolo“ katalikiška vidurinė mokykla ir arkivyskupija tampa viena iš steigėjų. Nors mokykla lieka valstybine, pagal sutartį bus galima geriau padėti jai puoselėti krikščioniškas vertybes. Arkivyskupija įsipareigojo mokyklai skirti kapelioną.

PAPILDOMOS PAREIGOS

Rugsėjo 20—21 d. Telšiuose vykusiam Vyskupų Konferencijos posėdyje buvau trejų metų kadencijai išrinktas LVK pirmininku. Prieš trejus metus pirmininku buvo išrinktas arkivysk. kard. A. J. Bačkis. Generalinio sekretoriaus pareigas toliau eis mons. Gintaras Grušas. Turint tokį darbštų ir išmintingą generalinį sekretorių, pirmininkas galės būti ramus, žinodamas, kad būtini darbai bus laiku atlikti.

SIELOVADOS SUNKUMAI

Spalio 12 d. paskelbiau dekretą dėl nutolusių nuo Bažnyčios žmonių sielovados. Dekrete raginau kunigus atsakingai rengti žmones priimti sakramentus, vengti medžiaginio suinteresuotumo ir padaryti viską, kad žmonės laimėtų Bažnyčiai. Aiškiai pabrėžiau, kad už parengimą sakramentams yra atsakingas juos teikiantis klebonas. Dekretas atsirado dėl daugelio priežasčių, bet svarbiausia - kad kai kurie kunigai neatsakingai patarnaudavo, net nepaklausdami, ar priimančieji sakramentus ką nors išmano.

LABAI SUNKIOS DERYBOS

Šiluvoje labai rūpėjo sutvarkyti erdvę tarp Bazilikos ir Apsireiškimo koplyčios. Didžiausia kliūtis buvo namas, kurios savininkė — Amerikoje

gyvenanti lietuvė. Pradžioje ji paprašė 100.000 litų, o po kelių savaičių - 200.000 dolerių. Matydama, kad arkivyskupijai labai reikalingas ne jos supuvęs pastatas, bet žemės sklypas, bandė pasinaudoti proga ir gauti nerealią pinigų sumą. Savininkei paaiškinau, kad tokios sumos tikrai negalėsime sumokėti ir derybos ilgam nutrūko. Meldžiausi ir visą reikalą pavedžiau Šiluvos Dievo Motinos globai, nes mano pastangos jokių vaisių neatnešė.

PAŠVĘSTOJO GYVENIMO KONGRESAS

Lapkričio 18—19 d. Kaune vyko Lietuvos pašvęstojo gyvenimo kongresas. Jam seserys ruošėsi visus metus. Kongresas prasidėjo Mišiomis Jėzuitų bažnyčioje, o vėliau vyko arkivyskupijos konferencijų salėje. Pagrindiniu kalbėtoju seserys buvo pasikvietusios misionierių Fabio Ciardi OMI, pašvęstojo gyvenimo teologijos žinovą.

Lapkričio 19 d. kalbėjau šioje konferencijoje tema „Pašvęstasis gyvenimas Bažnyčioje“. Nuodugniau apsistojau prie pašvęstojo gyvenimo per sovietmetį ir jo reikšmingumą misijose, organizuojant rekolekcijas, mokant vaikus tikybos ir leidžiant pagrindinę religinę literatūrą. Iki šiolei nėra iki galo įvertintas seserų vienuolių darbas pačiu sunkiausiu Lietuvai laikotarpiu. Jeigu ne jų pasišventimas, laisvę būtume pasitikę su dar didesniais dvasiniais praradimais. Didžiausiuose Lietuvos miestuose seserys vienuolės buvo pagrindinės tikybos mokytojos — pagrindininkės.

KAUNO SVEČIAS - SERGEJUS KOVALIOVAS

Gruodžio 14 d. arkivyskupijos kurijoje vyko garsaus kovotojo už žmonių teises Sergejaus Kovaliovo susitikimas su Kauno visuomene: kunigais, vienuoliais ir pasauliečiais. Prieš trisdešimt metų jis buvo Vilniuje nuteistas už pagalbą *LKB kronikai* ir disidentinę veiklą Maskvoje. Kurijos salė buvo pilnutėlė norėjusiųjų pasiklausyti šio brangaus Lietuvai žmogaus. Kalbėdamas išryškinau S. Kovaliovo nuopelnus anuo sunkiu laikotarpiu mums, Lietuvos katalikams, kai trūkstant viešumo buvome visokeriopai varginami. Susitikime tiek S. Kovaliovas, tiek jo žmona Liusė susilaukė

daug klausimų. Baigiant susitikimą apdovanojau S. Kovaliovą Šiluvos Dievo Motinos medaliu.

SUSITIKIMAS SU REKTORIAIS

2006 m. vasario 8 d. Kauno arkivyskupijos kurijoje vyko LVK Nuolatinės tarybos narių - kard. A. J. Bačkio, manęs ir vysk. R. Norvilos, vysk. J. Borutos SJ ir vysk. J. Ivanausko susitikimas su Lietuvos universitetų rektorių konferencijos (LURK) atstovais. Susitikime sutarėme parengti ir pasirašyti bendradarbiavimo memorandumą. Po susitikimo spaudos konferencijoje šį susitikimą pavadinau istoriniu, nes tai buvo pirmas žingsnis į tarpusavio bendravimą. LURK prezidentas prof. Vytautas Kaminskas kalbėjo, kad universitetams rūpi dvasinis jaunimo ugdymas. Aukštosios mokyklos negali rengti tik siauros srities specialistus, bet turi rūpintis ir studentų dvasiniu ugdymu ir čia daug galėtų padėti Bažnyčia. Kadangi kai kuriuose universitetuose jau yra kapelionai, galima būtų sustiprinti jų darbą pasitelkiant į pagalbą pasauliečius referentus.

KAUNO MUZIEJUS

Vasario 15 d. duris atvėrė Kauno muziejus, įsikūręs Valančiaus g. 6 pirmajame aukšte, kur anksčiau buvo kurijos raštinė, mano kabinetas, kiti kurijos kambariai, o vėliau TV studija. Pasirašėme sutartį, kad arkivyskupija Kauno muziejui išnuomoja patalpas, o miestas padeda išlaikyti arkivyskupijos muziejų, esantį antrame aukšte ir susidedantį iš kardinolo V. Sladkevičiaus memorialinių kambarių, *LKB kronikos* ekspozicijos ir arkivyskupijos parodos. Atrodė, kad tai bus abi puses tenkinantis bendradarbiavimas.

PAGALBA VARGSTANTIEMS

Lietuvos vyskupai leido *Caritas* organizacijai padėti dalyti vargstantiems žmonėms Europos Sąjungos skiriamą paramą (MIATLNA- *Maisto iš intervencinių atsargų tiekimo labiausiai nepasiturintiems asmenims* programa), kurią dalyti turi kuri nors visuomeninė organizacija. Lietuvoje neatsirado kitos tokios pajėgios organizacijos, todėl reikėjo *Caritas* žmonėms užsikrauti

labai sunkią naštą. Tada nežinojome, kad šią kasmet vis didėjančią naštą turėsime nešti iki 2013 metų. Drauge su *Caritas* žmonėmis šią paramą kai kuriuose miestuose dalijo ir kitų NVO žmonės.

KRYŽIAUS KELIAS LAISVĖS ALĖJA

Jau ketvirti metai Didžiojo penktadienio vakarą einame Kryžiaus kelią nuo Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios iki arkikatedros bazilikos. Visuomet ši procesija būna labai įspūdinga ir gana gausi — kasmet dalyvauja keli tūkstančiai žmonių. Man visuomet tenka garbė ir laimė nešti kryžių. Šį matomą kryžių nešti nėra sunku, kur kas sunkiau ir daugiau pastangų kainuoja nešti nematomus kryžius, kuriuos uždeda ne tik Bažnyčios nedraugai. Kryžiaus kelio tradicija taip gerai prigijo, kad jau neįsivaizduojamas Didysis penktadienis be maldingos eisenos su kryžiumi nurimusio Kauno miesto gatvėmis.

GYVYBĖS DIENA

Balandžio 12 d. Šiluvoje meldėmės už gyvybę, o po Mišių Jono Pauliaus II centre vyko diskusija-konferencija. Kalbėtojai Birutė Obeleenienė, psichoterapeutas Gintautas Vaitoška, gyd. Virgilijus Rudzinskas ir kt. palietė įvairius klausimus: embrionų, kamieninių ląstelių, dirbtinio apvaisinimo, homoseksualizmo ir abortų ir kt. Gera buvo matyti, kaip pasauliečiai katalikai rūpinasi, kad Lietuva turėtų ateitį.

ARTĖJANTIS ŠILUVOS JUBILIEJUS

Gegužės 16-18 d. Vyskupų Konferencijos posėdyje, be kitų svarbių klausimų, kalbėjome ir apie artėjančią Švč. M. Marijos apsireiškimo Šiluvoje 400 metų jubiliejų. Nors šis jubiliejus aktualiausias Kauno arkivyskupijai, bet jis reikšmingas ir visai Lietuvai, todėl jam svarbu gerai pasiruošti visose vyskupijose.

NUNCIJAUS VIEŠNAGĖ KAUNE

Gegužės 12 d. apaštališkasis nuncijus arkivysk. R S. Zurbruggenas arkivyskupijos konferencijų salėje skaitė paskaitą „Popiežius ir Europos Sąjunga“.

Susitikime dalyvavo ne tik kunigai ir seminaristai, bet ir Kauno visuomenė. Ta proga seminaristų ansamblis gražiai pagiedojo. Nuncijus kalbėjo, kad Lietuva, daug iškentėjusi per 50 okupacijos metų ir išsaugojusi krikščioniškąsias vertybes, daug gali duoti Europai, kurioje tos vertybės nyksta.

ŠILUVOS AIKŠTĖS PROJEKTAS

Gegužės 23 d. sukviečiau į kurią būrį žmonių aptarti Šiluvos aikštės projekto. Dalyvavo Raseinių meras, architektai ir kt. Sutarėme, kad šiais metais reikia atlikti darbus prieš Bazilikos didžiuosius vartus esančios aikštės dalyje. Taip pat sutarėme, kad reikia parengti detalų planą ir visų darbų sąmatą. Architektai pademonstravo būsimos aikštės maketą. Visi pritarė, kad tarp Bazilikos ir Koplyčios būtų aikštė.

EUCHARISTINIS KONGRESAS VILKAVIŠKYJE

Birželio 9-11 d. Vilkaviškyje vyko Eucharistinis kongresas, kuriam buvo ruošasi ištisus metus. Įdėtas triūsas akivaizdžiai matėsi. Puiki trijų dienų programa, bet svarbiausia - kongreso dalyviai, dauguma jauni, spinduliavo džiaugsmu. Pagrindinę dieną man pavedė vadovauti Mišioms. Kai nusitęsė eisena miesto gatvėmis, sunku buvo patikėti, kad tiek dvasinės gyvybės yra Sūduvos žemėje, kuri nepasižymi pamaldumu.

Iš džiaugsmo norėjosi verkti. Juk šiomis gatvėmis kažkada vogčiomis eidavau į ligoninę, nes buvo draudžiama net lankyti ligonius. Šitomis gatvėmis ankstų rytą eidavau į metalo gamyklą, kai buvo uždrausta atlikti kunigo pareigas. O dabar tokia triumfališka Eucharistinė procesija. Ačiū Dievui už viską.

PAGERBTAS VLADAS LAPIENIS

Birželio 16 d. kardinolo V. Sladkevičiaus svetainėje įvyko Vlado Lapienio pagerbimas 100-ųjų gimimo metinių proga. Gilaus tikėjimo ir pamaldumo vyras sovietmečiu buvo įsitraukęs į pagrindžio spaudos darbą. Suorganizavo būrį moterų, kurios rašomosiomis mašinėlėmis daugino religines knygas, tarp jų — ir pagrindžio leidinius. Du kartus už savo darbą kalėjo Mordovijos lageryje. Tvirtas, bet drauge ir nuolankus. Saugumiečiai

jį vadino jėzuitu. Manau, kad jis pamaldumu ir tvirtumu aplenkė ne vieną jėzuitą. Dėl sveikatos negalėdamas dalyvauti, telefonu V. Lapienis kalbėjo: *Sovietiniuose kalėjimuose ir lageriuose patyriau daug vargo ir kančių, bet paguodos teikė tikėjimas ir Dievo valios vykdymas.*

AD LIMINA APOSTOLORUM

Birželio 19—23 d. visi Lietuvos vyskupai atlikome vizitą *ad limina apostolorum*. Aplankėme Popiežiškąsias Katalikiškojo auklėjimo, Dvasininkijos, Pašvęstojo gyvenimo, Dievo kulto ir sakramentų, Tikėjimo mokymo kongregacijas, taip Migrantų, Pasauliečių, Krikščionių vienybės, Šeimos ir Kultūros tarybas. Labiausiai patiko kard. Francis Arinzė, kuris sugeba švelniai, bet labai aiškiai atsakyti į visus užduodamus klausimus. Aplankėme Vatikano valstybės sekretariatą. Susitikome su Šventuoju Tėvu, kuris daugiausia dėmesio skyrė šeimos ir kunigų klausimams, ypač jų vienybei. Kiekvienas vizitas *ad limina* brangus ir tuo, kad visą savaitę galime pabendrauti ne tik su įvairių kongregacijų vadovais, bet ir tarpusavyje. Tai labai vienija.

Šventasis Tėvas Benediktas XVI palaimino dvi naujas Šiluvos Dievo Motinos karūnas. Šiluvos paveikslas seniai vainikuotas, bet nusikaltėliai auksines karūnas pavogė, todėl padirbdinome naujas. Ta pačia proga buvo pašventintos ir Žemaičių Kalvarijos Dievo Motinos paveikslo karūnos.

KAUNO ARKIVYSKUPIJOS 80 METŲ JUBILIEJUS

Birželio 29 d. Kaune paminėjome arkivyskupijos ir Lietuvos bažnytinės provincijos įsteigimo 80 metų sukaktį. Šventėje dalyvavo nuncijus ir visi Lietuvos vyskupai. Po Mišių šventę tęsėme arkivyskupijos salėje. Apie bažnytinės provincijos sukūrimą kalbėjo dr. kun. Kęstutis Žemaitis, o aš aptariau arkivyskupijos praeitį ir dabartį, išryškindamas aktualiausias sielovadines sritis - šeimos gynimą, jaunimo sielovadą, pašaukimus ir kt. Šios šventės metu Šiluvos medaliais apdovanojau dek. kun. Augustiną Paulauską, kun. Robertą Skrinską už gyvybės gynimą, Vaidą Spangelevičiūtę-Kneižienę už programos *Atgaivink* sklaidą ir arkivyskupijos sielovadinių programų koordinavimą. Vaida yra Dievo dovana arkivyskupijai. Jos

galėtų pavydėti bet kuri vyskupija ar bažnytinė institucija. Taip sumaniai ir pasišventusiai tarnauti ne dažnas sugeba.

LIETUVOS KANKINIŲ BAŽNYČIA

Liepos 2 d. konsekrauju Lietuvos kankinių bažnyčią Domeikavoje. Prieš tryliką metų pašventinau jos kartinį akmenį. Parapija buvo įsteigta tik 1990 metais. Ilgą laiką Mišios buvo aukojamos statomos bažnyčios pusrūsyje. Homilijoje priminiau, kad ši bažnyčia - ne tik paminklas kankiniams, bet pirmiausia šventovė, kur žmonės ieškos Dievo artumos. Klebonas kun. R. Skrinskas padarė didelį darbą, kurio kiti metų metais nepajėgia užbaigti. O be viso to, dar uoliai gina gyvybę. Vienas leidžia interneto puslapį *Už, gyvybę (Pro vita)*.

RELIGINIŲ LYDERIŲ SUSITIKIMAS

Maskvos Patriarchatas suorganizavo religijų lyderių susitikimą, vadinamą samitu. Kovo mėn. gavau iš Popiežiškosios krikščionių vienybės tarybos prezidento kard. Walterio Kasperio pranešimą, kad esu įtrauktas į Šventojo Sosto delegaciją, susidedančią iš penkių kardinolų — W. Kasperio, P. Poupardo, R. Etchegaray, G. Danneelso, T. E. McCarricko, dviejų arkivyskupų — D. Martini ir manęs bei vysk. J. Vertho.

Kai liepos 3 d. Šeremetjevo oro uoste nusileido lėktuvas, prie jo privažiavo VIP mikroautobusas ir mane nuvežė tiesiai į muitinę. Joje per kelias minutes buvo sutvarkyti dokumentai, paimtas mano lagaminas, ir jau važiuojame į penkių žvaigždučių viešbutį *Zolotoje kolco* („Auksinis žiedas“). Septynioliktame aukšte davė prabangų kambarį. Prisiminiau kiek anksčiau vykusią kelionę, kai mane iš Permės lagerio vežė į Vilnių „perauklėti“. Kai lėktuvas nusileido Maskvos oro uoste, prie jo taip pat privažiavo „vip“ autobusėlis be langų, kalinių vadinamas *voranoku*. Mane su antrankiais įsodino į šį „vip“ ir nuvežė į KGB kalėjimą.

Dvi dienas vyko ilgi posėdžiai, kur buvo daug kalbų, nukreiptų prieš terorizmą, ir pasisakančių už bendradarbiavimą. Pirmasis dalyvis pasveikino Rusijos prezidentas V. Putinas. Neapleido mintis, kad šis samitas

reikalingas ne tiek krikščionių vienybei, kiek politikams, norintiems parodyti, kad Maskva yra pati geriausia tokių susitikimų vieta, - tai ne vieno delegato buvo pabrėžta.

Patį liūdniausią įspūdį paliko susitikimas su vyskupu iš komunistinės Kinijos. Kai priėjome prie jo pasikalbėti, tuojau prisistatė Kinijos religijų departamento direktorius ir kalbėjo tik jis, o vyskupas tylėjo. Kokia iškalbinga kalba apie „religijos laisvę“. Šis vyskupas viešai kalbėjo, kad Kinijoje esąs religijų pliuralizmas, ir pasisakė prieš kišimąsi į valstybės vidaus reikalus prisidengiant religija. Anksčiau panašiai kalbėjo sovietiniai pareigūnai, kai bandydavome ginti persekiojamus tikinčiuosius.

MONSINJORO PRANCIŠKAUS TAMULEVIČIAUS MIRTIS

Liepos 4 d. mirė ilgametis Kunigų seminarijos dvasios tėvas, kompozitorius, profesorius mons. Pranciškus Tamulevičius. Jis man asmeniškai buvo labai brangus, nes pustrečių metų seminarijoje buvo mano dvasios tėvas, pas jį kas savaitę ar dvi eidavau išpažinties. Tai reto pamaldumo, nuolankumo ir gerumo pavyzdys. Per laidotuves dalyvavo penki vyskupai ir 111 kunigų. Kalbėjusieji apie šį šviesų Bažnyčios sūnų pasakė daug gerų žodžių.

KNYGA „KAIP TARNAUJANT DIEVUI PERGUDRAUTI KGB“

Liepos mėn. *RHETOS* leidykla išleido pokalbių knygėlę „Kaip tarnaujant Dievui pergudrauti KGB“, kuriai žurnalistai Pawelas Wolowskis ir Katarzyna Korzienievska pakalbino šešis artimai susijusius su *LKB kronika* asmenis — mane, vysk. J. Borutą SJ, ses. N. Sadūnaitę, mons. A. Svarinską, P. Plumpą ir S. Kovaliovą. Šia proga minėti žurnalistai apie savo knygelės pasirodymą rašė: *Ypač džiugu, nes pokarinės Lietuvos bei Lietuvos Bažnyčios istorijos atkarpa lenkų istorikams ir šiaip skaitytojams labai mažai žinoma.*

Išleista knygelė buvo pristatyta Lietuvos ambasadoje Varšuvoje. Ta proga lankydamasis Lenkijoje daviau interviu žurnalui *Idziemy* apie Bažnyčią Lietuvoje priespaudos ir laisvės metais.

ŽOLINĖS ATLAIDAI PAŽAISLYJE

Nuo 2006 m. pradėjome švęsti Švč. Mergelės Marijos (Žolinės) atlaidus Pažaislio vienuolyne. Atlaidai sutraukia daug tikinčiųjų. Pažaislis turi savo trauką, kurią kuria jo istorija ir dabartis. Gražiai besidarbuojančios seserys kazimierietės taip pat prisideda prie Pažaislio traukos. Nuo dabar švenčiami Žolinės atlaidai dvasiškai praturtina daugelį kauniečių ir miesto svečių. Be atlaidų, čia, Pažaislyje, dvasinės atgaivos daug kas ieško, dalyvaudami sekmadienio Mišiose, meldamiesi prie Pažaislio Švč. M. Marijos Gerosios Meilės Morinos paveikslo ar vasarą lankydamiesi Pažaislio muzikos festivalio koncertuose, vykstančiuose vienuolyno vidiniame kieme.

ILGAI KELIAVĘ LAIŠKAI

Per Šiluvos atlaidus atvažiavę piligrimai iš Didžiosios Britanijos atvežė prisiminimui kelis laiškus, kuriuos jie rašė man ir kun. A. Svarinskui 1985 metais, kai mes buvome kalinami Permės lageriuose. Jų siųsti laišškai grįžo atgal su priedais, kad adresatai nerasti. Šie laišškai iki manęs keliavo 20 metų ir šešis mėnesius!

ŠILUVOS DIEVO MOTINOS PAVEIKSLO VAINIKAVIMAS

Per Šilinių atlaidus rugsėjo 10 d. vainikavau Šiluvos Dievo Motinos paveikslą popiežiaus Benedikto XVI palaimintomis karūnomis. Jas prie altoriaus atnešė karūnų fundatoriai p. Karčiauskai. Džiaugiasi, kad Šiluva ne tik gydomsi žaizdas, bet ir pastebimai auga kaip Marijos šventovė.

PRELATO MYKOLO KRUPAVIČIAUS PERLAIDOJIMAS

Rugsėjo 23 d. Kristaus Prisikėlimo bažnyčios šventoriuje perlaidojome prel. M. Krupavičių, buvusį Žemės ūkio ministrą. Jam pasisekė padaryti gerą žemės reformą ir daugelį ūkininkų savanorių aprūpinti žeme, kurią valstybė išpirkė iš dvarininkų. Perlaidojime dalyvavo daug kunigų, politikų ir valdžios žmonių. Tėvynė gali didžiulius turėdama tokių savo vaikų. O kad dabar turėtume daug panašių valstybės vyrų, koks buvo prel. M. Krupavičius.

PATVIRTINTA DIAKONŲ RENGIMO PROGRAMA

Lietuvos vyskupai patvirtino Kauno arkivyskupijos paruoštą nuolatinių diakonų rengimo programą ir pasiuntė Katalikiškojo ugdymo kongregacijai patvirtinti. Šios kongregacijos prefektas kard. Zenonas Grocholevskis savo dekretu programą patvirtino. Nuo dabar jau nebelikę jokių kliūčių rengti nuolatinių diakonų. Tačiau kad tam pasiruoštume, reikės dar ne vienų metų.

JONO PAULIAUS II PILIGRIMŲ KELIAS

Spalio 24—26 d. Marijampolėje vykusiame Vyskupų Konferencijos posėdyje iškėliau mintį kurti Jono Pauliaus II piligrimų kelią, kuris apimtų šio popiežiaus aplankytas vietas, kaip antai: Vilniaus ir Kauno arkikatedras, Aušros Vartus, Šiluvą, Kryžių kalną ir kt. šventoves. Džiaugiausi, kad vyskupai pritarė ir šiam projektui, ir tam, kad jis vadintųsi Jono Pauliaus II piligrimų keliu. Taip bus įamžintas Šventojo Tėvo apsilankymas ir labiau paskatinta piligrimystė Lietuvoje. Netrukus po šio posėdžio Jono Pauliaus II piligrimų kelio idėją aptariau su premjeru Gediminu Kirkilu, kuris pasiūlė įsteigti bendrą Bažnyčios ir Vyriausybės komisiją, turėsiančią teikti konkrečių pasiūlymų, ką daryti, kad Piligrimų kelio idėja būtų įgyvendinta. Vyriausybė patvirtino Piligrimų kelio komisiją ir tai teikia vilčių.

PRADEDAME RENGTIŠ ŠILUVOS JUBILIEJUI

Spalio 27 d. į pirmąjį posėdį sukviečiau rugsėjo 8 d. savo dekretu sudaryto Šiluvos jubiliejaus komiteto narius ir aptariau su jais, ką darysime, kad gerai pasiruoštume Jubiliejui. Svarbus darbas — populiarinti Marijos apsireiškimo žinią Šiluvoje ir per parapijas leisti keliauti Šiluvos paveikslų kopijai, ta proga organizuojant reikiamas pamaldumo praktikas. Visi pritarė, kad Jubiliejus atneš daugiausia naudos tik tuomet, jei parapijose vyks intensyvus pasiruošimas.

SUGRĮŽO KANAUNINKAS FELIKSAS KAPOČIUS

Kristaus Prisikėlimo bažnyčia Kaune buvo pastatyta kan. Felikso Kapočiaus rūpesčiu. Jis ne tik statė mūrinę bažnyčią, bet ir rūpinosi pačiais vargingiausiais

Kauno gyventojais. Pokario metais iki pat mirties labai uoliai darbavosi JAV. Kan. F. Kapočiaus palaikai buvo parvežti į Lietuvą ir lapkričio 4 d. perlaidoti Prisikėlimo šventovės kolumbariume, kur lauks savo prisikėlimo dienos. Tokių Bažnyčios darbininkų tikėjimui liudyti labai reikia šiandien.

NEGIMUSIO KŪDIKIO DIENA

Lapkričio 23 d. Kauno arkivyskupijoje ir kitose vyskupijose įvairiais renginiais buvo paminėta Negimusio kūdikio diena. Šią dieną Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo) bažnyčioje vyko Atgailos ir Su-
taikinimo pamaldos. Bažnyčios rektorius kun. Kęstutis Rugevičius kvietė mąstyti, kaip kiekvienam prisidėti prie gyvybės kultūros skleidimo ir kaip užgydyti žaizdas, kurios atsiveria nutraukiant kūdikio gyvybę.

ARKIVYSKUPIJOS DARBUOTOJŲ KŪČIOS

Kiekvienais metais prieš pat Kalėdas sukviečiu arkivyskupijos institucijų darbuotojus į Kūčias. Drauge švenčiame šv. Mišias, o vėliau kurijos salėje laužome kalėdaičius, vaišinamės ir sveikiname vieni kitus artėjančių šv. Kalėdų proga. Susirenka apie 150 žmonių. Šventėje visuomet dalyvauja ir būrelis institucijoms vadovaujančių ir jose dirbančių kunigų. Gera visiems drauge pabūti ir pamatyti, kiek yra šaunių žmonių, kurie, gaudami palyginti kuklius atlyginimus, nuoširdžiai darbuojasi įvairiose arkivyskupijos institucijose. Be šių žmonių tiesiog būtų neįsivaizduojamas arkivyskupijos gyvavimas.

PAGERBTI CARITAS ŽMONĖS

Gruodžio 15 d. Vilniuje pagerbti Lietuvos Caritas direktorius kun. Robertas Grigas ir projekto *Pagalba prekybos moterimis ir prostitucijos aukoms* vadovė Kristina Mišinienė. Už aktyvią veiklą abiem buvo įteiktas Vidaus reikalų ministerijos antrojo laipsnio atminimo ženklas „Tėvynės labui“. K. Mišinienė sulaukė ir tarptautinio įvertinimo už paramos moterims programos vykdymą. Nuo 2001 m. buvo suteikta pagalba apie 350 nukentėjusiųjų nuo prekeivių žmonėmis Lietuvoje ir užsienyje.

KŪČIOS SU VARGŠAIS

Gruodžio 23 d. jau tryliktus metus *Caritas* „Sriubos“ valgykloje vyko Kūčių šventė su vargšais. Šiemet dalyvavo 130 vargingų žmonių. *Caritas* moterys iš paskutiniųjų stengėsi, kad Kūčių stalas būtų kuo gausesnis. Žmonės ne tik valgo Kūčias, bet dar ir parsineša į namus lauknešėlį. Per kai kurias Kūčias valgančiųjų ateidavo iki 200. Pagerbdami Kauno varginguosius gyventojus, į šias Kūčias atvyksta meras ir kiti Kauno m. savivaldybės pareigūnai.

ŠILUVOS JUBILIEJAUS PROGRAMA

2007 m. sausio 30 d. savo kunigams pristačiau Švč. M. Marijos apsi-reiškimo Šiluvoje 400 m. jubiliejaus programą, kurią parengė vysk. J. Ivanauskas. Programa apima tris metmenis: parapijas, dekanatus ir vyskupiją. Joje numatyta, kas turės vykti parapijose, dekanatuose ir arkivyskupijoje. Ketinama surengti arkivyskupijos Mariologinį ir Eucharistinį kongresus.

Vasario 4 d. 12 val. Kauno arkikatedroje po Mišių palaiminau gražią Šiluvos Dievo Motinos paveikslo kopiją ir išlydėjau į kelionę per arkivyskupijos parapijas. Raudondvaris buvo pirmoji paveikslo sustojimo stotelė. Ši kelionė baigėsi 2008 m. rugpjūčio 30 d. Labai džiaugiausi, kad Šiluvos Dievo Motinos paveikslas vasario 18 d. pradėjo kelionę ir po Šiaulių vyskupijos parapijas. Ruošiantis Šiluvos jubiliejui arkivyskupijos Spaudos tarnyba pradėjo leisti leidinį *Šiluvos žinia*, kuriame buvo spausdinama visa pasirengimo medžiaga ir vykstantys renginiai Lietuvoje. Čikagoje pasirodė *Šiluvos žinia išeivijoje*. Joje užsienio lietuvių parapijos, misijos ir bendruomenės nuolat skelbė, kaip nuoširdžiai, būdamos toli nuo tėvynės, jos atsiliepė į Šiluvos jubiliejaus žinią.

ŠV. VALENTINO DIENA *KITAIP*

Vasario 12 d. arkivyskupijos konferencijų salė buvo pilnutėlė jaunimo. Arkivyskupijos Jaunimo centras organizavo pirmąjį renginį Šv. Valentino diena *kitaip*, t. y. krikščioniškai. Knygos „Meilės pamokos“ autorius Ričardas Pagojus labai įtaigiai kalbėjo jaunimui rūpima tema apie meilę ir lytiškumą

iš krikščioniškųjų pozicijų. Šventė buvo pilna dainų, muzikos ir džiaugsmo. Pamažu ši šventė taps tradicine, sutraukiančia daug puikaus jaunimo.

VIEŠNAGĖ VOKIETIJOJE

Kovo 13-15 d., lydimas Lietuvos *Caritas* direktoriaus kun. R. Grigo, lankiausi Kylio mieste. Čia vyko forumas „Bažnyčia ir visuomenė“. Skačiau paskaitą „Krikščioniškosios vertybės tarp totalitarinės diktatūros ir liberalaus dekadanso“. Paskaitoje dalyvavo daug Šlezvigo-Holšteino krašto politikų, žurnalistų, katalikų ir evangelikų dvasininkų. Turėjau gerą galimybę papasakoti apie Lietuvos patirtį priespaudos ir dabarties metais. Klausytojai uždavė labai daug klausimų. Šioje kelionėje susitikau su Šlezvigo-Holšteino krašto parlamento pirmininku Martinu Kayenburgu ir Hamburgo arkivyskupu dr. Werneriu Thissenu. Didžiausiam Kylio laikraščiui *Kieler Nachrichten* ir Šiaurės Vokietijos radijui daviau interviu apie Lietuvos ėjimą į laisvę ir dabarties iššūkius.

SUSITIKIMAS SEIRIJŲ MOKYKLOJE

Balandžio 20 d. Seirijų vidurinėje mokykloje vedžiau vadinamąją sėkmės pamoką. Į ją susirinko vienuoliktokai ir labai daug kitų vyresniųjų klasių mokinių ir mokytojų. Papasakojau apie savo jaunas dienas, praleistas Seirijų vidurinėje, čia subrendusį pašaukimą į kunigystę, gimnastiką ir daug kitų dalykų. Po pamokos atsakiau į mokinių klausimus. Buvo labai malonu lankytis jaunystės laikų vietose ir matyti jaunus šių dienų žmones, godžiai gaudančius vyskupo žodžius.

PILIGRIMINĖS KELIONĖS IR EUCHARISTIJOS ŠVENTĖS

Vasarą kiekvieno mėnesio 13 d. vis naujas dekanatas organizavo piligriminę kelionę nuo Dubysos į Šiluvą ir kiekvieną kartą dalyvaudavo didelis tikinčiųjų būrys. Taip dekanatų kunigai ir pasauliečiai ruošėsi didžiajam Šiluvos jubiliejui.

Visos Kauno parapijos ir dekanatų centrų parapijos organizavo dviejų dienų Eucharistijos šventes — mažuosius Eucharistinius kongresus. Pagrindiniai šventės elementai buvo Eucharistijos adoracijos, procesijos ir

konferencijos. Džiaugiausi, kad kunigai aktyviai įsitraukė į pasirengimą Šiluvos jubiliejui.

ŠV. TERESĖLĖS RELIKVIJOS

Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės relikvijų kelionė po Lietuvą vyko per visas vyskupijas ir birželio 20 d. pasiekė Šiluvą. Per Raseinius, Jurbarką, Paštuvos karmeličių vienuolyną ir Raudondvarį birželio 23 d. relikvijos buvo atvežtos Kauną. Rotušės aikštėje pasitikau relikvijas su daugybe kunigų, tikinčiųjų ir miesto gyventojų. Procesija atėjome į arkikatedrą, kur žmonės turėjo galimybę melstis ir prisiliesti prie Lietuvoje gerai žinomos šventosios relikvijų. Birželio 25-27 d. relikvijas žmonės gausiai lankė Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje. Visur pagerbti šv. Teresėlės susirinkdavo stebėtinai daug žmonių; mačiau, su kokia didele meile žmonės lietė brangias relikvijas. Atrodė, tarsi gyva šventoji atėjo susitikti su tikinčiaisiais.

TARPTAUTINĖ KONFERENCIJA SEIME

Birželio 11 d. dalyvavau Seime vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Berlyno sienos griuvimas: nuo Budapešto iki Vilniaus“. Konferencija vyko minint Lietuvos, Latvijos ir Estijos Sąjūdžių dvidešimtmetį. Perskaičiau pranešimą „Bažnyčia totalitarinės sistemos akivaizdoje“, jame glaustai apžvelgdamas, ką Lietuvos laisvei davė Bažnyčia. Minėjau „17 000 memorandumą“, *LKB kroniką*, Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą, Helsinkio grupę ir kitus žingsnius, kurie padėjo augti Sąjūdžio dvasiai. Po konferencijos Seimo pirmininkas Česlovas Juršėnas atsiuntė labai gražią padėką.

JAUNIMO DIENOS KLAIPĖDOJE

Birželio 30-liepos 1 d. Klaipėdoje vyko Lietuvos jaunimo dienos - „Drąsos! Tai aš“. Sekmadienį dalyvavau vienoje iš keturių eisenų, žygiavusių iš įvairių parapijų į vasaros estradą, kur buvo aukojamos pagrindinės Mišios. Dvi valandas truko šios jaunimo eisenos. Buvo gera stebėti žmones, pasitinkančius ir sveikinančius linksmi nusiteikusių jaunimą. Šventėje dirbo apie 300 savanorių.

„17 000 MEMORANDUMAS“ GRĮŽTA Į KAUNĄ

Liepos 9 d. Kauno Rotušėje Kestono instituto (Didžioji Britanija) įkūrėjas ir prezidentas kan. Michaelas Bourdeaux iškilmingai man perdavė „17 000 memorandumą“. Trisdešimt šešerius metus Kestono institutas saugojo šį memorandumą, kuris Vakarų buvo pasiekęs 1972 m. pradžioje. Savo kalboje papasakojau, kokios priežastys paskatino memorandumo atsiradimą, kaip buvo organizuojamas parašų rinkimas ir kaip jis keliavo į Maskvą, o kan. M. Bourdeaux papasakojo, kaip memorandumas buvo persiųstas ir Jungtinių Tautų Organizacijai.

Perdavimo ceremonijoje dalyvavo ir Didžiosios Britanijos ambasadorius Colinas Robertsas. Jis papasakojo, kaip jo kolegos iš Britų ambasados Maskvoje diplomatinio pašto pasiuntė memorandumą į Vakarų. Lietuvos Respublikos garbės konsulas Jungtinėje Karalystėje Anthony Packeris sakė, kad Memorandumo istorija - tai istorija apie tautos drąsą ir heroizmą, „tai laisvės ir dvasingumo dokumentas ne tik Europai, bet ir pasauliui“. Vysk. J. Kauneckas, anuomet buvęs vienas iš aktyviausių parašų po šiuo memorandumu rinkėjų, papasakojo, kad renkant parašus subrendo jo pašaukimas siekti kunigystės.

TEISĖ GYVENTI PAGAL SĄŽINĘ

Pasirašiau atvirą laišką Sveikatos apsaugos ministrui ir jame prašiau užtikrinti sąžinės laisvę būsimiems katalikams gydytojams, kad jie, ruošdamiesi tapti akušeriais-ginekologais, nebūtų verčiami per praktikas daryti abortų, nes tai yra nesuderinama su tikinčio žmogaus sąžine. Šį klausimą dar ne kartą ateityje svarstysime dvišalėje Bažnyčios ir Vyriausybės komisijoje. Įdomus reiškinys: dabartiniai laisvės gynėjai nori visiems suteikti laisvę, bet nemato problemos, kai prievartaujamos tikinčiųjų žmonių sąžinės.

MARIOLOGINIS KONGRESAS PAŽAISLYJE

Rugpjūčio 15 d. Pažaislyje švenčiant Žolinės šventę vyko Mariologinis kongresas, ruošiantis Šiluvos jubiliejui. Istorinį pranešimą „Marijos apsi-reiškimas Šiluvoje“ perskaitė dr. Liudas Jovaiša. Istorikas aptarė seniausią - XVII amžiaus vidurio - istorinį šaltinį apie apsi-reiškimą Šiluvoje.

Pagrindinėms šventės Mišioms vadovavo vysk. J. Ivanauskas su daugybe koncelebruojančių kunigų ir tikinčiųjų minia.

KONKORDATO 80 METINĖS

Rugsėjo 11-12 d. Lietuvoje buvo iškilmingai paminėtos konkordato tarp Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos 80-osios metinės. Ta proga į Lietuvą atvyko Vatikano valstybės sekretoriato sekretorius santykiams su valstybėmis arkivysk. Dominique Mamberti.

Rugsėjo 10 d. arkivysk. D. Mamberti lankėsi Šiluvoje. Šią Šiluvos atleidų dieną į aikštę priešais Baziliką buvo susirinkę Lietuvos policininkai. Mišioms vadovavo garbusis Vatikano svečias, kuris kalbėdamas perdavė tos dienos pamaldų dalyviams Šventojo Tėvo sveikinimus ir palaiminimą.

Rugsėjo 12 d. prie buvusios Apaštališkosios nunciatūros pastato Kaune, Donelaičio g. 74, buvo atidengta atminimo lenta. Atidengime dalyvavo arkivysk. D. Mamberti, meras Andrius Kupčinskas, nuncijus arkivysk. Peteris Stephanas Zurbruggenas ir ambasadorius prie Šventojo Sosto Algirdas Saudargas. Po atminimo lentos atidengimo arkivyskupijos salėje vyko Konkordato 80-ųjų metų paminėjimas-konferencija. Dalyvavo visi Lietuvos vyskupai, universitetų rektoriai, klierikai, seserys vienuolės ir daug kitų žmonių. Išsamų pranešimą „Šventojo Sosto santykiai su valstybėmis“ perskaitė arkivysk. D. Mamberti. Paskui kalbėtojais - Vytautas Ališauskas, dr. Arūnas Streikus, dr. Paulius Subačius, dr. Irena Vaišvilaitė ir prof. Jean Paul Durand OP - apžvelgė įvairius su Konkordatu susijusius klausimus.

ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS GIMIMO ATLAIDAI

2007 m. Šiluvos atlaidai vyko jau gerokai pasikeitusioje Šiluvoje. Dalis aikštės priešais Baziliką jau buvo atnaujinta. Vyliausi, kad iki Jubiliejaus pasiseks sutvarkyti visą aikštę, jungsiančią Apsireiškimo koplyčią su Bazilika, nors buvo sunkiai peržengiama kliūtis - vidury aikštės esantis namas. Atlaidus pradėjome Mariologiniu kongresu, kuris buvo Pažaislyje jau pradėto kongreso tęsinys ir pabaiga. Pagrindinę atleidų dieną tarp labai gausių piligrimų dalyvavo ir Jono Pauliaus II piligrimų kelio komisijos bei darbo grupės nariai ir daug

kitų garbių svečių. Prieš Šiluvos atlaidus išleidome Stasio Ylos knygą „Šiluva Žemaičių istorijoje“, kurios pasirodymas prieš Jubiliejų buvo kaip tik laiku.

KAUNO ARKIVYSKUPIJOS II SINODAS

Beveik po penkerių metų pasirengimo 2007 m. spalio 20 ir 21 d. vyko Kauno arkivyskupijos II sinodas. Pirmąjį sinodą buvo rengę tik dvasininkai, antrąjį sinodą — dvasininkai ir pasauliečiai drauge. Spaudos konferencijoje Sinodo generalinis sekretorius mons. A. Grušas žurnalistus supažindino su Sinodo, kuriam pradėta rengtis 2003 m. sausio 5 d., eiga ir siekiu atnaujinti arkivyskupijos gyvenimą.

Sinodą pradėjome arkikatedroje, į kurią nuo Švč. Trejybės (seminarijos) bažnyčios mes, visi Sinodo nariai, atėjome procesijoje. Vysk. J. Ivanauskas šio Sinodo reikšmę prilygino II Eucharistiniam kongresui ir Jono Pauliaus II apsilankymui Kaune.

Sinodas vyko arkivyskupijos konferencijų salėje; jame dalyvavo 118 delegatų - 31 dvasininkas, dvi seserys vienuolės ir 85 pasauliečiai. Plenariniuose posėdžiuose Sinodo komisijų pirmininkai supažindino su savo darbo eiga ir rezultatais. Už nutarimų projektą buvo balsuojama slaptu balsavimu. Balsų dauguma priimtus nutarimus ir pakoreguotus pagal pateiktus pasiūlymus buvo palikta tvirtinti Kauno ordinarui.

Sinodo darbą baigėme spalio 21 d. sekmadienį 15 val. iškilmingomis Mišiomis arkikatedroje. Į baigiamąsias Mišias atvyko daug kunigų, panorusių dalyvauti istoriniame arkivyskupijos Sinode. Mišių homilijoje kalbėjau, kad šis Sinodas yra mūsų visų dovana artėjančiam Švč. M. Marijos apsireiškimo Šiluvoje jubiliejui. Po Sinodo liko sutvarkyti priimtus nutarimus, juos galutinai suredaguoti ir išleisti — Sinodo nutarimų knyga netrukus ir buvo išleista.

1

2

3

1. Šiluvos piligrimai

2. Su popiežiaus Benedikto XVI pasiuntiniu kard. Joachimū Meisneriu

3. Šiluvos Jubiliejaus Mišių dalyviai

Šiluvos Dievo Motinos ir kitų jubiliejinių metų malonės

2008-2010 m.

„ŠILUVA ŽEMAIČIŲ ISTORIJOJE" PRISTATYMAS

2008 m. sausio 4 d. Vilniuje, Taikomosios dailės muziejuje, vyko kun. Stasio Ylos monografijos „Šiluva Žemaičių istorijoje“ pristatymas. Ses. Igne Marijošiūtė MVS papasakojo daug įdomių dalykų apie kun. S. Ylą, nes jis gyveno ir mirė Putnamo vienuolyne. Aš papasakojau apie savo džiaugsmą, kai ses. I. Marijošiūtė atvežė ir man įteikė knygos „Šiluva Žemaičių istorijoje“ antrosios dalies rankraštį, kurį reikėjo tik suredaguoti ir išleisti drauge su pirmąja dalimi. Šioje knygoje tilpo daug istorinės medžiagos iš ano sudėtingo Bažnyčiai laikotarpio, kai katalikai ir protestantai dar nesugebėjo draugiškai sugyventi.

ŠILUVOS DIEVO MOTINOS METAI

Sausio 8 d. Kauno arkikatedroje 2008 metus paskelbiau Šiluvos Dievo Motinos metais. Oficialiai šie metai prasidėjo vasario 3 d., sekmadienį. Visose Kauno parapijose buvo aukojamos Mišios meldžiant Švč. Mergeiės Marijos globos. Apsireiškimo 400 m. jubiliejaus pagrindinės iškilmės numatytos švęsti rugsėjo 6—15 d. Šiluvoje.

Kanados lietuvių katalikų centras ir Kanados lietuvių kunigų vienybė 2008-uosius taip pat paskelbė Šiluvos Marijos metais Kanadoje. Vysk. J. Ivanausko pašventinta Šiluvos Dievo Motinos su Kūdikiu paveikslo kopija keliavo per visas Kanados lietuvių parapijas.

Į ŠVENTĄJĄ ŽEMĘ

Vasario 11 d. su 25 Kauno arkivyskupijos kunigais išvykau į Šventąją Žemę. Aplankėme Taboro kalną, Atsimainymo baziliką, Karmelį, Kafarnaumą, Palaiminimų kalną, Petro Primato ir Duonos Padauginimo bažnyčias.

Jeruzalėje aplankėme Kristaus Kapo bažnyčią, ėjome Kryžiaus kelią, lankėme Marijos Užmigimo bažnyčią ir Paskutinės vakarienės kambarį, o kitą dieną išvykome į Betliejų. Labai niūriai atrodo betoninė „Berlyno siena“, skirianči žydus nuo arabų pasaulio. Aplankėme Kristaus Gimimo baziliką ir Piemenų lauką, lankėmės Masados tvirtovėje, Kumrane, maudėmės Negyvojoje jūroje, o 19 d. pabudę pamatėme sniegu apklotą Jeruzalę. Buvo tikrai palaiminta piligrimystė. Šventojoje Žemėje lankiausi ne pirmą kartą, todėl galėjau daugiau susitelkti ties brangiomis vietomis ir išgyventi brangius Šventosios istorijos slėpinius.

PILIGRIMŲ CENTRAS ŠILUVOJE

Drauge su aikštės tvarkymo darbais Šiluvoje pradėjome statyti Piligrimų centrą, kuriame glausis čia tarnaujančios seserys, Šiluvos muziejus ir Piligrimų informacijos centras. Pradžiai turėjom tik ketvirtadalį reikiamų lėšų. Piligrimų centre architektas Gintautas Natkevičius suplanavo ir viešuosius tualetus, kurių Šiluvai labai trūko. Kai viskas buvo įgyvendinta, tegalima pasidžiaugti, kad Šiluvos šventovė turi viską, ko tokiai vietai reikia.

Rengiantis Šiluvos jubiliejui dideli darbai vyko ir pačioje Bazilikoje. Keitėme senas medines grindis, išklodami granitu. Remontavome ir Bazilikos išorę - bokštus bei frontoną. Visi labai norėjome, kad Šiluva jubiliejų sutiktų gražiai atsinaujinusi.

SUGRĮŽTA KUN. DR. ANTANAS PAŠKUS

Gegužės 23 d. paminklinės Kristaus Prisikėlimo šventovės kolumbariume palaidojome kun. dr. Antaną Paškų, filosofijos ir psichologijos profesorių, kuris parašė daug vertingų knygų ir laisvės metais kasmet atvažiuodavo dėstyti Katalikų teologijos fakultete. Kun. A. Paškus giliai įžvelgė tiek totalitarinės sistemos, tiek nesveiko liberalizmo pavojų.

TAUTŲ SEKMINĖS LIETUVOJE

Tarptautinė katalikų charizminio atsinaujinimo tarnyba Romoje pakvietė drauge švęsti Sekminių. Į šį kvietimą atsiliepė 23 Europos ir 16 kitų žemynų šalių. Į Sekminių devyndienį įsitraukė dauguma Lietuvos parapijų. Gegužės 10—11 d. Tautų Sekminių šventimas vyko Šiluvoje. Dalyvavo katalikų bendruomenės „Naujoji Sandora“, „Gyvieji akmenys“, „Ugnies vaikai“, „Dievo mėnuliai“, Kretingos pranciškonai, maldos grupės iš Marijampolės ir kitų Lietuvos vietų. Taip pat dalyvavo įvairių kongregacijų seserų ir brolių vienuolių. Penktadienį prasidėjusi Eucharistijos adoracija Jono Pauliaus II centre truko visą parą. Šeštadienio vakarą pirmąją maldos konferenciją vedė apaštališkos dvasios pasaulietis Vincas Kolyčius iš Toronto. Jei mes, dvasininkai, visi būtume panašūs į jį - kalnus nuverstume! Bazilikoje naktį vyko Eucharistijos adoracija ir Sutaikinimo pamaldos.

Sekmadienį, per pačias Sekmines, programa vyko aikštėje prieš Baziliką. Apie savo dvasines patirtis dalijosi seserys vienuolės ir pasauliečiai. 12 val. vadovavau Mišių liturgijai ir pasakiau homiliją, ragindamas visus būti ne tik Evangelijos žinios, bet ir džiaugsmo nešėjais. Popietiniu metu aikštėje susirinkusieji galėjo išgirsti daugelio žmonių, patyrusių Šventosios Dvasios veikimą, liudijimų.

Pirmadienį, atsiliepdami į kvietimą eiti į pasaulį ir skelbti Evangeliją, Kretingos pranciškoniškas jaunimas, „Gyvieji akmenys“, Vilniaus ir Kauno kunigų seminarijų klierikai, seserys vienuolės lankėsi evangelizacinėje misijoje Šiluvoje, Žaiginyje bei šešiose Raseinių mokyklose.

KAUNO ARKIVYSKUPIJOS EUCHARISTINIS KONGRESAS

Gegužės 24—25 d. šventėme vieną iš pačių svarbiausių šių Jubiliejinių metų bažnytinę šventę — arkivyskupijos Eucharistinį kongresą. Išvakarėse Eucharistinis kongresas vyko Kauno Kristaus Prisikėlimo šventovėje. Apie 6000 žmonių dalyvavo Mišiose ir miuzikle *Prisikėlęs*. Ses. Lucijos Grybaitės FMA dėka šis puikus kompozitoriaus Daniele Ricci miuziklas buvo padovanotas Kauno žmonėms. Kongreso programa tęsėsi visą naktį; jos centre buvo Eucharistijos adoracija.

Gegužės 25 d., sekmadienį, iškilmė prasidėjo procesija į senamiestį. Iškilmingos Mišios vyko Jono Pauliaus II parke Santakoje. Nuncijus arkivysk. S. P. Zurbrigenas perdavė Šventojo Tėvo sveikinimą. Iškilmingas Mišias transliavo nacionalinė televizija. Homilijoje kviečiau žmones, kad Eucharistija taptų jų kasdienio gyvenimo duona.

VASAROS DARBAI

Liepos pradžioje jau buvau susitaikęs su mintimi, kad sutvarkyti Šiluvos aikštės iki Jubiliejaus tikrai nepavyks dėl jos vidury stovėjusio pastato. Liko tik maldoje visus rūpesčius patikėti Švč. Mergelei Marijai: „Motina, tu žinai, kad visa, ką darau Šiluvoje, yra skirta tau ir tavo Sūnui. Šiuo metu esu bejėgis ką nors padaryti, todėl visa pavedu tavo motiniškam rūpesčiui.“ Po kelių dienų paskambino advokatas ir paaiškino, kad aikštės viduryje esančio namo savininkė jam pavedė tvarkyti pardavimo reikalus, ir klausė, kiek esu pasiruošęs mokėti. Pasakiau kainą, jei per savaitę nuosavybės dokumentai bus mano rankose. Po dviejų savaitių mokėsiu penkiais tūkstančiais mažiau, o vėliau man namas bus visiškai neįdomus, nes iki Jubiliejaus jau nespėsime aikštės sutvarkyti. Dideliam džiaugsmui po savaitės jau turėjau namo nuosavybės dokumentus, ir buldozeris per kelias dienas nepaliko jo nė pėdsako. Ačiū Šiluvos Marijai!

JONO PAULIAUS II JAMŽINIMAS

Labai rūpėjo Šiluvoje įamžinti Jono Pauliaus II apsilankymą. Suradome Krokuvoje skulptorių Czesławą Dzwigajų, kuris sutiko Šiluvos jubiliejui išlieti bronzinę Jono Pauliaus II skulptūrą. Postamentą parūpino mano geras pažįstamas Jokūbauskas iš Raižių. Ir skulptorius, ir akmens meistras buvo žodžio žmonės — ką pažadėjo, tą laiku ir padarė. Likus kelioms dienoms iki Jubiliejaus aikštė buvo paruošta, Jono Pauliaus II skulptūra pastatyta, Švč. M. Marijos statula aikštėje pakeista nauja, nes senoji buvo tokios blogos būklės, kad galėjo stovėti tik po stogu.

MIRĖ KUNIGAS LEONARDAS JAGMINAS SJ

Prieš pat atlaידus mirė mano senas bičiulis kun. Leonardas Jagminas SJ. Nuo Kunigų seminarijos laikų buvome artimi draugai, vėliau toje pačioje seminarijoje dirbome. Jis buvo mano dvasios vadas ir nuodėmklausys. Kun. Leonardas - tai kunigiškojo uolumo pavyzdys. Jis nepaprastai mėgo knygas. Visų atmintyje išlikęs vaizdas, kaip t. Leonardas net sulinkęs neša didelį portfelį knygų. Uoliai vedė seserims rekolekcijas ir patarnavo visiems, kas tik į jį kreipėsi. Rugsėjo 8 d. kun. Leonardą palaidojome Šiluvoje, jėzuitų kapavietėje.

PILIGRIMŲ KELIO VADOVAS

Sukūrus Jono Pauliaus II piligrimų kelią atsirado būtinybė išleisti vadovą, kuriame piligrimai rastų reikalingą informaciją apie pačias svarbiausias Lietuvos šventoves. Padedant Ūkio ministerijai pasisekė lietuvių kalba išleisti „Jono Pauliaus II piligrimų kelio vadovą“. Vėliau išleidau šį vadovą anglų ir lenkų kalbomis. Daugiausia prie šios knygos pasidarbavo Katalikų interneto tarnybos vadovė Dalė Šmerauskaitė, *Bažnyčios žinių* redaktoriai Gediminas Žukas ir Asta Petraitytė bei dailininkė Silvija Knezekytė.

JUBILIEJINIAI ŠILUVOS ATLAIDAI

Popiežiaus laiškas

Šiluvos Jubiliejui buvo labai reikalingas popiežiaus pasiuntinys. Per Apaštalinę nunciatūrą prašėme tuo pasiuntiniu paskirti ilgametį Lietuvos ir Kauno arkivyskupijos bičiulį kardinolą Joachimą Meisnerį. Liepos 3 d. Šiluvos Dievo Motinos apsireiškimo 400 m. jubiliejaus proga popiežiaus Benediktas XVI pasiuntė laišką Kelno arkivyskupui kard. J. Meisneriui.

Jau artėja keturių šimtų metų sukaktis, kai liudijamas Dievo Motinos apsireiškimas Šiluvoje, kuri yra Lietuvoje. Dar viduriniais amžiais šiame krašte pradėjo plisti Evangelijos žinia ir vaisingai skleisti Išganytojo malonės darbai. Vėliau minėtoje vietoje pastatyta Švč. Mergelės Marijos Gimimo šventovė, kad ten galėtų gausiai rinktis tikintieji, su

pasitikėjimu prašysiantys Dangaus pagalbos tiek kūnui, tiek dvasiai. 1608 metais, kaip žinia, keliems piemenėliams pasirodė pati Dievo Gimdytoja, ir tada katalikybė ėmė plėtotis su nauju užmoju <...>.

Lietuvoje gyvenantys žmonės Šventosios Romos Bažnyčios kardinolo Vincento Sladkevičiaus buvo pavesti Bažnyčios Motinos globai. Šį pavedimą ten lankydamasis patvirtino ir garbingasis mūsų pirmtakas Jonas Paulius II. Tad teisinga, kad garbingojo brolio Kauno arkivyskupo metropolito Sigito Tamkevičiaus SJ ir kitų Lietuvos vyskupų kvietimu bei raginimu būtų deramai paminėta anksčiau minėto įvykio keturių šimtmečių sukaktis, ypač rugsėjo 13-14 d. Šių iškilnių šventimas suteikia galimybę ir progą ne tik paminėti tą įvykį, bet ir sužadinti širdyse uolesnio tikėjimo dvasią.

Todėl siekdami, kad šios apeigos vyktų kuo didingiau ir veiksmingiau, nusprendėme pasiųsti prakilnų vyrą, kuris Mums atstovautų ir veiktų Mūsų vardu. Atkreipėme dėmesį į Tave, Garbingasis mūsų Broli, kuris esi visiškai tinkamas priimti šią tarnystę ir deramai ją atlikti. Tad didelio palankumo Tau skatinami skelbiame ir skiriame Tave, Garbingasis mūsų Broli, ypatingu pasiuntiniu minėtoms iškilmėms švęsti.

Padėka už laisvę

Rugpjūčio 31 d., paskutinį sekmadienį prieš Šiluvos jubiliejų, kaip ir kasmet, pradėdami Šilinių atlaidus, suorganizavome dvi dideles piligrimų eisenas nuo Tytuvėnų ir nuo Dubysos. Eisenoje nuo Dubysos priekyje buvo nešama Šiluvos Dievo paveikslo kopija, apkeliauvusi visas arkivyskupijos parapijas. Dabar ji keliavo į Šiluvą, kur per visą Jubiliejų stovės prie Mišių altoriaus. Piligriminiame žygyje dalyvavo įvairiausių žmonių: vaikų, jaunimo, suaugusiųjų, partizanų, tremtinių, politikų, Seimo narių - visas grupes sunku net išvardyti. Šiluvos aikštėje susitiko abi eisenos — nuo Tytuvėnų ir Dubysos. Eisenoje nuo Tytuvėnų dalyvavo spalvingai pasipuošę Tarptautinės katalikiškos *Tradicija, šeima ir nuosavybė* organizacijos nariai iš Japonijos, Ispanijos, Lenkijos, Baltarusijos, Venesuelos ir Brazilijos.

Jie kasmet atvyksta į Šilinių atlaidus, nešdami Fatimos Dievo Motinos statulą. Kasmet visus piligrimus apdovanoja savo išleistais kalendoriais, populiarinančiais pamaldumą Fatimos Dievo Motinai.

Raseinių savivaldybės nutarimu gatvė, einanti šalia aikštės, buvo pavadinta Jono Pauliaus II vardu, todėl po Mišių palaiminau naująją gatvę ir naująją Švč. M. Marijos statulą.

Eucharistinis kongresas

Rugsėjo 6 d., šeštadienį, vyko Eucharistinio kongreso antroji dalis. Pirmoji buvo surengta pavasarį Kaune. Kun. K. Kėvalas prieš pagrindines Mišias vedė labai gerą katechezę. Ir vėliau kasdien pagrindinei Eucharistijai savo puikiomis katechezėmis piligrimams padėdavo pasirengti įvairių Lietuvos vyskupijų kunigai. Po Mišių aikštėje vyko procesija su Švč. Sakramentu. Po vakarinių Mišių procesija ėjome aplink Šiluvos miestelį. Šią dieną pėsčiomis iš Raseinių į Šiluvą atkeliavo 500 jaunųjų piligrimų iš Vilniaus, Kauno, Žemaitijos ir kitų Lietuvos vietų. Atvykę piligrimai dalyvavo Sutaikinimo pamaldose ir evangelizacinėje programoje.

Piligrimai nuo Kryžių kalno

Rugsėjo 5—7 d. per 1200 jaunų piligrimų keliavo iš Kryžių kalno į Šiluvos jubiliejų. Kaip visuomet jiems vadovavo nepailstantis vysk. Eugenijus Bartulis, savo giedra nuotaika užkrėsdamas jaunuosius piligrimus. Škart piligrimystėje dalyvavo piligrimų net iš Lenkijos ir Vokietijos. Rugsėjo 7 d., sekmadienį į Šiluvos aikštę susirinko daug jaunų piligrimų iš Raseinių ir nuo Kryžių kalno; įveikę 4000 kilometrus atvyko būrys lietuvių piligrimų net iš Lurdo. Saulėje plaikstėsi daugelio katalikiškų organizacijų bei draugijų vėliavos. Su manimi Mišias koncelebravo apaštališkasis nuncijus arkivysk. Peteris Stephanas Zurbriggenas, arkivysk. Wojciechas Ziemba, Kroatijos vysk. Jurajus Jezerinacas ir visi Lietuvos vyskupai. Ši diena buvo skirta jaunimui ir Jonui Pauliui II pagerbti jo apsilankymo Šiluvoje 15-ųjų metinių proga. Nuo dabar rugsėjo 7-oji kasmet bus skiriama pal. Jonui Pauliui II. Po Mišių labai iškilmingai aikštėje buvo pašventintas Jono Pauliaus II paminklas,

kuris vaizduoja popiežių, prie krūtinės priglaudusį Šiluvos Dievo Motinos paveikslą. Padėkojau paminklo autoriui prof. C. Dzwigajui; jo sukurtas paminklas kvies piligrimus dar labiau mylėti Šiluvos Mariją.

Švč. Mergelės Marijos Gimimo iškilmė

Rugsėjo 8 d. Šiluvoje šventėme Švč. Mergelės Marijos šventę. Čia, Šiluvoje, ji buvo pradėta švęsti nuo XV amžiaus. Šią dieną iškilmėje dalyvavo daug pakviestų policijos ir teisėsaugos pareigūnų. Kadangi į ją atvykti kvietėme ir Kaišiadorių vyskupijos bendruomenę, pagrindinėms Mišioms aikštėje vadovavo Kaišiadorių vysk. Juozas Matulaitis. Mišių pabaigoje pašventinau kelyje iš Apsireiškimo koplyčios į Baziliką piligrimų Rožinio maldai tarnausiančius penkis Šviesos slėpinių koplytstulpius su Eriko Daugulio sukurtais bronziniais bareljefais. Šią dieną visi galėjo susipažinti su Kaišiadorių vyskupijos šventovėmis ir garbingomis asmenybėmis, visų pirma — Dievo tarnu arkivysk. Teofiliumi Matulioniu. Informacijos palapinės stenduose atlaidų dienomis ir kitos Lietuvos vyskupijos supažindino su svarbiausiomis šventovėmis, čia buvo gražiai atspindėta Bažnyčios Lietuvoje tarnystė karitatyvinėje, jaunimo, šeimų ugdymo, dvasingumo puoselėjimo ir kt. srityse šiandien.

Kariuomenės šventė

Rugsėjo 9 d. Šiluvos aikštėje aukojamose pagrindinėse Mišiose dalyvavo 150 Lietuvos kariuomenės karininkų ir 500 karių. Iškilmėje dalyvavo pats Krašto apsaugos ministras Juozas Olekas. Prieš Mišias LR Karinių oro pajėgų flotilės vadas admirolas Kęstutis Macijauskas su ministru padėjo gėlių prie generolo Jono Žemaičio paminklo. Mišias koncelebravo net 80 kunigų. Homiliją pasakė LR kariuomenės ordinaras Eugenijus Bartulis. Šiluvos piligrimus po Mišių mokyklos stadione vaišino Jonavos dekanato tikintieji.

Kunigų ir vienuolių šventė

Trečiadienis buvo skirtas kunigams ir vienuoliams. Pagrindinėms Mišioms vadovavo Panevėžio vyskupas Jonas Kauneckas, atsivežęs daug savo vyskupijos kunigų. Tą dieną dėkojome Dievui už kunigų ir vienuolių ištikimybę. Su

Dievui pašvęstojo gyvenimo nariais aikštėje švenčiau Eucharistiją popietiniu metu. Seserys ir broliai vienuoliai Bažnyčioje visuomet buvo labai didelė jėga. Sovietai norėjo ją sunaikinti ir dėl to uždarė visus vienuolynus, bet jie sunkmetį išgyveno pogrindyje. Vakare meldėmės už pašaukimus į dvasinį luomą. Mišių pabaigoje vadovavau klierikų įvilktuvėms ir lektorių bei akolitų skyrimui.

Katalikiškų bendruomenių šventė

Ketvirtadienį į Šiluvą suvažiavo Lietuvos katalikiškų institucijų, organizacijų ir bendruomenių nariai. Piligrimams tarnavo Telšių vyskupijos kunigai, o jų vyskupas Jonas Boruta SJ vadovavo pagrindinėms pamaldoms ir pasakė homiliją. Popietiniu metu aikštėje buvo surengtos Ekumeninės pamaldos, kuriose dalyvavo broliai ortodoksai, evangelikai liuteronai, metodistai ir *Tikėjimo žodžio* bendruomenė. Evangelikų liuteronų vyskupas Mindaugas Sabutis pasidžiaugė šia vienybės diena ir drąsino vienybėje su Kristumi daryti gerus darbus. Ekumeninės pamaldos Šiluvoje vyko pirmą kartą — ši žemė po šimtmečių tapo krikščionių santaikos vieta.

Ligonių ir medikų šventė

Rugsėjo 12 d. meldėmės už medikus, slaugos darbuotojus ir sergančiuosius. Mišioms vadovavo Vilkaviškio vyskupijos ganytojas vysk. Rimantas Norvila. Šiluvos Marija yra tituluojama Ligonių Sveikata, todėl ligoniai į Šiluvą ypač mielai atvyksta per jiems skirtą Ligonių dieną. Su savo vyskupu Rimantu į Šiluvą atvyko taip pat didelis būrys Vilkaviškio vyskupijos kunigų. Aš pats Mišias, skirtas ligoniams, aukojau popietiniu metu. Vakare buvo meldžiamasi už priklausomybių varginamus žmones ir jų artimuosius. Po Mišių vyko Vidinio gydymo pamaldos. Tądien vidurdienį į Vilniaus oro uostą atskrido popiežiaus pasiuntinys kard. Joachimas Meisneris. Jį pasitiko apaštališkasis nuncijus ir Vyskupų Konferencijos generalinis sekretorius mons. G. Grušas.

Šeimų šventė

Šeštadienį sukvietėme šeimas ir meldėmės jų intencijomis: už drąsą auginti daugiau vaikų, už patiriančias sunkumų šeimas ir kt. Kadangi ši

diena buvo skirta Vilniaus arkivyskupijai, atvyko daug piligrimų iš šios arkivyskupijos. Piligrimų atvyko taip pat iš Latvijos, Vokietijos, Kanados, JAV, Lenkijos, Australijos ir net iš Afrikos. Per Mišias sutuoktiniai atnaujino Santuokos pažadus.

Šiomet aikštę, Apsireiškimo koplyčią ir Baziliką išskilmėms išpuošė Kauno paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centro bendruomenė. Nuo šių metų ji kasmet puoš Šiluvą vis naujai kuriamomis gėlių kompozicijomis

Jubiliejaus išskilmė

Erdvią aikštę ir jos prieigas tarp Šiluvos bazilikos ir Apsireiškimo koplyčios liete užliejo piligrimų jūra, visi kaip viena šeima dėkojo Dievui už Marijos apsireiškimo dovaną Lietuvos žemei ir jos žmonėms. Bazilika buvo pasipuošusi Lietuvos ir Vatikano vėliavomis. Į išskilmę atvyko Lenkijos primas kard. Jozefas Glempas, Minsko-Mogiliovo arkivysk. Tadas Kondrusėvičius ir vysk. Antoni Dziemianko, Elko vysk. Jerzy Mazūras, Drohiczyno vysk. Antonis Pacyfikas Dydeczius, Gardino vysk. Aleksandras Kaszkiewiczzius, Balstogės arkivysk. Edvardas Ozorowskis, Jelgavos vysk. Antonis Justsas, Estijos vysk. Philippe Jean Jourdanas, Varšuvos marijonų provincijolas kun. Pavelas Naumowizcius, Lietuvos vyskupai, prezidentas Valdas Adamkus, Premjeras Gediminas Kirkilas, Vyriausybės nariai, daug kitų garbingų svečių ir daugybė piligrimų iš Lietuvos bei užsienio. Svečiai buvo sveikinami lenkų, vokiečių, italų ir anglų kalbomis. Iškilmių Eucharistijai vadovavo popiežiaus pasiuntinys kard. J. Meisneris.

Kalba kardinolas Joachimasis Meisneris

Kard. J. Meisneris Jubiliejaus išskilmėse pasakė homiliją, kurioje, be kita ko, kalbėjo:

*1608 metais <...> visiškai nekatalikiškoje aplinkoje Dievo Motina apsireiškė piemenėliams, prie Šiluvos ganiusiems avis. Vaikams apsireiškusi Marija gaudžiai verkė, nerimaudama dėl savo vaikų.
<...> Netrukus prasidėjo su Dievo Motinos paveikslu susiję stebuklingi*

pagijimai. Nuo to laiko Šiluvos Marija tapo viena didžiausių jūsų lietuvių tautos Globėjų. Ji buvo drauge su tauta šviesesniais ir tamsesniais, lengvesniais ir sunkesniais jos istorijos laikotarpiais. <...>

Per keturis šimtus metų per Šiluvos piemenėlius Marija įėjo į jūsų tautos istoriją ir daugiau jūsų nepaliko. Su tremtiniais ji ėjo į Sibirą ir padėjo jiems tenai išverti, palaikė mirties valandą. Ji taip pat liko pas liūdinčius artimuosius Tėvynėje ir pagelbėjo jiems toliau išlaikyti pasitikėjimą bei tikėjimą.. Marija mums reikalinga ir dabar, ir ateityje — mūsų namuose ir bendruomenėse, parapijose ir bendrijose. Juk ji į namus su savimi atsiveda ir Viešpatį. <...>

Marija reikalinga ir Lietuvos kultūroje, jei Lietuva nori išlikti Lietuva. Kitaip viskas būtų be Kristaus, be tikėjimo ir be vilties. Mūsų pačių labai reikia, kad Marija būtų tarp mūsų.

Iškilmių pabaigoje perskaičiau Lietuvos pasiaukojimo Švč. M. Marijai aktą. Kard. J. Meisneris suteikė ypatingą apaštališkąjį palaiminimą ir pasidžiaugė savo akimis pamatęs gyvą lietuvių tikėjimą. Šiluvai kardinolas padovanojo gražią monstraciją. Po Mišių sveikinimo kalbas sakė kard. J. Glempas, premjeras G. Kirkilas, buvo perskaityta Lenkijos prezidento L. Kaczyńskio sveikinimas. Kaip įprasta, pabaigoje padėkojau Šventojo Tėvo pasiuntiniui, visiems vyskupams, valdžios žmonėms ir piligrimams už dalyvavimą Šiluvos jubiliejuje, o kard. J. Meisneriui padovanojau Šiluvos Dievo Motinos paveikslo kopiją.

Padėkos šventė

Rugsėjo 15 d. Jubilėjaus šventimą užbaigėme Padėkos švente. Šią dieną meldėmės už visus lietuvius, pasklidusius po pasaulį. Į šventę atvyko lietuvių iš Kanados, JAV, Didžiosios Britanijos, Australijos, Lenkijos ir Rusijos. Mišias koncelebravęs LVK delegatas užsienio lietuvių sielovadai prel. Edmundas Putrimas tarė padėkos žodį bemaž 40-yje pasaulio šalių gyvenančių lietuvių vardu, paminėjo daugybės lietuvių bendruomenių svetur pastangas švęsti Šiluvos jubiliejų, būti maldos vienybėje ir sykiu palaikyti tautiškumą toli nuo tėvynės.

Po Mišių pašventinau jau pradėto statyti Piligrimų centro kartinį akmenį. Tikėtasi, kad kitąmet centras atvers duris. Per jubiliejines iškilmes Šiluvoje apsilankė apie 150 tūkstančių piligrimų. Kasdien žmonėms patarnavo apie 100 kunigų ir 30 seminaristų; taip pat kasdien talkino 50 jaunų savanorių. Pamaldose kasdien giedojo gausūs jaunimo ir suaugusiųjų chorai - didesnių ir mažesnių parapijų, miestų ir miestelių, bažnytinių ir profesionalių pasaulietišku, kurie taip pat buvo išreiškę norą pagerbti didįjį Šiluvos jubiliejų.

Žinią apie Jubiliejų ne tik Lietuvos žmonėms gana plačiai skleidė žiniasklaida didžiosiomis pasaulio kalbomis, minėdama vieną seniausių Marijos apsireiškimų Europoje. Apie tai rašė tarptautinės agentūros *Reuters*, *KAI*, *PAR France Press* ir kt. *Lietuvos televizija* abu sekmadienius iškilme transliavo tiesiogiai; *Marijos radijas* iškilmes transliavo kiekvieną dieną. Pagrindines Jubilėjaus iškilmes transliavo ir Lenkijos *Marijos radijas*. Buvo sukurtas trumpas ir labai įtaigus filmas apie Šiluvos žinią šiandienos žmogui „Skubiausia žmonių pagalba“. Spaudos tarnybos iniciatyva buvo išleistas išsamus spalvotas jubiliejinis *Šiluvos žinios* numeris.

Jubiliejiniuose renginiuose apsilankė rekordiška daug piligrimų, todėl nenuostabu, kad ir vėliau pagausėjo žmonių apsilankymų Šiluvoje paprastomis dienomis bei sekmadieniais.

Šis Švč. Mergelės Marijos apsireiškimo jubiliejus buvo labai kristocentriškas, nes jis nešė žinią — „Per amžius tebus garbinamas Dievo Sūnus“. Buvo be galo gera matyti per Jubiliejų daugybę žmonių, draugiškai ir ramiai nusiteikusių, neskubančių, taikiai vaikštinėjančių šeimų su vaikais, žmonių, atliekančių išpažintį, adoruojančių Švenčiausiąjį Sakramentą, tiesiog besimeldžiančių. Juk be galo gražus tas pagaliau sustojęs ir maldoje nurimęs žmogus, kuris kasdienybėje gal irgi yra tik skubantis ir lekiantis, kaip daugelis iš mūsų.

ŠILUVOS JUBILIEJUS AFGANISTANE

Rugsėjo 9 d. Afganistane Goro provincijos PAG-7 kariai taip pat paminėjo Šiluvos 400 m. jubiliejų. Mišias stovyklos koplyčioje jiems aukojų kapelionas kun. Jonas Tamošiūnas, pabrėžęs džiaugsmą dėl to,

kad Lietuvoje yra vieta, kuri net būnant toli nuo namų karius sutelkia kaip vieną šeimą. Vakare karių ramovėje buvo pademonstruotas Daliaus Ramanausko sukurtas filmas „Kelias į Šiluvą“. Kartu su lietuviais Šiluvos jubiliejų minėjo kariai iš Kroatijos, Kanados ir Slovakijos.

MIRĖ MONSINJORAS VYTAUTAS KAZLAUSKAS

Rugsėjo 26 d. mirė mons. Vytautas Kazlauskas, buvęs ilgametis Vatikano radijo lietuviškų laidų vedėjas. 1990 m. jis grįžo į Lietuvą, darbavosi Teologijos fakultete, įkūrė SOS vaikų kaimą, buvo aktyvus daugelio katalikiškų leidinių bendradarbis. Laidotuvių Mišias koncelebravo apie 100 kunigų. Homilijos metu iškėliau didelius monsinjoro nuopelnus, kai jo balsas per Vatikano radiją žadino pavergtoje Lietuvoje viltį. Amžinojo poilsio atgulė prie Kristaus Prisikėlimo šventovės.

MIRĖ VYSKUPAS VLADISLOVAS MICHELEVIČIUS

Lapkričio 12 d. mirė Kauno vyskupas emeritas Vladislovas Michelevičius. Jis buvo mano pirmas filosofinių disciplinų dėstytojas. Visą gyvenimą dėstė Kauno kunigų seminarijoje ir ypač mylėjo lotynų kalbą. Vyskupu buvo konsekruotas 1986 m., kai aš kalėjau Permės lageryje. Ilgą laiką kas rytą kartu eidavome pas kard. V. Sladkevičių ir gerą valandą kalbėdavomės apie įvairius Bažnyčios ir Lietuvos reikalus. Kai vysk. Vlodo sveikata nusilpo, valgydavome kartu arkivyskupijos valgomajame. Po mirties savo santaupas paliko arkivyskupijai.

ŠILUVOS JUBILIEJUS UŽBAIGTAS ROMOJE

Lapkričio 23 d. per Kristaus Karaliaus šventę Romoje, Didžiojoje Švč. M. Marijos bazilikoje, švenčiau Mišias su šimtu piligrimų iš Lietuvos. Šios bazilikos koplyčioje, kur yra gerbiamas *Marijos Kelio Rodytojos* atvaizdas, meldėmės, dėkodami Dievui už Šiluvos 400 m. jubiliejaus dalyvius. Šiluvos Dievo Motinos paveikslas yra nupieštas pagal šį *Kelio Rodytojos* paveikslą.

Vakare Popiežiškojoje lietuvių Šv. Kazimiero kolegijoje buvome labai svetingai priimti. Sveikinome rektorių mons. Petrą Šiurį ir visus

darbuotojus su šios kolegijos gyvavimo 60 metų sukaktimi. Tuoju po karo arkivysk. Juozapas Skvireckas Šv. Kazimiero kolegijai įsigyti paaaukojo 17 tūkst. dolerių.

Kitas dienas paskyrėme didžiosioms Romos bazilikoms lankyti. Lapkričio 25 d. rytą meldėmės Aušros Vartų koplyčioje Šv. Petro bazilikos požemyje. Lapkričio 26 d. visi piligrimai iš Lietuvos dalyvavome popiežiaus bendroje audiencijoje ir buvome pasveikinti lietuviškai: *Nuoširdžiai sveikinu lietuviškai kalbančius piligrimus. Brangieji, dėkoju už jūsų dalyvavimą ir pavesdamas jus ir jūsų šeimas motiniškai Mergelės Marijos globai, visiems suteikiu savo palaiminimą. Garbė Jėzui Kristui.* Po audiencijos aš ir vysk. J. Ivanauskas asmeniškai pasveikinome Šventąjį Tėvą, kuris sakė, kad po Šiluvos jubiliejaus jį aplankęs kard. J. Meisneris perdavė jam lietuvių dovaną ir daug papasakojo apie savo vizitą Lietuvoje. Benediktas XVI paprašė pasveikinti jo vardu visus Lietuvos kunigus ir tikinčiuosius. Grįžome namo labai laimingi, tarsi ant Šiluvos jubiliejaus šventimo iškilmių uždėję antspaudą.

MIRĖ VYSKUPAS ANTANAS VAIČIUS

Lapkričio 25 d. mirė Telšių vyskupas emeritas Antanas Vaičius. Kiek šiais metais iškeliavo brangių žmonių... Tai buvo žemaičių labai mylimas kunigas, vėliau vyskupas. Labai draugiškas, nepavaišinęs niekuomet neišleisdavo savo svečių. Laidotuvių Mišiose dalyvavo Lietuvos vyskupai ir labai didelis kunigų būrys. Vysk. J. Kauneckas dėkojo velioniui vyskupui už gautas paprastumo, tikėjimo, uolumo ir meilės pamokas.

MIŠIOS IŠ ŠILUVOS Į VISĄ PASAULĮ

Lapkričio 29 d. 18.30 val. iš Šiluvos bazilikos aukojamos Mišios *Marijos radijo* tiltu buvo tiesiogiai transliuojamos į 50 šalių. Savo homilijoje kalbėjau I Advento sekmadienio mintimis, primindamas Švč. M. Marijos vaidmenį Lietuvos istorijoje, ypač apsireiškiant Šiluvos piemenėliams bei nuolatinę jos globą tautos sunkmečiais. Homilija buvo verčiama į visų 50-ies šalių kalbas. Šia proga per Mišias giedojo Nijolės Jautakienės diriguojamas jungtinis „Pastoralės“ ir „Giesmės“ choras.

EVANGELIJOS ŽINIA TŪKSTANTMETEI LIETUVAI

Gruodžio 23 d. su arkivyskupijos kunigais aptariau Evangelijos žinios tūkstantmetei Lietuvai programą. Tai bus puiki proga atnaujinti savo tikėjimą. Gruodžio 26 d. šv. Kalėdų antrosios dienos proga aukodamas Mišias Kristaus Prisikėlimo šventovėje, paskelbiau, kad 2009 metai bus skirti paminėti datai, kai į Lietuvą šv. Brunonas nešė Evangelijos žinią, ir kad šiais metais ypač gilinsimės į Dievo žodį. Parapijose bus skiriamas išskirtinis dėmesys Evangelijos žiniai, atkeliavusiai į Lietuvą prieš tūkstantį metų. Vyskupo šv. Brunono kankinystę paminėsime liepos 12 d. ir per Šilinių atlaidus.

ATSISVEIKINIMAS SU APAŠTALIŠKUOJU NUNCIJUMI

2009 m. vasario 1 d. arkikatedroje suteikiau kunigystės šventimus diakonams - Laurynui Grikiečiui ir Vincui Kudirkai. Be gausaus būrio kunigų, šventimų iškilmėje dalyvavo ir Lietuvą paliekantis apaštališkasis nuncijus arkivysk. P. S. Zurbriggenas. Kalbėdamas nuncijus prisiminė Kauno arkivyskupijoje vykusius svarbesnius įvykius - antrąjį arkivyskupijos Sinodą, Šiluvos jubiliejų ir sakė, kad Kauno bažnyčia kuriama iš gyvųjų akmenų. Tai buvo ištis gražus dvasininkų ir pasauliečių katalikų darbo įvertinimas.

GENDER LOOPS PROJEKTAS

Vyskupų Konferencijos vardu drauge su kard. A. J. Bačkiu kreipiausi į prezidentą, Seimo pirmininką ir premjerą dėl planuojamo Lietuvoje diegti projekto *Gender Loops*. Pagal šią programą vaikai turi būti pratinami būti ir berniukais, ir mergaitėmis, t. y. rinktis norimą lytį, o ne būti tuo, ką davė prigimtis. Kreipimesi rašėme: „*Gender Loops*“ ir panašios programos įvairiausiais keliais įsiskverbia į mūsų švietimo sistemą. Kreipiamės į įstatymų leidėjus, Europos Parlamente, Jungtinėse Tautose dirbančius mūsų atstovus ragindami būti budrius ir atsakingus, saugoti laisvos tautos ir nepriklausomos valstybės savitą gyvenimą, vertybes ir tradicijas. Švietimo ir mokslo ministerija turi imtis atsakomybės ir įgyti teisinį pagrindą kontroliuoti inovacijomis

vadinamas, panašias į „Gender Loops“, kurios ateina į mokyklas ir darželius ir kėsinaisi griauti normalų vaikų vystymąsi.

EVANGELIZACINĖS ŠVENTĖS

Minint šv. Brunono misijų kelionę į Lietuvą, arkivyskupijos parapijose buvo rengiamos evangelizacinės šventės su konferencijomis, adoracijomis ir Krikšto sakramento dovanos apmąstymu. Šios evangelizacinės šventės tapo gera proga ne tik pažvelgti į krikščionybės kelio pradžios Lietuvoje istoriją, bet ir atnaujinti Krikšto metu padarytus pasiryžimus.

ŠILUVOS MARIJOS DRAUGIJA

Švenčiant Jubiliejų kilo mintis įsteigti draugiją, sujungiančią Šiluvos šventovę ir jos žinią branginančius tikinčiuosius. Balandžio 9 d. dekretu įsteigiau Šiluvos Marijos draugiją ir patvirtinau jos įstatus. Draugijos narių tikslas - puoselėti savo asmeninį dvasinį gyvenimą ir rūpintis skleisti svarbiausią Šiluvos žinią - kad būtų mylimas ir garbinamas Marijos Sūnus. Draugija daugiausia narių subūrė ten, kur tarnavo uolūs ir Šiluvą labai branginantys kunigai.

NAUJASIS NUNCIJUS LUIGI BONAZZI

Gegužės 20 d. ketvirtasis Šventojo Sosto nuncijus arkivysk. Luigi Bonazzi įteikė savo skiriamuosius raštus prezidentui V. Adamkui. Šis nuncijus išsiskirs iš anksčiau dirbusiųjų nuncių savo gebėjimu greitai reaguoti į įvykius ir savo apaštališkuoju uolumu. Atrodė, kad jo yra pilna Lietuva: visus lanko, veda rekolekcijas, skaito paskaitas. Jo rūpesčiu kiekvienais metais Lietuvos vyskupams vyksta rekolekcijos pakviečiant gerą rekolekcijų vedėją. Viena is metais jas vedė vyskupas net iš Pietų Korėjos.

GERIAUSIAS URBANISTINIS PROJEKTAS

Liepos 1-ąją, minint Tarptautinę architektų dieną, Kaune buvo paskelbti konkurso *Architektūra. Kaunas2009* laureatai. Šiluvos aikštė, jungianti Apsireišimo koplyčią su Šiluvos bazilika, buvo paskelbta geriausiu urbanistiniu

projektu. Man šis paskelbimas buvo labai maloni žinia tiek dėl Šiluvos, tiek dėl architekto Gintauto Natkevičiaus ir jo komandos aukšto įvertinimo.

LIETUVOS TŪKSTANTMETIS UŽ LIETUVOS RIBŲ

Spalio 19-20 d. lankiausi Vasario 16-osios gimnazijoje Vokietijoje, kur susitikau su mokiniais ir lietuvių bendruomene.

Spalio 21d. Kanadoje daviau interviu *Tėviškės žiburių* redaktorei; kitą dieną - katalikiškai televizijos programai *Salt and Light*. Programos vadovas sukūrė laidą apie Bažnyčią Lietuvoje. Tą pačią dieną daviau interviu *Catholic Register* redaktoriui. Abiem atvejais kalba kryo į tai, ką Lietuva išgyveno per sovietmetį ir kaip jai sekasi eiti laisvės keliu.

Spalio 23 d. Čikagoje dalyvavau Romos katalikų lietuvių federacijos programoje „Evangelijos paskelbimo ir Lietuvos vardo tūkstantmetis“, kur kalbėjau apie istorinį Lietuvos Krikšto kelią. Vakare dalyvavau ekumeninėse *Taizė* pamaldose su evangelikais liuteronais ir reformatais.

Spalio 24 d. drauge su vysk. George Rassu, dalyvaujant vietos lietuviams, aukojau Mišias Mundeleino kunigų seminarijoje. Vakare Pasaulio lietuvių centre vyko susitikimas tema „Lietuvos tūkstantmetis - Europos atradimas“. Aš kalbėjau apie Lietuvos tūkstantmečio minėjimą Lietuvoje, o istorikė dr. Irena Vaišvilaitė apžvelgė krikščionybės kelią į Lietuvą.

Spalio 25 d. Šv. Kryžiaus katedroje drauge su kardinolu Francis George'u OMI koncelebravau Mišias, skirtas Lietuvos tūkstantmečio jubiliejui paminėti, ir pasakiau šiai progai skirtą homiliją. Joje kalbėjau: *Lietuvos tūkstantmečio šventimas kviečia mus žvelgti į dabartinio gyvenimo ženklus ir rinktis tikėjimo į Kristų šviesą ar naujos, bet labai grėsmingos pagonybės tamsą. <...> Galime išlikti stiprūs tik būdami drauge, tik saugodami savo parapijų bendruomenes, bet būdami atviri visiems, su kuriais gyvename, o ypač būdami atviri vieni kitų bėdoms ir skausmui.* Kard. George rodė didelį palankumą tiek man, tiek lietuviams. Jo asmenyje mačiau didelį lietuvių draugą.

Spalio 31 d. dalyvavau Kanados lietuvių katalikų centro organizuotoje popietėje, kur kalbėjau apie Lietuvos tūkstantmetį, šv. Brunoną, Lietuvos praeitį ir dabartį. Lapkričio 1 d. aukojau Mišias Prisikėlimo parapijoje

(Toronte), o vakare — Lietuvos kankinių šventovėje (Misisaugoje). Lapkričio 2 d. Toronto universiteto *Multi Faith* centre dalyvavau simpoziume apie kankinystę, kur turėjau galimybę daug papasakoti apie Lietuvos kryžiaus kelią sovietinės okupacijos metais.

Ši kelionė buvo labai turininga; vyliausi, kad Lietuvos vardas visų klausytojų Kanadoje ir Amerikoje širdyse paliko gerus prisiminimus. Atlikau Lietuvos vardo garsintojo pareigą. Visos kelionės metu turėjau gerą palydovą prel. Edmundą Putrimą.

EVANGELIJOS ŽINIOS JUBILIEJINIŲ METŲ PABAIGA

Gruodžio 26 d. Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje užbaigėme Evangelijos žinios tūkstantmetei Lietuvai jubiliejinius metus ir pradėjome Padėkos už laisvę metus. Jau tapo tradicija ateinančius metus skirti svarbiam įvykiui paminėti. Ta proga arkivyskupijos bažnyčios pasipuošia gražiais plakatais, kalbančiais apie pagrindinį įvykį, į kurį kreipiamos tikinčiųjų akys. 2010 m. dėkosime Dievui už dvidešimtį laisvės metų. Gaila, kad ne visi sugeba atsakingai naudotis laisve.

NAUJAS VYSKUPAS ARŪNAS PONIŠKAITIS

2010 m. vasario 5 d. Šventasis Tėvas paskyrė Vilniaus arkivyskupijos vyskupu augziliaru mons. Arūną Poniškaitį. Dar vikaraudamas Vilkaviškyje pažinojau jo tėvelius, vėliau kaip Kybartų klebonas daug kartų lankiausi šioje geroje šeimoje, todėl labai džiaugiausi išgirdęs apie Šventojo Tėvo sprendimą - Vilnius turės nuoširdų ir labai gerą ganytoją. Kovo 4 d. Vilniaus arkikatedroje jau sveikinome naujai konsekruotą vyskupą Arūną.

APIE ALKOHOLĮ IR BLAIVYBĘ

Kovo 10 d. Kauno kurijoje vyko kunigams skirta konferencija, į kurią pakviečiau aktyvų kovotoją prieš tautos girdymą alkoholiu dr. Aurelijų Verygą. Jo pateikta statistinė informacija apie alkoholio vartojimą Lietuvoje buvo tiesiog aliarmuojanti. Alkoholio gamintojai, vaikydamiesi pelno, sugeba pasiekti, kad įstatymai jiems atvertų plačiausias duris girdyti Lietuvos

žmonės. Intensyvėja pastangos, kad būtų legalizuota net naminės gamyba. Šitokios yra laisvės grimasos.

PAGERBIMAS LAZDIJŲ R. SAVIVALDYBĖJE

Kovo 11 d. Lazdijų m. Kultūros namuose man buvo įteiktos Lazdijų m. Garbės piliečio regalias už dzūkų žemės garsinimą Lietuvoje ir už jos ribų. Kultūros namuose susirinko daug lazdijiečių. Kai kurie dar mena mane, kai aš Lazdijų bažnyčioje 1965—1966 metais vikaravau. Lazdijai mano atmintyje išliko kaip viena iš geriausių mano tarnystės vietų. Čia labai daug vaikų ruošiau Pirmajai Komunijai ir už tai, įsakius Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui, viduržiemį buvau iš šios parapijos iškeltas į Kudirkos Naumiestį.

PARAMA HAIČIUI

Lietuvos *Caritas* per du mėnesius surinko 66.089 Lt paramos nuo žemės drebėjimo nukentėjusiam Haičiui. Bendrai per *Caritą* ir visas vyskupijas buvo surinkta 318.963 Lt. Tai rodo, kad tikintieji geba jautriai atsiliepti į tolimos tautos nelaimę. Tikinčiam krikščioniui tolimų žmonių nėra.

MALDA UŽ ŽUVUSIUS

Balandžio 13 d. Šiluvoje meldėmės už tragiškai prieš tris dienas perlėktuvo katastrofą prie Smolensko žuvusį Lenkijos prezidentą Lechą Kaczynskį ir kitus aukštus valdžios vyrus. Per homiliją kalbėjau: *Žuvęs Lenkijos prezidentas buvo nuoseklus katalikas ir darė viską, kad jo tautoje būtų gerbiamos evangelinės vertybės, kurios modernioje Europoje dažnai yra ignoruojamos.* Su manimi Mišias koncelebravo vyskupai - J. Boruta SJ, J. Žemaitis MIC, J. Kauneckas, J. Ivanauskas ir 40 kunigų.

REKOLEKCIJOS-PILIGRIMYSTĖ

Balandžio 20-23 d. Kunigų metų proga dvidešimt du kunigai ir penki Parengiamojo kurso auklėtiniai su dviem rekolekcijas vedančiais jėzuitais dalyvavome rekolekci jose-piligrimystėje. Dvi dienas, meldamiesi

ir klausydami konferencijų, keliavome Jono Pauliaus II piligrimų keliu. Kunigų metų proga pristačiau šviesius kunigų - J. Zdebskio, S. Rimkaus, S. Kiškio, vyskupų - V. Borisevičiaus, P. Ramanausko ir arkivysk. T. Matulionio pavyzdžius. Trečią dieną rekolekcijas užbaigėme Šiluvoje Švč. Sakramento adoracija ir Sutaikinimu.

KUNIGŲ SIMPOZIUMAS

Gegužės 11 d. visoje Bažnyčioje švęstų Kunigų metų proga vyko visų Kauno metropolijos kunigų simpoziumas. Dalyvavo apie 300 kunigų ne tik iš mūsų arkivyskupijos, bet ir iš Šiaulių, Telšių ir Vilkaviškio vyskupijų. Visi drauge su nuncijumi ir vyskupais - R. Norvila, J. Boruta SJ, E. Bartuliu, J. Žemaičiu MIC ir J. Ivanausku šventėme arkikatedroje Mišias. Jose dalyvavę vyskupai ir kunigai atnaujinome savo kunigystės pažadus. Nuncijus sakė, kad trečioje savo, kaip nuncijaus, tarnystės vietoje pirmą kartą dalyvauja tokiam dideliame kunigų susitikime. Visų kunigų vardu mes, vyskupai, pasiuntėme popiežiui Benediktui XVI sveikinimo laišką. Simpoziumo metu vyskupai ir kunigai turėjo galimybę pasidalyti savo kunigystės patirtimi ir džiaugsmais.

SU MEMORIALO ŽMONĖMIS

Birželio 10 d. aplankė dvi žurnalistės iš *Memorialo* — Irina Flige ir Tatjana Pritykina. Jos rengia virtualų Gulago muziejų ir nori jame eksponuoti tai, kas yra sukaupta pas mane. Po ilgo interviu nusivedžiau į arkivyskupijos muziejų, kur jos turėjo galimybę nusifotografuoti *LKB kronikos* parodos eksponatus. Neilgai trukus jau turėjau galimybę pamatyti jų darbo vaisius virtualioje erdvėje. Šios moterys man buvo pavyzdys, kaip reikia dirbti tikriems žurnalistams. Namuose iššifravusios mūsų pokalbį el. paštu atsiuntė medžiagą, paprašydamos, kad pataisyčiau visus netikslumus.

NAUJAS KARIUOMENĖS ORDINARAS

Liepos 2 d. popiežius Benediktas XVI priėmė vysk. E. Bartulio atsistatydinimą ir nauju kariuomenės ordinaru paskyrė Vyskupų Konferencijos

generalinį sekretorių mons. Gintarą Grušą. Rugsėjo 4 d. jis buvo konsekruotas vyskupu. Vyskupų Konferencija vis labiau atsinaujina ir tai teikia gražių vilčių ateičiai. Prieš tapdamas kunigu, mons. G. Grušas baigė Kalifornijos universitetą, dvasingumą ugdė Pranciškonų universitete Stebenvilyje (JAV) ir studijavo Romoje. Visais atžvilgiais buvo pasiruošęs užimti atsakingas vyskupo pareigas.

JAUNIMO DIENOS PANEVĖŽYJE

Dvi dienas Panevėžyje šurmuliavo katalikiškas jaunimas. Užsiregistravusiųjų buvo 5. 525 iš Lietuvos ir 100 iš kitų šalių. Jaunimo dienoms talkino 400 savanorių. Šioms jaunimo dienoms buvo pasirinktas šūkis „Kelkis ir eik!“ Jaunimas turėjo galimybę pasirinkti vieną iš trisdešimties grupių su skirtingomis ir aktualiomis temomis. Pagrindinė renginio vieta buvo *Cido* arena, kur vyko katechezė ir Eucharistijos šventimas. Per 7000 jaunų žmonių drauge su savo ganytojais ir nuncijumi meldėsi, giedodjo ir planavo savo ateitį.

MINISTRANTŲ STOVYKLOS KAULAKIUOSE

Pastaruoju metu vietoj anksčiau praktikuoto vieno susitikimo su ministrantais kasmet pakviečiame Mišių patarnautojus į ministrantų stovyklą Kaulakiuose. Stovyklai puikiai vadovauja Šiluvos klebonas kun. Erastas Murauskas. Penkių dienų stovyklą darome per du kartus - jaunesniems ir vyresniems ministrantams. Jie klauso konferencijų, meldžiasi, sportuoja ir maudosi, - būna viskas, ko reikia jauniems vaikinams.

PRIEŠ NAMINĖS DEGTINĖS LEGALIZAVIMĄ

Gavę informaciją, kad skubos tvarka Seime bus svarstomas naminės degtinės legalizavimo įstatymas, Vyskupų Konferencijos vardu kreipiausi į Seimo pirmininkę ir premjerą ragindamas *gerai įvertinti visus alkoholio vartojimo padarinius, turėti drąsos atsisipirti pagundai naminės degtinės legalizavimą pateisinti „kultūringu“ ir „saikingu“ alkoholio vartojimu, - taip apgaudinėjami valstybės piliečiai, ir nepriimti naminės degtinės legalizavimo įstatymo.*

VEPRIŲ KALVARIJOS

Kiekvienais metais Sekminių proga (dažniausiai išvakarėse) dalyvauju Veprių Kalvarijų atlaiduose. Veprių Kalvarijos buvo sovietų susprogdintos, bet Nepriklausomybės pradžioje atstatytos. Po 10 val. Mišių beveik keturias valandas, meldamiesi ir giedodami, aplankome 34 Kryžiaus kelio stotis.

Uolus, energija kunkuliuojantis vepriškis Romas Petras Šaulys surado rėmėją ir nuliedino Veprių bažnyčiai keturis varpus. Svajoja atstatyti Veprių bažnyčios bokštus.

MIRĖ ŠILUVOS TĖVELIS

Spalio 27 d. mirė Šiluvos parapijos altaristas mons. Eduardas Simaška. Pokario metais, kaip ir daugelis uolių kunigų, jis buvo apkaltintas antitarybine veikla ir nuteistas 10 metų lagerio. Visą gyvenimą buvo nepaprastai uolus ir dvasingas kunigas. Mirė sulaukęs 101 metų. Nuo 1986 metų tarnavo Šiluvoje ir parapijiečių bei piligrimų buvo labai gerbiamas kaip geras dvasios vadas.

VYSKUPO ROMUALDO KRIKŠČIŪNO MIRTIS

Lapkričio 2 d. mirė vysk. Romualdas Krikščiūnas. Sudėtingas buvo šio vyskupo kelias. Sovietinė valdžia jį smarkiai prievartavo. Ačiū Dievui, kad atsilaukė prieš KGB pačiu sudėtingiausiu savo gyvenimo momentu — kai buvo atleistas iš vyskupo pareigų ir nesutiko kalbėti prieš Bažnyčią ir popiežių.

MARIJOS DRAUGIJOS SUVAŽIAVIMAS

Lapkričio 13 d. Šiluvoje pirmą kartą vyko Šiluvos Švč. M. Marijos draugijos metinis suvažiavimas. Dalyvavo apie 100 draugijos narių iš įvairių parapijų. Po adoracijos ir Mišių draugijos nariai rinkosi į konferenciją Jono Pauliaus II namuose. Suvažiavime buvo aptarta draugijos veikla ir jos augimas parapijose.

DIEVO GAILESTINGUMO METAI

Lapkričio 14 d. mes, Lietuvos vyskupai, 2011 metus paskelbėme Dievo Gailestingumo metais. Vilniaus arkivyskupas kardinolas A. J. Bačkis kiekvienai vyskupijai padovanojo Gailestingojo Jėzaus paveikslo kopiją, kuri keliaus per parapijas, primindama kiekvienam tikinčiajam žmogui - Dievas yra apstus gailestingumo visiems, kas į jį kreipiasi.

1. Ekumeninės konferencijos dalyviai
2. Paminklo Jonui Pauliui II atidengimas Santakoje
3. Šilinių atlidai
4. Valentino diena kitaip „Žalgirio“ arenoje

Dievo Gailestingumo malonių ir Pal. Jurgio Matulaičio užtarimo metai

2011-2012 m.

TARPTAUTINĖ EKUMENINĖ KONFERENCIJA

2011 m. sausio 10 d. arkivyskupijos salėje vyko tarptautinė ekumeninė konferencija „Krikščionys iššūkių šeimai akivaizdoje“. Ją organizavo Lietuvos Vyskupų Konferencija ir Maskvos Patriarchato Išorinių Bažnyčios ryšių skyrius. Šio skyriaus pirmininkas metropolitas Hilarionas buvo vienas iš pagrindinių konferencijos pranešėjų.

Renginį pradėjome susitikdami su žurnalistais, kuriems pristačiau, kad ši neįprasta konferencija atsirado iš pernai įvykusių mano kontaktų su Maskvos Patriarchato Išorinių Bažnyčios ryšių skyriumi. Be to, aktuali bei šiandienos tikrovėje dažnai skaudi šeimos tema gali tapti vienijančia skirtingų konfesijų krikščionis. Konferencijoje dalyvavo ir apaštališkasis nuncijus L. Bonazzi. Renginys sulaukė didžiulio susidomėjimo - jo dalyviai vos tilpo erdvoje arkivyskupijos konferencijų salėje. Dalyvavo Lietuvos vyskupai, grupė LR Seimo ir Vyriausybės narių, Kauno universitetų rektoriai, miesto vadovai, įvairių konfesijų dvasininkai, vienuoliai, taip pat daug jaunų žmonių, šeimų, mokytojų, įvairių institucijų bei organizacijų atstovų.

Metropolitas Hilarionas perskaitė pranešimą „Turėti ar būti? Seksualinės revoliucijos įtaka dorovinio klimato ir socialinių-ekonominių santykių pasaulyje pasikeitimui“. Mano tema buvo „Lietuvos Katalikų Bažnyčios atsakas į

iššūkius šeimai“. Evangelikų liuteronų vyskupas Mindaugas Sabutis kalbėjo tema „Šeimos sampratos iššūkiai šiuolaikinei liuteronybei“. Kun. dr. Andrius Narbekovas — apie „Jaunimo rengimą šeimai: sukurti pagal Dievo paveikslą“. Konferenciją transliavo *Marijos radijas*. Sveikinimus konferencijai atsiuntė Popiežiškosios šeimos tarybos pirmininkas kard. Ennio Antonelli ir Popiežiškosios krikščionių vienybės tarybos pirmininkas kard. Kurtas Kochas. Konferencijos pabaigoje trijų konfesijų atstovai priėmė bendrą komunikatą.

Ekumeninis komunikatas

Mes, Rusų Stačiatikių, Lietuvos Katalikų ir Lietuvos Evangelikų liuteronų Bažnyčių atstovai, susirinkę Kaune, konferencijoje „Krikščionys iššūkių šeimai akivaizdoje“, ir įvertinę dabarties pavojus šeimos institutui, remdami Kristaus Evangeliją ir gilia krikščioniška tradicija, pareiškiame:

Santuokos pagrindu sukurta šeima yra Bažnyčios ir Valstybės pamatas. <...> Mes, krikščioniškų konfesijų atstovai, tvirtai giname prigimtinių šeimos tapatumą. <...> Krikščioniškos šeimos turi ir toliau būti visos Europos civilizacijos viltimi ir garantu. <...> Stipriai šeimos pagrindus griaua bandymai legalizuoti homoseksualias partnerystes, abortų praktika, dirbtinis apvaisinimas mėgintuvėlyje, sukuriant perteklinius embrionus bei panau-dojant „donorų“ lytines ląsteles, taip pat eutanazijos taikymas <...>.

DIEVO GAILESTINGUMO PAVEIKSLO KELIONĖ

Sausio 16 d. prie Kauno arkikatedros pasitikome iš Vilniaus atkeliavusią Gailestingojo Jėzaus paveikslo kopiją, kurią atvežė Vilniaus Šv. Juozapo kunigų seminarijos rektorius kun. Žydrūnas Vabuolas. Jis per Mišias pasakė ir pamokslą apie Dievo gailestingumą. Kiek paviešėjęs arkikatedroje paveikslas iškeliavo į arkivyskupijos parapijas, nešdamas brangią žinią — esame Dievo be galo mylimi ir jis visuomet laukia mūsų sugrįžtančių iš savo pasiklydimų.

SKAIČIŲ KALBA

Vasario 9 d. kunigams pristačiau arkivyskupijos padėtį 2010 m. Parapijose Mišioms patarnauja 500 ministrantų; pakrikštyti 5137 kūdikiai ir

suaugusieji. Pirmąją Komuniją priėmė 4248, sutvirtinta 2694 jaunuoliai, susituokė 1512 porų. Kunigų seminarijoje studijuoja 31 klierikas. Didelį nerimą kelia demografija, nes kiekvienais metais akivaizdžiai matomas auginamų vaikų skaičiaus mažėjimas.

GYVENTOJŲ SURAŠYMAS LIETUVOJE

2011 m. kovo 3 d. vyskupų vardu kreipiausi į Lietuvos tikinčiuosius, prašydamas atlikti pilietinę pareigą - dalyvauti gyventojų surašyme ir pažymėti apie savo priklausomybę Romos Katalikų Bažnyčiai. Ankstesniame gyventojų surašyme savo katalikais pažymėjo 79 procentai Lietuvos gyventojų. Dabartiniame surašyme save katalikais laikė 77 procentai gyventojų. Manau, kad tai labai geras rezultatas, turint mintyje, kiek žiniasklaidoje buvo pasisakymų prieš Bažnyčią ir kunigus.

PARAPINĖ KATECHEZĖ

Kovo 23 d. Kauno arkivyskupijos Katechetikos centro vadovas dr. Artūras Lukaševičius kunigams pristatė, kokia yra parapinės katechezės padėtis. Per kelerius metus vaikų rengimas Pirmajai Komunijai ir Sutvirtinimui pasikeitė į gera, nes vyksta per visus mokslo metus. A. Lukaševičiaus nuomone, Sutvirtinimui būtų tikslingiausia rengti ne keturiolikmečius, bet mažiausiai metais vyresnius, kai jaunuoliai jau būna pasiekę didesnę brandą ir gali sąmoningiau priimti skelbiamas tiesas.

KOVA UŽ GYVYBĘ

Seime buvo svarstomas Dirbtinio apvaisinimo bei Pagalbinio apvaisinimo įstatymo projektas. Lietuvos vyskupų vardu kreipiausi į Seimo narius, primindamas, kad perteklinių embrionų naikinimas prilygsta abortui — žmogaus gyvybės naikinimui. Priminiau Jono Pauliaus II žodžius: „Nekaltų žmonių žudymas, tegu ir vykdomas siekiant pagelbėti kitiems, yra absoliučiai nepriimtinas veikslas“ (*Evangelium vitae*, 63). Mes, vyskupai, vylėmės, kad tikėjamą turintys Seimo nariai padarys gerą sprendimą. Gegužės 17 d. Katalikų, Stačiatikių ir Evangelikų liuteronų

Bažnyčių Lietuvoje vyskupai išsakėme savo nuomonę dėl dirbtinio apvaisinimo reglamentavimo Lietuvoje. Buvo gera jausti šalia broliškų Bažnyčių vadovų petį ir solidarumą.

MIRĖ KUNIGAS ARVYDAS ŽYGAS

Gegužės 7 d. Sent Luiso ligoninėje po sunkios ligos mirė kun. dr. Arvydas Petras Žygas. Visiems jo draugams ir pažįstamiems ši mirtis buvo labai skaudi. Idealistas vyras dar sovietmečiu atvyko į Lietuvą, norėdamas padėti jai žengti į laisvę, visą laiką aktyviai dalyvavo ateitininkų gyvenime, akademinėje veikloje, pasiekė kunigystę ir uoliausiai tarnavo tikintiesiems, — ir staiga iškeliauja pas Viešpatį... Birželio 10 d. kun. A. P. Žygą palaidojome Kristaus Prisikėlimo bažnyčios kolumbariume.

PAMINKLAS JONUI PAULIUI II

Birželio 4 d. Santakos parke buvo atidengtas ir pašventintas paminklas Jonui Pauliui II. Paminklo autorius - Krokuvos dailės akademijos prof. Czesławas Dźwigajus. Ant šio kalnelio 1993 metais Jonas Paulius II šimtatūkstantinei žmonių miniai aukojo Mišias ir pasakė įsimintiną homiliją apie Žemės veido atnaujinimą Šventosios Dvasios veikimu. Buvau ištis laimingas, galėdamas įamžinti šio brangaus popiežiaus atminimą, juo labiau kad jis vos prieš mėnesį, gegužės 1 d., buvo paskelbtas palaimintuoju ir niekas neabejoja, kad greitai bus kanonizuotas. Iškilnėje dalyvavo daug vyskupų; atvyko net Minsko arkivysk. Tadas Kondrusevičius. Dalyvavo ir apaštališkasis nuncijus arkivysk. L. Bonazzi. Mišias koncelebravo apie 70 kunigų; dalyvavo premjeras Andrius Kubilius, Kauno m. savivaldybės atstovai. Vakare čia, prie popiežiaus kalnelio, Kauno visuomenei padovanojome miuziklą *Karolis: Pašaukei mane*. Iškilmes transliavo Lietuvos televizija ir *Marijos radijas*.

Rūpinantis įamžinti Kaune Jono Pauliaus II atminimą, teko nueiti beveik kryžiaus kelią. Buvo įvairiausių siūlymų kitaip įamžinti popiežiaus apsilankymą, pavyzdžiui, pastatant akmeninę stelą. Lietuvoje galima pamatyti daug vietų, kur įamžinant svarbius žmones jų atminimui pastatomi

akmenys. Nenusileidau šiems siūlymams, nes norėjau, kad paminklas, tarsi gyvas Jonas Paulius II, kalbėtų visiems, kurie ateis į šį parką, apie tai, ko mokė ir kuo gyveno šis švento gyvenimo popiežius. Kiek anksčiau Kauno savivaldybė Santakos aikštę buvo pavadinusi Jono Pauliaus II vardu

ARKIVYSKUPIJAI - 85 METAI

Birželio 24-ąją, Šv. Jono Krikštytojo Gimimo išskilmėje, kaip įprasta, šventėme Arkivyskupijos dieną. Šiais metais paminėjome arkivyskupijos 85 metų sukaktį. Ta proga kalbėjau: *Mums visiems — vyskupams, kunigams, vienuoliams ir pasauliečiams, pagyvenusiems ir visai jauniems —yra plati dirva augti ir augti. Tik vieno prašau: padėkime sau ir vieni kitiems ne dejuoti, bet judėti į priekį. Tegu dejuoja neturintys Kristaus. Krikščionis yra ir turi būti nepajudinamas optimistas.*

PUBLIKACIJOS LIETUVOS RYTE

Liepos 30 d. dienraštis *Lietuvos rytas* eilinį kartą išspausdino straipsnį, kuriame buvau apkaltintas, kad netinkamai atlieku pareigas ir skriaudžiu gerus kunigus. Dažniausiai renkuosi taktiką nediskutuoti su tais, kurie nenori girdėti tiesos, bet meldžiuosi, kad žmonių širdys keistųsi. Tačiau šįkart daviau interviu *Bažnyčios žinioms*, paaiškindamas apie realią padėtį. Kiek iš to naudos, tik vienas Dievas žino. Atrodė, tikslinga kalbėti, kad bent geros valios žmonės nebūtų klaidinami.

ALKOHOLIO REKLAMA

Alkoholio pramonės lobistai, apgulę Seimą, siekė prastumti jiems palankų įstatymą. Lapkričio 7 d. viešu pareiškimu kreipiausi į Seimo narius: *Netrukus Seimas laikys moralės egzaminą. Balsuodami už arba prieš alkoholinių gėrimų reklamos išsaugojimą, Seimo nariai pademonstruos, kas jiems svarbiau: Lietuvos vaikų sveikata ir ateitis ar alkoholio gamintojų pelnas. Ilgus metus bejėgiškai stebėjome, kaip geria ir prasigeria Lietuvos vaikai, nes jų girtavimas, prasidėjęs agresyviai alkoholinių gėrimų reklamai, išaugo keliolika kartų.*

NUOLATINIS DIAKONATAS

Lietuvos Vyskupų Konferencija, atsiliepdama į Šventojo Tėvo paskatini-
mą, 2003 m. buvo nutarusi įvesti Lietuvoje nuolatinio diakonam tarnystę.
2011 m. spalio 13 d. paskelbiau ganytojiškąjį laišką arkivyskupijos tikin-
tiesiems apie nuolatinį diakonatą kaip būtiną Bažnyčios tarnystę. Laiške
apibrėžiau, ką reiškia diakonato tarnystė ir kas gali būti šaukiamas būti
diakonu. Į parengiamąjį kursą priėmėme septynis vyrus, kurie pasiryžę
rimtai siekti diakonato. Turbūt niekur kitur neteko nugalėti tiek kliūčių,
kaip šioje srityje. Tikriausiai pats nelabasis kišo koją, kad diakonų rengimą
atidėčiau vis tolesnei ateičiai.

ŠEIMA - BAŽNYČIOS IR VALSTYBĖS PAMATAS

Kadangi tradicinė šeima vis labiau yra atakuojama, pasitelkiant net
Konstitucinį teismą, lapkričio 28 d. arkivyskupijos salėje surengiau tradici-
nių krikščioniškų Bažnyčių - Katalikų, Stačiatikių ir Evangelikų liuteronų -
ekumeninę konferenciją tema „Šeima - Bažnyčios ir Valstybės pamatas“.
Perskaičiau pranešimą „Ar apginsime šeimą?“ Pranešime kalbėjau, kaip
šeimą griovė komunizmo statytojai Rusijoje ir apie dabartinius pavojus šei-
mai. Taip pat priminiau, kad Katalikų Bažnyčios atstovai dalyvavo rengiant
LR Konstitucijos straipsnius apie šeimą ir kad tuomet niekam nekilo net
abejonės, kad šeima galėtų būti sukurta ne santuokos keliu. Konferencijoje
dalyvavo Seimo narių, gydytojų, studentų, švietimo įstaigų vadovų ir daug
kitų klausytojų. Gera buvo matyti, kaip dauguma žmonių nepaprastai
jaudinasi dėl to, kad būtų išsaugota tikros šeimos samprata.

Konferencijos komunikate trijų tradicinių krikščioniškų konfesijų
vadovai sutartinai pareiškėme:

*Mes, kiekvienas iš savo skirtingų teologinių perspektyvų ir tradicijų,
suprantame santuoką kaip vyro ir moters laisvos valios sąjungą, kuri
yra šeimos pamatas. Tik tokia šeima yra pamatinė bendruomenė, iš
kurios išaugo tauta ir valstybė ir kuria jos laikosi. Bendras santuokos
suvokimas nėra išskirtinai religinis. Jis yra bendras visuomenėms ir
kultūroms visame pasaulyje visais laikais.*

VYSKUPŲ LAIŠKAS

2012 m. sausio 8 d., mes, Lietuvos vyskupai, paskelbėme ganytojiškąjį laišką apie Palaimintojo Jurgio Matulaičio metus. Prieš 25 metus Jonas Paulius II, Lietuvai minint Krikšto 600 metų jubiliejų, arkivysk. J. Matulaitį paskelbė palaimintuoju. Tai buvo didelė dovana Lietuvai, kenčiančiai sovietinę priespaudą. Šiais metais bus proga apmąstyti, kad per Krikštą esame pašaukti į šventumą. Gyvas pavyzdys bus palaimintasis Jurgis Matulaitis.

SUSITIKIMAS SU SERGEJUMI KOVALIOVU

Sausio 13 d. Seime Lietuvos draugas ir mano artimas bičiulis Sergejus Kovaliovas buvo apdovanotas Laisvės premija. Ta proga pasikviečiau jį į susitikimą su kauniečiais. Arkivyskupijos salėje brangų svečių pasitiko apie 300 kauniečių, tarp jų - daug katalikiškojo pagrindžio dalyvių. Kalbėdamas S. Kovaliovas aukštai įvertino Bažnyčios žmonių indėlį ginant Lietuvos laisvę. Po oficialiosios dalies S. Kovaliovas atsakė į *Naujojo Židinio-Aidų* redaktoriaus ir daugelį publikos klausimų.

NETENKU AUGZILIARO

Vasario 11d. Šventasis Tėvas priėmė vysk. Juozo Matulaičio atsistatydinimą ir naujuoju Kaišiadorių vyskupu paskyrė vysk. Joną Ivanauską. Netekau darbštaus, sumanaus ir labai gero pagalbininko. Iš kilo rūpestis, kas pakeis šį darbštų vyskupą, be kurio veiklos daug ko arkivyskupijoje nebūtų buvę, pavyzdžiui: stiprių dekanatų centrų, daugelio sielovadinių programų, darbinių parapijų vizitacijų etc. Kovo 25 d. vysk. J. Ivanauskas įžengė į Kaišiadorių katedrą. Buvo labai graži iškilmė, dalyvavo nuncijus, Lietuvos vyskupai ir daug garbingų svečių. Dėkojau vysk. Jonui už ilgametę ir labai vaisingą tarnystę Kauno arkivyskupijoje. Jaučiau, kad jam buvo nelengva palikti Kauno arkivyskupiją, nes tūkstančiai nematomų ryšių jį siejo su Kauno miestu ir arkivyskupija.

NAUJAS TELŠIŲ VYSKUPAS

Šventasis Tėvas pranciškoną kun. Liną Vodopjanovą OFM vasario 11-ąją paskyrė Telšių vyskupu augziliaru. Vėl praturtėjome gaudami jauną gerą

vyskupą. Išsilavinęs ir turintis sielovadinės praktikos vyskupas bus labai reikalingas ne tik Telšių vyskupijai, bet ir Vyskupų Konferencijai. Balandžio 14 d. Kretingos bažnyčioje brolis Linas buvo konsekruotas vyskupu. Visų vyskupų vardu sveikinau ir linkėjau gražaus bendradarbiavimo Lietuvos tikinčiųjų labui.

EKUMENINĖ KONFERENCIJA MASKVOJE

Vasario 7 d. Maskvos Patriarchato Išorinių Bažnyčios ryšių skyriuje vyko ekumeninė konferencija apie religijos dėstymą pasaulietinėje mokykloje. Metropolitai Hilarionas pakvietė mane pasidalyti Lietuvos patirtimi šiuo klausimu. Nuvykau kartu su vysk. Jonu Ivanausku. Kaip paaiškėjo konferencijos metu, mes esame toli pažengę, apie tai Rusijoje gali tik pasvajoti. Rusijos mokyklose eksperimentiniu būdu dėstoma ne tikyba, bet stačiatikių kultūros pagrindai ir tai tik vienoje klasėje. Savo pranešime pasidalijau patirtimi, kokią nuėjome kelią, kad valstybinėse mokyklose mokiniai galėtų pasirinkti tikybą arba etiką.

ŠV. VALENTINO DIENA *KITAIP* „ŽALGIRIO“ ARENOJE

Vasario 14 d. pilnoje Kauno „Žalgirio“ arenoje šurmuliavo jauni žmonės. Keliolika tūkstančių jaunuolių susirinko iš visos Lietuvos krikščioniškai švęsti Šv. Valentino dienos renginyje „Meilė kuria šeimą“. Tarp svečių buvo apaštališkasis nuncijus, prof. Vytautas Landsbergis, premjeras Andrius Kubilius, Seimo pirmininkė Irena Degutienė ir daug kitų Seimo narių. Nuo 300 dalyvių per pirmą Šv. Valentino dieną *kitaip* iki 12000 šiomet — tai didelis žingsnis. Ši šventė buvo tikra sėkmė; jaunimas pamatė, kad galima visai kitaip švęsti meilės šventę. Džiaugiausi su mūsų Jaunimo centru, kad pasisekė gerai suorganizuoti didelį gražų renginį. Tris valandas trukęs renginys pasibaigė vyskupų ganytojiškuoju palaiminimu. Lietuvos televizija vasario 15 d. parodė šios šventės vaizdo įrašą. Kovo 12 d. kasmetinė arkivyskupijos jaunų žmonių šventė „Šv. Valentino diena *kitaip*“ buvo apdovanota Seime kaip geriausias 2011 metų jaunimo renginys tarp kitų pilietinių ir tautinių jaunimo iniciatyvų. Be to, džiugu, kad tautiškiausia tų metų organizacija buvo paskelbta Jaunųjų ateitininkų sąjunga.

KRONIKOS 40-METIS

Artėjant *LKB kronikos* pradžios 40 metų sukakčiai, parašiau trumpus prisiminimus „Tiesa išlaisvina“ apie tai, kokiąje priespaudoje gyvenome, kaip buvo leidžiama *Kronika*, ir kokią kainą už ją teko sumokėti. Norėjau vienu kitu geru žodžiu paminėti visus *Kronikos* bendradarbius, kurie ištikimai talkino anais priespaudos metais. Be daugelio pasišventėlių, *Kronikos* leidimas ir platinimas būtų buvęs neįmanomas.

Kovo 16 d. Seime vyko konferencija „Tiesos žodis - kelias į laisvę“. Konferencija buvo skirta paminėti *LKB kronikos* 40 m. sukakčiai. Pagrindiniu kalbėtoju teko būti man pačiam. Tarp kita ko, kalbėjau: *Esu giliai įsitikinęs, kad tikėjimas ir iš jo kylanti meilė tėvų žemei buvo ta jėga, kuri sukūrė „Kronikos“ stebuklą*. Konferencijoje dalyvavo vysk. Jonas Boruta SJ, ses. Gerarda Elena Suliauskaitė SJE, Petras Plumpa, Aleksandras Lavutas, Sergejus Kovaliovas, kiti *LKB kronikos* bendradarbiai ir bičiuliai. Kovo 18 d. *Kronikos* sukaktį paminėjome Simno bažnyčioje ir Kultūros namuose. Čia papasakojau savo prisiminimus, kaip *Kronika* buvo redaguojama Simne. Kovo 19 d. *Kronikos* minėjimas, prasidėjęs Mišiomis Kauno arkikatedroje, buvo tęsiamas arkivyskupijos salėje.

Papasakojau apie daugybę drąsių, ištikimų ir sumanių žmonių. Tai *Kronikos* darbininkai — kunigai, seselės vienuolės, pasauliečiai, arčiau ar toliau buvę prie *Kronikos* leidimo, kurie nuolat rizikavo, nemokėjo ypatingų konspiracijos būdų, veikdavo, kaip sugebėdavo, naudodavosi paprastomis priemonėmis, sovietiniu „kompiuteriu“ — rašomąja mašinėle ar iš dalių surinkta „Era“. Iš gausaus būrio jau 20 *Kronikos* bendradarbių yra iškeliavę pas Viešpatį.

KUNIGYSTĖS 50-METIS

Balandžio 22 d. Kauno arkikatedroje dėkojau Dievui už kunigystės penkiasdešimt metų. Šventėje dalyvavo Lietuvos vyskupai ir daug garbių svečių. Mišių metu sakiau: *Jei galėčiau iš naujo rinktis, į nieką neiškeisčiau kunigiškojo pašaukimo. Kurie šiandien niekina kunigus ir ieško tik dėmių Bažnyčioje, niekada nesupras, kokia didelė Dievo dovana yra kunigystė*. Mišių

pabaigoje nuncijus perskaitė popiežiaus Benedikto XVI sveikinimą ir pridėjo savo labai šiltus žodžius. Jėzuitų provincijolas t. Gintaras Vitkus SJ perskaitė Draugijos generolo t. Adolfo Nicolas SJ sveikinimą. Man jis buvo ypač brangus, nes 44 metus jau esu praleidęs Jėzaus Draugijoje. Jauki šventė tęsėsi arkivyskupijos salėje. Eilinį kartą įsitikinau, kad panašiomis progomis žmonės pasako tiek gerų žodžių, kiek jų net nebūni vertas. Viešpats tikriausiai primintų, kad buvo galima padaryti daug ką kur kas geriau, jei ne žmogiškasis trapumas, ir švenčiant jubiliejų reikėjo tik dėkoti Dievui už jo begalinį gailingumą, kurį patyriau per visą kunigystės kelią.

IŠKILMĖS KROKUVOJE

Kardinolo Stanisława Dziwiszo kvietimu gegužės 12-13 d. drauge su vysk. J. Ivanausku lankiausi Krokuvoje ir dalyvavau labai didelėje Šv. Stanislovo šventėje, į kurią suplaukia maldininkai iš visos Lenkijos. Aplankėme statomą Jono Pauliaus II centrą „Nebijokite!“ Reikia tik mokytis, kaip lenkai sugeba įamžinti jiems brangius asmenis. Iš Vavelio katedros į Šv. Stanislovo bažnyčią ėjo didžiulė procesija. Jai vadovauti pavedė man, Rygos bei Liubli-no arkivyskupams. Tai buvo didelės pagarbos parodymas kaimyninių šalių vyskupams. Mišioms su 40 koncelebruojančių vyskupų vadovavo Prahos arkivyskupas kardinolas Dominikas Duka. Pietavome pas kard. S. Dziwiszą. Per pietus buvau pakviestas trumpai papasakoti apie savo patirtį per sovietmetį ir dabar. Po pietų dar turėjau ilgą pokalbį su katalikiško žurnalo *WPiS* korespondentu Pawelu Stachniku, kurį domino viskas - nuo sovietinės praeities iki dabarties realijų. Prieš grįždami namo, aplankėme savo bičiulį skulptorių prof. C. Dźwigajų, kuris dar turės daug ką padaryti Kauno arkivyskupijai.

SUSIPRIEŠINĘ ŽMONĖS

Ilgą laiką tęsėsi Garliavos istorija, iškėlusį daugiau klausimų, nei buvo atsakymų. Net geri žmonės buvo pasidaliję: vieni šventai tikėjo viena tiesa, kiti - kita. Gegužės 25 d. Vyskupų Konferencijos vardu išplatinau pareiškimą, kuriame kviečiau kunigus ir tikinčiuosius nepalaikyti destruktivių jėgų:

Esamų įvykių akivaizdoje visus geros valios žmones kviečiame saugoti tarpusavio vienybę, vengti susiskaldymo, nepasiduoti kurstomai neapykantai ar net tam tikrų jėgų trokštamam pasipriešinimui savo Valstybei, demokratijai bei teisinei santvarkai. Nors ir netobulai įgyvendinama, ji yra valstybingumo ir mūsų visų gerovės pagrindas. Reikia budriai saugotis, kad netaptume lengvai manipuluojama gatvės mase, kurios logika ir elgsena sukelia skaudžius padarinius. Pastarųjų dienų įvykiai kiekvienų iš mūsų turi padrąsinti kritiškai mąstyti, kokiomis vertybėmis grindžiame savo Valstybės ateities gyvenimą, asmeniškai prisidėti prie darnaus ir atsakingo rūpesčio visuomenės reikalais. Šis laikas mums visiems gali tapti ypatingos malonės metu bei puikia proga drauge diskutuoti, kokia kryptimi toliau eisime, kurdami visavertį gyvenimą šiame krašte. Matome, kad šeimas paliečiančių tragedijų, nuskriaustų vaikų, moralinio pasimetimo šaknys slypi pagundoje iš asmeninio gyvenimo išmesti, į visuomenės užribį nustumti Dievą ir Jo Tiesą.

JUOZO BRAZAIČIO PERLAIDOJIMAS

Gegužės 20 d. Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčios šventoriuje perlaidojome Juozo Brazaičio (Ambrazevičiaus) palaikus. Šia proga žiniasklaidoje buvo gyvai diskutuojama dėl Laikinosios vyriausybės atsakomybės už žydų genocidą. Laikiausi nuomonės, kad jeigu Amerikos valdžia, ilgai tyrusi J. Brazaičiui metamus kaltinimus, vis tiek jį išteisino, Kauno arkivyskupui nereikia kreipti dėmesio į kritikus, - jų Lietuvoje šiuo metu yra daugiau nei reikia. Laikinosios vyriausybės vadovas padarė viską, kas tuo metu buvo reikalinga Lietuvai, ir sukilimas prieš bolševikus buvo labai pozityvus žingsnis, kurį žengė tuometiniai Lietuvos vadovai. J. Brazaitis nepalaidė fašizmo, nes įžengus naciams į Lietuvą tuojau perėjo į pasipriešinimo pogrindį.

ATSISVEIKINIMAS SU VYSKUPU JUOZU TUNAČIU

Birželio 1 d. į dangaus Tėvo namus iškeliavo vysk. Juozas Tunaitis. Artimesni tapome tik 1991 metais, kai abu drauge buvome konsekruoti

vyskupais. Vilniaus tikintieji džiaugėsi turėdami uolų ganytoją, kuris net ir vyskupo tarnystę atlikdamas uoliai patarnavo tikintiesiems, ypač klausykoje. Kiekvieno panašaus vyskupo ar kunigo iškeliajimas yra didelis praradimas, nes ne visi sugeba taip pasišvęsti sielovados reikalams. Vyskupas buvo palaidotas kapinaitėse prie Vilniaus Šv. Kryžiaus bažnyčios.

LIETUVOS KRIKŠTO 625 METŲ SUKAKTIS

Liepos 1 d. Kaune iškilmingai paminėjome Lietuvos Krikšto 625 metų sukaktį, o drauge ir palaimintojo Jurgio Matulaičio beatifikacijos 25 metų jubiliejų. Iškilmėje dalyvavo Telšių ir Šiaulių vyskupijų vyskupai. Arkivyskupijos salėje ses. Viktorija Plečkaitytė MVS pasidalijo mintimis apie pal. J. Matulaitį — žmogų pagal Dievo širdį, o vysk. J. Boruta SJ papasakojo apie sudėtingą kelią, kuriuo krikščionybė atėjo į Lietuvą.

LABAI GERA ŽINIA

Rugsėjo 27 d. Šventasis Tėvas paskyrė kun. dr. Kęstutį Kėvalą Kauno arkivyskupijos vyskupu augziliaru. Dėkojau Dievui už šią žinią, nes gerai pažinojau kun. Kęstutį, kai jis mokėsi Kunigų seminarijoje, ir vėliau, kai atliko atsakingas pareigas Parengiamajame seminarijos kurse ir *Marijos radijuje*. Lapkričio 24 d. kunigą Kęstutį konsekrauvau vyskupu. Kaip reta, buvo didelė iškilmė tiek Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje (mat katedros presbiterija buvo restauruojama), tiek arkivyskupijos konferencijų salėje. Mišias koncelebravo apie 200 vyskupų ir kunigų iš įvairių vyskupijų ir užsienio. Salėje buvo tokia pakili dvasinga nuotaika, kokios tarp lietuvių ne taip dažnai pasitaiko.

TIKĖJIMO METAI

Spalio 11d. pradėjome Tikėjimo metus. Daug bažnyčių pasipuošė Kristaus Visatos Valdovo ikona, Vatikano parinkta atspindėti tų metų prasmei. Popiežiaus Benedikto XVI idėja paskelbti Tikėjimo metus buvo tiesiog pranašiška: kai pasaulis blaškosi pasimetęs moralinėse pelkėse, reikia aiškaus ir radikalaus atsigręžimo į Kristų.

NUOLATINIO DIAKONATO STARTAS

Spalio 19-21 d. Šiluvoje pradėjome ruošti nuolatinius diakonus. Septyni kandidatai atvyko į Šiluvą su savo šeimomis. Aplankę svečiai diakonai iš Škotijos supažindino kandidatus su diakonų tarnystės „abėcėle“. Visas dienas dalyvavau konferencijose ir pokalbiuose, nes labai rūpėjo savo akimis matyti pirmuosius nuolatinį diakonų rengimo žingsnius. Šiuo pirmuoju diakonų savaitgaliu visi buvome labai patenkinti, ypač busimųjų diakonų žmonos. Svečiai gyrė kandidatus, tik jiems rūpesčio kėlė, kad visų diakonų šeimos dar gana jaunos, o vaikai maži.

JAUNIMO SIELOVADOS AKTUALIJOS

Lapkričio 7 d. arkivyskupijos konferencijų salėje vyko kunigų ugdymo konferencija, į kurią buvo pakviesti ir kitų vyskupijų kunigai. Popiežiškosios pasauliečių tarybos Jaunimo sekcijos vadovas kun. Ericas Jaquinet papasakojo apie Pasaulines jaunimo dienas ir dalijosi patirtimi apie jaunimo sielovadą. Jo mintys Lietuvoje buvo labai reikalingos, ypač dabar, kai vis labiau pastebime sekuliarizacijos žingsnius.

DIDELIS RŪPESTIS

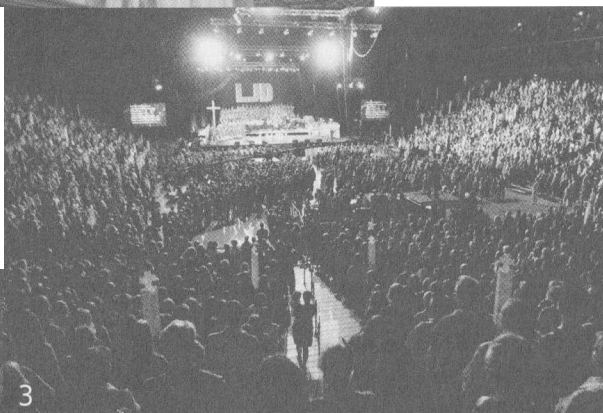
Didžiausią rūpestį kelia paskutinius trejus metus pastebimai sumažėję pašaukimai į kunigystę. Nelengva surasti atsakymą, kaip jaunimui atsilaikyti prieš pinigų ir malonumų gundymą. Jaunimui sunku pasirinkti tarnystės ir pasiaukojimo kelią, kai aplinkui mato išvešėjusį savanaudiškumą ir hedonizmą ir kai net tėvai kartais nepalaiko jaunų žmonių idealizmo. Tačiau džiugina net keturiais procentais padidėjęs tikybos pamokų lankymas. Šiuo metu arkivyskupijos mokyklose tikybos pamokas lanko 54,8 procentai visų mokinių.

1

2

3

4

5

1. Kauno arkikatedros 600 m. jubiliejaus iškilmės.
2. Vysk. Kęstutis Kėvalas Miesto misijose.
3. LJD 2013 pagrindinės šv. Mišios „Žalgirio“ arenoje.
4. Jaunimo dienų Eucharistinė eisena Laisvės alėja.
5. Su nuolatinio diakonato kandidatais

Tikėjimo ir didelių permainų metai

2013 m.

POPIEŽIAUS ATSISTATYDINIMAS

Ramiai prasidėję metai netikėtai atnešė staigmeną. 2013 m. vasario 11 d. popiežius Benediktas XVI paskelbė pasauliui žinią, kad dėl sveikatos nutarė atsistatydinti. Vasario 12 d. spaudai pateikiau kelias mintis: „Virpančiomis širdimis klausėmės Popiežiaus Benedikto XVI kalbos, kurią jis pasakė sukviestiems į konsistoriją kardinolams. Šventasis Tėvas paskelbė tai, ko pasaulis šimtmečiais nebuvo girdėjęs:

Daug kartų sąžinėje Dievo akivaizdoje apsvarstęs, įsitikinau, jog mano jėgos, dėl senyvo amžiaus, jau nepakankamos, kad galėčiau deramai vykdyti Petro tarnystę. <...> Dėl to, puikiai suprasdamas šio sprendimo rimtumą, būdamas visiškai laisvas, pareiškiu, jog atsisakau Romos Vyskupo, Šventojo Petro Įpėdinio tarnystės, man kardinolų patikėtos 2005 m. balandžio 19 d., taip kad 2013 m. vasario 28 d. 20 val. Romos sostas, Šventojo Petro sostas bus laisvas, ir tie, kam priklauso, turės sušaukti konklavą naujo popiežiaus išrinkimui. <...> Kiek tai liečia mane, taip pat ir ateityje norėsiu iš visos širdies maldai skirtu gyvenimu tarnauti Šventajai Dievo Bažnyčiai.

Kaip žaibas ši žinia sklido tarp tikinčiųjų ir po visą pasaulį, vieniems sukeldama rūpestį, kitiems - susižavėjimą dėl neeilinės popiežiaus drąsos ir nuolankumo priimant šį sprendimą. Buvo ir labai jautrių tikinčiųjų, kurie popiežiaus atsistatydinimą priėmė labai skausmingai, — kaip gali tėvas palikti savo vaikus. Ne, Šventasis Tėvas nepalieka Bažnyčios vaikų,

ir tai jis aiškiai pasakė savo kalboje, - jis iš visos širdies tarnaus Šventajai Dievo Bažnyčiai maldai skirtu gyvenimu. Darbus, kuriems reikalinga stipri fizinė sveikata, jis palieka busimajam popiežiui, o save pašvenčia maldos tarnystei. Šiuos Benedikto XVI žodžius reikėtų visiems labai gerai įsidėmėti: Popiežius pasako svarbią tiesą, kad Bažnyčiai galima ir reikia tarnauti ne tik administracine veikla, bet ir maldos tarnystė ir kad ši tarnystė yra dar svarbesnė už veiklą.

Apie popiežių Benediktą XVI jau yra pasakyta tiek gerų ir teisingų žodžių, tad sunku ką pridėti. Geriau už mano žodžius popiežiaus asmenį atskleis viena jo kalba, kurią prieš 16 metų Regensburgo rotušėje aš girdėjau iš tuometinio kardinolo Josepho Ratzingerio lūpų. Tąsyk jis plačiai kalbėjo apie Lietuvos istoriją, kurios audros negailestingai daužė mūsų Tėvynę ir Bažnyčią joje. Savo kalbos pabaigoje jis prisiminė Jono Pauliaus II apsilankymą Šiluvoje. Cituoju:

Šalia Kryžių kalno man ypač įsiminė apsilankymas Šiluvos Marijos pasirodymo koplyčioje ir didžiojoje Marijos šventovėje. Tai pirmasis Marijos pasirodymas Europos istorijoje apskritai. <...> Šiluvos Dievo Motina gerbiama kaip „Sanitas aegrotorum“, „Ligonių sveikata“. Kiek daug ligų gresia žmogaus sielai, Europos tautoms, pasauliui, visai mūsų istorijai — mums rodo skausminga šio amžiaus istorija ir tokios tarp didelių galybių išpaustos tautos, kaip Lietuva, istorija. Marija kalbanti piemenėliams; Marija, vadinanti save nereikšminga, niekam nežinoma tarnaitė ir Šiluvoje pasirodanti tartum vaikas — ji stovi mažų, kuklių žmonių pusėje, žmonių, neturinčių vardo istorijoje, bet būtent todėl, kad yra maži, nelaukiančių žmonių garbės ir todėl nebijančių jų nuomonų. Išgijimas vis ateina iš mažųjų, ir galbūt tai galėtų mums padėti naujai suvokti bei suprasti mažų tautų misiją istorijos žaisme. Išgijimas ateina iš ten, kur žmonių garbė ir žmonių nuomonės nėra svarbios ir todėl netrukdo aiškiai matyti esminius dalykus, gyvojo Dievo tiesą.

Taip anuomet popiežius kalbėjo, o dabar jis taip ir pasielgė. Vertindamas mažuosius, jis pats pasirinko paties mažiausiojo kelią — būdamas didis, laisvai pasitraukia į nuošalę, tampa mažas, kad galėtų tokiu būdu

būti reikalingu įrankiu Dievo rankose. Ačiū, Šventasis Tėve, už šį tik mažiems suprantamą žingsnį!“

LIETUVOS VYSKUPŲ LAIŠKAS BENEDIKTUI XVI

Vasario 14 d. po Vyskupų Konferencijos posėdžio, mes, vyskupai, išplatinome pareiškimą:

Jūsų Šventenybe, mus giliai sujaudino pasiekusi žinia apie Jūsų sprendimą atsisistatydinti iš apaštalo Petro Įpėdinio tarnystės. Dėkojame Jums, kad turėjome tokią nuostabią Dievo dovaną Jus matyti kaip Kristaus Bažnyčios Vadovą. Pagarbiai ir su meile priimame Jūsų ilgai svarstytą, tikėjimo ir maldos šviesoje subrandintą sprendimą, melddami Jums visokeriopos Dievo palaimos ir jėgų tęsti savo tarnystę Bažnyčiai nauju būdu.

Lietuvos tikinčiųjų vardu norime pareikšti mūsų nuoširdžių padėką už Jūsų neįkainojamą tarnystę Šventojoje Bažnyčioje ir Lietuvos tikintiesiems per šiuos intensyviuosius ir vaisingus Jūsų pontifikato metus. Tas laikotarpis buvo paženklintas Jūsų kaip rūpestingo Ganytojo ženklais: Jūsų sugebėjimo skelbti Evangelijos Žinią šių dienų pasaulyje bei ryžto tiesti tiltus tarp tikinčiųjų ir netikinčiųjų; ieškoti dialogo su kitų religijų ir konfesijų atstovais siekiant taikos ir tarpusavio supratimo. Jūsų aiškus Mokymas buvo skaidrus spindulys visiems ieškantiems tikrosios Tiesos.

Liekame kartu su Jumis maldos bendrystėje. Tegul Lurdo Marija, kaip Vilties Žvaigždė, telydi Jus ir kartu testiprina visą Bažnyčią tolesnėje kelionėje.

NAUJASIS POPIEŽIUS PRANCIŠKUS

Kovo 13 d. Šiluvoje meldėmės už naujojo popiežiaus išrinkimą, o vakare prilipę prie televizorių ekranų laukėme, kokie dūmai pasirodys iš Siksto koplyčios kamino. 20 val. 7 minutės pasirodė balti dūmai paskelbė žinią: popiežiumi išrinktas Buenos Airių arkivyskupas, Argentinos primas kardinolas Jorge Mario Bergoglio SJ, kuris pasirinko Pranciškaus vardą. Kitą dieną nuo ryto iki vakaro buvau atakuojamas įvairių žiniasklaidos priemonių duoti interviu apie naujojo popiežiaus išrinkimą. Tiek daug prašymų duoti

interviewi neprisimenu per visus 22 vyskupo tarnystės metus. Tai geras ženklas, kad kardinolai tikrai pataikė išrinkti gerą Bažnyčios ganytoją.

NAUJASIS VILNIAUS GANYTOJAS

Balandžio 5 d. 13 val. buvo paviešinta žinia, kad popiežius Pranciškus priėmė kard. Audrio Juozo Bačkio atsistatydinimą iš Vilniaus arkivyskupijos ordinaro pareigų ir naujuoju ordinaru paskyrė vysk. Gintarą Grušą. Tikėjimo metai viena po kitos pradžiugina geromis žiniomis. Džiaugiausi šiuo paskyrimu ir maldoje linkėjau, kad naujasis arkivyskupas pateisintų popiežiaus ir Vilniaus arkivyskupijos tikinčiųjų lūkesčius.

Balandžio 23 d. vyko arkivysk. G. Grušo ingresso iškilmė. Su nuncijumi arkivysk. L. Bonazzi palydėjau arkivyskupą Gintarą iki arkikatedros, kur jį pasitiko šventovės administratorius. Mišių liturgija buvo labai iškilminga, o visų nuotaika pati geriausia, kokia tik gali būti. Po Mišių naująjį ganytoją sveikinome arkivyskupijos rūmų kiemelyje, kuris buvo pilnutėlis svečių.

KUNIGŲ REKOLEKCIJOS

Balandžio 16-17 d. vyko vienos Kauno arkivyskupijos kunigų grupės rekolekcijos. Pirmąją dieną rekolekcijos vyko ant ratų, lankant svarbias Žemaitijos šventoves - Varnius, Žemaičių Kalvariją, Alsėdžius. Kun. Aldonas Gudaitis SJ savo nuoširdžiomis konferencijomis padėjo kunigams dvasiškai atsigaivinti. Baigiant rekolekcijas visi pažiūrėjome filmuką apie Nairobio lūšnynus, kur kelių kvadratinų kilometrų plote gyvena milijonas žmonių. Didžiausias skurdas, bet tikintieji Mišias švenčia taip džiaugsmingai, kad galima tik stebėtis, iš kur tiek daug džiaugsmo. Pasirodo, kad tikram džiaugsmui nereikia didelių turtų, nes jo šaltinis yra ne pinigai, bet Viešpats.

MALONINGOSIOS DIEVO MOTINOS PAVEIKSLAS

Šv. Jurgio Kankinio (pranciškonų) bažnyčioje tikinčiųjų labai gerbtas garsusis Švč. Mergelės Marijos Maloningosios Motinos paveikslas po bažnyčios uždarymo buvo laikomas dingusiu. Apie 1978 metus kun. A. Kajackas surado jį Šv. Antano Paduviečio bažnyčios rūsyje, bet buvo atpažintas tik 1990 metais.

Po restauracijos šis brangus paveikslas buvo patalpintas arkikatedros altoriuje. Buvau pažadėjęs broliams pranciškonams sugrąžinti šį paveikslą ir balandžio 21d. pažadą įvykdyčiau — Švč. Mergelės Marijos Maloningosios Motinos paveikslą iškilmingai pernešėme į Šv. Jurgio bažnyčią Kaune.

PAKELIUI Į NUOLATINĮ DIAKONATĄ

Balandžio 20 d. Šiluvoje aukojau Mišias besirengiantiems diakonato tarnystei užbaigiant Parengiamąjį kursą. Tikrai buvo smagu matyti gerą besiruošiančių ir jų žmonių nuotaiką. Išsivežiau viltį, kad dauguma, o galbūt ir visi pasieks tai, kam yra pasiryžę.

Birželio 1 d. vyko priėmimo egzaminai perėjusiems Parengiamąjį kursą ir pasiryžusiems tęsti tolesnį rengimąsi diakono tarnystei. Visi kandidatai aiškiai siekia užsibrėžto tikslo. Tad rugsėjo 22 d. per šv. Mišias Kauno arkikatedroje jie buvo viešai pristatyti arkivyskupijos bendruomenei. Savo šeimų bei Viešpaties akivaizdoje tie septyni vyrai išreiškė pasiryžimą ateinančius ketverius metus rengtis nuolatiniam diakonatui ir vėliau tarnauti Bažnyčiai šiame luome.

ARKIKATEDROS JUBILIEJUS

Gegužės 5 d. šventėme Kauno arkikatedros 600 m. jubiliejų. Tiesa, prieš 600 metų dar nebuvo pastatyta dabartinė arkikatedra, o tik pirmoji kukli bažnyčia, kurioje Dievą garbinti galėjo pirmieji pakrikštyti lietuviai. Per šešis šimtmečius daug kas Kaune keitėsi - ilgą laiką šeimininkavo svetimieji, tačiau bažnyčia, net gaisrų niokojama, vėl prisikeldavo ir tapdavo gražesnė. Carinė valdžia, norėdama Bažnyčiai bloga, į Kauną atitrėmė vyskupą Motiejų Valančių ir netiesiogiai prisidėjo, kad senamiesčio bažnyčia taptų katedra ir bazilika.

Į jubiliejų popiežius Pranciškus atsiuntė savo ypatingąjį pasiuntinį Krokuvos arkivyskupą kard. Stanisławą Dziwiszą, kuris šeštadienio vakarą į arkivyskupijos salę susirinkusiems tikintiesiems papasakojo apie pal. Joną Paulių II, kurio sekretoriumi ilgą laiką tarnavo. Popiežiaus pasiuntinys aplankė Santakoje pastatytą palaimintojo paminklą ir pasidžiaugė, kad Lietuvoje taip gražiai įamžinamas šio didžiojo popiežiaus atminimas. Kard. S. Dziwiszas padovanojo arkikatedrai jos altoriuje dabar gerbiamą Jono Pauliaus II relikviją.

NAUJASIS PANEVĖŽIO VYSKUPAS

Birželio 6 d. vidurdienį Vatikano informacijos tarnyba pranešė, kad priimtas Panevėžio vysk. Jono Kaunecko atsistatydinimas ir naujuoju ordinaru paskirtas kun. Lionginas Virbalas SJ. Labai apsidžiaugiau šiuo paskyrimu, nes Bažnyčiai Lietuvoje reikia labai gerų, išmintingų ir gilios dvasios ganytojų. Šias savybes mačiau šio kuklaus Jėzaus Draugijos kunigo gyvenime.

Rugpjūčio 10 d. Panevėžio katedroje kard. Audrys Juozas Bačkis, asistuojamas apaštališkojo nuncijaus Luigi Bonazzi ir Kauno arkivyskupo, dalyvaujant beveik visiems Lietuvos vyskupsams, konsekrovo naujai paskirtąjį Panevėžio vyskupą Lionginą Virbalą SJ. Akivaizdžiai matėsi, kiek daug dovanų iš Dievo rankų gavome per šiuos Tikėjimo metus.

KAUNE - MIESTO MISIJŲ DIENOS

Prieš 2013 m. Lietuvos jaunimo dienas Kaune vyko Miesto misijų dienos. Jas pradėjome birželio 23 d. vakarą koncertu Nemuno prieplaukos amfiteatre. Čia kiekvieną misijų dieną vyko koncertai, kurie pasibaigdavo jaunatvišku Dievo šlovinimu. Misijų dienų rengėjams daugiausia nerimo kėlė kunigų susitikimai su publika kavinėse, tačiau vėliau visų nuomonė buvo vienareikšmė — tokių kunigų susitikimų su žmonėmis ne bažnyčiose, bet pasaulietinėje aplinkoje, viešosiose erdvėse labai reikia. Dalyvavęs vysk. Kęstutis Kėvalas ir kunigai buvo patenkinti įvykusiais susitikimais. Šie susitikimai buvo tarsi atliepas į popiežius Pranciškaus raginimą išeiti iš bažnyčių ir skelbti Kristų visur, kur tik tai yra įmanoma.

2013 M. LIETUVOS JAUNIMO DIENOS

Ilgai ruošmės Lietuvos jaunimo dienoms Kaune. Arkivyskupijos kurijoje daug kartų vyko posėdžiai, į kuriuos suvažiudavo visų vyskupijų Jaunimo centrų atstovai, atsakingi už pasiruošimą šiai didelei jaunimo šventei. Didžiausias darbo krūvis teko Kauno arkivyskupijos žmonėms, ypač Jaunimo ir Piligrimų centrums, o labiausiai - pagrindinei renginių koordinatori Vaidai Spangelevičiūtei-Kneižienei. Iš beveik penkių šimtų savanorių pusė jų — kauniečiai. Nelengvos buvo finansų paieškos, nes tokio

masto renginiai, vykstantys ne vieną dieną, turi savo kaštus. Pasirengimą labai palengvino Kauno m. savivaldybės ir „Žalgirio“ arenos administracijos geranoriškumas ir pagalba.

Birželio 28 d. Santakos aikštėje iš visų vyskupijų atvažiavęs jaunimas registravosi į Lietuvos jaunimo dienas. 19 val. prasidėjo tris dienas trukšianti šventė. Įspūdingą Jaunimo dienų pristatymą pakeitė dar įspūdingesnė eisena su Švč. Sakramentu Kauno gatvėmis iki „Žalgirio“ arenos. Kaunas gal tik tarpukaryje matė tiek daug susirinkusio katalikiško jaunimo, kuris giesmėmis šlovino Viešpatį Jėzų Eucharistijoje, keliaujantį drauge.

Antrąją dieną jaunimas pasklido po Kauno bažnyčias, kur vyskupai ir kunigai jiems vedė katechezes. Popietiniu metu penkiasdešimtyje vietų vyko teminiai susitikimai, juose jauni žmonės galėjo išgirsti jiems labai naudingų konkrečiai išgyvenamo tikėjimo žinių. Vakare „Žalgirio“ arenoje vyko Sutaikinimo pamaldos. Išpažinčių klausė visi vyskupai ir apie 120 kunigų. Norinčiųjų priimti Atgailos ir Sutaikinimo sakramentą buvo labai daug. Nuodėmklausius džiugino sąmoningai ir nuoširdžiai atliekamos išpažintys. Po vakariinės arenoje vyko koncertas, kurio metu buvo įnešta ir pagarbinta Eucharistija.

Trečioji šventės diena ir jos kulminacija buvo Mišių šventimas „Žalgirio“ arenoje. Čia susirinko apie 10 tūkstančių jaunimo ir kauniečių, panorusių melstis drauge su Lietuvos jaunimu. Prieš Mišias visi drauge kalbėjome Rožinį. Buvo labai gera matyti drauge tiek daug besimeldžiančio jaunimo. Tai busimieji Lietuvos kūrėjai. Per tris dienas nei policija, nei žiniasklaida neužfiksavo nė vieno jaunimo nusižengimo. Šis faktas savaime iškalbingas.

DARIAUS IR GIRĖNO MINĖJIMAS

Liepos 14 d. Ščečino katedroje ir Pščelniko miške vyko Dariaus ir Girėno žūties 80-ųjų metinių minėjimas. Ščesino-Kamiensko arkivyskupas Andrzejus Dzięga pakvietė mane vadovauti Mišioms ir pasakyti homiliją. Iš Lietuvos į minėjimą atvyko Kaišiadorių vyskupas Jonas Ivanauskas, prezidentė Dalia Grybauskaitė, Krašto apsaugos ministras Juozas Olekas, Užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius ir daug kitų aukštų svečių.

Stebėjau, kiek daug dėmesio mums, lietuviams, rodė Lenkijos bažnytinė ir civilinė valdžia. Dariaus ir Girėno gyvybės kaina tapo tarsi tiltu, ant kurio gali susitikti ir draugiškai kalbėtis kaimynai, kurie kitomis progomis ne visada sutaria. Nors šitai negalioja vyskupams, nes per visą Nepriklausomybę Lietuvos ir Lenkijos vyskupai esame išlaikę pačius geriausius tarpusavio santykius ir civilinės valdžios žmonės galėtų tik pasekti šiuo pavyzdžiu.

„UŽ LYGYBĘ“

Liepos 27 d. Vilniuje įvyko netradicinės lytinės orientacijos gynėjų eitynės, turėjusios skambų pavadinimą „Už lygybę“. Prie arkikatedros mons. A. Svarinskas su būreliu žmonių meldėsi už Lietuvos šeimas, o Gedimino prospektas šurmuliavo: homoseksualai reikalavo sau lygių teisių su visais Lietuvos žmonėmis, kiti gi reiškė nepritarimą ir pasipiktinimą, kad tokiomis eitynėmis palaikoma homoseksualų ideologija ir griunama šeima ir tauta. Kai verda aistros, beveik neįmanoma ramiai atskirti pagarbą kiekvienam asmeniui, nesvarbu, kokios jis būtų lytinės orientacijos, nuo homoseksualumo lobizmo, kuris pavojingas tiek šeimai, tiek tautai.

Per Kryžių kalno atlaidus liepos 28-ąją homilijos metu kalbėjau:

Aplinkui matome daug nerimą keliančių reiškinių, kurių atgarsiai vis labiau paliečia ir mus — tai antikrikščioniškas ir amoralus gyvenimo būdas, kurį bandoma primesti visai visuomenei, tame tarpe ir tikintiesiems. Mes girdime skanduojant: „Norime lygybės“, bet po lygybės vėliava peršamas nei su žmogaus prigimtimi, nei su krikščioniška morale nesusiderinamas gyvenimo būdas. Vakar prie Vilniaus arkikatedros besimeldžiančių žmonių akivaizdoje vienas jaunas užsienietis apsinuogino, — tai charakteringa detalė, ką neša naujai suformuoti Europos žmonės.

Kai mes, bandantieji gyventi pagal Evangeliją, pasakome, kad amoraliu gyvenimo būdui nepritariame ir branginame normalią šeimą, tuomet mus apšaukia homofobais, neapkenčiančiais kitaip mąstančių ir kitaip gyvenančių žmonių. Bet tai ne tiesa. Evangelija mus įpareigoja mylėti visus, net ir priešus, o ką jau kalbėti apie sužeistus ir dėl to kenčiančius žmones. Daugelis šių žmonių tyliai neša savo kryžių, o kiti iš to daro

politiką, prievartaujančią visuomenę toleruoti iškrypėlišką elgesį ir nedrįsti jam pasipriešinti, politiką, nukreiptą prieš šeimą, Lietuvą ir Bažnyčią.

Kai kuriose Europos valstybėse jau net dvasininkai yra prievartaujami laikytis antikrikščioniškų įstatymų. Kol kas tokius reiškinius matome ne katalikiškose bažnyčiose, tačiau netenka abejoti, kad ir mūsų, katalikų, ateityje lauks neeiliniai išbandymai, kai įstatymai reikalaus elgtis prieš sąžinę, bet reikės pasakyti, kad Dievo reikia klausyti labiau nei žmonių. Iš anksto turime ruoštis, ką rinksime į aukščiausius Lietuvos valdžios postus, nes nuo šių išrinktųjų priklausys, kiek plačiai amoralumui bus atvertos Lietuvos durys.

Tačiau į ateitį nereikia žvelgti su baime, nes mes pasitikime Viešpačiu. Nors Jėzus ne pažadėjo savo sekėjams lengvo ir patogaus gyvenimo ir kvietė nešti savo kryžių, tačiau Šventasis Raštas yra pilnas pavyzdžių, kaip Dievas globoja juo pasitikinčius žmones.

ŽEMAIČIŲ KRIKŠTO 600 M. JUBILIEJUS

Rugpjūčio 4 d. Telšiuose labai iškilmingai paminėjome Žemaičių Krikšto 600 m. jubiliejų. Telšių vyskupija ilgai ir rūpestingai ruošėsi šiam jubiliejui ir jo kulminacija visi galėjo tik pasidžiaugti. Turgaus aikštė, kur vyko Eucharistinė iškilmė, buvo pilnutėlė žmonių. Mišioms vadovavo popiežiaus Pranciškaus ypatingasis pasiuntinys kardinolas Peteris Erdo, o su juo koncelebravo 15 Lietuvos ir užsienio hierarchų ir per šimtą kunigų. Miesto centre prezidentė Dalia Grybauskaitė su vysk. Jonu Boruta SJ atidengė lentą Žemaičių Krikšto jubiliejui ir Europos įkrikščioninimo pabaigai pažymėti. Gaila, kad į pasirengimą Žemaičių Krikšto jubiliejui švęsti beveik neįsitraukė kitos Lietuvos vyskupijos. Juk Žemaičių Krikštas buvo Lietuvos Krikšto tąsa ir užbaigimas. Reikia tikėtis, kad šitai bus padaryta 2017 metais, kai bus minima Žemaičių Krikšto pabaiga.

PIVAŠIŪNAI IR KREKENAVA

Rugpjūčio 15 d. per Žolinę aplankiau Pivašiūnus. Aiškiai matėsi naujojo vyskupo Jono Ivanausko įvestos naujovės, ypač jauni savanoriai,

kurie palaikė tvarką ir patarnavo. Po iškilmingos liturgijos pietavome ne susispaudę prie klebonijos prigludusioje koplyčioje, bet erdvioje mokyklos salėje.

Rugpjūčio 17 d., šeštadienį, aplankiau Krekenavą, kur tęsėsi Žolinės atlydai. Žmonių buvo prisirinkusi apypilnė bazilika, tačiau Panevėžio ganytojai abejoja, ar reikėtų Žolinę čia tęsti savaitę, gal geriau susitelkti į tris dienas. Gerai nuteikia tai, kad vyskupai svarsto ir ieško geriausių išeikių. Pietavome parapijos namuose, kurie glaudžiasi labai kukliame pastate, anksčiau naudotame ūkinėms reikmėms. Ir čia mačiau tą pačią gerą nuotaiką, kaip ir Pivašiūnuose, ir didelį jaunų savanorių būrį, gražiai patarnavusį per Mišių liturgiją.

12 NAUJŲ SEMINARISTŲ

Keli pastarieji metai pradėjo kelti rimtą nerimą dėl kandidatų į seminariją stokos. Staigus stojančiųjų sumažėjimas pasijuto visose vyskupijose, o kai kuriose per kelerius metus neatsirasdavo nė vieno kandidato. Pajutome, kad priartėjome prie ribos, kai jauni, net geri vyrai, veikiami sekuliarios ir perdėtai erotizuotos kultūros, pradeda neatpažinti savyje šaukimo pasišvęsti Bažnyčiai ir gyventi dėl kitų. Tapo aišku, kad nieko nedarant ir tik meldžiantis reikalai į gera gali nesikeisti.

Šiais metais netikėtai nušvito didelis pragiedrusis — į Kauno kunigų seminariją pareiškimus atnešė net penkiolika kandidatų. Po rugpjūčio 19 d. vykusių stojamųjų egzaminų devyni buvo priimti į Parengiamąjį kursą, o trys — į pirmąjį kursą. Panašu, kad ištverminga malda už pašaukimus, ypač nuolatinėse Švenčiausiojo Sakramento adoracijose, darbas su Mišių ministrantais, jų kasmetinės stovyklos Kaulakiuose ir Pašaukimų dienos kunigų seminarijoje jau pradeda duoti rezultatus.

Šiomet, kaip ir kitais metais, vasarą Kaulakiuose vyko dvi savaitinės ministrantų stovyklos: viena jauniems ministrantams, antroji - vyresniems, devintą—dvyliktą klasių jaunuoliams. Šiluvos klebonas kun Erastas Murauskas su pagalbininkais stovyklas turiningai veda, ir be, jokios abejonės, stovyklautojai išsiveža daug gerų patirčių.

ŠILUVOS ATLAIDAI

Devynios Šilinių dienos ne tik man, bet ir daugeliui kunigų bei tikinčiųjų palieka neišdildomą įspūdį: Lietuva dar gyva! Per visas atleidų dienas Šiluvą aplanko apie šimtą tūkstančių piligrimų, tarp jų—daug jaunimo. Šiose Šilinėse sutikau piligrimų net iš Pietų Korėjos, Nigerijos, Ganos, Brazilijos, Prancūzijos, Vokietijos, Lenkijos ir kt. kraštų. Nuo Kryžių kalno atkeliavo apie 500 jaunuolių, nuo Žaiginio — per 400. Tai — didžiausios grupės, bet netrūko ir mažesnių grupių moksleivių iš įvairių Lietuvos mokyklų. Pagrindinėse Mišiose dalyvaudavo iki 6000 piligrimų ir ne tik savaitgaliais, bet ir eilinėmis atleidų dienomis. Labai daug piligrimų atvykdavo į vakaro Mišias, kurios taip pat buvo aukojamos aikštėje tarp Bazilikos ir Apsireiškimo koplyčios. Daugybė žmonių pasinaudojo atleidų proga susitaikyti su Dievu; kasdien jiems patarnaudavo nuo dešimties iki penkiolikos kunigų. Prieš pagrindinę atleidų iškilmę visą naktį truko Švč. Sakramento adoracija, kurioje labai gausiai dalyvavo įvairaus amžiaus žmonės; didesnę nakties dalį buvo išipareigoję adoruoti *Marijos radijo* darbuotojai. Atlaiduose kasdien talkino 24 jauni savanoriai, dešimt seminarijos Parengiamojo kurso klierikų ir būrelis seserų vienuolių. Jonavos klebonas kun. Audrius Mikitiukas suorganizavo kasdienį piligrimų pavaišinimą arbata ar kava, o vieną dieną — ir kareiviška koše. Šilines užbaigėme 15 dieną 12 val. iškilmingomis Mišiomis, himnu „Tave, Dieve, garbiname“ ir procesija su Švč. Sakramentu į Apsireiškimo koplyčią. Vakare aukojau Mišias savanoriams ir, mano nuostabai, Bazilika buvo apypilnė neskubančių Šiluvą palikti piligrimų. Ačiū Dievui, atleidų nuotaikos nesugadino joks incidentas; viskas vyko darniai ir ramiai. Ypač džiugino per visas atleidų dienas buvęs giedras oras. Per atlaidus girdėjau daug gerų žodžių, kuriuos sakė pažįstami ir tolimesni žmonės dėl Šiluvos atleidų ir visų pasikeitimų per paskutinį dešimtmetį. Rugpjūčio 25 d. pašventinau naujus Kryžiaus kelio per Šiluvos šilą koplytstulpius, ir jau daug piligrimų ėjo pėsti į Šiluvą, apmąstydami Jėzaus meilę žmonėms, ypač nušvitusią jo kančios metu.

Buvo labai gera per atlaidus matyti daug giedrų, jaunų ir pagyvenusių žmonių veidų. Linkėjau piligrimams, kad iš Šiluvos į savo namus ir savo aplinką parneštų ramybės, džiaugsmo ir vilties.

1. Su Kudirkos Naumiesčio parapijos vaikais ir suaugusiais
2. Šiluvos piligrimai
3. Šiluvos atlaidų savanoriai
4. Kunigų rekolekcijų Šiluvoje dalyviai

Žmonės ir darbai - Dievo garbei ir Bažnyčios gėriui

ARKIVYSKUPIJOS DARBININKAI

Kai 1991 m. pradėjau vyskupo tarnystę, kurioje dirbome septyniese: kardinolas Vincentas, generalvikaras vysk. Vladas Michelevičius, kancleris kun. Alfonsas Bulota, seselė Bronė, vairuotojas Antanas ir aš, vyskupas augziliaras. Pamažu kūrėsi bažnytinės institucijos - *Caritas*, Šeimos, Katechetikos, Jaunimo centrai, Ekonomo tarnyba, muziejus ir kt. Ir tuo pat metu augo darbuotojų skaičius, kuris šiandien perkopė šešiasdešimties ribą. Visi darbuotojai yra labai reikalingi ir visiems reikia nors kuklaus atlyginimo, nes net ir idealistai žmonės ne tik kvėpuoja, bet ir valgo. Labai džiaugiuosi turėdamas tokią arkivyskupijos komandą, kurios galėtų pavydėti bet kuri pasaulietinė institucija. Tai žmonės, pasišventę savo tarnystei ir viską matuojantys ne pinigais. Tačiau toks darbuotojų skaičius vyskupui yra ir nuolatinis rūpestis, nes tik interneto komentuotojai tiki, kad Bažnyčia sėdi ant aukso puodo.

VYSKUPAI AUGZILIARAI

Kiekvienas vyskupas ordinaras yra pilnateisis savo vyskupijos šeimininkas, atsakingas už savo vyskupijos medžiaginius bei dvasinius reikalus ir sielovadą. Didelė Kauno arkivyskupija jau beveik keturiasdešimt metų turi ne tik vyskupą - ordinarą, bet ir vyskopus augziliarus - pagalbininkus. Popiežius Jonas Paulius II man davė labai gerus pagalbininkus - pirmąjį

vysk. Rimantą Norvilą, o kai jį paskyrė Vilkaviškio vyskupijos ordinaru, davė antrąjį pagalbininką - vysk. Joną Ivanauską. Po netrumpos tarnystės Kauno arkivyskupijoje vysk. Jonas tapo Kaišiadorių ordinaru ir tuomet popiežius Benediktas XVI arkivyskupijos augziliaru paskyrė kun. Kęstutį Kėvalą. Kaip mano pagalbininkai jautėsi šalia manęs, reikėtų jų klausti, bet man su jais tarnauti Bažnyčiai buvo labai lengva ir gera. Visi jie skirtingi charakteriais, bet panašūs darbštumu ir meile Bažnyčiai.

ARKIVYSKUPIJOS KUNIGAI

Lengviausia kunigus kritikuoti, to ir nesibodi daryti žiniasklaida. Aišku, niekas nepatikėtų, jei sakytčiau, kad visi kunigai yra šventi ir uoliai atlieka savo pareigas. Būti geru kunigu yra nelengva, kaip nelengva būti geru vyskupu, tėvu ar motina. Per ilgą laiką mačiau, kad dauguma kunigų myli Bažnyčią ir uoliai atlieka savo pareigas. Didžiausias vyskupo džiaugsmas - matyti, kaip kunigas myli žmones ir jiems dalija save.

Neseniai važiuojantį dviračiu sustabdė vienas vyriškis ir pradėjo pasakoti apie savo parapiją, kiek daug joje gero - yra Vaikų dienos centras, senelių namai, renkasi Anoniminiai alkoholikai, klebonas su meile žmonėms patarnauja, vikaras rūpinasi jaunimu. Klausiausi, ir širdis džiaugėsi. Kaip būtų gera, jei panašių žodžių būtų galima išgirsti apie visus kunigus.

Deja, kartkartėmis arba žiniasklaida paviešina, arba be jos pagalbos sužinau apie vieno ar kito kunigo klaidas ar nuodėmes. Kunigai taip pat yra mirtingi žmonės, ir šventimai neapsaugo jų nei nuo gundymų, nei nuo galimų nuodėmių. Skiriasi tik tai, kaip kunigas reaguoja į padarytas klaidas. Būna labai gera matyti kunigą, kuris kyla iš priklausomybės duobės, bet labai liūdna, jei kuris nepajėgia objektyviai vertinti savęs.

Per 22 metus išventinau per 80 kunigų; šiuo metu jie sudaro daugumą darbingų arkivyskupijos kunigų, kai kurie darbuojasi Šiaulių vyskupijoje arba Lietuvos vienuolynuose. Džiaugiuosi, kad dauguma jų tarnauja labai ištikimai, nesiskųsdami, kad per menka parapija ar kas nors labai sunku. Kunigų šventimai visuomet būna neeilinė šventė ne tik šventinamiesiems ar pakviestiesiems kunigams, bet ir pačiam vyskupui.

KUNIGAI KOLABORANTAI

Sovietinis režimas visų pirma traiskė tuos, kurie komunizmo kūrėjų buvo laikomi potencialiais priešiniais, tarp jų — ir kunigai bei vyskupai. Todėl reikėtų stebėtis ne tuo, kad jiems pavyko kai kuriuos kunigus bei vyskopus užverbuoti, bet tuo, kad net iš užverbuotųjų jie gaudavo labai mažai naudos. Dar prieš Liustracijos įstatymo priėmimą laikiausi nuostatos, kad kunigai, įkliuvę į KGB spąstus, privalo savo vyskupams papasakoti apie savo bėdas ir drauge su vyskupu nuspręsti, kaip toliau elgtis. Kunigai atsiliepė į šį paraginimą, bet tikriausiai ne visi. Kai buvo priimtas Liustracijos įstatymas, raginau visus kunigus prisipažinti sukurtai komisijai, nes kitu atveju net ir vyskupai negalėtų jų apginti.

DIEVUI PAŠVĘSTOJO GYVENIMO VYRAI IR MOTERYS

Kauno arkivyskupijoje yra daug Dievui pašventusių gyvenimą vyrų ir moterų; dauguma seserų - 14-os moterų kongregacijų narės. Vyrų vienuolių nariai kunigai - jėzuitai, pranciškonai, marijonai, kapucinai, saleziečiai — nepriekaištingai tarnavo ir tarnauja, ir jų indėlis į arkivyskupijos gyvenimą yra labai didelis. Manau, ir pasauliečiams kunigams gera matyti kunigus vienuolius, padarytus iš to paties molio, bet sugebančius visiškai pasišvęsti Kristaus vynuogyno reikalams.

POLITIKAI IR VALDŽIOS ŽMONĖS

Kiekvienas vyskupas susitinka su daugeliu politikų ir valdžios žmonių. Politikams rūpi, kad vyskupai ir kunigai būtų palankiai nusiteikę jų atžvilgiu, nes tuomet tikisi daugiau sėkmės per rinkimus. Jie žino, kad Lietuvoje vien katalikais save laikančiųjų yra beveik 80 procentų gyventojų, todėl nepaisyti Bažnyčios jiems būtų ne per daug išmintinga. Dauguma politikų neprašo, kad už juos būtų agituojama, nes žino, kad Bažnyčia gali palaikyti tik tuos iš jų, kurie laikosi krikščioniškų nuostatų. Vienetiniai atvejai, kai kunigai kartais pasisakydavo už vieną ar kitą politiką, nesulaužo bendros taisyklės, bet lieka kaip nemaloni ir Bažnyčią kompromituojanti išimtis.

Kartais tekdavo politikus supykinti, kai garsiai įvardydavau Bažnyčiai nepriimtinas jų nuostatas gyvybės, alkoholio ir kitais visuomenei labai aktualiais klausimais.

Su valdžios žmonėmis įvairiais lygiais tekdavo bendrauti labai daug ir nepriklausomai nuo jų partinės priklausomybės. Malonu prisiminti, kad dauguma valdžios žmonių buvo geranoriški, bet tai nereiškė, kad visuomet atsiliepdavo į prašymus ar pasiūlymus. Nesunku būdavo suprasti jų ribotas galimybes, bet kai kada stebindavo pasaulietiškas gudrumas: viena kalbėdavo, kita darydavo. Taip atsitiko ir su bažnytinėmis žemėmis: buvo pažadėta jų neprivatizuoti ir viskas buvo padaryta atvirkščiai.

INTERESANTAI

Vyskupo dienotvarkėje per penkias darbo dienas interesantai užima daug vietos. Bandžiau priimti visus, kurie kreipdavosi tiek asmeniniais, tiek visuomeniniais ar bažnytiniais reikalais. Susitikimai užtrukdavo nuo pusvalandžio iki valandos. Žmonės ateidavo su savo idėjomis, planais ir pasiūlymais; ateidavo su skundais, nusivylimais arba tiesiog norėdami išsipasakoti savo bėdas. Dažnai priešpietinio laiko interesantams būdavo per maža, todėl su kitais susitikdavau ir popietiniu metu, nors vėliau įsitikinau, kad taip reikėtų daryti tik išimtiniais atvejais, nes nebelieka laiko kitiems darbams. Du trečdaliai interesantų iš anksto užsiregistruodavo, bet dalis ateidavo apie susitikimą net nepranešę; kunigai irgi mąstė, kad vyskupas bet kuriuo metu suras jiems laiko. Bandžiau to laiko rasti.

STATYBOS IR REMONTAI

Būtų labai gera, jei dvasininkams nereikėtų turėti reikalų nei su statybomis, nei su remontais. Deja, tai utopija. Po Nepriklausomybės atkūrimo pamažu buvo grąžinami sovietinės valdžios nacionalizuoti pastatai, kurie buvo labai reikalingi besikuriančioms bažnytinėms institucijoms. Gatvės viduryje neįkurdinsi nei Katechetikos centro su vadovėliais, nei *Caritas* su vargšams skirtu maistu ar drabužiais. Atgautieji pastatai dažniausiai būdavo apverktinos būklės ir reikalaudavo didelių remontų. 1991 metais

atgavome patį pirmąjį pastatą - arkivyskupijos rūmus, juose reikėjo nuostogo iki rūsio viską remontuoti. Panašiai buvo su kitu dideliu arkivyskupijos pastatu Papilio g. 5, kuris pradžioje priklausė Kunigų seminarijai. Dėkojau Dievui, kad Ekonomo tarnyboje dirbo labai sąžiningi ir geri žmonės, tokie kaip Mečislovas Paulauskas, kuriais galėjau pasitikėti ir būti ramus, kad jie padarys viską, ką tik galima padaryti. Bet pinigų ieškoti dažniausiai tekdavo pačiam arkivyskupui.

Kai kurie aukotojai, kaip antai Donetas ir Rita Karčiauskai, Kęstutis ir Egidija Vaicekaskai, buvo ypač dosnūs ir savalaikiai. Tačiau daugiausia gerų darbų pasisekė padaryti remiant eiliniams aukotojams. Jei ne visi tie geradariai, net neįsivaizduoju dabartinio arkivyskupijos gyvenimo. Kai kuriuos darbus paremdavo ir Valstybė, įvertindama, kas Bažnyčiai nesugrąžinta ir kokį pozityvų vaidmenį ji atlieka tautos gyvenime. O tiems, kurie išgyvena dėl Valstybės paramos Bažnyčiai ir sako, kodėl jų, netikinčiųjų į Dievą, pinigai skiriami Bažnyčiai, atsakau, kad Lietuvoje apie 80 procentų gyventojų yra katalikai, kurie moka Valstybei mokesčius ir už jų pinigus išlaikoma daug pasaulietinių institucijų, nors tomis paslaugomis jie nepasinaudoja.

ARKIVYSKUPIJOS FINANSAI

Kai kas mano, kad vyskupijos maudosi piniguose. Labai gerai žinau finansinę visų vyskupijų padėtį ir dažnai matau vyskopus, susirūpinusius, kaip reikės toliau gyventi. Tos pačios bėdos, kurios slegia paprastus, ne daug uždirbančius žmones, slegia ir vyskupijas. Kai kam atrodo, kad gal vyskupijas remia Vatikanas. Neremia, atvirkščiai — vyskupijos turi remti Apaštalų Sosto vykdomus darbus, ir dėl šios priežasties vyskupai prašo, kad parapijose per metus būtų padarytos rinkliavos paremti misijoms, Šventajai Žemei ir kitiems Šventojo Sosto darbams.

Kauno arkivyskupija, kaip ir kitos vyskupijos, gyvena iš žmonių aukų. Tiesa, arkivyskupija šiek tiek pajamų gauna už nuomojamas patalpas ir Svečių namus, bet šių pajamų vos užtenka kukliems arkivyskupijos darbininkų atlyginimams. Net ir žemė, kuri galėtų būti parapijų ir arkivyskupijos

daliniu pajamų šaldniu, iki šiolei nėra ir nebus sugrąžinta, nes beveik visa jau yra privatizuota. Tačiau gal ir gerai, kad nėra užtikrinto pajamų šaltinio, nes tuomet Bažnyčia yra priversta jaustis keliaujančia.

KUNIGŲ SEMINARIJA

Kunigų seminarija yra tarsi vyskupo akies lėliukė. Ji ir džiaugsmas, ir didelis rūpestis. Seminarija paruošia tarnystei kunigus, kuriais džiaugiasi tikinčioji liaudis, o su ja ir vyskupas. Tačiau ne viskas pasiseka jai padaryti. Pagaliau net Jėzaus mokykloje buvo vienas mokinys, kuris pinigų mylėjo labiau už savo Mokytoją.

Kunigų seminarija nuo 180 klierikų sumažėjo iki 20, ir tai kelia didelį rūpestį. Sekuliarizacijos ir mirties kultūros banga, ardanti šeimas, nuvertinanti gyvybę ir pataikaujanti žmonių instinktams, be jokios abejonės, apsunkina dabartinių jaunuolių ryžtą pasišvęsti Dievui ir žmonėms. Net sovietinės prievartos ratai mažiau traiškė žmonių moralines nuostatas, kaip tai daroma šiandien. Tačiau mes, Bažnyčios nariai, esame vilties žmonės, nes tikime, kad Dievas pasikvies reikalingų kandidatų. Tik reikia dirbti ir melstis. Šiometinės viltys pranoko lūkesčius, kai į Kauno kunigų seminariją atėjo net 15 kandidatų.

TEOLOGIJOS FAKULTETAS

Su laisvei bundančia Lietuva prie Vytauto Didžiojo universiteto atsi-kūrė ir Katalikų teologijos fakultetas, kuriame teologijos bakalauro siekia busimieji kunigai ir pasauliečiai. Dalis jų siekia magistro, o kai kurie — net daktarato. Sovietiniais laikais Teologijos fakultetas vegetavo pačioje Kunigų seminarijoje, dabar fakulteto programa yra patvirtinta Katalikiškojo ugdymo kongregacijos, o dėstytojai mokslinius laipsnius yra įsigiję ne tik Lietuvos, bet ir užsienio universitetuose. Kauno arkivyskupas pagal Teologijos fakulteto statutą atlieka Didžiojo kanclerio pareigas; jis yra atsakingas Katalikiškojo ugdymo kongregacijai, kad fakultete dirbtų tinkami dėstytojai ir būtų laikomasi patvirtintos programos. Teologijos fakultetas atkurtos Nepriklausomybės metais išleido daug bakalauro ir magistrų - ne

tik kunigų, bet ir pasauliečių. Ne visi jie tiesiogiai darbuojasi Bažnyčioje, bet, kad ir kur būtų, neša Evangelijos šviesą.

PARAPIJŲ VIZITACIJOS IR SUTVIRTINIMAS

Kiekvienais metais tenka aplankyti daug parapijų. Didelėse parapijose kasmet teikiu Sutvirtinimo sakramentą, o vizitacija vyksta maždaug dvidešimtyje parapijų. Vyskupo pareiga bent kas penkerius metus aplankyti kiekvieną parapiją, tai yra patikrinti, kaip joje vyksta gyvenimas - sprendžiami ekonominiai ir sielovadiniai reikalai. Vizituojamose parapijose vyskupas lankosi du kartus. Vieną kartą su arkivyskupijos institucijų darbuotojų komanda atliekama darbinė vizitacija susitinkant su parapijos aktyvu, aplankant mokyklą, savivaldybę ir seniūniją. Antrą kartą atvažiuojama sekmadienį, kai klebonas pateikia visų parapijiečių akivaizdoje ataskaitą, o vyskupas pasirengusiems jaunuoliams suteikia Sutvirtinimo sakramentą. Šios vizitacijos klebonams suteikia šiek tiek rūpesčio, bet parapijai būna visuomet naudingos. Panašiai naudingos, kaip ir klebono lankymasis pas savo parapijiečius.

INTERVIU AKTUALIAIS KLAUSIMAIS

Kiekvienais metais žiniasklaidai duodu daug interviu. Dažnai atsakymus parašau ir atvykusiam žurnalistui, reikia tik papildomai paklausti, jei į kurį klausimą nebuvau išsamiai atsakęs. Visada laikiausi ir laikaisi nuostatos kalbėti su visais. Išimtį padarau tais atvejais, kai žiniasklaidos priemonė aiškiai rodo tendencingumą ir Bažnyčios atžvilgiu yra nusiteikusi akivaizdžiai nedraugiškai. Tokiems pasakoma, kad arkivyskupas kalbės tuomet, kai pradės keistis konkrečios žiniasklaidos priemonės pozicija. Niekinti Bažnyčią galima ir be vyskupo interviu.

PILIETINĖ POZICIJA

Vyskupas, kad ir kur jis būtų, negali užsimiršti esąs ne politikas, bet ganytojas. Tačiau vyskupas negali nesijausti esąs ir Lietuvos pilietis, kuriam rūpi Valstybės ir tautos ateitis. Todėl vienu džiaugsmui, kitų gal nusivylimui

bandžiau būti pakankamai aktyvus pilietis ir esminiais klausimais daug kartų viešai pasisakydavau. Daug kas norėdavo, kad vyskupas nuolat kalbėtų visais jiems rūpimais klausimais. Laikiausi nuostatos, kad vyskupas privalo kalbėti ten, kur labai aiškiai turi būti išreikšta krikščioniška pozicija, o ten, kur vyksta politinės ar kitokios peštynės, vyskupas geriau tesimeldžia, nebent situacija reikalautų nestandartinių sprendimų, kaip tai atsitiko prezidento apkaltos atveju.

KRIKŠČIONIŠKŲJŲ VERTYBIŲ GYNIMAS

Ginti tikėjimą ir krikščioniškas vertybes buvo aktualu ne tik sovietiniais, bet ir laisvės metais. Atėjome iš totalitarinės sistemos, kuri buvo pavergusi daugelio žmonių protus ir širdis. Neišsilaisvinusiems žmonėms Bažnyčia ir laisvoje Lietuvoje liko svetima. Jie mielai būtų laikę kunigus ir Bažnyčią po septyniais užraktais. Todėl nuolat reikėjo dėti pastangų, kad būtų paisoma Bažnyčios teisių ir ji būtų pagarbiai traktuojama.

Greta „buvusiųjų“ greitai atsirado liberalios mąstysenos žmonių, kurie laisvę suprato kaip galimybę nepaisyti jokių moralės apribojimų. Jiems moralu buvo tik tai, kas padėjo auginti jų milijonus, nors ir žmonių skurdo kaina. Jie leido laikraščius, panašius į *20 kapeikų*, užtvindė Lietuvą karčėmis ir kontraceptikais, užvaldė žiniasklaidą, norėjo manipuluoti net žmogaus gyvybe. Ir vyskupai turėjo garsiai pasakyti, kas yra kas. Tas balsas ne visuomet būdavo išgirstas, tačiau būdavo pasakomas.

KELIŲ NAMIE IR SVETUR

Per metus būna apie keturis Vyskupų Konferencijos posėdžius. Du kartus per metus posėdžiaujame po tris dienas. Nuo balandžio iki lapkričio beveik kiekvieną sekmadienį tenka lankyti arkivyskupijos parapijas. Balandžio ir gegužės mėnesiais išvažiavimų į parapijas būna po tris keturis kartus kiekvieną savaitę. Kiekvienais metais būna tolimesnių kelionių už Lietuvos ribų, kurios užtrunka nuo kelių iki keliolikos dienų. Pačios įsimintiniausios kelionės būdavo pas lietuvius Amerikoje ir Kanadoje, taip pat Romos bei Šventosios Žemės aplankymai. Prisilietimas prie Šventosios Žemės ir

pirmųjų krikščionių bei apaštalų vietų visuomet palikdavo neišdildomų įspūdžių ir prisiminimų.

ASMENINĖS REKOLEKCIJOS

Kasmet dalyvauju bent trejose, o dažniausiai ketveriose rekolekcijose po tris dienas ir daugiau: tris kartus uždaros rekolekcijos su kunigais ir vienos rekolekcijos su vyskupais. Būdavo metų, kai dar pridėdavau savaitės rekolekcijas su Jėzaus Draugijos kunigais. Kiekvienos rekolekcijos turėdavo savo dvasinį užtaisą, bet svarbiausia — tai buvo galimybė sustoti nuo kasdienio bėgimo ir pabūti tyloje su Viešpačiu. Gerai jausdavaisi, kai kunigai rimtai įsitraukdavo į rekolekcijas, bet kartais tai padaryti jiems sekdavosi nelengvai.

ŠILUVOS ATLAIDAI IR ŠVENTĖS

Kasmet rugsėjo pradžioje Šiluvoje vyksta didieji atlidai, į kuriuos atvyksta labai daug piligrimų. Nepraleidžiu nė vienos dienos. Šios dienos visais atžvilgiais būna labai brangios. Tai ne tik aukojamos Mišios, katechezės, homilijos ir adoracija, bet ir įvairiausi žmonės - nuo pačių kukliausių vyresnio amžiaus žmonių iki ministrų ir prezidentų. Šiluvoje visi tampame piligrimais, ieškančiais antgamtinės šviesos ir ramybės.

Kiekvieno mėnesio 13-oji diena Šiluvoje yra šventė. Šaltuoju metų laiku piligrimų sumažėja, o pavasario ir vasaros mėnesiais jų būna labai daug. Bandau nepraleisti nė vienos mėnesinės Marijos šventės. Matau, kad ir kai kuriuos kunigus Šiluvos Dievo Motina yra patraukusi - jie atvyksta net neturėdami įpareigojimų, tiesiog dėl vidinės traukos.

Nuo Šiluvos jubiliejaus kiekvieno mėnesio paskutinį penktadienį Šiluvoje būna Ligonų diena. Šią dieną labiausiai mėgstamos ir lankomos yra vakaro Mišios su Vidinio gydymo pamaldomis.

KUNIGŲ KONFERENCIJOS

Kiekvieną mėnesį kunigai renkasi į arkivyskupijos kurijos salę, kur vyksta kunigų nuolatinio ugdymo konferencijos. Tai proga kunigams ne

tik išgirsti ką nors naujo ir reikalingo ar susitikti su savo vyskupa, bet ir pabūti su tos pačios tarnystės broliais. Kunigo gyvenime tai labai svarbu. Pastebėjau, kad jei kunigas pradeda praleisti šias konferencijas, tai būna signalas, kad jau yra atsiradusių kažkokių problemų. Jei kunigui nesiseka užmegzti gerų ryšių su parapijiečiais ir jis dar vengia bendravimo su kitais kunigais, tai nukunigėjimas jau būna beveik užprogramuotas.

PAGALBA KUNIGAMS IR PARAPIJOMS

Arkivyskupija turi Paramos kasą, ir į ją kreiptis turi teisę kiekvienas kunigas ir kiekviena parapija. Ją įkūriau, siekdamas sudaryti galimybę pagelbėti kunigams ir parapijoms, kai tos pagalbos nesurandama kitur. Nors Paramos kasos galimybės yra ribotos, bet dažniausiai prašymai yra patenkinami. Kad nebūčiau šališkas, įkūriau penkių kunigų komisiją, kuriai pristatau prašymus ir kuri sprendžia visiškai ar iš dalies juos patenkinti. Jei tuomet, kai buvau klebonas, būčiau turėjęs galimybę, esant reikalui, gauti neatlygintą paramą, ne kartą būtų buvę akyse šviesiau. Paramos kasą kuria patys kunigai, parapijos ir arkivyskupija. Kasmet įvairiai pagalbai išleidžiame apie 200 tūkstančių litų ir ši pagalba pasiekia ne tik arkivyskupiją, bet net ir tolimus pasaulio kraštus, kur Bažnyčios nariai turi vienokio ar kitokio vargo.

Jau pribrendo laikas kurti solidarumo fondą, kad didesnės ir pajėgesnės parapijos remtų mažesniąsias ir kad mažesnėse parapijose dirbantys kunigai turėtų daugiau saugumo, bet netamptų išlaikytiniais. Negalime kartoti valstybės padarytų klaidų, kai socialinė parama paskatino žmones nebedirbti ir gyventi iš pašalpų. Kunigai solidarumo idėjai pritaria, todėl reikia tik neatidėliojant paruošti įstatus ir žengti naują bei labai reikalingą žingsnį.

PARAPIJŲ IR REKTORATŲ KŪRIMAS

Arkivyskupija yra gyvas organizmas: vieni nariai auga, kiti nunyksta. Uždariau keletą parapijų — Skarulių, Ugionių ir Šaravų, kur beveik neliko tikinčiųjų. Tačiau susikūrė kitos labai gyvybingos parapijos: Kėdainių Šv. Juozapo, Ukmergės Švč. Trejybės, Jonavos Šv. apaštalo Jono,

Domeikavos Lietuvos kankinių, Pašilės Šv. Barboros, Kauno Palaimintojo Jurgio Matulaičio, Švč. M. Marijos Rožančiaus Karalienės (Palemono), Šventosios Dvasios (Šilainių), Gerojo Ganytojo (Dainavos). Pradėjo veikti nauji rektoratai - Šv. Gertrūdos (marijonų), Šv. arkangelo Mykolo (Igulos), Šv. Pranciškaus Ksavero (jėzuitų), Švč. Trejybės (seminarijos), Švč. M. Marijos Apsilankymo (Pažaislio), Šv. Jurgio Kankinio (pranciškonų), Šv. Mikalojaus (benediktinių), Švč. Sakramento su nuolatine Eucharistijos adoracija. Ligoninėse ir katalikiškose mokyklose atsirado koplyčios, kur nuolat ar tam tikru laiku yra aukojamos Mišios.

Kuriantis naujoms parapijoms, reikėjo statyti naujas bažnyčias ar kapitališkai remontuoti esamas. Taip atsirado trys naujos bažnyčios Kaune, o dvi - už jo ribų: Girkalnyje ir Domeikavoje. Bažnyčių statybų pradžios laukia jau įkurta Jonavos Šv. apaštalo Jono ir būsima Kauno Pal. Jono Pauliaus II parapijos.

DEKANATŲ CENTRAI

Vykdydami arkivyskupijos II sinodo nutarimus, įkūrėme dekanatų centrus. Juos kuriant labai gražiai pasidarbavo vysk. J. Ivanausko vadovaujami dekanai. Dekanatų centruose susikūrė aktyvių žmonių grupės, kurios rūpinasi pagrindinėmis pastoracijos šakomis — tikybos dėstymu, šeimų bei jaunimo sielovada ir *Caritas* reikalais.

KATALIKIŠKOS MOKYKLOS IR UNIVERSITETAI

Arkivyskupijoje turime dvi - Vyturio ir J. Urbšio — katalikiškas mokyklas, kurių vienas iš steigėjų yra arkivyskupija; turime dvi privačias — Jėzuitų ir Pal. Jono Pauliaus II — gimnazijas. Dar kai kurios mokyklos turi kapelionus ir bando lygiuotis į kitas katalikiškas mokyklas. Kai kam atrodo, kad Kaune yra per daug katalikiškųjų mokyklų; man regis, kad jų yra tiek, kiek reikia. Demokratinėje valstybėje yra visiškai normalus reiškinys, kad kuriasi mokyklos, turinčios specifinę mokinių ugdymo kryptį.

Kaunas yra akademinio jaunimo miestas. Didieji universitetai — Vytauto Didžiojo universitetas, Kauno technologijos universitetas ir Lietuvos

sveikatos mokslų universitetas — turi kapelionus ir sielovados referentus, kurie sudaro galimybę dvasinių vertybių ieškantiems studentams dalyvauti įvairiose programose.

DIENTOTVARKĖ

Gyventi pagal dienotvarkę mane išmokė Kunigų seminarija — kelintasis pusiau septintą ir poilsis nuo pusiau vienuoliktos valandos. Pagal šią dienotvarkę jau gyvenu penkiasdešimt aštuoneri metus. Kariuomenė ir lageris tą dienotvarkę pakoregavo labai nežymiai. Buvo metų, kai atrodė, jog galima nuo ryto iki vakaro bėgti ir bėgti. Vėliau atėjo supratimas, kad reikia ir poilsio. Net ir atostogų reikia. Todėl su malonumu vasarą sėdu ant dviračio ir valandą ar dvi važiuoju Nemuno pakrantėmis. Kasmet kelias savaites praleidžiu prie jūros ar Kulautuvos pušyne.

Nemažai laiko vyskupo dienotvarkėje užima rašymas. Per metus tenka parengti iki 80 homilijų ir dar tiek pat įvairių straipsnių, interviu ir kitų rašinių. 2012 metais parašiau 170 rašinių. Visi rašantieji religine tematika žino, kad prieš rašymą būna skaitymas, mąstymas ir malda. Dėkoju Dievui, kad ant stalo stovi kompiuteris. Dėkoju Dievui, kad šiandien ne sovietmetis ir nereikia rašomąją mašinėlę persirašyti kokią nors A. Maceinos „Niekšybės paslaptį“ ar kitą pro geležinę uždangą prasisiverbusią knygą, bet galima rinktis ir skaityti tik pačias geriausias knygas. Buvo laikas, kai klebonaudamas homilijų nerašydavau, bet turėdavau tik planą, apie ką reikės kalbėti, dabar gi pasirašau viską. Jau šešiolika metų kiekvieną savaitę ką nors parašau ir nusiunčiu *Valstiečių laikraščiiui*.

PRIVATUS GYVENIMAS

Privataus gyvenimo vyskupai beveik neturi. Girdėjau kartą kalbant Lietuvos prezidentą, kad po inauguracijos jam privataus gyvenimo nebelieka. Tai tęsiasi per vieną ar kelias prezidento kadencijas. Vyskupo vieša tarnystė tęsiasi iki tol, kol popiežius leidžia jam pasitraukti į emeritūrą. Ši tarnystė gali trukti kelias dešimtis metų. Visą laiką neapleidžia suvokimas — esi tarsi žiburyš ant kalno ir į tave nukreiptos daugelio akys: vieni laukia

drąsinančio žodžio ir pavyzdžio, kad galėtų sekti Kristų, kiti nepraleidžia progos paleisti kritikos strėlę ar piktą žodį. Vyskupas ir vienus, ir kitus turi mylėti ir linkėti tik gera. Antraip būtų pralaimėjimas.

AČIŲ DIEVUI

Dėkoju Dievui už padovanotą gyvenimą. Dėkoju už tėvus, kurie išmokė tikėti ir mylėti, už pašaukimą tarnauti altoriui ir žmonėms, už daugybę sutiktų žmonių - už vyskopus, kunigus, vienuolius ir seseris vienuoles, už ištikimuosius pasauliečius, su kuriais dirbau ir kurių tikėjimas bei meilė buvo man didelė atrama. Prisiminimuose paminėjau tik nedaugelį, o jų buvo labai daug ir labai gerų. Daugeliui jų jaučiu dėkingumo ir meilės skolą.

Dėkoju Dievui ne tik už šviesius kelio tarpus, bet ir už patirtus sunkumus, lagerio bei tremties metus; dėkoju už išaušusį Lietuvos laisvės rytą. Kunigo ir vyskupo tarnystės metais buvo visko - labai šviesių dienų, kai norėjosi iš džiaugsmo šaukti, kaip gera gyventi Bažnyčioje, bet būdavo ir audringų dienų, kai meldžiausi: „Tėve, jei galima, tegu ši taurė praeina pro mane.“ Sutinkami priešiškamai tikriausiai buvo reikalingi kaip tas dyglys, apie kurį kalba apaštalas Paulius (plg. 2 Kor 12,7). Už patirtą blogį visiems esu atleidęs ir meldžiu Viešpatį, kad jis būtų gailestingas ir man, ir mano nedraugams. *Feci quod potui* — dariau, ką pajėgiau. Viešpatie, atleisk, jei ko nepadariau, galėdamas padaryti,

Vietoj epilogo

Rugsėjo mėnesį Šventajam Tėvui pasiunčiau laišką:

Jūsų Šventenybe,

šie metai man tapo proga padėkoti Viešpačiui už septyniasdešimt penkerius amžiaus metus, iš kurių penkiasdešimt vienus pragyvenau kaip kunigas, keturiasdešimt penkerius metus priklausau Jėzaus Draugijai ir dvidešimt dvejus metus tarnavau Bažnyčiai kaip vyskupas. Su Viešpaties pagalba stengiausi ištikimai eiti tarnystę ir su visa Bažnyčia dalytis visais džiaugsmais ir rūpesčiais. Iki dabar gyvenu šiais jausmais ir Dievo garbė bei Bažnyčios gerovė man yra patys svarbiausi dalykai.

Dėkoju Dievui už daugybę kunigų, pašvęstojo gyvenimo asmenų ir tikinčiųjų pasauliečių, kurie padėjo mano kunigo ir vyskupo tarnystėje.

Atsižvelgiant į tai, kad 2013 metų lapkričio 7 dieną man sueina septyniasdešimt penkeri metai, pagal Kanonų teisės kodekso 401 kanono 1 paragrafo nuostatas, į Jūsų Šventenybės rankas sudedu savo atsistatydinimą iš Kauno arkivyskupo pareigų ir nuolankiai prašau paskirti Kauno arkivyskupijai naują ganytoją. Iki šio paskyrimo esu pasirengęs vykdyti man patikėtas pareigas.

Su sūniško paklusnumo jausmais Viešpatyje

*Kauno arkivyskupas metropolitas
Sigitas Tamkevičius SJ*

Asmenvardžių rodyklė

Į rodyklę neįtraukti tekste minimo platesnio politinio, socialinio, kultūrinio konteksto asmenų vardai.

A

Abraitis Vidas 182
Adamkus Valdas 216, 220-221,
223-224, 232, 235, 237, 240,
257, 270, 272, 302, 308
Adomaitis Pranas MIC, kun. 85
Aleksandravičius Egidijus 208
Ališauskas Vytautas 290
Aliulis Vaclovas MIC, kun. 131,
156, 189, 227, 231
Andrulis Povilas 130
Anilionis Petras 63
Antanaitis Bronius, kan. 91
Antonelli Ennio, kard. 318
Ambrasas Kazimieras SJ, kun. 76
Ambrasas Konstantinas, kun. 43,
45,76
Anderson Ch. FCJ, ses. 221
Andruška Benediktas SJ, kun. 18
Ange Daniel, kun. 164,245-246
Arinze Francis, kard. 280
Atkočiūnienė L. 80

B

Babrauskas Boleslovas, kun. 80
Bačkis Audrys Juozas, kard. 146,
151, 153, 156, 160, 168, 177,
191, 194, 198, 203, 207-208,
227, 234, 241, 246-247, 250-
251,272-273, 275,277, 307,
315, 334, 336
Bagdonas G. 81

Bakšys Povilas, kan. 21
Bakučionis J. 67
Balčaitis Vidmantas, kun. 261
Balčiūnas Vytautas, kun. 145
Balsys Vaclovas, kun. 128
Baltakis Paulius A. OFM, vysk. 145,
193, 245, 264
Baltinas 70
Balutis Antanas 226
Bartkutė Placida Magdalena, ses.
241, 265
Bartulis Eugenijus, vysk. 165, 201,
206, 209-211, 245, 246, 249-
250, 269, 299-300, 312
Beilis Judel 240, 265
Benediktas XVI, pop. (Ratzinger
Joseph, kard.) 7, 204-205, 272,
280, 283, 306, 312, 326, 328,
331-332, 344
Bernardin Joseph, arkivysk. 145
Ben Dor Ronit 240
Bianco Massimo SDB, kun. 268
Bieliauskas Vytautas 259
Biesinger Albert 148
Bilotieenė Janina 263
Birjotas Virginijus, kun. 225
Bitvinskas A., kun. 275
Blažys Romualdas SJ, kun. 46
Bonazzi Luigi, arkivysk. 308,317,
320,334,336
Borisevičius Vincentas, vysk. 172, 312

Boruta Jonas SJ, vysk. 92, 100-101,
111, 118, 126, 140, 156, 208-
210, 234, 239, 255, 277, 282,
301, 311-312, 325, 328, 339
Bourdeaux Michael, kan. 216, 228,
289
Bourret T. SJ 157
Brazaitis (Ambrazevičius) Juozas 327
Brazauskas Algirdas 175, 177, 180,
188, 191, 194, 198, 211, 272
Brazdžionis Bernardas 124, 182, 258
Bradley Bryan 231
Bradūnas Kazys 182
Bražėnas 119, 120
Brilius Jurgis 47
Brilius Kęstutis MIC, kun. 47, 75
Brilius Vytautas MIC, kun. 47
Briliūtė Birutė, ses. 83, 101, 126,
191, 192
Brizgys Vincentas, vysk. 175
Bubnys Prosperas MIC, kun. 50-51
Budvytytė Ramutė SSC, ses. 237
Bujokas Jonas, kun. 270
Bukauskas Jonas, kun. 80
Bulota Alfonsas, kun. 142, 250, 343
Bunga Antanas, prel. 133-134
Butkus Antanas 271
Butkus Viktoras, kun. 23
Buzas Povilas 68, 82-83, 88

C

Cantalamessa Raniero OFM Cap.,
kun. 233
Cassari Mario Roberto, mons. 149
Chmieliauskas Darius 216-217
Chrizostom, arkivysk. 235, 247
Ciardi Fabio OMI 276
Constable Robert 158

Č

Čiučiulkaitė Kristina 231
Čučin 27, 29

D

Dabrila Justinas, kun. 128
Dainauskaitė Eugenija 87
Daknevičius Kęstutis, kun. 147
Damušytė Gintė 240
Danyla Jonas SJ, kun. 47, 52, 62,
69, 70, 100, 249
Danneels G., kard. 281
Daugulis Erikas 300
Degutienė Irena 324
Deksnyš Antanas, vysk. 133
Desplanques Renaud Marie, t. 245
Dirsytė Adelė 234—235, 248, 263, 265
Dydyč Antoni Pacyfik OFM Cap.,
vysk. 302
Dobrovolskis Stanislovas Mykolas
OFM Cap, kun. 274-275
Dolinin 110
Domarkas Vladislovas 198
Dovydaitis Gvidonas 91
Dranginytė Ona, ses. 55-56, 89, 95,
104, 106, 118
Drazdys Albinas, kun. 36-37
Drunga Mykolas 230
Dudko Dmitrijus 88-89, 93,
100-101, 106
Duka Dominik, kard. 326
Dulskis Romualdas, kun. 255
Dumbliauskas Petras SDB, kun. 22,
44, 85, 91
Durand Jean Paul OP 290
Dzięga Andrzej, arkivysk. 337
Dziemianko Antoni, vysk. 302
Dziwisz Stanisław, kard. 326, 335
Dźwigaj Czesław 296, 300, 320

E

Egan Michael Edward, kard. 253
 Eismontas E. 253
 Ender Josef Erwin, arkivysk. 215,
 218, 223, 227, 241, 245, 247
 Erdo Peter, kard. 339
 Etchegey Roger, kard. 237, 281

F

Filipavičius Saulius, kun. 165
 Fiorenza Joseph Anthony, arkivysk.
 253
 Flige Irina 312
 Fugel Adolf, kun. 151

G

Garbaravičienė Birutė 229
 Garbaravičius Arvydas 271
 Garcia Justo Mullor, arkivysk. 141,
 149, 150-151, 178, 191, 197-199,
 210
 Garuckas Karolis SJ, kun. 68, 80, 95
 Gavėnaitė Monika, ses. 87
 George Francis OMI, kard. 309
 Girnius Kęstutis K. 230
 Glemp Józef, kard. 243, 302-303
 Gorbačiov Michail 114, 135
 Goretoj 110
 Gotfryd 118, 120
 Grabytė Jūratė 230
 Grauzelis Algis 41
 Gražys Juozas 81, 83
 Gražulis Antanas SJ, kun. 70, 118
 Grigaitienė Irma 206
 Grigaravičius Vytautas, mons. 261
 Grigas Robertas, kun. 119, 126,
 139, 152, 182, 211, 222, 263,
 285, 287
 Grijadel Ivan 117

Grikietis Laurynas, kun. 307
 Grinius Vygantas 183
 Grybaitė Liucija FMA, ses. 295
 Grybauskaitė Dalia 337, 339
 Grocholevskij Zenon, kard. 284
 Grušas Adolfas, mons. 201, 249,
 261, 291
 Grušas Gintaras, arkivysk. 182, 275,
 301, 312-313, 334
 Gudaitis Aldonas SJ, kun. 334
 Gudaitis Romas 266
 Gudžinskienė Dalė 217
 Gustaitis Vytautas, prel. 223
 Gviniašvili Taniel 110

H

Herbeck Peter 166, 219
 Hilarion, metrop. 317, 324

I

Ibianska Vanda 230
 Ignotas 107
 Ivanauskas Jonas, vysk. 148, 201,
 227, 256, 261, 265-266, 272,
 277, 286, 290-291, 293, 306,
 311-312, 323-324, 326, 337,
 339, 344, 353
 Ivanauskas Stasys 235

Y

Yla Stasys, kun. 291, 293

J

Jagelavičius Artūras, mons. 254
 Jagminas Leonardas SJ, kun. 100,
 128, 297
 Jakimavičiai Antanas ir Leonas 49
 Jaquinet Eric, kun. 329
 Jakštas 92

Jakunin Gleb, kun. 77, 79, 88, 90,
100, 120, 228
Jalinskas Vincentas, mons. 23
Jančauskas 53
Janulis Anastazas 68, 82-83, 88
Januška Vincas 41
Jaudegis Albinas, kun. 35
Jaugelis Virgilijus, kun. 56, 61, 62,
80-84, 89, 92
Jaura Nikodemas, kun. 45
Jautakienė Nijolė 306
Jazukevičiūtė Dalia 230
Jezerinac Juraj, vysk. 299
Jodelis Egidijus 155
Jokantas Kazimieras 18
Jokūbauskis Stanislovas, prel. 240,
241, 265
Jonas Paulius II, pop. 132-134,
141-142, 146, 149, 163, 164,
167-172, 177, 181-183, 185, 190,
201, 208, 210, 221, 232, 234,
242, 248, 250, 252, 254-255,
265, 272, 299, 319, 321, 323,
335, 343
Jončys Faustas 166
Jonušas Antanas, mons. 227
Jourdan Philippe Jean, vysk. 302
Jovaiša Liudas 289
Judikevičiūtė Janina, ses. 95
Juknevičius Krizantas SDB, kun. 42,
202, 225
Juozaitis Saulius, kun. 247
Jurevičius Mečislovas 269
Juršėnas Česlovas 194, 288
Justs Antoni, vysk. 302
Juškauskaitė Julija 87

K

Kaczyński Lech 303, 311
Kajanburg Martin 287
Kajackas Algimantas, kun. 189, 206,
254, 334
Kaknevičius Juozas, kun. 212
Kalinauskas Leonas, kun. 68, 71, 173,
Kaminskas Vytautas 215, 229, 277
Kančys Juozas 179
Kapitančiuk Viktor 66, 88, 100-101
Kapočius Feliksas, kan. 284—285
Karaliūtė Aušra, ses. 192
Karčiauskai Donetas ir Rita 283, 347
Karklys Tomas, kun. 225
Kasper Walter, vysk. 220, 281
Kaszkievicz Aleksandr, vysk. 302
Kauneckas Jonas, vysk. 70—71, 91,
100-101, 103, 153, 242, 255,
264, 289, 300, 306, 311, 336
Kavaliauskaitė Virginija Ona SJE, ses.
55-56, 83, 89, 101
Kavaliauskas Česlovas, kun. 228
Kazėnas Stasys SJ, kun. 261
Kazlauskas Vytautas, mons. 91, 184,
208, 271, 305
Kazlienė Olga 215
Keina Algimantas, kun. 27, 29, 30,
68, 70-71, 80, 100
Kėvalas Kęstutis, vysk. 156, 247,
261, 299, 328, 336, 344
Kėvišas Gintautas 251
Kimbrys Petras 230
King C., ses. 211
Kirkilas Gediminas 284, 302—303
Kisminas Eduardas 81
Kiškis S., kun. 312
Kleisser T., prel. 211
Knezekytė Silvija 232, 297
Koch Kurt, kard. 318

Kolyčius Vincas 217, 295
 Kolgov 44, 81, 84
 Kolvenbach Peter Hans SJ, kun. 251
 Kondrusevičius Tadas, arkivysk. 216,
 224, 302, 320
 Korzeniewska-Wolek Katarzyna 231,
 282
 Kothgasser Alois, vysk. 226, 227
 Kovaliov Sergej 51, 77, 79, 81,
 83-84, 208, 228, 276, 282, 323,
 325
 Krikščiūnas Romualdas, vysk. 252,
 253, 314
 Krupavičius Mykolas, prel. 283
 Kubilius Andrius 320, 324
 Kubilius Saulius 232
 Kubilius Vladas 68
 Kučikas Arūnas 181, 190
 Kudirka Vincas, kun. 307
 Kulakauskas Antanas 208
 Kulys Regina 158
 Kunevičius Lionginas, kun. 43-44,
 46, 85, 86-87, 126
 Kuodytė Julija SJE, ses. 80, 95
 Kuodytė Jūratė 230
 Kupčinskas Andrius 290
 Kuzmickaitė Daiva MVS, ses. 182
 Kuzminskas Kazimieras, kun. 208

L

Lahgi Pio, kard. 183
 Laimutytė-Matvejevienė Ingrida 231
 Landsbergis Vytautas 124, 149, 151,
 177, 191, 198, 211, 214-215,
 223, 247, 272, 324
 Lapienis Vladas 80, 82-83, 88, 114,
 118, 279, 280
 Laurinavičius Bronius, kun. 38, 74
 Lauriūnas Jonas, kun. 80, 91

Lavut Aleksandr 77, 79, 83, 228,
 325
 Lefebvre Marcei, arkivysk. 221
 Linikai Aldas ir Kęstutis 41
 Linkevičius Linas 198, 337
 Liobikienė Nijolė 213
 Lozoraitis Kazys 242
 Lukaševičius Artūras 319
 Lukėnas Kastantas 231
 Lukin 111
 Lustiger Jean-Marie, kard. 136, 212

M

Macijauskas Kęstutis 300
 Mačianskaitė Genutė, ses. 56
 Mačiulaitis, 62
 Makrickas Rolandas, kun. 228
 Maksvytis Jonas, kun. 40, 43
 Malakauskis Petras 18
 Malinauskaitė Aloyza SJE, ses. 269
 Malinauskas Jonas 231
 Malinauskas Vygantas 182
 Mališkaitė Bernadeta SJE, ses. 56,
 83, 89, 101, 111, 126
 Malkevičius Ričardas 132
 Mamberti Dominique, arkivysk. 290
 Manfrini Enric 182
 Marcinkevičiūtė Julija 265
 Marijošiūtė Igne MVS, ses. 211, 293
 Markevičius 81
 Martin Ralph 157, 166, 219
 Martini Carlo Maria SJ, kard. 187
 Martini D., arkivysk. 281
 Masilionis Pranciškus SJ, kun. 28
 Matulaitis Juozas, vysk. 127, 141,
 146, 148, 153-154, 272, 300,
 323
 Matulaitis Jurgis, pal. 143, 198, 323,
 328

Matulaitis-Labukas Juozapas, vysk.
53,55,85

Matulaitis Pranciškus, kun. 55

Matulevičius Juozas, kun. 48

Matulionis Jonas Kastytis SJ, kun.
62-63, 82, 88, 92

Matulionis Teofilius, arkivysk. 172,
215, 300, 312

Matuškaitė Marija 206

Mazur Jerzy, vysk. 302

Maželis Petras, vysk. 7, 35

McCarrick T. E., kard. 281

McDonald Joseph Faber, vysk. 219

Meisner Joachim, kard. 153,179,
180, 232,252, 258, 273,297,
301-303, 306

Merkys Vytautas SJ, kun. 24, 33, 80

Meškauskaitė Donata, ses. 90

Micevičiūtė Violeta 231

Michelevičius Vladislovas, vysk. 142,
164, 167, 184, 220, 233, 305,
343

Mikitiukas Audrius, kun. 341

Mikutavičius Ričardas, kun. 146,
209, 222-223, 225, 228-229,
272, 275

Mišinienė Kristina 285

Molinari Paolo SJ, kun. 189

Murauskas Erastas, kun. 313, 340

N

Narbekovas Andrius, kun. 318

Naruševičius Antanas KGB 113

Našlėnas Petras SJ, kun. 33, 56, 69,
91

Natkevičius Gintautas 294, 309

Naumowicz Pavel, kun. 302

Navickaitė Genovaitė, ses. 52, 68,
78, 82-83, 89

Navickas Andrius 232

Nesterov 118

Neukomm H. R. 151

Nicolas Adolf SJ, t. 326

Norvila Rimantas, vysk. 163, 190,
209,210-211,217,225, 226,
232-233, 237, 242, 246, 255-
256, 272, 277, 301, 312, 344

O

Obelenienė Birutė 278

Ogorodnikov Aleksandr 66

Olekas Juozas 300, 337

Ovsianikov 119

Ozorowski Edvard, akivysk. 302

P

Packer Anthony 289

Padolskis Vincentas, vysk. 175

Pagojus Ričardas 286

Pajarskaitė Albina MVS, ses. 125-126,
134, 158, 160, 182,192,203, 263

Paksas Rolandas 265

Paškevičius A. 68

Paškus Antanas, kun. 136, 226, 294

Paulauskas Artūras 250

Paulauskas Augustinas, mons. 166,
261, 280

Paulauskas Mečislovas 193, 347

Petkevičius 80

Petkevičius Marijonas, kun. 70

Petkus Viktoras, 57

Petraitienė Irena 232

Petraitytė Asta 297

Petrikas Jonas, kun. 128

Petrikienė 89

Petronis Povilas 80-81, 83-84

Pijus XI, pop. 146, 198

Pijus XII, pop. 175

Pilelis Vytautas 83-84, 100, 106,
129
Platelis Kornelijus 242
Plečkaitytė Viktorija MVS, ses. 328
Plumpa Petras 51, 52, 80-83, 84,
126, 208, 282, 325
Polikaitis Juozas 181
Poniškaitis Arūnas, vysk. 310
Poupard P., kard. 281
Pošiūnaitė, ses. 80
Povilionis Rolandas 169
Povilonis Liudvikas MIC, vysk. 55,
274, 275
Pranciškus, pop. (Bergoglio Jorge
Mario SJ, kard.) 333, 336, 339
Pranskūnaitė Ona, ses. 82, 88
Preikšas Juozas, vysk. 123, 127, 141,
146
Price G., kun. 259
Pridotkas Alfonsas, kun. 43
Pritykina Tatjana 312
Pugevičius Kazimieras, kun. 79, 91,
135, 145, 208, 240
Pukštys Mindaugas, kun. 261
Puljić Vinko, arkivysk. 245—247
Pundzius Juozas 271
Pushmann H, prel. 263
Putin Vladimir 281
Putrimas Edmundas, prel. 264, 303,
310
Puzonas Rokas, kun. 119

R

Rabašauskas Vladas, kun. 42
Račiūnas Pranciškus MIC, kun. 61,
80, 86, 91, 212
Račkaičiai Milda ir Vygandas 229
Račkauskas Arimantas 183
Ragauskas Jonas 18

Rainys R. 83, 107
Ramanauskas Dalius 305
Ramanauskas Pranciškus, vysk. 271,
312
Rassas George, vysk. 309
Rastenis Vincas 131
Raškinis Arimantas 80
Ražukas Boleslovas, kun. 91
Reagan Ronald 114
Regelson Lev 66, 88, 100
Reinys Mečislovas, vysk. 172
Reitelaitis Jonas, kun. 11, 16, 24, 42
Repšys Ričardas, kun. 261
Ricci Daniele 295
Rimkus 84
Rimkus S., kun. 312
Rob, br. (Taizė) 220
Roberts Colin 289
Rollin Ra Benedikta, ses. 245
Rubšys Antanas, prel. 193, 228-229
Rudzinskas Virgilijus 278
Rugevičius Kęstutis, kun. 285
Rugienis Justinas 44-45, 58
Rupnik Marko Ivan SJ, kun. 245

S

Sabutis Mindaugas, vysk. 301, 318
Sacharov Andrej 85
Sadauskas Alfonsas, kun. 123
Sadūnaitė Nijolė, ses. 78, 81-84,
101, 118-119, 120, 282
Sakadolskis Romas 230
Sakavičius Gintas, kun. 166
Sakavičius Vytautas, kun. 166
Samsel Edward, vysk. 256
Samuolytė Vaida 230
Sasnauskas Julius OFM, kun. 231
Saudargas Algirdas 198, 211, 215,
241, 242, 290

Saulaitis Antanas SJ, kun. 140,184
 Savičiūnaitė Vida 231
 Scanlan Michael, kun. 157, 166
 Schneider Paul 151, 187, 223, 262, 263
 Schorlemer von Monika 223
 Senkus Kazimieras, mons. 134, 205, 271
 Seregni Umberto 154
 Shields Ann, ses. 166
 Sibbel Joseph 223
 Simaška Eduardas, mons. 173, 314
 Simoni, kard. 151
 Skeltys Antanas SDB, kun. 12, 18, 46
 Skrinskas Robertas, knn 280. 281
 Skuodis Vytautas 68
 Skvireckas Juozapas, arkivysk. 226-227, 261
 Sladkevičius Vincentas, kard. 23, 30, 48, 51-52, 56, 124-125, 127, 128, 140, 142, 144, 146, 148, 149, 151, 157, 159-160, 164, 167, 170, 172-173, 175, 177-182, 190-191, 197-199, 215, 220-221, 224, 227, 232-233, 239, 243-244, 250, 305, 343
 Sodano Angelo, kard. 146,164,242, 261,264, 270
 Solženyšin Aleksandr 64
 Songaila Ringaudas 253
 Spangelevičiūtė-Kneizienė Vaida 280, 336
 Spirgevičius Česlovas 225
 Spirgevičiūtė Elena 225-226, 234, 239, 240, 247
 Stachnik Pawel 326
 Stakėnas Vaclovas, kun. 68, 71
 Stanelytė Jadvyga SJE, ses. 50,68, 80, 90, 269

Stanišauskas Paulius 232
 Staniukynas Antanas, kun. 62
 Stankevičius Česlovas 211, 226, 242
 Stankevičius Jonas, kun. 218
 Stankevičius Juozas, kan. 24, 36
 Starkevičius Kazimieras 226
 Stašaitis Jonas 61, 80-81, 83, 84
 Statkuvienė Angelė 230
 Steponavičius Julijonas, arkivysk. 51, 56, 100, 124, 127, 144
 Steponavičiūtė Teklė, ses. 80, 95
 Stimple, vysk. 115,133
 Streikus Arūnas 290
 Subačius Paulius Vaidotas 230, 255, 290
 Svarinskas Alfonsas, kun. 51, 56—57, 58,66-67,70, 78, 80, 91, 100, 103, 113-115, 133-134, 201, 209, 226, 271, 282-283, 338
 Svetulevičius A. 222

Š

Šakalys Feliksas 132
 Šaraukas Jurgis, mons. 149, 155-156, 183
 Šarakauskaitė Ona, ses. 56,118
 Šaulys Romas Petras 314
 Ščesnovič M. 44, 81
 Šepetyš Nerijus 231
 Šeškevičius Antanas SJ, kun. 50, 70
 Šilas Povilas 156
 Šimkūnas Vidmantas, SJ 154
 Šinkūnaitė Laima 206
 Šiūrys Petras, mons. 305
 Šlevas Vladas, kun. 43
 Šmerauskaitė Dalė 216, 230, 297
 Šomkaitė Rožė 78-79, 136, 145, 226
 Šukys G., kun. 80

Šuliuskaitė Elena Gerardą SJE, ses.
53, 76, 87, 101, 126, 208, 325

T

Tamkevičius Albinas 9
Tamkevičius Jonas 9
Tamkevičius Motiejus 9
Tamkevičius Vladas 9
Tamošiūnas Jonas, kun. 304
Tamulevičius Pranciškus, mons. 282
Tamulis Henrikas 215
Taučikas Pranas OFM 16,19
Taujenis V. 202
Tauran Jean-Louis, arkivysk. 151,
242, 262
Thissen Werner, arkivysk. 287
Timmerevers H., vysk. 263
Tintelott H. 165
Trimakas Kęstutis kun. 229, 265
Tulaba Ladas, prel. 164, 227
Tumėnaitė Rūta 229
Tumosaitė Anelė 9
Tunaitis Juozas, vysk. 141, 210, 327

U

Ulevičienė Genutė 231
Unguraitis Mindaugas 16
Urbonas V. 50, 103, 106, 110
Urbonas J., kun. 80
Urbonas J. 58, 59
Uždavinys Ignacas 226

V

Vabuolas Žydrūnas, kun. 318
Vagnorius Gediminas 141,151,208,
211, 226
Vaicekauskai Kęstutis ir Egidija 347
Vaičius Antanas, vysk. 127, 137,
141,235,255,306

Vaičiūnas Vytautas, kun. 68, 77, 80,
201

Vaičiūnas Vytautas Steponas OFS,
prel. 148,201,226,254,261

Vaigauskas Henrikas 253

Vaišvila Zigmas 141

Vaišvilaitė Irena 254, 290, 309

Vaitoška Gintautas 278

Valančius Kazimieras 127

Valantiejūtė Vijoleta 213,270

Valdheim Kurt 51

Valkauskas Arnoldas, kun. 201

Valuckas Barbara, ses. 158

Vasiliauskienė Aldona 227

Vaškėlis Bronius 198

Vazgelavičiūtė Bronė, ses. 78

Velikanova Tatjana 77,79,228

Veprauskas Virginijus, kun. 224,
261, 267, 273

Veryga Aurelijus 310

Vertelkaitė, ses. 80

Verth J. SJ, vysk. 250,281

Vėlavičius Vincentas, kun. 67, 70

Vilkas Donatas 157

Viluckas Tomas 230

Virbalas Lionginas SJ, vysk. 336

Vitkauskaitė Ona, ses. 68, 82-83,
89

Vitkus Gintaras SJ, kun. 144,221,
326

Vodopjanovas Linas OFM, vysk. 323

Volskis Oskaras Petras, kun. 268

Voveris Jonas, mons. 219

W

Wennekes Paul 152

Williamson Peter 219

Wiszyriski Stefan, kard. 142,

Wolowski Pawel 282

Z

Zdebskis Juozas, kun. 38, 43, 44,
46-47, 49, 50-52, 56-57, 66,
68, 75, 80, 85, 91, 247, 312
Ziamba Wojciech, arkivysk. 227,
299
Zurbriggen Stephan Peter, arkivysk.
254, 270, 278, 290, 296, 299,
307

Ž

Žemaitis Juozas MIC, vysk. 127-
128, 146, 184, 191, 208, 210,
274, 311-312
Žemaitis Kęstutis, kun. 280
Žemėnas Kazimieras SJ, kun. 69,
80, 91
Žilinskas Algimantas, kun. (Spengla
Vidas) 38-39
Žilys Kazimieras, kun. 71
Žitkus Kazimieras, kun. 22, 30
Žygas Arvydas Petras, kun. 131, 160,
208, 217, 247-248, 320
Žukaitė Stasė 225
Žukas Gediminas 152,230,261,
297
Žukauskas Aurelijus, mons. 212

Tamkevičius SJ, Sigitas

Ta76 Viešpats mano šviesa. - Kaunas : Kauno arkivyskupija, 2013. - 368 p. : iliustr.

ISBN 978-609-8130-00-3

Arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus SJ atsiminimais gyvai liudijamas ilgas ir sudėtingas Katalikų Bažnyčios Lietuvoje istorijos tarpsnis nuo gūdžiausio sovietmečio iki laisvės ryto bei du pirmieji Nepriklausomybės dešimtmečiai.

Atsiminimuose atsiskleidžia, kokių persekiojimų ir represijų patyrė tie Bažnyčios žmonės, kurie vien tiesos žodžiu stoji prieš tikėjimo, tautos laisvės pavergimą sovietmečiu. Tai unikalus pasakojimas, kaip nelengvai, tačiau su viltimi ir tikėjimu nuo pat pirmųjų tautos Nepriklausomybės žingsnių buvo kuriamas bažnytinis gyvenimas Kauno arkivyskupijoje, kaip Bažnyčia Lietuvoje ir šiandien tarnauja bendrajam visuomenės gėriui likdama tiesos ir sąžinės balsu.

UDK 23/28(474.5)(093.3)

Viešpats mano šviesa

ARKIVYSKUPO SIGITO TAMKEVIČIAUS SJ ATSIMINIMAI

Tiražas 2000

Išleido Kauno arkivyskupija

Rotušės a. 14A, LT-44279 Kaunas

Spausdino UAB „Spaudos praktika“

Chemijos g. 29, LT-51333 Kaunas

*Išgirsk mano balsą, VIEŠPATIE,
kai šaukiuosi,
būk man maloningas ir išklausk mane!
„Eikš, - sako man širdis, - jo veido ieškok!“
Tavo veido, VIEŠPATIE, aš ieškau!
Neslėpk nuo manęs savo veido,
neatstumk supykęs savo tarno, -
tu buvai mano pagalba.
Neatmesk manęs, nepalik manęs,
Dieve, mano Gelbėtojai.
Nors mano tėvas ir motina mane paliktų,
tačiau VIEŠPATS mane priims.*

*Mokyk, VIEŠPATIE, mane savo kelio,
dėl mano budrių priešų vesk mane lygiu taku.
Neatiduok manęs priešininkų sauvalei,
nes melagingi liudytojai sukilo prieš mane
ir smurtu alsuoja.
Tikiu, kad patirsiu VIEŠPATIES gerumą
gyvųjų šalyje.
Pasitikėk VIEŠPAČIU ir būk stiprus!
Turėk drąsos ir pasitikėk VIEŠPAČIU!*

*Viešpats yra mano šviesa ir išgelbėjimas,
ko turėčiau bijotis?*

*Viešpats yra mano gyvenimo tvirtovė,
prieš ką turėčiau drebėti? (Ps 27, 1)*

Atsiminimuose glaustai apžvelgiau savo gyvenimo ir tikėjimo kelionę, už kurią pirmiausia esu dėkingas Viešpačiui. Šią kelionę, be jokios abejonės, nulėmė mano santykis su Dievu. Jis buvo mano laivėlio Vairininkas, kuris mane vedė ne visuomet lengviausiais keliais, bet šalia jo visada jaučiausi saugus.

Dėl to ir savo herbe įrašiau šiuos psalmės žodžius: *Dominus illuminatio mea* - „Viešpats mano šviesa“. Jeigu savo Vairininkui būčiau buvęs dar ištikimesnis, Jis per mane būtų padaręs daugiau gero.

Būsiu laimingas, jeigu nors vienas kitas skaitytojas, perskaitęs šiuos prisiminimus, savo gyvenimo vairą drąsiau patikės Viešpačiui, panašiai kaip pats kadaise padariau, atsiliėpdamas į Jo pašaukimą kunigo ir vienuolio tarnystei - Dievo garbei ir Bažnyčios gerovei.

Arkivysk. Sigitas Tamkevičius SJ